

Národní pedagogický institut
České republiky

20
19

Uplatnění absolventů škol na trhu práce 2019

Uplatnění absolventů škol na trhu práce - 2019

Daniela Chamoutová
Hana Novotná
Miroslav Líbal
Jana Trhlíková
Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Národní pedagogický institut České republiky

Praha
2020

Úvodní slovo

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

Národní pedagogický institut České republiky vydává další ze série souborných publikací **Uplatnění absolventů škol na trhu práce**, připravenou v rámci zajišťování udržitelnosti projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy. Publikace zahrnuje nejdůležitější údaje a zjištění vyplývající z šetření a analýz provedených v uplynulém roce a prezentovaných v samostatných analytických studiích. Získané poznatky mají široké využití. Čerpají z nich pracovníci zabývající se kariérovým poradenstvím na školách, využívají je poradci informačních a poradenských středisek Úřadu práce ČR, pracovníci ministerstev (zejména MŠMT a MPSV), odbory školství krajských úřadů, zástupci zaměstnavatelů a další sociální partneři věnující se problematice celoživotního kariérového poradenství a vzdělávání.

Mezi pravidelná témata, na která se v publikaci **Uplatnění absolventů škol na trhu práce** zaměřujeme, patří vzdělanostní a oborová struktura žáků středních a vyšších odborných škol, nezaměstnanost absolventů škol a pohled na situaci mladých lidí v rámci EU. Dalšími tématy v této publikaci jsou názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru a zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce. Poslední kapitola uvádí názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním.

Věříme, že tato publikace bude pro vás i vaše spolupracovníky přínosem, že vám umožní seznámit se důkladně s aktuální situací žáků a absolventů škol a že ji efektivně využijete zejména v kariérovém poradenství.

Podrobnější informace, a to v podobě vhodné pro žáky základních či středních škol, kteří uvažují o možnostech uplatnění na trhu práce, či naopak výchozí analytické studie a další zajímavosti související se vzděláváním najdete v přehledné a interaktivní podobě na www.infoabsolvent.cz, zejména v sekci Absolventi a trh práce Informačního systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce. V sekci Kam na školu najdete mimo jiné i všechny relevantní informace o jednotlivých oborech vzdělání, školách, které je nabízejí, a profesích, ve kterých se absolventi mohou uplatnit. Webové stránky www.infoabsolvent.cz můžeme doporučit znevýhodněným žákům a zájemcům o tuto problematiku (samostatná sekce Bez bariér až na trh práce).

Mgr. Ivo Jupa
ředitel NPI ČR

Publikace vznikla v rámci úkolu 45.E/2 Udržitelnost systémového projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ISBN: 978-80-7578-032-4

© Národní pedagogický institut České republiky, 2020

1. ÚVOD	5
2. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ A OBOROVÉ STRUKTURY ŽÁKŮ SŠ A VOŠ	6
2.1 Vývoj vzdělanostní struktury žáků přijatých na střední a vyšší odborné školy	7
2.2 Vzdělanostní struktura přijatých žáků v členění podle krajů	9
2.3 Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání	12
3. NÁZORY ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA PROFESNÍ ROZHODOVÁNÍ A UPLATNĚNÍ V OBORU – VYBRANÉ SKUPINY OBORŮ	17
3.1 Volba oboru na střední škole	18
3.2 Rozhodování o úrovni/kategorii vzdělání	21
3.3 Hodnocení vzdělání z pohledu absolventů středních škol	26
3.4 Míra identifikace s oborem	31
3.5 Pracovní uplatnění v oboru	33
3.6 Silné a slabé stránky vybraných skupin oborů	37
4. NEZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ ŠKOL	38
4.1 Počet nezaměstnaných absolventů škol	38
4.2 Počty absolventů škol podle kategorií vzdělání	39
4.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání	40
4.4 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)	41
4.5 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání E)	42
4.6 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání LO)	43
4.7 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)	44
4.8 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L5)	45
4.9 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie vzdělání N)	46
4.10 Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání (kategorie vzdělání T)	47
4.11 Celkový pohled na strukturu nezaměstnaných absolventů	47
4.12 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska úrovně vzdělání a profesí	48
5. POSTAVENÍ MLADÝCH NA TRHU PRÁCE V ČR A VYBRANÝCH STÁTECH EU	49
5.1 Nezaměstnanost a podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými v zemích EU	49
5.2 Pracovní síla v roce 2030 podle odhadů Cedefopu	51
5.3 Nepracující ani se nevzdělávající (tzv. NEETs) ve věku 15–29 let	52
5.4 Podíly NEETs mezi mladými podle úrovně dosaženého vzdělání	52
5.5 Co vlastně mladí NEETs dělají a jaké mají úmysly z hlediska své profesní kariéry?	55
6. ZKUŠENOSTI ABSOLVENTŮ VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOL S UPLATNĚNÍM NA TRHU PRÁCE	57
6.1 Charakteristiky realizovaného šetření	58
6.2 Vyšší odborné vzdělávání – základní statistický přehled	58
6.3 Volba vzdělávací cesty a důvody volby VOŠ jako typu studia	59
6.4 Spokojenost absolventů s volbou VOŠ	60
6.5 Hodnocení získané úrovně jednotlivých kompetencí	62
6.6 Kombinace práce a studia VOŠ	62
6.7 Pokračování ve studiu na VŠ	63
6.8 Pracovní uplatnění absolventů VOŠ	64
6.9 Práce v oboru a důvody odchodu za prací mimo obor	65
6.10 Pracovní pozice a využití kompetencí v zaměstnání	66
6.11 Spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání	67
6.12 Co absolventům VOŠ na trhu práce chybí	69
6.13 Celkové zhodnocení studia na VOŠ – silné a slabé stránky	70

7. NÁZORY PRACOVNÍKŮ ÚŘADŮ PRÁCE NA PROBLEMATIKU ŽÁKŮ SE ZÁKLADNÍM VZDĚLÁNÍM	71
7.1 Předčasné odchody ze vzdělávání	71
7.2 Přehled žadatelů ve věku do 21 let evidovaných na úřadech práce	71
7.3 Důvody, proč mladí lidé nejdou na střední školu	72
7.4 Důvody, proč mladí lidé nedokončí střední školu	74
7.5 Opatření pro omezení předčasných odchodů žáků ze vzdělávání v rámci školy	75
7.6 Formy práce s mladými lidmi, kteří předčasně opustili vzdělávání, ze strany úřadů práce	77
7.7 Situace žáků maturitních oborů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky	78
8. ZÁVĚR	79

1. Úvod

Situace v oblasti vzdělávání a na trhu práce prochází neustálým vývojem, stejně jako potřeby zaměstnavatelů a očekávání mladých lidí. V roce 2019 pokračoval v České republice ekonomický růst, doprovázený velkou poptávkou po pracovní síle. S tím souvisí i velmi dobré uplatnění absolventů škol na trhu práce – nezaměstnanost atakovala historická minima, a zaměstnavatelé tedy ochotně přijímali absolventy, i když mají menší pracovní zkušenosti a praxi. Ze zkušeností však víme, že tento trend se může snadno otočit a absolventi se opět stanou rizikovou skupinou na trhu práce. Proto je třeba dlouhodobě sledovat a zjišťovat informace potřebné ke kariérovému poradenství.

Každý rok se totiž noví a noví žáci posledních ročníků základních a středních škol rozhodují o své další vzdělávací dráze a pro své rozhodování potřebují spolehlivé a dostupné údaje. Již více než deset let existuje nástroj, který jim může být nápomocen. Právě tuto podpůrnou informační funkci dokáže plnit **Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA+)**, dostupný na webových stránkách www.infoabsolvent.cz.

Tyto internetové stránky umožňují na jednom místě najít a vyhledávat informace o aktuální vzdělávací nabídce škol, o potřebách zaměstnavatelů a trhu práce, ale i o zkušenostech a názorech absolventů škol při přechodu na trh práce. Z toho plyne, že ISA+ představuje kompaktní pomůcku obsahující informace důležité pro rozhodování o volbě kariéry a další studijní dráze. V systému jsou také trvale inovovány informace v sekci Jak na to, kde lze nalézt rady, jak postupovat při rozhodování o výběru střední školy nebo při potížích ve studiu. Čerpat z nich mohou kariéroví poradci, pedagogové a další pracovníci ve školství, pracovníci úřadů práce, jiné poradenské subjekty, ale v první řadě hlavně žáci a jejich rodiče.

Obsahovým správcem ISA+ byl Národní ústav pro vzdělávání, ten ovšem ke konci roku 2019 zanikl. Jeho hlavní činnosti však zůstaly zachovány. Od ledna 2020 převzal jeho agendu **Národní pedagogický institut České republiky**. Jsme rádi, že vám stále, i když pod novým jménem můžeme poskytovat aktuální informace týkající se vzdělávání a trhu práce.

Jako každoročně vám tedy představujeme i tuto publikaci, letos pod názvem **Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2019**, která vychází z analýz, šetření a studií zpracovaných převážně týmem pracovníků Národního ústavu pro vzdělávání, a to v roce 2019. Publikace je členěna do osmi kapitol, včetně úvodu a závěru. Každá kapitola je věnována nějakému tématu či zájmu z oblasti vzdělanostní struktury žáků, přechodu absolventů na trh práce a jejich úspěšnosti v pracovní dráze. Úvod představuje obsah jednotlivých kapitol.

Kapitola s názvem **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ** se soustředí na prezentaci současného stavu i dlouhodobého vývoje počtu a podílu nově přijatých

žáků do oborů středních a vyšších odborných škol, a to v členění podle jednotlivých kategorií a skupin oborů vzdělání. Pro srovnání nechybí ani aktuální vzdělanostní struktura v regionálním pohledu za kraje.

Kapitola **Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru – vybrané skupiny oborů** vychází z údajů dotazníkového šetření mezi absolventy středních škol provedeného v roce 2018, kdy byli dotázáni absolventi v období tří let od ukončení studia na střední škole. Text přináší podrobnější analýzu odpovědí respondentů v členění podle vybraných skupin oborů, a to jak v rámci vyučených (kategorie H), tak i absolventů maturitních oborů (kategorie M). Výsledky jsou obsahově zaměřeny především na vzájemné porovnání vybraných skupin oborů a identifikaci jejich specifických charakteristik. Cílem šetření bylo především získat informace o uplatnění absolventů na trhu práce a zpětnou vazbu o úrovni získaného vzdělání a jednotlivých kompetencí a o silných a slabých stránkách přípravy.

Kapitola **Nezaměstnanost absolventů škol** podává informace o úspěšnosti přechodu absolventů škol na trh práce. Obsahuje a podrobně analyzuje míry nezaměstnanosti absolventů škol v roce 2019 v jednotlivých kategoriích i skupinách oborů vzdělání, včetně srovnání s hodnotami za duben 2018. Hodnoty míry nezaměstnanosti vycházejí z údajů o čerstvých absolventech – uchazečích o zaměstnání evidovaných na Úřadu práce k 30. dubnu 2019. Kapitola je také doplněna dílčími údaji o nezaměstnanosti mladých lidí vycházejícími z Výběrového šetření pracovních sil z roku 2018, které slouží jako dodatečný zdroj v monitorování a sledování nezaměstnanosti a situace mladých lidí na trhu práce.

V kapitole **Postavení mladých na trhu práce v ČR a vybraných státech EU** se porovnávají jednotlivé členské země Evropské unie dle nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí. Stěžejní část kapitoly se však podrobně zaměřuje na situaci mladých lidí (ve věku 15–29 let) v jednotlivých zemích EU, kteří jsou buď nezaměstnaní, nebo ekonomicky neaktivní a zároveň nestudující. Krátce je zde zmíněna i predikce Cedefopu odhadující vývoj některých parametrů trhu práce do roku 2030.

Kapitola **Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce** přináší výsledky průzkumu mezi absolventy VOŠ z roku 2011, tedy s odstupem osmi let od ukončení VOŠ. Základním cílem tohoto šetření bylo shromáždit aktuální informace o současném postavení absolventů vyšších odborných škol na trhu práce a zjistit jejich názory a hodnocení vzdělávání na vyšších odborných školách. Zaměřuje se zejména na otázky důvodů volby tohoto typu vzdělání, spokojenosti absolventů se studiem i zvoleným oborem, na různé aspekty uplatnění na trhu práce a na celkové zhodnocení postavení absolventů VOŠ.

V kapitole **Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním** jsou představeny

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

výsledky dotazníkového šetření mezi kontaktními pracovišti Úřadu práce. Dotazování se zaměřovalo na důvody, proč mladí lidé předčasně opouští střední školy nebo ke studiu ani nenastoupí. Důležitou součástí šetření byly otázky na to,

kteřá opatření jak ze strany školské sféry, tak ze strany úřadů práce mohou pomoci ke snižování předčasných odchodů ze vzdělávání a přispívat k návratu klientů úřadů práce zpět ke studiu.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Tato kapitola prezentuje dlouhodobé trendy týkající se vývoje počtu nově přijatých žáků do středního a vyššího odborného vzdělávání, včetně jejich struktury podle druhu a obo-

rového zaměření vzdělání. Nechybí ani porovnání aktuální vzdělanostní struktury nově přijatých žáků v krajském členění.

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-167>

Přehled členění vzdělanostní struktury používaného v publikaci:

Středoškolské vzdělání – bez výučního listu a maturity	
Kategorie J – Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu	Jde o střední odborné (profesní) vzdělání, které je ukončeno závěrečnou zkouškou. Absolventi získají vysvědčení (ne výuční list ani maturitu). Délka studia je 2 roky.
Kategorie C – Praktická škola	Jde o obory vzdělání pro žáky s těžšími a kombinovanými formami zdravotního postižení. Příprava je neprofesní, zaměřená na poskytování základních dovedností pro život, absolventi získají vysvědčení (ne výuční list). Délka studia je 1 nebo 2 roky.
Středoškolské vzdělání – s výučním listem	
Kategorie H – Střední odborné vzdělání s výučním listem	Jde o profesní přípravu v tradičních učebních oborech středních odborných učilišť. Absolventi získají výuční list a mohou pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturity. Délka vzdělávání je 3 roky.
Kategorie E – Střední odborné vzdělání s výučním listem	Jde o odborné (profesní) vzdělání v oborech s nižšími nároky na všeobecnou a odbornou přípravu. Absolventi získají výuční list a jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Po absolvování je velmi problematické pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturitní zkoušky. Doba přípravy je 2 nebo častěji 3 roky.
Středoškolské vzdělání – s maturitou	
Kategorie M – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)	Jde o vzdělávání s profesním charakterem, které připravuje žáky pro střední odborné činnosti a nižší řídicí funkce. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Délka studia je 4 roky.
L0 – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou a odborným výcvikem	Jde o střední vzdělávání s profesním charakterem, které připravuje žáky pro náročná dělnická povolání a nižší řídicí funkce. Významnou součástí studia je odborný výcvik. Absolventi proto získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Délka studia je 4 roky.
L5 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou – nástavbové studium	Jde o střední vzdělání s maturitní zkouškou, které je určeno výhradně pro vyučené ve tříletých učebních oborech. Návaznost oborů (tj. jaký nástavbový obor navazuje na jaký obor vyučení) přitom stanovuje vládní nařízení. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Studium trvá v denní formě 2 roky.
K – Úplné střední všeobecné vzdělání (na gymnáziu)	Příprava má všeobecný neprofesní charakter. Absolventi získají maturitu a jsou připraveni pro vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělávání. Existují tři varianty studia: čtyřleté, šestileté a osmileté.
P – Vyšší odborné vzdělání v konzervatoři	Jedná se o studium v uměleckých oborech. Absolventi získají vysvědčení o absolutoriu v konzervatoři a diplom absolventa konzervatoře, za jménem pak mohou uvádět označení DiS. („diplomovaný specialista“). Vzdělávání lze ukončit i maturitní zkouškou. Délka většiny oborů je 6 let a jsou určeny žákům po splnění povinné školní docházky. Výjimku tvoří obor tanec, který trvá 8 let a je určen žákům po 5. ročníku základní školy.
N – Vyšší odborné vzdělání na vyšších odborných školách	Vyšší odborné vzdělávání se ukončuje absolutoriem. Dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Označení absolventa vyšší odborné školy je „diplomovaný specialista“ (zkráceně „DiS.“). Délka vyššího odborného vzdělávání v denní formě je 3 roky včetně odborné praxe, u některých zdravotnických oborů až 3,5 roku.

Ve školním roce 2019/20 zesiluje trend, který začal v roce 2017 – nárůst počtu žáků vstupujících do prvních ročníků středních škol. V letošním roce je už nárůst docela

výrazný, jedná se o 2 798 žáků, což představuje 2 % nově přijímaných (loni to bylo pouze 484 žáků, 0,5 %; v roce 2017 pak 129 žáků, 0,1 %). Tento nárůst bude pokračovat i v dal-

ších letech. Uvedenou skutečnost poněkud problematizuje velký podíl žáků (kolem 2,5 %), kteří po ukončení povinné školní docházky v základní škole nepokračují ve vzdělávání. K tomuto nedobrému stavu přispívá zejména velký zájem zaměstnavatelů o pracovní sílu, část těchto žáků se tak uplatní na trhu práce jako nekvalifikovaní pracovníci. Určitá část pak zůstává bez zaměstnání.

Dosavadní komplikovaná situace škol s nízkými počty žáků se ale ani ve školním roce 2019/20 zásadně nezlepšila a v celkových počtech žáků bude pokles ještě pokračovat, výrazné zlepšení se projeví až po roce 2020. Ve středním školství tak i dále výrazně přebývají kapacity, klesá velikost tříd a počty žáků na učitele, což je, vzhledem ke značnému počtu oborů vzdělání, problémem i z hlediska zajištění kvalitní výuky a vybavení škol. V některých krajích dochází k dílčí optimalizaci vzdělávací nabídky, ale pro krajské orgány je to velmi nepopulární opatření. Školám by z ekonomického pohledu mohl pomoci nový způsob financování, ale nedostatek žáků a malá naplněnost škol zůstanou i nadále problémem.

2.1 Vývoj vzdělanostní struktury žáků přijatých na střední a vyšší odborné školy

Vývoj vzdělanostní struktury podle kategorií vzdělání je možné sledovat podle počtu žáků a dále i podle jejich podílu na celku žáků, kteří přicházejí do středního vzdělávání ze základní školy nebo z nižšího stupně gymnaziálního vzdělávání.

Sledování údajů o **vývoji počtu** nově přijatých žáků bylo v situaci výrazné proměnlivosti počtu patnáctiletých v příslušných populačních ročnících málo funkční, protože téměř ve všech kategoriích docházelo v minulých letech k poklesu, a nelze tedy dobře srovnávat vývoj mezi jednotlivými kategoriemi. Výrazný pokles skončil v roce 2012/13, od té doby klesaly počty nově přijatých mírně, v roce 2017 se pokles zastavil a ve shodě s populačním vývojem začal mírný nárůst.

Porovnávání ale trvale provádíme především na základě **podílů nově přijímaných**.

Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** (kategorie H+E) doznal ve sledovaném období 2009–2019 docela výrazných změn. Až do roku 2008 jejich podíl klesal (až na hodnotu 30,3 %), v roce 2008/09 došlo k obratu a tento podíl trvale mírně narůstal, až v roce 2012/13 dosáhl maxima (32,1 %). Potom následoval opět mírný pokles a po stabilitě v letech 2016 až 2018 (nepatrně pod 30 %) došlo v roce **2019/20 k nárůstu podílu přijatých do učebních oborů na hodnotu 30,0 %**. Vlivem nárůstu v populačním ročníku patnáctiletých narůstá i počet přijímaných, bylo přijato 30 912 žáků, což je o téměř 1 500 žáků více než v loňském roce).

Ve srovnání s rokem 2009, kdy podíl maturantů dosahoval 68,2 %, je jejich podíl nyní větší o 0,9 p. b. V roce 2012 dosahoval podíl maturantů nejnižší hodnoty 66,9 %, od roku 2013 však podíl žáků vstupujících do oborů s maturitou opět mírně narůstá a v tomto školním roce 2019/20 jejich podíl dosahuje hodnoty 69,1 %.

V „klasických“ **maturitních oborech v odborném vzdělávání** (kategorie M) dochází v období 2009–2019 rovněž ke kolísání – po nárůstu do roku 2009/10 až na hodnotu 36,9 % následuje pokles až do roku 2012/13 (34,8 %), pak opět mírný nárůst (s malým propadem v roce 2015/16) na maximum sledovaného období (37,6 %). **Současná hodnota podílu žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku představuje 37,5 %**. I zde vlivem nárůstu počtu patnáctiletých ale počet přijímaných narůstá, bylo přijato 38 632 žáků, což je o téměř 930 žáků více než v loňském roce.

V **maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik** (kategorie LO) dochází od roku 2008 s nepatrným kolísáním k poklesu, v posledním roce tvoří **podíl přijatých žáků 5,7 %**. I tak jde o nezanedbatelný podíl téměř 6 % nově přijatých. Žáci této formy vzdělání absolvují i odborný výcvik,

Tabulka 2.1 Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), včetně žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením

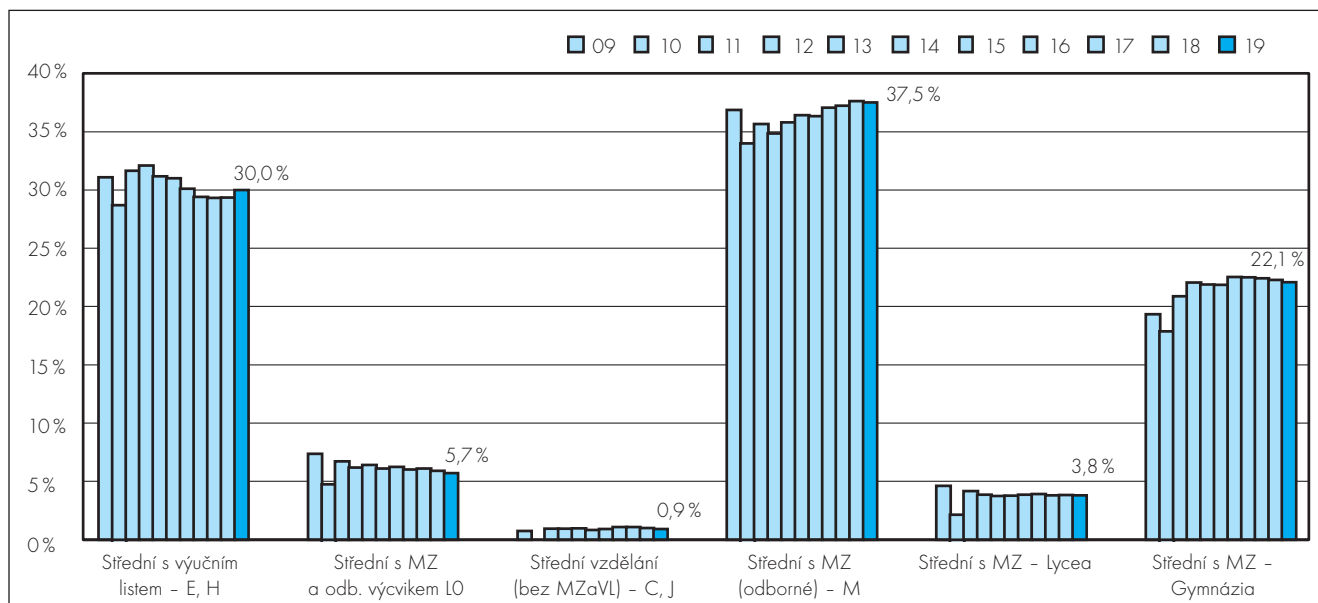
Denní forma

30. 9.	Kategorie oborů vzdělání						Celkem	z toho s matur.	podíl s matur.
	J, C	E, H	LO	M (bez lyceí)	Lycea	K (gymnázium)			
2008	883	39 858	10 155	48 308	6 527	25 994	131 725	90 984	69,07%
2009	943	39 729	9 413	47 131	5 883	24 707	127 806	87 134	68,18%
2010	1 010	35 090	8 002	41 097	5 059	22 859	113 117	77 017	68,09%
2011	1 007	33 876	7 186	38 187	4 464	22 361	107 081	72 198	67,42%
2012	978	33 202	6 406	36 024	3 998	22 811	103 419	69 239	66,95%
2013	971	31 566	6 486	36 256	3 804	22 175	101 258	68 721	67,87%
2014	826	31 154	6 145	36 598	3 795	21 960	100 478	68 498	68,17%
2015	922	30 118	6 248	36 327	3 855	22 524	99 994	68 954	68,96%
2016	1 078	29 286	6 005	36 923	3 908	22 410	99 610	69 246	69,52%
2017	1 082	29 257	6 099	37 146	3 780	22 375	99 739	69 400	69,58%
2018	993	29 428	5 916	37 703	3 847	22 336	100 223	69 802	69,65%
2019	934	30 912	5 879	38 632	3 920	22 744	103 021	71 175	69,09%

Pozn.: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. ročníku čtyřletého gymnázia.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Obrázek 2.1 Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), včetně žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením

a to prakticky ve stejném rozsahu jako žáci ve tříletých učebních oborech, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Určitý podíl z nich již v současné době v rámci experimentálního ověřování zároveň získá i výuční list.

Podíl žáků vstupujících do **gymnaziálního vzdělávání** (u víceletých do jeho vyššího stupně) se po výraznějším nárůstu v letech 2009/10 až 2012/13 zastavil **na hodnotě 22,5 % a pomalu klesá** (současná hodnota je 22,1 %).

Z porovnání vývoje počtů a podílů jednotlivých skupin oborů v kategorii vyučených (podrobněji viz obr. 7 a 8 a tab. 10) je zřejmé, že k **největšímu nárůstu** došlo ve skupině oborů Elektrotechnika (o 0,6 p. b.) a po mnoha letech poklesu opět jako loni i v oborech skupiny Stavebnictví (o 0,4 p. b.). **Největší pokles** byl opět bohužel zaznamenán ve strojírenských oborech (-1,5 p. b.) a dále v oborech gastronomických (-0,3 p. b.) a uměleckých (-0,2 p. b.).

V maturitních oborech vykazují největší meziroční **nárůst** skupiny Zdravotnictví (0,3 p. b.), Stavebnictví (0,2 p. b.) a po mnoha letech poklesu i skupina Gastronomie, hotelnictví a turismus (0,1 p. b.), vysoký meziroční **pokles** vykazuje skupina Strojírnoství (-0,5 p. b.), podstatně menší pak skupiny Elektrotechnika a Právní a veřejnosprávní činnosti (obě -0,1 p. b.).

Názorný pohled na vývoj počtů a podílů žáků vstupujících, či přesněji nově přijatých do jednotlivých kategorií vzdělání v denní formě poskytují tabulka 2.1. a obrázek 2.1.

Do počtu žáků **jsou zahrnuti i žáci se zdravotním postižením**, a to jak žáci škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzv. speciálních škol), tak žáci se zdravotním postižením integrovaní skupinově nebo individuálně.

Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v soukromých školách**. Jejich počet

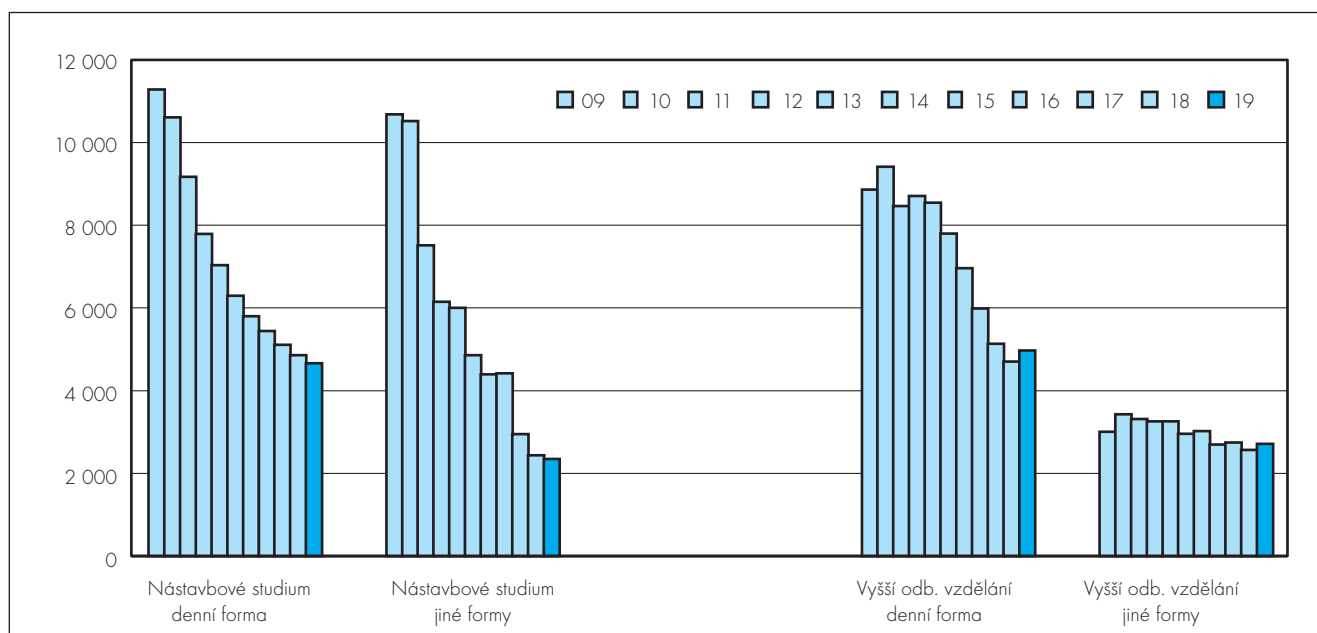
v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělání je **12 991, což představuje 12,6 % přijímaných**. V oborech odborného vzdělávání je 10 987 nově přijatých, z toho v oborech poskytujících výuční list 3 213 žáků, v maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik 670 žáků a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou kategorie M 6 954 nových žáků.

Není uveden přehled o **jiných formách vzdělávání** (studiu při zaměstnání), počet žáků v něm je poměrně stabilní, ve školním roce 2019/20 činí počet nově přijatých 1 530 žáků, což představuje 1,5 % počtu žáků denního vzdělávání. V oborech poskytujících výuční list (H) představuje jejich podíl 1,3 % žáků denního studia, v maturitních oborech odborného vzdělávání (M) 2,5 %, v maturitních oborech s odborným výcvikem (LO) 0,4 % počtu žáků denního vzdělávání. Podíl gymnazistů studujících v jiné než denní formě činí 0,2 %. Vedle toho je přijímán značný počet žáků do zkrácené formy studia, kterou do uváděných procent také nezahrnujeme.

K výraznějšímu vývoji dochází v počtech žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Protože pro tyto kategorie vzdělávání není porovnatelný výchozí základ, je na obrázku 2.2 vyjádřen vývoj **pouze v počtech** nově přijatých žáků a studentů.

Nejvíce žáků bylo přijato do **nástavbového studia** v denní formě ve školním roce 2003/04, v jiných formách v roce 2008/09, a to v obou případech téměř 12 tisíc žáků. Od té doby se počet přijímaných s mírným kolísáním snižuje, od roku 2011/12 je zřejmý výrazný pokles. Je to důsledek zavedení nové maturitní zkoušky a velké neúspěšnosti absolventů nástavby u ní, což odrazuje nové zájemce o studium. V roce 2019/20 bylo nově přijato asi 4,7 tisíce žáků v denním studiu, což představuje proti roku 2008/09 pokles o 60 %, v jiných formách je tento pokles 80%. Téměř 30 % přijatých toto studium nedokončí,

Obrázek 2.2 Vývoj počtů žáků a studentů nově přijatých do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného vzdělávání

ať již proto, že studium přeruší, nebo že neuspěje u maturitní zkoušky, kde je míra jejich neúspěšnosti velmi vysoká. Do **nástavbového studia v jiných formách studia** byl dříve přijímán velký počet žáků, srovnatelný s počty přijímaných k dennímu studiu, převážně do dálkové formy studia. Počet přijímaných i zde výrazně klesá, počet těch, kteří studium neukončí, dosahuje asi 40 % v denní formě a v jiných formách 50 % přijatých.

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně vyučeným. Tato možnost má značný význam, protože vzdělání v učebních oborech pak není uzavřenou vzdělávací cestou. Ke studiu v terciárním vzdělávání je pak přijímáno asi 35 % absolventů nástaveb, značná je však jejich studijní neúspěšnost (60 %). Nástavbové studium je důležité pro získávání zájemců o vyučení. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí (jak nástavbové, tak terciární), absolvování i části vzdělávání zvyšuje jejich vzdělanost.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností

vyučených, k němuž dochází v nástavbovém oboru Podnikání, do kterého vstupuje asi 60 % přijatých do nástavbových oborů. Tento vysoký podíl je dán i tím, že v mnoha školách není dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím oboru.

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy nahradilo oblíbené pomaturitní studium. Od roku 2007 do roku 2013 byly počty nově přijímaných v denní i v jiných formách studia víceméně stabilní, po tomto roce dochází v denní formě každoročně k výraznému poklesu. To je způsobeno jednak vlivem populačního vývoje a státní maturity, tedy klesajícím počtem absolventů maturitních oborů, jednak snadnější dostupností bakalářského studia. V roce 2019/20 bylo v denní formě přijato 4 972 studujících a v jiných formách 2 715 studujících, převážná část do skupin oborů 53 Zdravotnictví a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče, v denní formě však došlo k výraznému nárůstu podílu studentů ve skupině 82 Umění, užitě umění. Je zřejmé, že příprava ve vyšším odborném studiu je stále oblíbená.

Tabulka 2.2 Vývoj počtů žáků nově přijatých do nástavbového a vyššího vzdělávání

30. 9.	Nástavbové studium pro absolventy 3l. UO		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2009	11 287	10 686	8 864	3 006
2010	10 609	10 519	9 414	3 424
2011	9 174	7 514	8 464	3 316
2012	7 791	6 148	8 706	3 260
2013	7 036	6 006	8 548	3 257
2014	6 296	4 861	7 803	2 954
2015	5 802	4 395	6 960	3 025
2016	5 444	4 418	5 990	2 694
2017	5 110	2 950	5 131	2 747
2018	4 857	2 438	4 703	2 568
2019	4 666	2 344	4 972	2 715

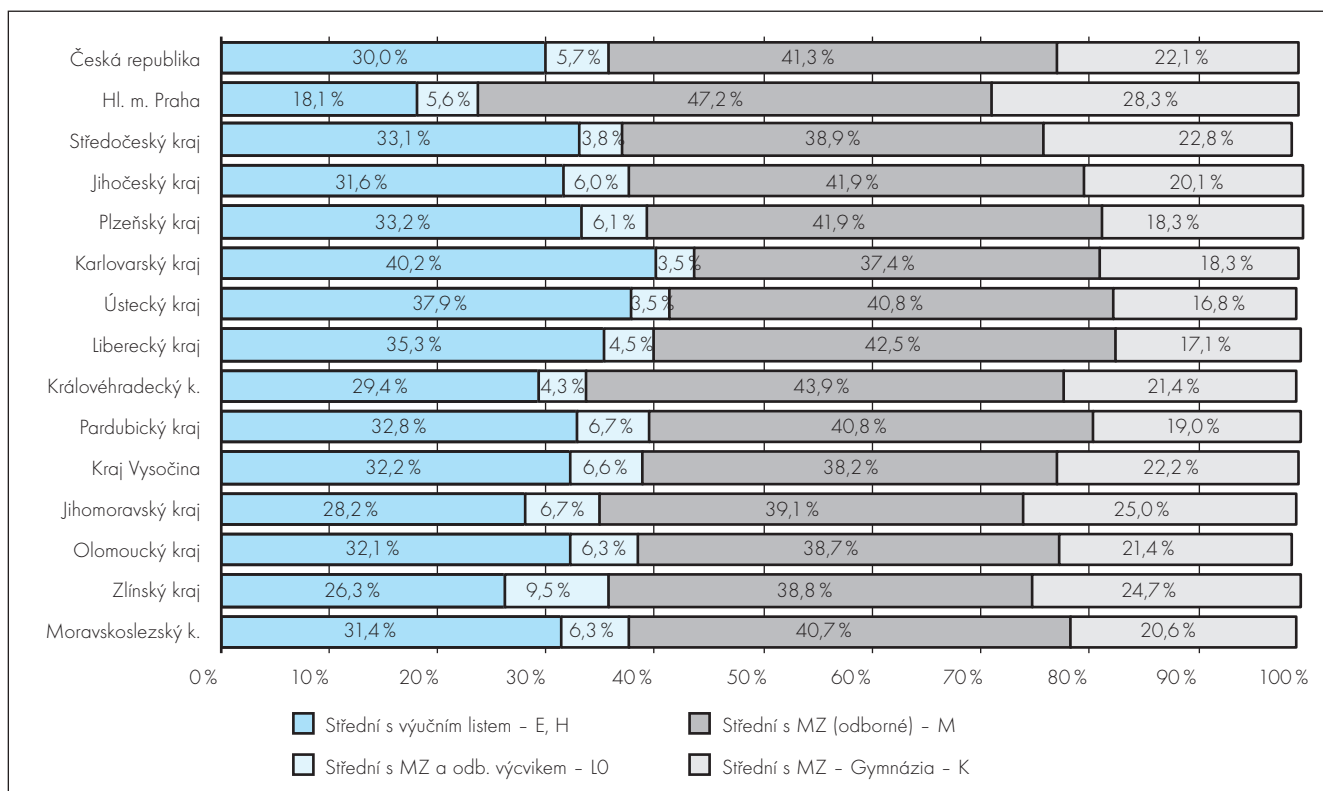
2.2 Vzdělanostní struktura přijatých žáků v členění podle krajů

Údaje o vývoji struktury nově přijímaných žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v pohledu krajského členění ukazují rozdíly ve vývoji v jednotlivých krajích způsobené rozdílnými přístupy v respektování potřeby absolventů jednotlivých kategorií vzdělání.

Výrazné rozdíly ve složení nově přijímaných do středního vzdělávání v jednotlivých krajích jsou odrazem indexu ekonomického, sociálního a kulturního statusu žáků v jednotlivých krajích České republiky. Jde tedy o rozdíly odrážející především různé aspekty rodinného i domácího zázemí, dosažené vzdělání a povolání rodičů a kulturní a vzdělávací zdroje žáků či jejich rodin.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Obrázek 2.3 Podíly žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), kraje ČR, denní studium, školní rok 2019/20

Poznámka: Vzhledem k nepatrnému počtu nově přijatých (do 1 % přijatých) nejsou uvedeni žáci nově přijatí do kategorií vzdělání J a C.

Do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** byl v roce 2019/20 přijat největší podíl žáků v Karlovarském (40,2 %) a v Ústeckém kraji (37,9 %), nejmenší potom ve Zlínském kraji (26,3 %), zde je to ale kompenzováno vysokým podílem přijatých do oborů s vyučením a maturitou. Největší nárůst byl zaznamenán v Karlovarském kraji (2,2 p. b.) a v Pardubickém kraji (1,5 p. b.), k poklesu došlo pouze ve Středočeském (o 0,4 p. b.) a Jihomoravském kraji

(o 0,1 p. b.). V ČR jako celku podíl přijatých v této kategorii vzrostl (o 0,6 p. b.).

Do **oborů kategorie LO** (vyučení s maturitou) byl přijat největší podíl žáků ve Zlínském (9,5 %) a Pardubickém kraji (6,7 %), nejmenší podíl v Karlovarském a Ústeckém kraji (shodně 3,5 %). Trvale výrazně vyšší podíl byl a přetrvává v moravských krajích a v Plzeňském a Jihočeském kraji. Nárůst vykazují Liberecký (0,4 p. b.) a Pardubický kraj (0,3 p. b.).

Tabulka 2.3 Počty žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) – kraje ČR – denní studium; školní roky 2015/16 až 2019/20

Kraj	Šk. r.	Kategorie oborů vzdělání					Celkem	z toho maturitní	
		J, C	E, H	LO	M	K (gymn.)		počet	podíl
Hl. m. Praha	15/16	126	2479	793	6411	3993	13802	11197	81,1%
	16/17	109	2518	800	6760	4014	14201	11574	81,5%
	17/18	164	2669	767	6606	4069	14275	11442	80,2%
	18/19	149	2534	766	6780	4199	14428	11745	81,4%
	19/20	117	2788	864	7272	4355	15396	12491	81,1%
Středočeský kraj	15/16	109	3051	437	3306	2026	8929	5769	64,6%
	16/17	83	3020	403	3463	2173	9142	6039	66,1%
	17/18	159	3106	406	3488	2112	9271	6006	64,8%
	18/19	141	3155	367	3586	2150	9399	6103	64,9%
	19/20	139	3134	357	3676	2155	9461	6188	65,4%
Jihočeský kraj	15/16	37	1986	423	2577	1333	6356	4333	68,2%
	16/17	41	1936	360	2644	1347	6328	4351	68,8%
	17/18	38	1944	390	2540	1298	6210	4228	68,1%
	18/19	52	1942	386	2723	1333	6436	4442	69,0%
	19/20	30	2063	390	2733	1311	6527	4434	67,9%

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Kraj	Šk. r.	Kategorie oborů vzdělání					Celkem	z toho maturitní	
		J, C	E, H	LO	M	K (gymn.)		počet	podíl
Plzeňský kraj	15/16	9	1635	355	2106	985	5090	3446	67,7%
	16/17	37	1711	358	2210	1007	5323	3575	67,2%
	17/18	13	1576	337	2248	1036	5210	3621	69,5%
	18/19	19	1701	341	2267	961	5289	3569	67,5%
	19/20	25	1789	327	2260	988	5389	3575	66,3%
Karlovarský kraj	15/16	8	1005	130	1029	547	2719	1706	62,7%
	16/17	72	958	114	1079	513	2736	1706	62,4%
	17/18	31	1021	133	1071	501	2757	1705	61,8%
	18/19	10	957	123	951	478	2519	1552	61,6%
	19/20	20	1089	95	1013	495	2712	1603	59,1%
Ústecký kraj	15/16	106	3131	351	3363	1491	8442	5205	61,7%
	16/17	107	3045	335	3405	1465	8357	5205	62,3%
	17/18	119	2979	385	3311	1424	8218	5120	62,3%
	18/19	99	3019	341	3354	1351	8164	5046	61,8%
	19/20	90	3201	300	3447	1419	8457	5166	61,1%
Liberecký kraj	15/16	36	1520	209	1554	722	4041	2485	61,5%
	16/17	31	1365	179	1655	663	3893	2497	64,1%
	17/18	23	1332	182	1654	706	3897	2542	65,2%
	18/19	30	1406	167	1762	708	4073	2637	64,7%
	19/20	24	1449	185	1745	700	4103	2630	64,1%
Královéhradecký k.	15/16	56	1689	266	2480	1193	5684	3939	69,3%
	16/17	81	1605	302	2457	1198	5643	3957	70,1%
	17/18	75	1637	264	2378	1165	5519	3807	69,0%
	18/19	56	1529	222	2350	1192	5349	3764	70,4%
	19/20	61	1679	243	2504	1219	5706	3966	69,5%
Pardubický kraj	15/16	42	1683	345	2115	1085	5270	3545	67,3%
	16/17	55	1610	314	2080	1046	5105	3440	67,4%
	17/18	29	1620	377	2205	1015	5246	3597	68,6%
	18/19	22	1623	332	2170	1044	5191	3546	68,3%
	19/20	34	1800	369	2241	1045	5489	3655	66,6%
Kraj Vysočina	15/16	54	1504	341	1804	1113	4816	3258	67,6%
	16/17	49	1523	301	1713	1067	4653	3081	66,2%
	17/18	50	1414	356	1856	1098	4774	3310	69,3%
	18/19	49	1520	337	1895	1076	4877	3308	67,8%
	19/20	37	1568	321	1856	1081	4863	3258	67,0%
Jihomoravský kraj	15/16	110	3120	710	4148	2749	10837	7607	70,2%
	16/17	133	2946	779	4087	2650	10595	7516	70,9%
	17/18	103	2989	761	4120	2712	10685	7593	71,1%
	18/19	124	3049	762	4154	2721	10810	7637	70,6%
	19/20	108	3110	738	4324	2766	11046	7828	70,9%
Olomoucký kraj	15/16	57	2028	491	2245	1430	6251	4166	66,6%
	16/17	150	1980	456	2369	1401	6356	4226	66,5%
	17/18	113	1953	434	2422	1411	6333	4267	67,4%
	18/19	106	1967	433	2515	1321	6342	4269	67,3%
	19/20	92	2032	399	2445	1353	6321	4197	66,4%
Zlínský kraj	15/16	33	1568	592	2324	1409	5926	4325	73,0%
	16/17	24	1475	528	2335	1470	5832	4333	74,3%
	17/18	27	1449	543	2284	1416	5719	4243	74,2%
	18/19	26	1504	556	2331	1434	5851	4321	73,9%
	19/20	34	1534	555	2264	1441	5828	4260	73,1%
Moravskoslezský k.	15/16	139	3719	805	4720	2448	11831	7973	67,4%
	16/17	106	3594	776	4574	2396	11446	7746	67,7%
	17/18	138	3568	764	4743	2412	11625	7919	68,1%
	18/19	110	3522	783	4712	2368	11495	7863	68,4%
	19/20	123	3676	736	4772	2416	11723	7924	67,6%
Česká republika	15/16	922	30118	6248	40182	22524	99994	68954	69,0%
	16/17	1078	29286	6005	40831	22410	99610	69246	69,5%
	17/18	1082	29257	6099	40926	22375	99739	69400	69,6%
	18/19	993	29428	5916	41550	22336	100223	69802	69,6%
	19/20	934	30912	5879	42552	22744	103021	71175	69,1%

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

K výraznému poklesu došlo v Karlovarském (1,4 p. b.) a Ústeckém kraji (0,6 p. b.), dále i v krajích Olomouckém a Moravskoslezském (shodně o 0,5 p. b.), ČR jako celek vykazuje pokles o 0,2 p. b.

Podíl nově přijatých do čtyřletých gymnázií a pokračujících ve víceletých **gymnáziích** (kategorie K) v tomto roce mírně poklesl - na 22,1 %. Největší podíl je v Jihomoravském (25,0 %) a Zlínském kraji (24,7 %), nejmenší v krajích Ústeckém (16,8 %) a Libereckém (17,1 %). Největší úbytek vykazují Pardubický (1,1 p. b.) a Královéhradecký kraj (0,9 p. b.), nejvyšší nárůst pak kraj Olomoucký (0,6 p. b.). Podíl přijímaných v celku ČR klesl o 0,2 p. b. Opět připomínáme, že neporovnáváme hlavní město Prahu, kde je podíl přijatých a pokračujících 28,3 % a pokles 0,8 p. b.

V **maturitních oborech kategorie M** byl zaznamenán nejvyšší podíl nově přijatých žáků v krajích Královéhradeckém (43,9 %) a Libereckém (42,5 %), nejmenší v Karlovarském kraji (37,4 %) a v Kraji Vysočina (38,2 %). Podíl nově přijatých vykazuje nejméně pokles v krajích Zlínském, Pardubickém a Olomouckém (shodně o 1,0 p. b.), nejvyšší nárůst pak ve Středočeském a Jihomoravském kraji (shodně 0,7 p. b.). V ČR jako celku podíl přijatých v této kategorii klesl (o 0,2 p. b.).

Do maturitních oborů je přijímán nejvyšší podíl žáků ve Zlínském (73,1 %) a Jihomoravském kraji (70,9 %), nejnižší v Karlovarském (59,1 %) a Ústeckém kraji (61,1 %). V tomto komentáři neporovnáváme Prahu, kde je podíl přijatých do maturitních oborů 81,1 %.

Ještě připomínáme, že v našich tabulkách a grafech sledujeme vývoj počtů a podílů žáků gymnázií věkově odpovídajících 1. ročníku čtyřletých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinými uváděnými údaji, kde se sčítají žáci přijatí do 1. ročníků.

2.3 Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání

V kategorii středního vzdělávání s výučním listem jako celku od roku 2014/15 podíl přijímaných žáků pomalu klesal, v roce 2017/18 došlo ke zlomu a podíl vyučených narůstá. A vlivem nárůstu v populačním ročníku narůstá i počet přijímaných. **V roce 2019/20 činil podíl nově přijatých 30,0 %** z těch, kteří jsou nově přijati ze základního vzdělávání (v absolutních číslech 30 912 přijatých, což je o téměř 1 500 žáků více než v loňském roce).

Porovnání vývoje počtů a podílů jednotlivých skupin oborů v kategorii vyučených je zřejmé v tabulce 2.4. K **největšímu nárůstu** došlo ve skupině oborů Elektrotechnika (o 0,6 p. b.) a po mnoha letech poklesu podobně jako loni i v oborech skupiny Stavebnictví (o 0,4 p. b.). Další skupinou s významným nárůstem přijímaných je Zdravotnictví (0,3 p. b.).

Největší pokles byl opět bohužel zaznamenán ve strojírenských oborech (-1,5 p. b.) a dále v oborech gastronomických (-0,3 p. b.) a uměleckých (-0,2 p. b.). V ostatních skupinách oborů je změna podílů nepatrná, pozornost vzbuzuje pokles počtu přijatých ve skupině Hornictví, hutnictví a slévárství (na pouhé dva žáky).

V dlouhodobém porovnání od roku 2014 jsou vysoké hodnoty nárůstu podílů znatelné u skupin oborů Elektrotechnika (2,8 p. b.) a Zpracování dřeva (0,7 p. b.), velké snížení je pak zřejmé ve skupinách Gastronomie (-3,3 p. b., tj. 1 055 žáků) a Strojírenství (-2,1 p. b.).

Vývoj ve skupinách učebních oborů v podstatě odpovídá potřebám a situaci na trhu práce, výjimkou je výrazný pokles ve strojírenských oborech.

V maturitních oborech kategorie M (vč. oborů lyceí) skončil trend mírného nárůstu podílů nově přijatých, což je zřejmé z tabulky 2.5. Podíl žáků přijatých do maturitních oborů

Tabulka 2.4 Počty a podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání - kategorie E a H - střední vzdělání s výučním listem (stav k 15. 10. příslušného roku)

Skup. ob.	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
21 Hornictví, hutn. a slév.	12	0,0%	13	0,0%	27	0,1%	11	0,0%	11	0,0%	2	0,0%
23 Strojírenství a str. výr.	6759	21,7%	6657	22,1%	6516	22,2%	6567	22,4%	6207	21,1%	6071	19,6%
26 Elektr., telekom. a VT	2116	6,8%	2169	7,2%	2171	7,4%	2338	8,0%	2635	9,0%	2970	9,6%
28 Tech. chemie a ch. sil.	164	0,5%	152	0,5%	140	0,5%	119	0,4%	126	0,4%	169	0,5%
29 Potravinářství a p. ch.	2621	8,4%	2478	8,2%	2379	8,1%	2447	8,4%	2575	8,8%	2699	8,7%
31 Text. výr. a oděvnictví	138	0,4%	141	0,5%	103	0,4%	112	0,4%	142	0,5%	153	0,5%
32 Kožed. a obuv.-plast	20	0,1%	28	0,1%	31	0,1%	17	0,1%	22	0,1%	15	0,0%
33 Zprac. dřeva a hud. n.	1424	4,6%	1313	4,4%	1351	4,6%	1441	4,9%	1597	5,4%	1624	5,3%
34 Polygrafie a další	182	0,6%	192	0,6%	170	0,6%	226	0,8%	223	0,8%	276	0,9%
36 Stavebnictví, g. a k.	2773	8,9%	2443	8,1%	2371	8,1%	2198	7,5%	2259	7,7%	2496	8,1%
37 Doprava a spoje	96	0,3%	80	0,3%	85	0,3%	104	0,4%	64	0,2%	88	0,3%
39 Spec. a interd. ob.	124	0,4%	105	0,3%	115	0,4%	125	0,4%	101	0,3%	134	0,4%
41 Zemědělství a lesn.	3065	9,8%	3179	10,6%	3111	10,6%	2969	10,1%	3000	10,2%	3186	10,3%
53 Zdravotnictví	416	1,3%	371	1,2%	394	1,3%	452	1,5%	466	1,6%	588	1,9%
65 Gastron., hotel. a tur.	6260	20,1%	5996	19,9%	5509	18,8%	5118	17,5%	5039	17,1%	5205	16,8%
66 Obchod	1803	5,8%	1835	6,1%	1693	5,8%	1815	6,2%	1785	6,1%	1921	6,2%
69 Osobní a prov. sl.	2558	8,2%	2430	8,1%	2559	8,7%	2581	8,8%	2554	8,7%	2698	8,7%
75 Pedag., učitel. a soc. p.	362	1,2%	301	1,0%	299	1,0%	273	0,9%	333	1,1%	281	0,9%
82 Umění a užitě umění	261	0,8%	235	0,8%	262	0,9%	344	1,2%	289	1,0%	336	1,1%
Celkový součet	31154	100,0%	30118	100,0%	29286	100,0%	29257	100,0%	29428	100,0%	30912	100,0%

Tabulka 2.5 Počty a podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání – kategorie M – střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou (stav k 15. 10. příslušného roku)

Skup. ob.	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	368	0,9%	370	0,9%	325	0,8%	317	0,8%	307	0,7%	316	0,7%
18 Informatické obory	3697	9,2%	3710	9,2%	3688	9,0%	3961	9,7%	3950	9,5%	4078	9,6%
21 Hornictví, hutn. a slév.	19	0,0%	11	0,0%	0	0,0%	14	0,0%	11	0,0%	2	0,0%
23 Strojírenství a str. výr.	2699	6,7%	2754	6,9%	2900	7,1%	2639	6,4%	2452	5,9%	2303	5,4%
26 Elektr., telekom. a VT	2415	6,0%	2331	5,8%	2328	5,7%	2470	6,0%	2500	6,0%	2514	5,9%
28 Tech. chemie a ch. sil.	610	1,5%	580	1,4%	601	1,5%	595	1,5%	577	1,4%	575	1,4%
29 Potravinářství a p. ch.	220	0,5%	191	0,5%	225	0,6%	206	0,5%	189	0,5%	222	0,5%
31 Text. výr. a oděvnictví	114	0,3%	82	0,2%	101	0,2%	105	0,3%	102	0,2%	90	0,2%
32 Kožed. a obuv.-plast	10	0,0%	28	0,1%	27	0,1%	22	0,1%	11	0,0%	0	0,0%
33 Zprac. dřeva a hud. n.	95	0,2%	127	0,3%	89	0,2%	115	0,3%	131	0,3%	141	0,3%
34 Polygrafie a další	209	0,5%	174	0,4%	231	0,6%	190	0,5%	185	0,4%	173	0,4%
36 Stavebnictví, g. a k.	1968	4,9%	1866	4,6%	1912	4,7%	1916	4,7%	2065	5,0%	2191	5,1%
37 Doprava a spoje	918	2,3%	839	2,1%	881	2,2%	904	2,2%	911	2,2%	940	2,2%
39 Spec. a interd. ob.	306	0,8%	282	0,7%	278	0,7%	296	0,7%	286	0,7%	272	0,6%
41 Zemědělství a lesn.	1625	4,0%	1577	3,9%	1504	3,7%	1499	3,7%	1366	3,3%	1390	3,3%
43 Veterinářství a v. p.	567	1,4%	599	1,5%	632	1,5%	633	1,5%	604	1,5%	655	1,5%
53 Zdravotnictví	2806	6,9%	2801	7,0%	3015	7,4%	3437	8,4%	3636	8,8%	3841	9,0%
63 Ekonomika a adm.	6556	16,2%	6462	16,1%	6565	16,1%	6567	16,0%	6774	16,3%	6969	16,4%
65 Gastron., hotel. a tur.	3301	8,2%	3288	8,2%	3108	7,6%	2892	7,1%	2883	6,9%	3001	7,1%
66 Obchod	64	0,2%	72	0,2%	71	0,2%	75	0,2%	64	0,2%	74	0,2%
68 Právní a veřejn. činn.	2638	6,5%	2905	7,2%	3171	7,8%	2936	7,2%	3037	7,3%	3084	7,2%
69 Osobní a prov. sl.	51	0,1%	30	0,1%	52	0,1%	56	0,1%	52	0,1%	51	0,1%
72 Public., knihov. a inf.	215	0,5%	169	0,4%	166	0,4%	169	0,4%	163	0,4%	143	0,3%
75 Pedag., učitel. a soc. p.	2639	6,5%	2552	6,4%	2565	6,3%	2509	6,1%	2559	6,2%	2664	6,3%
78 Obecně odborná př.	3795	9,4%	3855	9,6%	3908	9,6%	3780	9,2%	3847	9,3%	3920	9,2%
82 Umění a užitě umění	2488	6,2%	2527	6,3%	2488	6,1%	2623	6,4%	2888	7,0%	2943	6,9%
Celkový součet	40393	100,0%	40182	100,0%	40831	100,0%	40926	100,0%	41550	100,0%	42552	100,0%

odborného vzdělání bez odborného výcviku poklesl z 41,6 % v roce 2018/19 na hodnotu 41,3 % v letošním (i když počet přijatých žáků se oproti minulému roku zvýšil).

Největší meziroční **nárůst** vykazují skupiny Zdravotnictví (0,3 p. b.), Stavebnictví (0,2 p. b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (0,1 p. b.).

Vysoký meziroční **pokles** vykazuje skupina Strojírenství (-0,5 p. b.), podstatně menší pak skupiny Elektrotechnika a Právní a veřejnosprávní činnosti (obě -0,1 p. b.). Znepokojivá

je skutečnost, že v tomto školním roce nebyl přijat ani jeden žák ve skupině Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů, výrazný je i pokles přijatých ve skupině Hornictví, hutnictví a slévárnictví (na pouhé dva žáky).

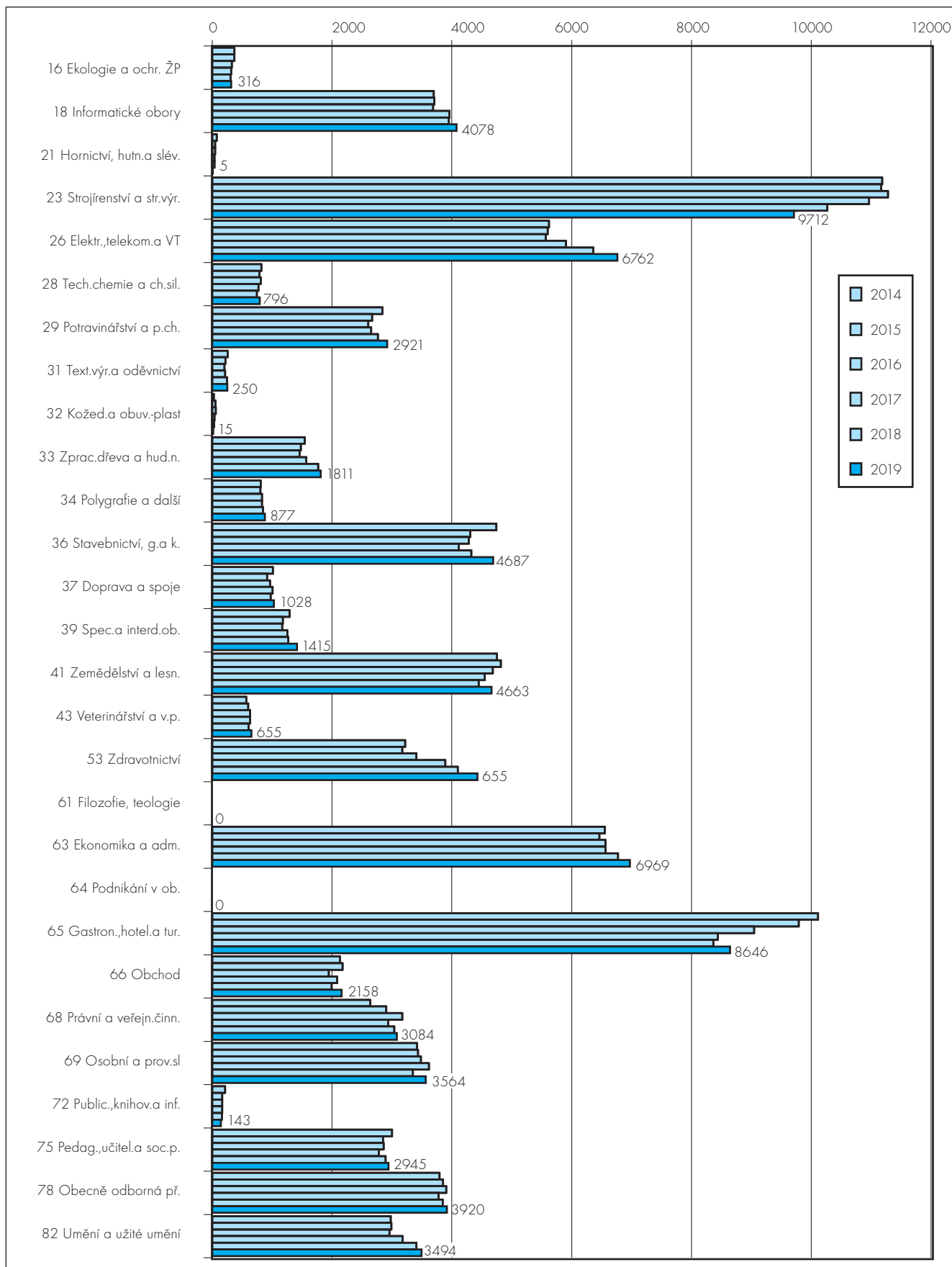
V **dlohodobém pohledu** je nejvyšší nárůst u skupin Zdravotnictví (2,1 p. b.) a Umění a užitě umění (0,8 p. b.). Výrazný dlouhodobý pokles je ve skupinách Strojírenství (-1,3 p. b.), Gastronomie, hotelnictví a turismus (-1,1 p. b.) a Zemědělství a lesnictví (-0,8 p. b.).

Tabulka 2.6 Počty a podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání – kategorie L0 – střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (stav k 15. 10. příslušného roku)

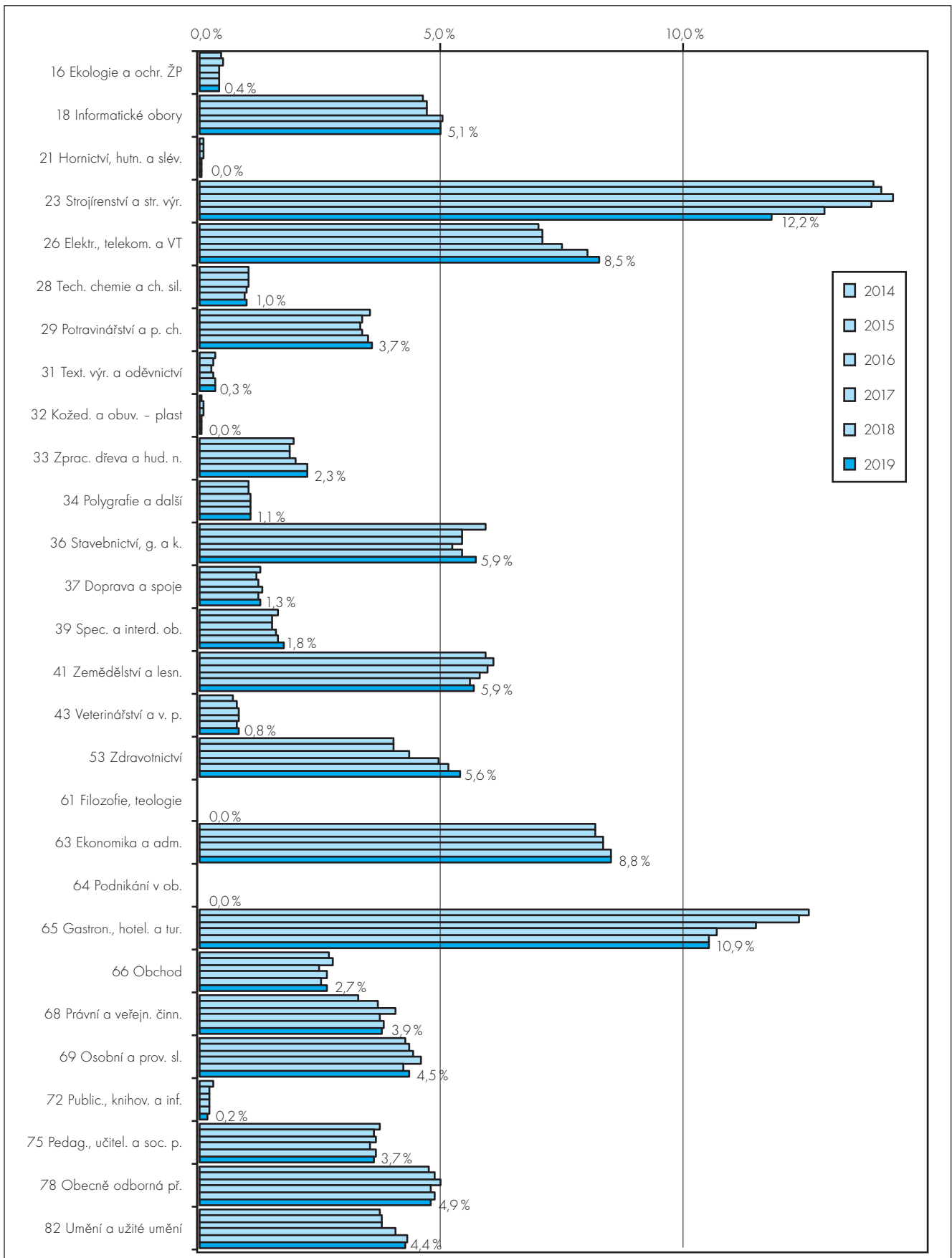
Skup. ob.	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
21 Hornictví, hutn. a slév.	45	0,7%	25	0,4%	24	0,4%	14	0,2%	14	0,2%	1	0,0%
23 Strojírenství a str. výr.	1725	28,1%	1756	28,1%	1865	31,1%	1760	28,9%	1607	27,2%	1338	22,8%
26 Elektr., telekom. a VT	1089	17,7%	1098	17,6%	1068	17,8%	1099	18,0%	1228	20,8%	1278	21,7%
28 Tech. chemie a ch. sil.	46	0,7%	57	0,9%	70	1,2%	60	1,0%	42	0,7%	52	0,9%
31 Text. výr. a oděvnictví	5	0,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	0,1%	7	0,1%
33 Zprac. dřeva a hud. n.	27	0,4%	38	0,6%	17	0,3%	16	0,3%	43	0,7%	46	0,8%
34 Polygrafie a další	418	6,8%	438	7,0%	429	7,1%	414	6,8%	440	7,4%	428	7,3%
39 Spec. a interd. ob.	864	14,1%	793	12,7%	777	12,9%	832	13,6%	885	15,0%	1009	17,2%
41 Zemědělství a lesn.	66	1,1%	60	1,0%	67	1,1%	84	1,4%	83	1,4%	87	1,5%
65 Gastron., hotel. a tur.	551	9,0%	508	8,1%	428	7,1%	432	7,1%	445	7,5%	440	7,5%
66 Obchod	265	4,3%	267	4,3%	180	3,0%	197	3,2%	147	2,5%	163	2,8%
69 Osobní a prov. sl.	811	13,2%	977	15,6%	872	14,5%	978	16,0%	746	12,6%	815	13,9%
82 Umění a užitě umění	233	3,8%	231	3,7%	208	3,5%	213	3,5%	233	3,9%	215	3,7%
Celkový součet	6145	100,0%	6248	100,0%	6005	100,0%	6099	100,0%	5916	100,0%	5879	100,0%

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Obrázek 2.4 Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E+H+M+LO (mimo nástavbové a zkrácené studium)

Obrázek 2.5 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E+H+M+LO (mimo nástavbové a zkrácené studium)

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

V maturitních oborech kategorie L0 (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem) dochází k postupnému pomalému poklesu, v roce 2018/19 **klesl podíl nově přijatých žáků prvně pod 6 %** na hodnotu 5,9 %, v současném školním roce činí 5,7 %.

K nejvýraznějšímu **nárůstu** došlo ve skupinách oborů Speciální a interdisciplinární obory (2,2 p. b.) a Osobní služby (1,3 p. b.), **výjimečně velký pokles** vykazuje skupina Strojírenství (-4,4 p. b.), pokles zaznamenala i skupina Umění a užité umění (-0,3 p. b.).

Největší nárůst v dlouhodobém pohledu vykazuje skupina oborů Elektrotechnika (4,0 p. b.), dále i skupina Speciální a interdisciplinární obory (3,1 p. b.).

Naopak **největší pokles** vykazuje skupina oborů Strojírenství (-5,3 p. b.), dále pak již podstatně menší pokles skupiny Obchod a Gastronomie, hotelnictví a turismus (obě -1,5 p. b.).

Vývoj celkového počtu a podílu žáků přijatých ve skupinách všech kategorií, do kterých vstupují žáci ze základního vzdělávání (E+H+L0+M), je dobře zřetelný v grafech na obrázcích 2.4 a 2.5, kde je zřejmé, že se poklesy a nárůsty v různých kategoriích poněkud vyrovnávají.

V meziročním srovnání je významný pouze **nárůst podílů** žáků připravovaných ve skupinách oborů Stavebnictví (0,3 p. b.), Zdravotnictví (0,2 p. b.) a Elektrotechnika (rovněž 0,2 p. b.). K významnému meziročnímu **poklesu podílu** došlo u skupiny oborů Strojírenství (-1,2 p. b.).

Dlouhodobý pohled ukazuje **významné nárůsty** skupin oborů Elektrotechnika (1,3 p. b.), Zdravotnictví (1,4 p. b.) a Umění a užité umění (0,6 p. b.). **Největší poklesy** v pětiletém pohledu vykazují skupiny Strojírenství (-2,2 p. b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (-2,1 p. b.).

Všechny dlouhodobé změny se vztahují k rozdílům mezi roky 2014/15 až 2019/20. V absolutních počtech došlo

v tomto období k nárůstu nově přijatých ze základních škol do odborného vzdělávání o 1,6 tisíce žáků (ze 77 692 na 79 343 žáků), ovšem pouze díky meziročnímu navýšení v posledním roce o 2,5 tisíce nově přijatých žáků.

V gymnaziální přípravě se v daném pětiletém období zvýšil počet přijatých a přecházejících do 2. stupně o 784 žáků (z 21 960 na 22 744).

V nástavbovém vzdělávání (tabulka 2.7) **došlo v celku k meziročnímu poklesu** o 191 nově přijatých, což odráží jak pokles populačního ročníku, tak i vliv maturitní zkoušky.

Největší **meziroční nárůst** podílů vykazují skupiny oborů Podnikání v oborech (3,2 p. b.) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (0,7 p. b.).

Podíl přijatých do skupiny Podnikání v oborech dosahuje 68 % všech nově přijatých v nástavbovém studiu, což je dáno tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Na druhé straně je výhodou příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.

K **poklesu** podílů nově přijatých došlo ve skupinách Stavebnictví (-1,0 p. b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (-0,9 p. b.). Oproti minulým rokům nebyl v tomto roce přijat žádný žák ve skupinách Technická chemie, Polygrafie a Zdravotnictví.

Podíváme-li se na **vývoj z dlouhodobého pohledu**, je zřejmý opět nárůst skupiny Podnikání v oborech (4,5 p. b.), dále i skupiny Strojírenství (1,8 p. b.). K poklesu došlo zejména ve skupinách Gastronomie, hotelnictví a turismus (-2,7 p. b.) a Stavebnictví (-1,8 p. b.).

Ve vyšším odborném vzdělávání (tabulka 2.8) počty nově přijímaných v denní i v jiných formách studia trvale klesaly, v posledním roce je zřejmé určité oživení zájmu

Tabulka 2.7 Počty a podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání - kategorie L5 - nástavbové studium (stav k 15. 10. příslušného roku)

Skup. ob.	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
23 Strojírenství a str. výr.	567	9,0%	528	9,1%	514	9,4%	503	9,8%	511	10,5%	505	10,8%
26 Elektr., telekom. a VT	360	5,7%	318	5,5%	294	5,4%	254	5,0%	279	5,7%	247	5,3%
28 Tech.chemie a ch. sil.	0	0,0%	9	0,2%	4	0,1%	7	0,1%	5	0,1%	0	0,0%
29 Potravinářství a p. ch.	42	0,7%	55	0,9%	41	0,8%	43	0,8%	30	0,6%	38	0,8%
33 Zprac. dřeva a hud. n.	146	2,3%	130	2,2%	137	2,5%	113	2,2%	116	2,4%	87	1,9%
34 Polygrafie a další	0	0,0%	0	0,0%	7	0,1%	22	0,4%	8	0,2%	0	0,0%
36 Stavebnictví, g. a k.	206	3,3%	230	4,0%	189	3,5%	126	2,5%	118	2,4%	69	1,5%
37 Doprava a spoje	15	0,2%	13	0,2%	22	0,4%	20	0,4%	13	0,3%	6	0,1%
39 Spec. a interd. ob.	109	1,7%	68	1,2%	87	1,6%	63	1,2%	76	1,6%	77	1,7%
41 Zemědělství a lesn.	100	1,6%	77	1,3%	74	1,4%	71	1,4%	85	1,8%	67	1,4%
53 Zdravotnictví	58	0,9%	40	0,7%	29	0,5%	45	0,9%	26	0,5%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	3978	63,2%	3681	63,4%	3545	65,1%	3346	65,5%	3134	64,5%	3160	67,7%
65 Gastronom., hotel. a tur.	434	6,9%	403	6,9%	255	4,7%	282	5,5%	244	5,0%	194	4,2%
66 Obchod	106	1,7%	68	1,2%	65	1,2%	30	0,6%	55	1,1%	35	0,8%
68 Právní a veřejn. činn.	50	0,8%	49	0,8%	40	0,7%	31	0,6%	19	0,4%	38	0,8%
69 Osobní a prov. sl.	90	1,4%	98	1,7%	100	1,8%	115	2,3%	117	2,4%	80	1,7%
75 Pedag., učitel. a soc. p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	34	0,7%
82 Umění a užité umění	35	0,6%	35	0,6%	41	0,8%	39	0,8%	21	0,4%	29	0,6%
Celkový součet	6296	100,0%	5802	100,0%	5444	100,0%	5110	100,0%	4857	100,0%	4666	100,0%

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 2.8 Počty a podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání – kategorie N – vyšší odborné vzdělávání (stav k 15. 10. příslušného roku)

Skup.ob.	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	24	0,3%	15	0,2%	11	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str. výr.	188	2,2%	119	1,6%	97	1,5%	121	2,1%	92	1,7%	100	1,8%
26 Elektr., telekom. a VT	392	4,7%	322	4,3%	363	5,5%	245	4,3%	271	5,0%	303	5,4%
28 Tech. chemie a ch. sil.	14	0,2%	13	0,2%	11	0,2%	14	0,2%	8	0,1%	9	0,2%
29 Potravinářství a p. ch.	40	0,5%	28	0,4%	32	0,5%	12	0,2%	22	0,4%	11	0,2%
33 Zprac. dřeva a hud. n.	38	0,5%	21	0,3%	22	0,3%	27	0,5%	24	0,4%	23	0,4%
36 Stavebnictví, g. a k.	106	1,3%	107	1,4%	103	1,6%	76	1,3%	36	0,7%	27	0,5%
37 Doprava a spoje	114	1,4%	104	1,4%	103	1,6%	72	1,3%	65	1,2%	81	1,4%
39 Spec. a interd. ob.	109	1,3%	94	1,2%	75	1,1%	51	0,9%	24	0,4%	58	1,0%
41 Zemědělství a lesn.	135	1,6%	129	1,7%	82	1,2%	64	1,1%	61	1,1%	67	1,2%
43 Veterinářství a v. p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	20	0,4%
53 Zdravotnictví	1993	23,7%	1876	24,9%	1566	23,7%	1414	24,6%	1274	23,7%	1398	25,0%
61 Filozofie, teologie	11	0,1%	20	0,3%	10	0,2%	10	0,2%	10	0,2%	11	0,2%
63 Ekonomika a adm.	943	11,2%	824	10,9%	643	9,7%	506	8,8%	403	7,5%	391	7,0%
64 Podnikání v ob.	356	4,2%	260	3,5%	236	3,6%	233	4,0%	193	3,6%	217	3,9%
65 Gastron., hotel.a tur.	595	7,1%	551	7,3%	470	7,1%	398	6,9%	373	6,9%	333	5,9%
66 Obchod	61	0,7%	54	0,7%	47	0,7%	25	0,4%	19	0,4%	0	0,0%
68 Právní a veřejn. činn.	654	7,8%	555	7,4%	457	6,9%	340	5,9%	321	6,0%	347	6,2%
72 Public., knihov. a inf.	248	2,9%	225	3,0%	202	3,1%	167	2,9%	176	3,3%	83	1,5%
74 Těles. kult., tělov., sport	0	0,0%	8	0,1%	11	0,2%	11	0,2%	9	0,2%	0	0,0%
75 Pedagog., učitel. a soc. p.	1378	16,4%	1230	16,3%	995	15,0%	963	16,7%	936	17,4%	1008	18,0%
82 Umění a užité umění	1014	12,1%	977	13,0%	1076	16,3%	1008	17,5%	1051	19,6%	1113	19,9%
Celkový součet	8413	100,0%	7532	100,0%	6612	100,0%	5757	100,0%	5368	100,0%	5600	100,0%

(nárůst o přibližně 2 000 studentů jak v denní, tak i v jiných formách).

Situace v podílech se mění poměrně různorodě, **meziroční nárůst** je nyní vykazován ve skupinách oborů Zdravotnictví (1,2 p. b.), Speciální a interdisciplinární obory a Pedagogika, učitelství a sociální péče (obě 0,6 p. b.).

K největším **poklesům** došlo u skupin Publicistika, knihov-

nictví a informatika (-1,8 p. b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (-1,0 p. b.).

Největší nárůst v **dlouhodobém pohledu** je u skupin Umění a užité umění (7,8 p. b.) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (1,6 p. b.), k největšímu poklesu došlo u skupin oborů Ekonomika a administrativa (-4,2 p. b.) a Právní a veřejnosprávní činnosti (-1,6 p. b.).

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru – vybrané skupiny oborů

Národní pedagogický institut ČR provedl v roce 2018 dotazníkové šetření mezi absolventy středních odborných škol, a to tři roky od ukončení studia. Jednalo se o II. etapu šetření, která navázala na I. etapu realizovanou v roce 2015, kdy byli dotazováni žáci posledních ročníků středních škol. V rámci II. etapy byl tedy osloven stejný vzorek respondentů.

Záměrem šetření bylo zmapování situace a úspěšnosti absolventů středních škol při přechodu na trh práce a do terciárního vzdělávání a zpětné zhodnocení vzdělávací volby, včetně identifikace „slabých“ a „silných“ stránek vybraných skupin oborů.

V roce 2018 byla zpracována a uveřejněna první část analýzy dat, která byla zaměřena na základní srovnání výsledků šetření mezi absolventy učební a maturitní úrovně vzdělání

a na jejich uplatnění na trhu práce. Předkládaný text vychází ze stejných dat, ale **poskytuje podrobnější pohled na názory absolventů středních odborných škol dle vybraných skupin oborů.**

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-166>

Výběrový soubor zahrnuje odpovědi 1 169 respondentů (z toho 913 zcela vyplněných) – absolventů středního odborného vzdělání, kteří ukončili střední školu ve školním roce 2015/16.

Z hlediska původně studovaných kategorií vzdělání je ve vzorku zastoupeno 222 absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie H), což činí 19,0 %, dále 22 absolventů středního vzdělání s VL a MZ – kategorie LO (1,9 %) a 925 absolventů středního vzdělání s maturitní

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.1 Struktura výběrového souboru – podle původně absolvovaných kategorií a skupin oborů vzdělání

Skupina oborů vzdělání	Obory stř. vz. s výučním listem (H)			Obory stř. vz. s OV a MZ (L0)			Obory stř. vzdělání s MZ (M)			Celkem
	Zcela vyplněno	Částečně vyplněno	Celkem	Zcela vyplněno	Částečně vyplněno	Celkem	Zcela vyplněno	Částečně vyplněno	Celkem	
16 Ekologie a životní prostředí							15		15	15
18 Informatické obory							69	11	80	80
21 Hornictví a horn. geol., hut. a slévár.										
23 Strojírenství a strojírenská výroba	23	11	34				33	10	43	77
26 Elektrotechnika, telekom. a VT	19	6	25				53	19	72	97
28 Technická chemie a chemie silikátů							3	1	4	4
29 Potravinářství a potravinářská chemie	13	5	18							18
31 Textilní výroba a oděvnictví		1	1							1
33 Zpracování dřeva a výroba hud. nást.	3	1	4				3		3	7
34 Polygrafie, zprac. papíru, filmu a fotog.							2	1	3	3
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	12	10	22				67	18	85	107
37 Doprava a spoje		2	2				23	4	27	29
39 Speciální a interdisciplinární obory				4	3	7	2	2	4	11
41 Zemědělství a lesnictví	8	3	11				23	7	30	41
53 Zdravotnictví	1		1				13	2	15	16
63 Ekonomika a administrativa							115	30	145	145
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	34	25	59	7	2	9	70	14	84	152
66 Obchod	3	1	4	1		1				5
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.							93	19	112	112
69 Osobní a provozní služby	16	14	30	4	1	5				35
72 Publicistika, knihovnictví a inform.							11		11	11
75 Pedagogika, učitelství a soc. práce							70	14	84	84
78 Obecné odborná příprava							76	16	92	92
82 Umění a užité umění							11	2	13	13
Obor neuveden	10	1	11				3		3	14
Celkový součet	142	80	222	16	6	22	755	170	925	1169

Poznámka: Barevně jsou označeny skupiny oborů vzdělání vybrané do porovnání výsledků.

zkouškou - kategorie M (79,1 %). Kategorie L0 nebyla vzhledem k nízkému zastoupení respondentů samostatně analyzována.

Do analýzy skupin oborů byly zařazeny jen vybrané skupiny oborů s vyšším počtem respondentů. Souhrnné údaje za kategorii však zahrnují celkové hodnoty za všechny skupiny oborů v dané kategorii, tedy včetně méně početných skupin oborů. Zařazeny byly i relevantní odpovědi z neúplně dokončených dotazníků.

3.1 Volba oboru na střední škole

Volba oboru a úroveň vzdělání představuje významnou křižovatku, která má vliv na další průběh vzdělávací a profesní dráhy, úspěšnost při studiu i vstup na trh práce. Z tohoto důvodu patří mezi podstatná témata kariérového rozhodování žáků při výběru střední školy a oboru a jeho zpětného hodnocení, včetně reflexe faktorů, které tuto volbu ovlivnily.

Analýza těchto faktorů ukazuje, že zatímco některé obory si volí žáci především z důvodu zájmu o obor, jiné si vybírají spíše pro snadné uplatnění na trhu práce nebo výhodné finanční ohodnocení. Některé obory představují pro žáka častěji „náhradní řešení“ v případě nepřijetí na jiný obor nebo z důvodu špatných studijních výsledků. Poměrně novým motivačním faktorem, zejména na úrovni učebních oborů, jsou stipendia poskytovaná žákům vybraných oborů, která jsou určena k podpoře zájmu o nedostatkové obory na trhu práce.

Volba oboru na střední škole – kategorie H

Z pohledu učebních oborů jako celku je dominantním důvodem volby oboru zájem o obor, který ovlivnil rozhodování 72,5 % budoucích učňů, dále snadné uplatnění na trhu práce (56,3 %) a významnou roli hraje i blízkost školy a možnosti dojíždění (45,9 %). Asi třetina budoucích učňů vzala při svém rozhodování v úvahu finanční ohodnocení (38,3 %) a zájem zaměstnavatelů v místě bydliště nebo v regionu (31,1 %).

Z pohledu hlavních faktorů, které ovlivnily výběr daného učebního oboru, se žáci vstupující do **strojírenských oborů** rozhodovali zejména podle zájmu o obor (73,5 %), na druhém místě bylo snadné uplatnění na trhu práce (58,8 %) a třetím faktorem, který vzala v úvahu velká část budoucích učňů strojírenských oborů, byla blízkost školy (44,1 %). Z hlediska srovnání s celkovými výsledky za vyučené hrály výraznější roli špatné studijní výsledky (32,4 %) a relativně častěji je motivovala stipendia (14,7 %).

Při volbě **elektrotechnických oborů** si žáci rovněž vybírali především podle zájmu o obor (68,0 %), ovšem velmi významnou roli sehrálo také budoucí uplatnění na trhu práce (též 68,0 %), dobré finanční ohodnocení ovlivnilo 64,0 % z nich a relativně častěji vzali v úvahu i blízkost školy (52,0 %) a zájem zaměstnavatelů v místě bydliště (40,0 %).

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.2 Důvody volby oboru – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

	Počet respondentů	Zájem o obor	Snadné uplatnění oboru na trhu práce	Dobré finanční ohodnocení oboru	Zájem zaměstnavatelů v místě bydliště	Přání/vzor rodičů	Stipendium nebo jiná podpora oboru	Špatné studijní výsledky	Vyhnout se některým předmětům (např. matematice)	Nepřijet do jiného oboru	Blízkost školy/dojíždění
23 Strojírenství a stroj. vyr.	34	73,5%	58,8%	35,3%	26,5%	20,6%	14,7%	32,4%	32,4%	17,6%	44,1%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	25	68,0%	68,0%	64,0%	40,0%	32,0%	4,0%	16,0%	16,0%	8,0%	52,0%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	59	64,4%	59,3%	20,3%	42,4%	27,1%	8,5%	30,5%	32,2%	22,0%	61,0%
69 Osobní a provozní služby	30	93,3%	26,7%	20,0%	0,0%	16,7%	0,0%	13,3%	23,3%	13,3%	10,0%
Stř. vz. s VL – kat. H – vybrané sk.	148	73,0%	54,1%	31,1%	29,7%	24,3%	7,4%	25,0%	27,7%	16,9%	45,3%
Stř. vz. s VL – kat. H – celkem	223	72,5%	56,3%	38,3%	31,1%	27,5%	10,4%	24,8%	27,0%	18,0%	45,9%

Ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus** žáci nejčastěji uvádějí, že si tento obor vybrali z důvodu zájmu (64,4 %), ovšem podstatná je pro tyto žáky rovněž blízkost školy (61,0 %) a snadné uplatnění na trhu práce (59,3 %). Ve srovnání s průměrem a technickými obory je méně často ovlivnil předpoklad dobrého finančního ohodnocení (20,3 %), naopak častěji si obor volí z důvodu horších studijních výsledků (30,5 %), nepřijetí do jiného oboru (22,0 %) nebo ve snaze vyhnout se jiným předmětům (32,2 %).

Ve skupině **Osobní a provozní služby** byl výrazně dominantním důvodem zájem o obor (93,3 %), naopak ostatní faktory, včetně uplatnění na trhu práce (26,7 %), finančního ohodnocení (20,0 %) i dojíždění (10,0 %), hrály podstatně menší roli. Relativně častým důvodem byla snaha vyhnout se některým předmětům, např. matematice (23,3 %), ale z hlediska srovnání s průměrnými hodnotami je tento argument uváděn poměrně méně často. Rovněž špatné studijní výsledky nebo nepřijetí do jiného oboru nejsou příliš častým důvodem pro volbu tohoto oboru (shodně 13,3 %).

Zaměříme-li se podrobněji na vliv těchto faktorů v jednotlivých vybraných skupinách oborů, pak **zájem o obor** byl nejčastější motivací ve skupině 69 Osobní a provozní služby (93,3 %) a dále hrál významnou roli ve strojírenských oborech (73,5 %). Naopak relativně méně častou motivací představoval ve skupinách oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (68 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (64,4 %).

Druhým nejčastějším důvodem, proč si žáci volí svůj obor, je **snadné uplatnění na trhu práce**. Zde jsou rozdíly mezi sledovanými skupinami učebních oborů podstatně výraznější. Motivaci představuje především v některých technických oborech. V elektrotechnických oborech předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce pozitivně ovlivnil výběr oboru u 68,0 % žáků. Nižší roli sehrál ve strojírenských oborech a gastrooborech (58,8 %, resp. 59,3 %). Naopak ve skupině oborů 69 Osobní a provozní služby předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce nehrál výraznější roli (26,7 %).

Finanční ohodnocení kladně motivovalo především budoucí žáky technických oborů, zejména v elektrotechnických oborech (64,0 %). Nižší vliv pak mělo na výběr strojírenských oborů (35,3 %). Velmi malý dopad na rozhodování žáků měl předpoklad dobrého finančního ohodnocení u žáků směřujících do oborů ve skupinách 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (20,3 %) a 69 Osobní a provozní služby (20,0 %). **Zájem**

zaměstnavatelů v regionu pak měl vliv nejčastěji na žáky elektrotechnických a gastronomických oborů (kolem 40 %).

Přání, respektive vzor rodičů ovlivnily především žáky vstupující do elektrotechnických oborů (32,0 %) a gastronomických oborů (27,1 %).

Stipendium nebo jiná finanční podpora motivovala v souladu s poptávkou zaměstnavatelů a nedostatkem pracovníků v technických oborech nejčastěji budoucí žáky strojírenských oborů (14,7 %).

V rozhodování žáků vstupujících do učebních oborů hraje významnější roli i komplex omezujících faktorů, jako jsou horší prospěch, nepřijetí do jiného oboru nebo obavy z některých předmětů. **Špatný prospěch** patří k faktorům, které budoucí žáky učebních oborů ovlivňují poměrně významně; rozhodně nebo spíše ovlivnil výběr oboru asi u 24,8 %. Z hlediska vybraných skupin oborů ovlivnil jako určitý limitující faktor nejčastěji žáky, kteří vstoupili do oborů ve skupinách 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (30,5 %) a 23 Strojírenství (32,4 %).

Obavy z některých předmětů, jako jsou matematika nebo jazyky, kterým se chtěli vyhnout, uváděli nejčastěji žáci strojírenských (32,4 %) a gastronomických (32,2 %) oborů. **Nepřijetí do jiného oboru** mělo vliv na rozhodování asi 18,0 % budoucích učňů, nejčastěji žáků gastronomických oborů (22,0 %), dál pak také oborů strojírenských (17,6 %).

Blízkost školy patří mezi velmi významné faktory, které berou žáci v úvahu, a to napříč obory. Jako jeden z faktorů ji při svém rozhodování vzalo v potaz 45,9 % žáků učebních oborů. Z hlediska námi sledovaných skupin oborů hrála blízkost školy největší roli ve skupině 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (61,0 %), nejnižší naopak ve skupině oborů 69 Osobní a provozní služby.

Volba oboru na střední škole – kategorie M

Žáci maturitních oborů si rovněž nejčastěji vybírají obor podle zájmu; ve srovnání s žáky učebních oborů je tento důvod ještě častější (83,6 %), na druhém místě žebříčku je snadné uplatnění na trhu práce (61,1 %). Významnější roli oproti vyučeným hraje předpoklad dobrého finančního ohodnocení oboru (44,2 %). Naopak méně jsou při svém výběru omezeni stipendii nebo jinou podporou oboru (3,6 %), špatným prospěchem (4,9 %) či nepřijetím do oboru a nutností hledat si náhradní obor (7,8 %).

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Žáci, kteří vstupovali do **informatických oborů**, uváděli jako dominantní důvody zájem o obor (97,5 %), dobré finanční ohodnocení (86,3 %) a snadné uplatnění oboru na trhu práce (83,8 %). Naopak ve srovnání s ostatními skupinami hrály relativně malou roli ostatní faktory, jako vzor rodičů nebo blízkost školy. Jen velmi malé procento žáků si tento obor vybralo z důvodu horších studijních výsledků na základní škole (1,3 %) nebo nepřijetí na jiný obor (3,8 %).

Budoucí žáci **strojírenských oborů** se rovněž rozhodovali podle zájmu o obor (83,7 %), snadného uplatnění na trhu práce (79,1 %) a dobrého finančního ohodnocení (72,1 %). Výraznější roli ve srovnání s ostatními obory hrál zájem zaměstnavatelů v místě bydliště (39,5 %).

U budoucích žáků **elektrotechnických oborů** probíhalo rozhodování zejména na základě předpokladu dobrého uplatnění na trhu práce (81,9 %) a dobrého finančního ohodnocení (76,4 %) a dále i na základě zájmu žáka (76,4 %). Relativně často vzali tiito žáci v úvahu i blízkost školy (45,8 %).

Ve **stavebních oborech** byl nejčastější a poměrně dominantní motivací zájem o obor (89,4 %), dále pak i snadné uplatnění oboru na trhu práce (67,1 %). Očekávání dobrého finančního ohodnocení uváděla ovšem jako motivaci k volbě tohoto oboru na rozdíl od jiných technických oborů jen necelá polovina žáků (49,4 %). Zájem zaměstnavatelů v místě bydliště vzalo v úvahu 27,1 % z nich. Na výběr stavebního oboru měli relativně často vliv rodiče (42,4 %) a dále také blízkost školy (31,8 %).

Ve skupině oborů **Doprava a spoje** byly nejčastějšími důvody volby oboru zájem o obor (74,1 %) a snadné uplatnění na trhu práce (63,0 %). Dobré finanční ohodnocení také uváděli žáci relativně často (51,9 %), ovšem podstatně méně než v jiných technicky zaměřených oborech. Špatné studijní výsledky ani nepřijetí do jiného oboru nehrály ve výběru tohoto oboru velkou roli, mírně pod průměrem bylo i procento absolventů, kteří si vybrali tento obor z důvodu snahy vyhnout se některým předmětům (14,8 %).

Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** je zcela dominantním důvodem zájem o tento obor (83,3 %) a na druhém místě je to pak blízkost školy (50,0 %). Naopak důvody související s dobrým uplatněním na trhu práce (16,7 %) a finančním ohodnocením (6,7 %) jsou uváděny jen okrajově. Roli nehrály ani nepřijetí do jiného oboru (6,7 %) nebo špatné studijní výsledky (6,7 %) a rovněž snaha vyhnout se některým předmětům byla uváděna zhruba na úrovni průměru (16,7 %).

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** je nejčastějším důvodem výběru opět zájem o obor (72,4 %) a na druhém místě pak blízkost školy (61,4 %). Podíl absolventů, kteří si tuto skupinu oborů vybrali z důvodu snadného uplatnění (58,6 %) nebo dobrého finančního ohodnocení (46,9 %), se pohybuje zhruba na úrovni průměru ze sledovaných skupin oborů. Mírně vyšší je vliv rodičů (37,9 %) a lehce nad průměrem je i procento těch, kteří si zvolili tento obor jako náhradní (10,3 %) nebo je ovlivnily špatné studijní výsledky (6,9 %).

Gastronomické obory si žáci vybírali především z důvodu zájmu o obor (84,5 %), s odstupem pak uváděli jako důvod snadné uplatnění (52,4 %) a blízkost školy (51,2 %). Naopak dobré finanční ohodnocení nebylo častou motivací (17,9 %). Mírně častěji, než je průměr za sledované skupiny oborů, si žáci volili tyto obory ve snaze vyhnout se některým předmětům, např. matematice (19,0 %).

Obory ze skupiny **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** si žáci volili velmi často z důvodu zájmu o obor (89,3 %) a dále kvůli snadnému uplatnění na trhu práce (67,9 %). Dobré finanční ohodnocení motivovalo 44,6 % z nich, což přibližně odpovídá průměru. Výrazným důvodem byla snaha vyhnout se některým předmětům, například matematice (34,6 %), na druhou stranu špatné studijní výsledky nehrály roli (1,8 %) a jen okrajově si žáci volili tento obor jako náhradní (3,6 %).

Pro volbu oboru ze skupiny **Pedagogika, učitelství a sociální péče** byl rozhodujícím faktorem zájem o obor

Tabulka 3.3 Důvody volby oboru studovaného na střední škole – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M) (% v odpovědi rozhodně ano + spíše ano)

	Počet respondentů	Zájem o obor	Snadné uplatnění oboru na trhu práce	Dobré finanční ohodnocení oboru	Zájem zaměst. v místě bydliště	Přání/vzor rodičů	Stipendium nebo jiná podpora oboru	Špatné studijní výsledky	Vyhnutí se některým předmětům (např. matematice)	Nepřijetí do jiného oboru	Blízkost školy/dolůžení
18 Informatické obory	80	97,5%	83,8%	86,3%	20,0%	15,0%	0,0%	1,3%	8,8%	3,8%	30,0%
23 Strojírenství a stroj. výr.	43	83,7%	79,1%	72,1%	39,5%	32,6%	2,3%	2,3%	4,7%	7,0%	39,5%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	72	76,4%	81,9%	76,4%	26,4%	37,5%	4,2%	4,2%	8,3%	8,3%	45,8%
36 Stavebnictví	85	89,4%	67,1%	49,4%	27,1%	42,4%	3,5%	5,9%	4,7%	8,2%	31,8%
37 Doprava a spoje	27	74,1%	63,0%	51,9%	18,5%	37,0%	7,4%	3,7%	14,8%	3,7%	25,9%
41 Zemědělství a lesnictví	30	83,3%	16,7%	6,7%	23,3%	26,7%	6,7%	3,3%	16,7%	6,7%	50,0%
63 Ekonomika a administrativa	145	72,4%	58,6%	46,9%	17,9%	37,9%	4,8%	6,9%	15,2%	10,3%	61,4%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	84	84,5%	52,4%	17,9%	19,0%	19,0%	7,1%	6,0%	19,0%	9,5%	51,2%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	112	89,3%	67,9%	44,6%	12,5%	32,1%	1,8%	1,8%	34,8%	3,6%	32,1%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	84	82,1%	50,0%	19,0%	14,3%	28,6%	1,2%	9,5%	27,4%	13,1%	45,2%
Šif. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	762	83,3%	63,8%	47,5%	20,3%	31,2%	3,5%	4,9%	16,8%	7,9%	43,2%
Šif. vz. s MZ - kat. M - celkem	926	83,6%	61,1%	44,2%	19,9%	30,7%	3,6%	4,9%	17,9%	7,8%	42,7%

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

(82,1 %), s odstupem pak hrály roli snadné uplatnění (50,0 %) a blízkost školy (45,2 %). Na čtvrtém místě je pak z hlediska četnosti snaha vyhnout se některým předmětům, například matematice (24,7 %). Naopak předpokládané finanční ohodnocení nepředstavovalo větší motivaci (19,0 %).

Zaměřili-li se na srovnání vybraných skupin oborů z hlediska jednotlivých motivačních faktorů, pak **zájem o obor** je hlavní motivací pro výběr oboru pro žáky ve všech sledovaných skupinách maturitních oborů. Dominantní význam má ve skupinách: Informatické obory (97,5 %), Právo, právní a veřejnosprávní činnost (89,3 %) a Stavebnictví (89,4 %). Rozdíly ovšem nejsou výrazné a zájem o obor byl podstatnou motivací i při výběru studia v ostatních sledovaných oborech. Relativně nižší roli hrál při rozhodování budoucích žáků ve skupinách oborů Doprava a spoje (74,1 %) a Ekonomika a administrativa (72,4 %).

V pořadí druhý nejčastější důvod pro volbu oboru – **snadné uplatnění na trhu práce** – byl hlavní motivací k výběru oboru ve skupinách Informatické obory (83,8 %) a Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (81,9 %). Snadné uplatnění ovlivnilo i rozhodování žáků, kteří si vybrali strojírenské obory (79,1 %), a v menší míře i žáky vstupující do oborů ze skupin Právo, právní a veřejnosprávní činnost (67,9 %), Stavebnictví (67,1 %) a Doprava a spoje (63 %). Naopak jen velmi malý vliv mělo při rozhodování žáků vstupujících do oborů Zemědělství a lesnictví (16,7 %).

Podobná je situace i z hlediska **finanční motivace žáků**. Z důvodu očekávaného dobrého finančního ohodnocení si svůj obor zvolili nejčastěji žáci technických oborů – informatických (86,3 %), elektrotechnických (76,4 %) a strojírenských (72,1 %). Méně často uváděli finanční motivaci pro volbu oboru žáci, kteří vstupovali do skupin oborů Doprava a spoje (51,9 %), Stavebnictví (49,4 %), Ekonomika a administrativa (46,9 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (44,6 %). Naopak pro žáky z oborů Zemědělství a lesnictví (6,7 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (17,9 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (19,0 %) nebyla finanční motivace rozhodující.

Zájem zaměstnavatelů v regionu vzali při volbě oboru nejčastěji v úvahu žáci technických oborů – zejména ze skupiny oborů Strojírnoství a strojírenská výroba (39,5 %), dále Stavebnictví (27,1 %), Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (26,4 %) a žáci vstupující do oborů ve skupině Zemědělství a lesnictví (23,3 %).

Přání nebo vzor rodičů ovlivnily při výběru oboru nejčastěji žáci vstupující do oborů spadajících do skupin Stavebnictví (42,4 %), Ekonomika a administrativa (37,9 %) a Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (37,5 %).

Stipendium nebo jiná podpora oboru ovlivnily žáky maturitních oborů jen okrajově, nejčastěji uváděli tento vliv žáci ze skupin oborů Doprava a spoje (7,4 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (7,1 %) a Zemědělství a lesnictví (6,7 %).

Špatný prospěch na rozdíl od žáků učebních oborů nebyl pro většinu studentů maturitních oborů omezujícím faktorem (4,9 %). Nejčastěji měl špatný prospěch vliv na rozhodování žáků vstupujících do skupin oborů Pedagogika,

učitelství a sociální péče (9,5 %) a Ekonomika a administrativa (6,9 %).

S ohledem na náročnost studia a případně i maturitní zkoušky je jedním z parametrů, podle kterých si žáci volí školu a obor, **i náročnost některých konkrétních předmětů**. Snaha vyhnout se určitým předmětům, např. matematice, byla jedním z ovlivňujících faktorů při výběru zejména u humanitně zaměřených skupin oborů, jako je Právo, právní a veřejnosprávní činnost (34,8 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (27,4 %).

Nepřijetí do jiného oboru ovlivnilo výběr žáků nejčastěji ve skupinách oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (13,1 %), Ekonomika a administrativa (10,3 %) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (9,5 %).

Blízkost školy je obecně poměrně podstatným faktorem a rozdíly mezi obory nejsou příliš výrazné. Nejčastěji při svém rozhodování vzali v úvahu blízkost školy žáci ve skupinách oborů Ekonomika a administrativa (61,4 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (51,2 %) a Zemědělství a lesnictví (50,0 %).

3.2 Rozhodování o úrovni/kategorii vzdělání

Druhým důležitým aspektem kariérového rozhodování je otázka volby mezi učebním nebo maturitním vzděláním, resp. všeobecným a odborným vzděláním. Výsledky průzkumu ukazují, že tato volba není často jednoznačná.

Rozhodování o úrovni/kategorii vzdělání – kategorie H

Zaměřili-li se na žáky, kteří vstupovali do učebních oborů (kategorie H), pak 44,5 % uvedlo, že se při výběru vzdělávání rozhodovali mezi učební a maturitní úrovni vzdělání, zatímco jen pro 26,8 % byl výběr učebního oboru jednoznačnou volbou.

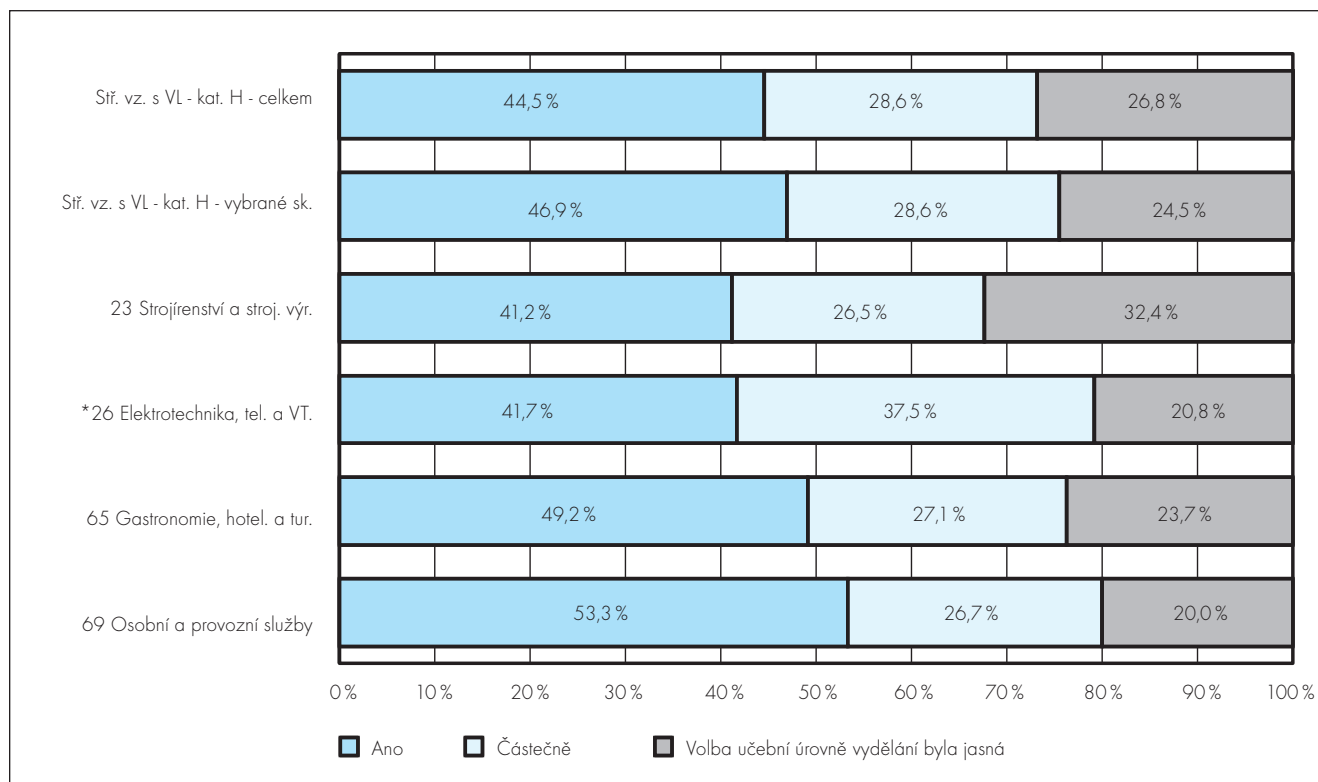
V rámci sledovaných skupin oborů váhali mezi učební a maturitní úrovni nejčastěji žáci, kteří později vstoupili do skupiny Osobní a provozní služby (53,3 %), v ostatních sledovaných skupinách oborů se zjištěné výsledky příliš neliší od průměrných hodnot.

Rozhodování o úrovni/kategorii vzdělání – kategorie M

Mezi faktory, které nejvíce ovlivnily výběr učební úrovně vzdělání, patří zájem o prakticky zaměřené vzdělání (68,5 %), zájem o obor (62,5 %) a dobré uplatnění na trhu práce (50,5 %). Přibližně polovinu žáků ve výběru učebního oboru ovlivnily obavy z nezvládnutí státní maturity (50,0 %) nebo z nezvládnutí některých konkrétních předmětů v maturitním oboru (47,2 %). Vliv na výběr učebního oboru měly i horší studijní výsledky (37,0 %). Určitou roli pak hrály i sociální faktory, jako horší finanční situace rodiny (20,1 %) a finanční podpora prostřednictvím stipendia (12,5 %). Vliv měla i kratší doba vzdělávání, což může souviset jak se sociálními faktory a snahou se dříve osamostatnit, tak i se vztahem ke vzdělávání a neochotou trávit ve škole více času (37,3 %). Na přání rodičů pak dalo 25,5 % žáků.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Obrázek 3.1 Rozhodoval/a jste se při výběru střední školy mezi učebním a maturitním oborem? – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v % odpovědí)

Poznámka: * označuje skupiny oborů, u nichž počet respondentů odpovídajících na danou otázku je relativně nižší (pod 25) a výsledky mají spíše orientační hodnotu.

Ve skupině **strojírenských oborů** (kategorie M) byl nejčastějším důvodem výběru učebního oboru zájem o prakticky zaměřené vzdělání (67,7 %), který zhruba odpovídal průměru. Na druhém místě byl zájem o obor (58,1 %) a na třetím dobré uplatnění na trhu práce (48,4 %), které se opět příliš nelišily od průměrných hodnot. Obavy z maturity nebo nezvládnutí některých předmětů ovlivnily kolem 40 % dotázaných, což je méně než průměrné hodnoty za sledované skupiny oborů. Podobně ani horší prospěch nebo kratší doba vzdělávání nebyly ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami příliš dominantní. Vysoce nad průměrem pak stojí vliv stipendií, která při výběru učebního oboru vzalo v úvahu 26,5 % dotázaných.

Ve skupině **elektrotechnických oborů** byly nečastějšími motivačními faktory zájem o prakticky zaměřené vzdělání (71,4 %) a dobré uplatnění na trhu práce (71,4 %). Na třetím místě pak najdeme zájem o obor (66,7 %). Obavy z nezvládnutí maturity uvádí 46,2 % respondentů, což je lehce pod průměrem. Dále se ukazuje významný vliv stipendií (37,5 %).

V oborech ze skupiny **Gastronomie, hotelnictví a turismus** byl nejčastějším důvodem volby učební úrovně vzdělání zájem o prakticky zaměřenou výuku (63,0 %), ale na druhém místě to byly obavy z nezvládnutí maturitní zkoušky (61,1 %) a dále zájem o obor (60,9 %). Nadprůměrně často absolventi uváděli, že si učební obor vybrali z důvodu obav z nezvládnutí

Tabulka 3.4 Co vás ovlivnilo při výběru učební nebo maturitní úrovně? – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

	Počet respondentů	Zájem o obor	Zájem o prakticky zaměřené vzděl.	Přání/vzor rodičů	Dobré uplatnění oboru na trhu práce	Stipendium/jiná podpora oboru	Studijní výsledky	Horší finanční situace rodiny	Obavy z nezvládnutí některých předmětů v matur. oboru	Obavy z nezvládnutí státní maturity	Kratší doba vzdělání
23 Strojírenství a stroj. vyr.	34	58,1%	67,7%	19,4%	48,4%	26,5%	32,3%	12,9%	40,0%	40,0%	32,0%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	24	66,7%	71,4%	28,6%	71,4%	37,5%	14,3%	14,3%	30,8%	46,2%	23,1%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	59	60,9%	63,0%	19,6%	54,3%	27,1%	39,1%	26,1%	58,3%	61,1%	47,2%
69 Osobní a provozní služby	30	75,0%	83,3%	16,7%	20,8%	26,7%	33,3%	8,3%	40,0%	45,0%	10,0%
Sř. vz. s VL - kat. H - vybrané sk.	147	63,9%	69,7%	20,5%	49,2%	10,7%	32,0%	17,2%	45,7%	50,0%	31,9%
Sř. vz. s VL - kat. H - celkem	220	62,5%	68,5%	25,5%	50,5%	12,5%	37,0%	20,1%	47,2%	50,0%	37,3%

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

nutí některého z konkrétních předmětů (58,3 %) nebo kvůli kratší době vzdělávání (47,2 %).

Ve skupině **Osobní a provozní služby** byl dominantním důvodem volby učební úrovně zájem o prakticky zaměřené vzdělání (83,3 %) a na druhém místě zájem o obor (75,0 %). Obavy z maturitní zkoušky (45,0 %) nebo z některých předmětů (40,0 %) ovlivnily žáky při výběru učební úrovně v tomto oboru spíše podprůměrně.

Zaměříme-li se na porovnání vybraných skupin oborů, pak výraznější rozdíly z hlediska faktorů, které ovlivnily žáky ve výběru učební úrovně vzdělání, najdeme zejména u stipendií, která hrají větší roli v technických oborech. Obavy z nezvládnutí státní maturity (61,1 %) nebo konkrétních maturitních předmětů (58,3 %) měly vliv na volbu učebního oboru zejména ve skupině gastronomických oborů.

Rozhodování o úrovni/kategorii vzdělání – kategorie M

V případě žáků, kteří vstupovali do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M), bylo rozhodování o maturitní úrovni vzdělání mnohem jednoznačnější než u budoucích učňů. Celkově 73,5 % dotázaných uvedlo, že volba maturitní úrovně vzdělání byla jasná, dalších 12,2 % zčásti zvažovalo, zda půjde studovat maturitní obor, a pouze 14,3 % uvedlo, že se v rámci své kariérové volby rozhodovali, zda si vyberou maturitní nebo učební obor.

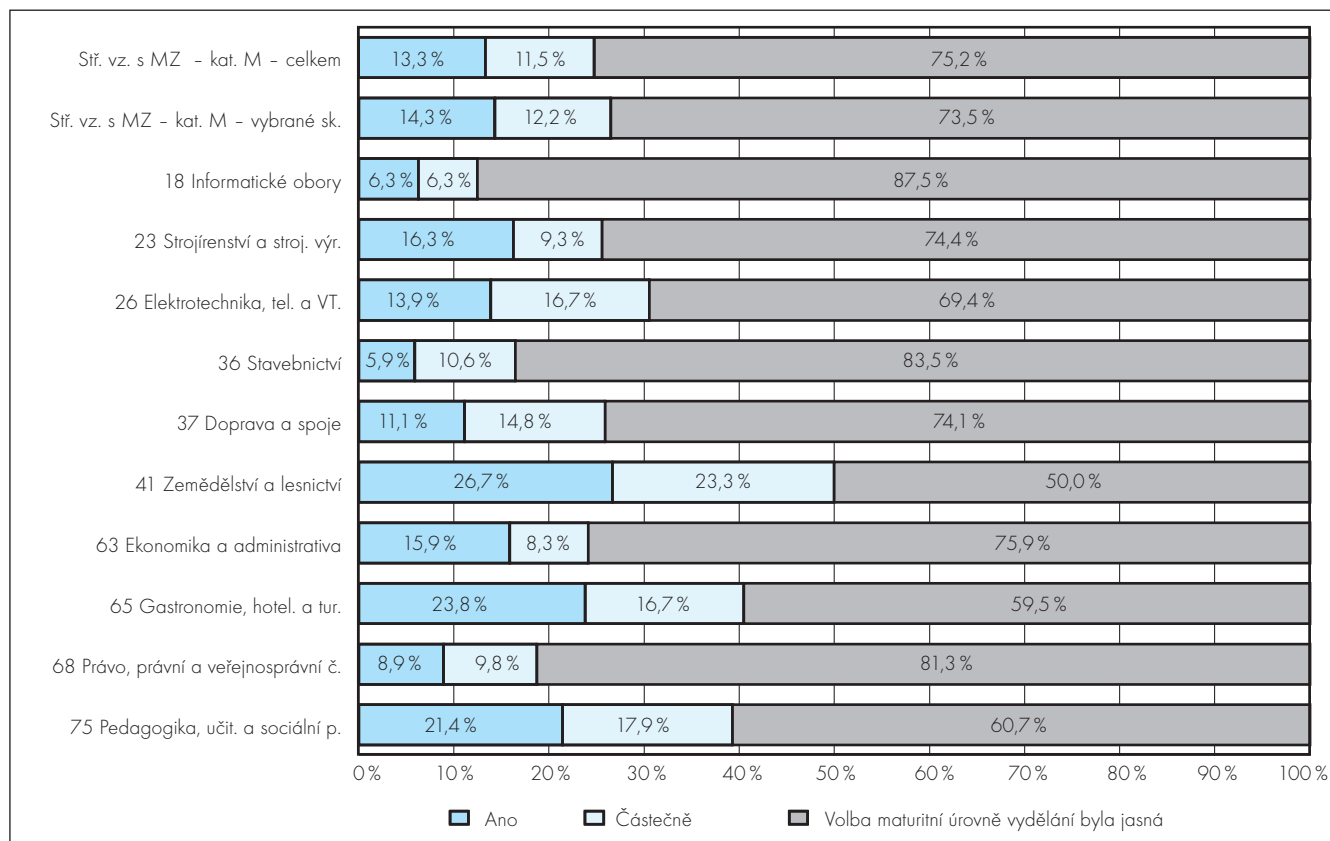
Z hlediska námi sledovaných skupin oborů převažovala jednoznačná volba maturitní úrovně vzdělání v rozhodování žáků, kteří směřovali do skupin Informatických oborů (87,5 %) a dále do skupin oborů Stavebnictví (83,5 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (81,3 %). Naopak méně jasně z hlediska kategorie vzdělání bylo rozhodování žáků, kteří vstupovali do skupin oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (60,7 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (59,5 %) a Zemědělství a lesnictví (50,0 %).

Výběr mezi odborným vzděláním a gymnáziem/lyceem

Výběr gymnázia je pro řadu žáků volbou, která umožňuje oddálit kariérové rozhodnutí a připraví je v celé šíři na další studium v terciárním vzdělávání. Na druhé straně v případě nepokračování na VŠ nebo VOŠ absolvent nezíská odbornou kvalifikaci pro výkon profese, což ho na trhu práce znevýhodňuje. Rozhodování tedy často nebylo jednoznačné.

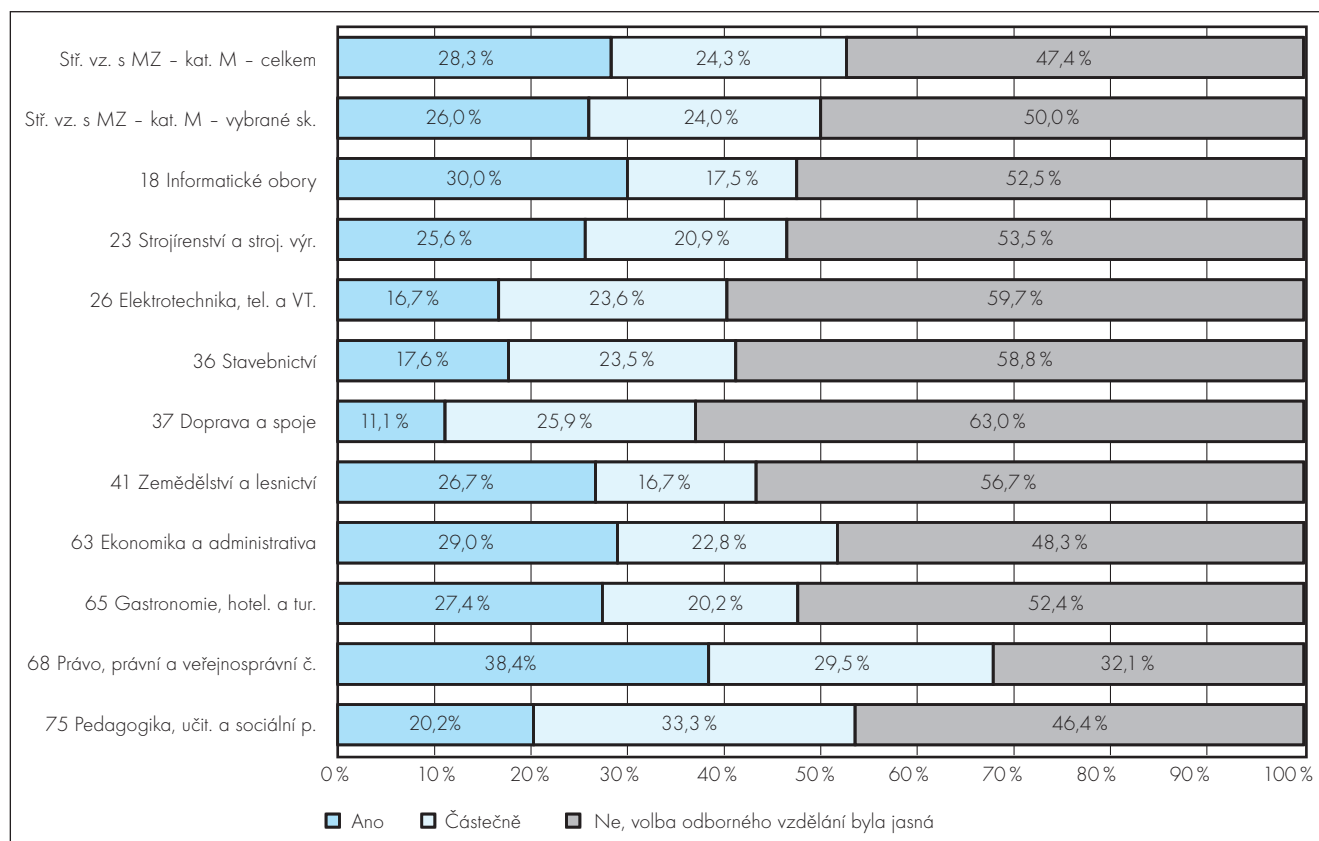
Volba odborné střední školy byla v rámci kariérové volby jasná jen pro 47,4 % respondentů (z kategorie M). Studium gymnázia, případně lycea, významněji zvažovalo 28,3 % žáků a 24,3 % pak uvedlo, že studium gymnázia nebo lycea zvažovalo částečně. Výběr odborného maturitního vzdělání (kategorie M) tak byl jednoznačný jen pro necelou polovinu žáků.

Obrázek 3.2 Rozhodoval/a jste se při výběru střední školy mezi učebním a maturitním oborem? –
vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Obrázek 3.3 Rozhodoval/a jste se při výběru střední školy mezi odborným maturitním vzděláním nebo gymnáziem/lyceem? – vybrané skupiny oborů s MZ (kategorie M) (v % odpovědí)

Zaměřme-li se na otázku, jak probíhalo rozhodování mezi odborným vzděláním a gymnáziem v jednotlivých vybraných skupinách oborů, pak studium gymnázia zvažovali nejčastěji žáci, kteří posléze vstoupili do skupiny oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost (38,4 %), u nich také byla nejméně často jednoznačná volba odborné střední školy (32,1 %). Dále o gymnáziu uvažovala necelá třetina žáků Informatických oborů (30,0 %) a skupiny oborů Ekonomika a administrativa (29,0 %). Studium na gymnáziu zvažovalo i relativně značné procento žáků gastronomických (27,4 %) a zemědělských (26,7 %) oborů. Naopak ve skupinách oborů Doprava a spoje (11,1 %), Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (16,7 %) a Stavebnictví (17,6 %) byl podíl žáků zvažujících gymnázium relativně nízký, naopak nadpoloviční většina žáků si byla jistá volbou odborného vzdělání.

Mezi faktory, které ovlivnily výběr střední školy zakončené maturitní zkouškou s odborným zaměřením, patří zájem získat maturitní vzdělání (90,4 %), dále zájem o obor (80,4 %) a zájem o prakticky zaměřené vzdělání (78,0 %). Důležitá byla pro žáky na jedné straně možnost pokračovat ve studiu na VŠ (71,1 %), tak na druhé straně i získání kvalifikace pro přímý vstup na trh práce, tedy bez nutnosti pokračovat na VŠ (61,4 %). Dobré uplatnění oboru na trhu práce ovlivnilo 58,4 % dotázaných. Přibližně třetina dotá

zaných pak mezi faktory, které ovlivnily výběr odborného vzdělání, uváděla obavy z konkrétních předmětů na gymnáziu (32,4 %) i obecněji obavy z náročnosti gymnázia (32,7 %).

Podíváme-li se konkrétně na vybrané skupiny oborů, pak ve skupině **informatických oborů** poměrně vysoký podíl žáků uvažoval o gymnáziu, volba odborného vzdělání byla jednoznačná pouze pro 52,5 % žáků těchto oborů. Při rozhodování hrála největší význam snaha získat maturitní úroveň vzdělání (93,3 %) a zájem o obor (90,7 %), který má v této skupině nadprůměrný význam. K dalším faktorům, které vedly k volbě odborného maturitního vzdělání, patří zájem o prakticky zaměřenou výuku (80,0 %) a podobně jako v ostatních technických oborech předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce (81,3 %) a dále možnost pokračovat na VŠ (70,7 %). Obavy z náročnosti gymnázia ovlivnily rozhodnutí o volbě odborného vzdělání u 22,7 % žáků a obavy z některých předmětů na gymnáziu pak u 25,3 % z nich, což jsou hodnoty lehce pod průměrem.

Ve skupině **strojírenských oborů** byly hlavními motivačními faktory pro výběr odborného maturitního vzdělání zájem o obor (88,6 %), zájem získat maturitní úroveň vzdělání (88,6 %) a dále zájem o prakticky zaměřenou výuku (80,0 %) a dobré uplatnění na trhu práce (80,0 %). Obavy z náročnosti gymnázia byly důvodem výběru odborného vzdělávání jen pro 14,3 % žáků (oproti 32,7 % v průměru). Naopak poměrně

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

vysoký byl podíl žáků, kteří chtěli získat kvalifikaci bez nutnosti studovat VŠ (65,7 % oproti 61,4 %).

Ve skupině oborů **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** je nejčastějším motivačním faktorem pro volbu odborného vzdělání s maturitou dobré uplatnění na trhu práce (86,7 %), zájem získat maturitní vzdělání (85,0 %) a prakticky zaměřené vzdělání (81,7 %). Téměř tři čtvrtiny respondentů uváděly i možnost pokračovat na VŠ (73,3 %), což odpovídá průměru. Náročnosti gymnázia se pak při rozhodování obávalo 23,3 % respondentů (oproti 32,7 %).

Ve skupině oborů **Stavebnictví** jsou nejčastějšími důvody výběru maturitního oboru zájem o získání maturitní úrovně vzdělání (85,9 %) a zájem o obor (83,3 %). Na třetím místě je pak zájem o prakticky zaměřené vzdělání (79,5 %). Rozhodování žáků vstupujících do stavebních oborů většinou nebylo ovlivněno obavami z náročnosti gymnázia (jen 16,7 % oproti 32,7 %). Méně častou motivací, a to i oproti průměru, představovalo dobré uplatnění na trhu práce (53,8 % oproti 58,4 %).

Žáci vstupující do oborů ve skupině **Doprava a spoje** si odborné maturitní vzdělání vybrali zejména z důvodu možnosti získání maturitního vzdělání (87,5 %). Podobně jako v ostatních technických oborech je důležitou motivací očekávání snadného uplatnění na trhu práce (75,0 %) a dále zájem o prakticky zaměřenou výuku (70,8 %). Relativně méně často než v jiných oborech respondenty motivovala možnost pokračovat na VŠ (58,3 % oproti 71,1 %) a podstatně méně pak zájem o obor (54,2 % oproti 80,4 %).

Hlavní motivací ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** byl zájem o prakticky zaměřené vzdělání (88,5 %) a o získání maturity (88,5 %). Podstatnou motivací byl i zájem o obor (76,9 %). Možnost pokračovat na VŠ pak ovlivnila jen lehce nadpoloviční většinu těchto žáků (53,8 %). Relativně velmi

málo pak žáky motivovalo dobré uplatnění na trhu práce, tento důvod uvedlo jen 23,1 % z nich (oproti průměru 58,4 %).

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** byl dominantní zájem získat maturitní vzdělání (93,9 %), dále pak zájem o obor (74,0 %), zájem o prakticky zaměřenou výuku (72,5 %), možnost pokračovat na VŠ (72,5 %) a zároveň naopak i možnost získat kvalifikaci bez nutnosti studovat na VŠ (71,8 %). Velmi často se tiito žáci rozhodli pro odborné vzdělávání z důvodu obav z náročnosti gymnázia (49,6 % oproti 32,7 % v průměru) nebo některých konkrétních předmětů (například matematiky) (45,8 % oproti 32,4 %). Rozhodování žáků dále poměrně výrazně ovlivnily studijní výsledky (40,5 % oproti 32,2 %) a přání rodičů (41,2 % oproti 30,1 %).

Ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** patří k dominantní motivaci pro volbu odborného maturitního vzdělání zájem o získání maturity (91,9 %). Na druhém místě v četnosti odpovědí je pak zájem o obor (86,5 %) a dále zájem o prakticky zaměřené vzdělání (68,9 %). Ve srovnání s technickými obory nebylo příliš dominantní očekávání dobrego uplatnění na trhu práce (45,9 %). Možnost pokračovat na VŠ byla v této skupině rovněž zmiňována méně často, naopak si asi třetina žáků vybrala odborné vzdělání z důvodu obav z náročnosti gymnázia nebo některých předmětů.

Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** v rámci průzkumu vysoké procento respondentů zvažovalo studium gymnázia (38,4 %). Nejčastější odpovědí na otázku, proč si zvolili odborné maturitní vzdělání, je zájem získat maturitní vzdělání (90,7 %) a dále zájem o obor (86,1 %). Vysoké procento žáků motivovalo prakticky zaměřené studium (84,3 %). Pro žáky byla důležitá možnost pokračovat ve studiu na VŠ (77,8 %), kterou uváděli lehce nadprůměrně často. Žáci v této skupině oborů si často volili odborné zaměření

Tabulka 3.5 Co vás ovlivnilo při výběru učební nebo maturitní úrovně? – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)

(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)¹⁾

	Poč. resp.	Zájem o obor	Zájem o prakticky zaměřené vzděl.	Přání/vzor rodičů	Dobře uplatnění oboru na trhu práce	Stipendium/jiná podpora oboru	Studijní výsledky	Horší finanční situace rodiny	Obavy z konkrétních předmětů na gymnáziu	Zájem získat maturitní vzdělání	Možnost pokračovat na VŠ	Možnost získat kvalifikaci bez VŠ studia	Obavy z náročnosti gymnázia
18 Informatické obory	80	90,7%	80,0%	24,0%	81,3%	1,3%	33,3%	2,7%	25,3%	93,3%	70,7%	56,0%	22,7%
23 Strojírenství a stroj. výr.	43	88,6%	80,0%	25,7%	80,0%	8,6%	25,7%	8,6%	14,3%	88,6%	68,6%	65,7%	14,3%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	72	73,3%	81,7%	35,0%	86,7%	6,7%	30,0%	3,3%	20,0%	85,0%	73,3%	58,3%	23,3%
36 Stavebnictví	85	83,3%	79,5%	38,5%	53,8%	6,4%	33,3%	11,5%	16,7%	85,9%	67,9%	61,5%	16,7%
37 Doprava a spoje	27	54,2%	70,8%	33,3%	75,0%	8,3%	33,3%	8,3%	25,0%	87,5%	58,3%	66,7%	29,2%
41 Zemědělství a lesnictví	30	76,9%	88,5%	30,8%	23,1%	7,7%	11,5%	3,8%	23,1%	88,5%	53,8%	57,7%	15,4%
63 Ekonomika a administrativa	145	74,0%	72,5%	41,2%	56,5%	8,4%	40,5%	9,9%	45,8%	93,9%	72,5%	71,8%	49,6%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	84	86,5%	68,9%	21,6%	45,9%	4,1%	28,4%	6,8%	33,8%	91,9%	55,4%	59,5%	33,8%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	112	86,1%	84,3%	27,8%	57,4%	2,8%	32,4%	5,6%	42,6%	90,7%	77,8%	65,7%	37,0%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	84	73,3%	78,7%	26,7%	45,3%	6,7%	30,7%	9,3%	39,2%	94,6%	74,3%	68,9%	43,2%
Sř. vz. s MZ – kat. M – vybrané sk.	762	80,2%	78,0%	31,2%	59,9%	5,7%	32,2%	7,3%	32,3%	90,8%	69,6%	64,1%	32,4%
Sř. vz. s MZ – kat. M – celkem	925	80,4%	78,0%	30,1%	58,4%	5,6%	32,2%	6,6%	32,4%	90,4%	71,1%	61,4%	32,7%

1) Údaje v řádku „celkem“ zahrnují všechny skupiny, včetně málo obsazených skupin oborů.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

z obavy z náročnosti gymnaziálního studia, resp. některých předmětů (37,0 %, 42,6 %).

Ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** byl podíl žáků, kteří si byli jisti volbou odborného maturitního vzdělání, jen asi 46,4 %. Nejvýraznějším důvodem byl opět zájem získat maturitní vzdělání (94,6 %) a zároveň zájem o prakticky zaměřenou výuku (78,7 %). Významná byla pro respondenty i možnost studovat VŠ (74,3 %). Relativně častěji si tiito žáci vybírali odborné vzdělání z důvodů obav z gymnázia nebo z náročnosti některých předmětů, například matematiky (43,2 %, resp. 39,2 %).

Zaměříme-li se na vybrané skupiny oborů, pak **zájem získat maturitní vzdělání byl dominantním důvodem ve všech sledovaných skupinách**. Zájem o obor byl výrazný zejména v informatických oborech (90,7 %), naopak ve skupině oborů Doprava a spoje tento důvod uvedla jen lehce nadpoloviční většina dotázaných (54,2 %). **Zájem o prakticky zaměřené vzdělání** uváděli respondenti jako jeden ze zásadních důvodů rovněž ve všech skupinách oborů, nejčastěji ve skupinách Zemědělství a lesnictví (88,5 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (84,3 %).

Možnost pokračovat na VŠ uváděli jako podstatný důvod výběru tohoto typu vzdělání nejčastěji žáci ve skupinách oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost (77,8 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (74,3 %). Dále pak také ve skupinách oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (73,3 %) a Ekonomika a administrativa (72,5 %). Ve skupinách oborů Ekonomika a administrativa (71,8 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (68,9 %) ovšem byla motivací k odbornému vzdělávání i **možnost nepokračovat na VŠ a získat kvalifikaci uplatnitelnou přímo na trhu práce**. **Obavy z náročnosti gymnázia a z některých konkrétních předmětů** motivovaly k volbě odborného vzdělání především žáky vstupující do oborů ve skupině Ekonomika a administrativa (49,6 % a 45,8 %) a dále i do dalších humanitně zaměřených oborů ve skupinách Pedagogika, učitelství a sociální péče (43,2 % a 39,2 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (37,0 % a 42,6 %).

3.3 Hodnocení vzdělání z pohledu absolventů středních škol

Důležitou součástí zpětného pohledu na připravenost absolventů pro vstup do praxe, případně pro pokračování ve studiu, je hodnocení úrovně získaných kompetencí. Šetření sledovalo jak odborné, tak tzv. klíčové kompetence.

Odpověď na otázku, jak absolventi středních škol hodnotí úroveň přípravy a jednotlivé vybrané kompetence získané v průběhu studia na střední škole, je převážně příznivá. V této souvislosti je ale třeba zdůraznit, že uvedené hodnocení je založeno na subjektivním posouzení absolventy a odráží nejen skutečně získanou úroveň znalostí a dovedností, ale i rozdílné nároky, které jsou v průběhu další vzdělávací a profesní dráhy na absolventy kladeny. Nejde tedy o porovnání reálné úrovně znalostí a dovedností na různých úrovních vzdělání, ale o to, jak jsou vnímány a zda odpovídají v relaci k požadavkům praxe nebo dalšího nástavbového či terciárního studia.

Hodnocení úrovně vzdělání a získaných kompetencí – kategorie H

Vyučení (v kategorii H) hodnotili celkovou úroveň školní přípravy celkem příznivě – kladně se vyjádřilo 82,2 % z nich. Dále posuzovali velmi dobře zejména odborné teoretické znalosti (85,5 %), všeobecné znalosti a rovněž i odborné praktické dovednosti (shodně 78,6 %). Naopak nejslabší bylo hodnocení úrovně cizího jazyka (60,7 %).

Zaměříme-li se podrobněji na vybrané sledované skupiny učebních oborů (kategorie H), pak celkovou úroveň školní přípravy hodnotili kladně zejména absolventi ve skupinách oborů Gastronomické služby, hotelnictví a turismus (93,2 %) a Osobní a provozní služby (90,9 %).

Žáci ve skupině oborů **Osobní a provozní služby** hodnotili kromě celkové úrovně (90,9 %) pozitivně i jednotlivé kompetence, především odborné teoretické znalosti (100 %), schopnost práce na PC (90,9 %) a všeobecné znalosti (86,4 %). Pozitivní ve srovnání s jinými skupinami oborů bylo i hodnocení tzv. měkkých dovedností, jako jsou komunikační dovednosti (90,9 %), samostatné rozhodování (95,5 %), prezentační dovednosti (81,8 %) a schopnost řešit problémy (86,4 %). Relativně slabším místem výuky jsou podle dotázaných absolventů schopnost pracovat v týmu (69,6 %) a cizí jazyk (63,6 %).

Pozitivní hodnocení ve srovnání s jinými sledovanými skupinami oborů uváděli také absolventi ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, kde celkovou úroveň zhodnotilo kladně 93,2 % dotázaných. Pozitivně absolventi hodnotili i všeobecné znalosti (88,6 %) a odborné teoretické znalosti (rovněž 88,6 %). Odborné praktické znalosti byly hodnoceny zhruba na úrovni průměru (77,3 %) a podobně i práce na PC (70,5 %). Relativně dobře ve srovnání zejména s technickými obory absolventi gastrooborů hodnotí prezentační dovednosti (77,3 %) a schopnost řešit problémy (rovněž 77,3 %). Výrazně lépe než v jiných skupinách posuzují získanou úroveň cizího jazyka (75,0 %).

Jen mírně slabší je hodnocení celkové úrovně (85,7 %) a získaných kompetencí ve skupině oborů **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**. Absolventi těchto oborů hodnotí velmi dobře jak teoretické (90,5 %), tak i praktické (85,7 %) znalosti a dovednosti z oboru. Na úroveň průměrného hodnocení se dostaly všeobecné znalosti (76,2 %). Mírně nadprůměrné je pak hodnocení většiny tzv. měkkých dovedností. Nejslabší je hodnocení získané úrovně cizího jazyka (61,9 %).

V rámci našeho průzkumu se celkově nižší hodnocení jak získané úrovně (67,9 %), tak i jednotlivých kompetencí ukázalo ve skupině oborů **Strojírenství a strojírenská výroba**. V těchto oborech jsou relativně dobře hodnoceny odborné teoretické znalosti (78,6 %). Hodnocení ostatních sledovaných kompetencí, zejména tzv. měkkých, jako jsou prezentační dovednosti (35,7 %), samostatné rozhodování (42,9 %), komunikační dovednosti (50,0 %) a další, je relativně slabé. Obdobně jako v ostatních skupinách oborů je mírně nadpoloviční většina respondentů spokojena s výukou cizího

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.6 Hodnocení celkové úrovně školní přípravy na střední škole a jednotlivých získaných kompetencí – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v % odpovědí rozhodně dobře + spíše dobře)

	Poč. resp.	Celková úroveň školní přípravy	Všeobecné znalosti	Odborné teoretické znalosti	Odborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Prezentační dovednosti	Schopnost řešit problémy	Schopnost pracovat v týmu
23 Strojírenství a stroj. výr.	28	67,9%	67,9%	78,6%	67,9%	57,1%	57,1%	50,0%	42,9%	35,7%	53,6%	53,4%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	21	85,7%	76,2%	90,5%	85,7%	61,9%	71,4%	81,0%	76,2%	71,4%	81,0%	76,5%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	44	93,2%	88,6%	88,6%	77,3%	75,0%	70,5%	79,5%	68,2%	77,3%	77,3%	72,6%
*69 Osobní a provozní služby	22	90,9%	86,4%	100,0%	81,8%	63,6%	90,9%	90,9%	95,5%	81,8%	86,4%	69,6%
Stř. vz. s VL – kat. H – vybr. sk.	115	85,2%	80,9%	88,7%	77,4%	66,1%	71,3%	74,8%	68,7%	67,0%	73,9%	73,9%
Stř. vz. s VL – kat. H (resp. celkem)	132	82,2%	78,6%	85,5%	78,6%	60,7%	69,9%	71,1%	68,2%	67,1%	71,7%	76,3%

Poznámka: * označuje skupiny oborů, u nichž počet respondentů odpovídajících na danou otázku je relativně nižší (pod 25) a výsledky mají spíše orientační hodnotu.

jazyka (57,1 %). Překvapivě je v tomto technicky zaměřeném oboru slabší hodnocení i výuky práce na PC (57,1 %), kde to může být ovšem způsobeno vyššími nároky praxe nebo nástavbového studia.

Hodnocení úrovně vzdělání a získaných kompetencí – kategorie M

Podívali jsme se nejprve na celkové hodnocení úrovně školní přípravy, pak pozitivně ji hodnotí 88,4 % dotázaných absolventů středních odborných škol zakončených maturitní zkouškou (kategorie M).

Nejlépe hodnocenými kompetencemi jsou v kategorii absolventů maturitních oborů, podobně jako u vyučených, odborné teoretické znalosti (89,0 %). Na dalších místech pak absolventi pozitivně hodnotí zejména úroveň všeobecných znalostí (83,0 %) a odborné praktické znalosti a dovednosti (78,1 %). K poměrně dobře hodnoceným kompetencím patří tzv. soft skills – schopnost pracovat v týmu (75,6 %), schopnost řešit problémy (76,4 %) a dále samostatné rozhodování (76,0 %), komunikační dovednosti (75,3 %) a prezentační dovednosti (72,3 %). Schopnost práce na PC hodnotí pozitivně tři čtvrtiny absolventů maturitních oborů (75,9 %). Tradičně nejhůře hodnocenou kompetencí je úroveň cizího jazyka. Dobře nebo velmi dobře se cítí být připraveno jen 68,6 % absolventů maturitních oborů.

Zaměřili jsme se podrobněji na sledované skupiny maturitních oborů (kategorie M), pak celkovou úroveň školní přípravy hodnotili kladně zejména absolventi ve skupinách oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (97,3 %), Zemědělství a lesnictví (96,2 %), Strojírenství a strojírenská výroba (94,1 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (93,3 %). V hodnocení jednotlivých kompetencí jsou ovšem poměrně výrazné rozdíly. Obecně platí, že v technických oborech je podstatně slabší hodnocení znalosti cizího jazyka, komunikačních a prezentačních dovedností i schopnosti pracovat v týmu.

Ve skupině **informatických oborů** je celková úroveň školní přípravy hodnocena jako spíše průměrná (76,7 %). V souladu s odborným zaměřením oborů je velmi pozitivně hodnocena úroveň práce na PC (90,4 %). Relativně pozitivní, i když už

lehce pod průměrem, je hodnocení všeobecných znalostí (72,6 %) a odborných teoretických znalostí (74,0 %). Názor na úroveň odborných praktických znalostí již tak pozitivní není (64,4 %). Slabým místem jsou jak úroveň cizího jazyka (53,4 %), tak i většina sledovaných měkkých dovedností.

Absolventi ze skupiny oborů **Strojírenství a strojírenská výroba** se vyjádřili velmi pozitivně jak k celkové úrovni školní přípravy v oboru (94,1 %), tak i k úrovni odborných teoretických (100 %) i všeobecných (91,2 %) znalostí. Respondenti hodnotili pozitivně rovněž i úroveň práce na PC (82,4 %). Spíše v oblasti průměru z hlediska srovnání s ostatními obory bylo hodnocení praktických dovedností (82,4 %). Jako slabé místo výuky lze označit cizí jazyk (61,8 %) a úroveň prezentačních (64,7 %) a komunikačních dovedností (rovněž 64,7 %).

Absolventi **elektrotechnických oborů** posuzují celkovou úroveň školní přípravy v oboru mírně podprůměrně (77,2 % kladných vyjádření). Poměrně dobře jsou hodnoceny odborné teoretické znalosti (87,7 %) a schopnost pracovat na PC (77,2 %). Naopak jen mírně nadpoloviční většina absolventů tohoto oboru byla spokojená s úrovní odborných praktických dovedností (56,1 %). Podobně jako ve strojírenských oborech je zde slabě hodnocena úroveň cizího jazyka (63,2 %), komunikační (61,4 %) a prezentační (54,4 %) dovednosti a nízko hodnotí absolventi i schopnost samostatného rozhodování (61,4 %), řešení problémů (63,2 %) a schopnost pracovat v týmu (64,9 %).

Ve skupině maturitních oborů **Stavebnictví** je kladně hodnocena jak celková úroveň přípravy (89,0 %), tak i odborné teoretické znalosti (90,4 %) a dále i práce na PC (82,2 %). Slabší je hodnocení odborných praktických dovedností (69,9 %) a podobně jako v jiných technických oborech i komunikačních (65,8 %) a prezentačních (63,0 %) dovedností. Naopak pozitivně se absolventi vyjádřili ke schopnosti řešit problémy (82,2 %). Výrazně nejslabším místem výuky ve stavebnictví je cizí jazyk (53,4 %).

Skupina oborů **Doprava a spoje** patří v rámci naší sledovaných maturitních oborů k hůře hodnoceným, a to jak z hlediska celkové úrovně (69,6 %), tak i jednotlivých kompetencí. Negativní hodnocení ovšem může být ovlivněno i nižším počtem respondentů. Nižší je hodnocení všeobecných i odborných znalostí a dovedností, úrovně práce na PC, cizího jazyka i měkkých dovedností.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.7 Hodnocení celkové úrovně školní přípravy na střední škole a jednotlivých získaných kompetencí – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M) (v % odpovědi rozhodně ano + spíše ano)

	Počet resp.	Celková úroveň školní přípravy	Všeobecné znalosti	Odborné teoretické znalosti	Odborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Prezentační dovednosti	Schopnost řešit problémy	Schopnost pracovat v týmu
18 Informatické obory	73	76,7%	72,6%	74,0%	64,4%	53,4%	90,4%	52,1%	57,5%	61,6%	64,4%	53,4%
23 Strojírenství a stroj. výr.	34	94,1%	91,2%	100,0%	82,4%	61,8%	82,4%	64,7%	82,4%	64,7%	76,5%	76,5%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	57	77,2%	78,9%	87,7%	56,1%	63,2%	77,2%	61,4%	61,4%	54,4%	63,2%	64,9%
36 Stavebnictví	73	89,0%	71,2%	90,4%	69,9%	53,4%	82,2%	65,8%	74,0%	63,0%	82,2%	72,6%
*37 Doprava a spoje	23	69,6%	69,6%	69,6%	69,6%	69,6%	52,2%	52,2%	65,2%	65,2%	60,9%	69,6%
41 Zemědělství a lesnictví	26	96,2%	96,2%	100,0%	100,0%	53,8%	53,8%	92,3%	80,8%	84,6%	76,9%	84,6%
63 Ekonomika a administrativa	124	89,5%	84,7%	87,1%	77,4%	75,0%	79,8%	83,1%	80,6%	74,2%	79,0%	78,2%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	73	89,0%	84,9%	84,9%	82,2%	79,5%	76,7%	89,0%	79,5%	84,9%	76,7%	82,2%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	105	93,3%	88,6%	92,4%	84,8%	81,9%	74,3%	84,8%	83,8%	82,9%	82,9%	78,1%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	75	97,3%	84,0%	98,7%	96,0%	69,3%	70,7%	92,0%	85,3%	78,7%	82,7%	88,0%
Sř. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	663	88,2%	82,2%	88,5%	78,0%	68,5%	76,9%	76,2%	76,2%	72,5%	76,3%	75,1%
Sř. vz. s MZ - kat. M - celkem	810	88,4%	83,0%	89,0%	78,1%	68,6%	75,9%	75,3%	76,0%	72,3%	76,4%	75,6%

Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** je počet respondentů rovněž nižší. Velmi dobře je hodnocena jak celková úroveň (96,2 %), tak i všeobecné znalosti (96,2 %) a odborné teoretické i praktické znalosti a dovednosti (100,0 %). Naopak slabým místem jsou cizí jazyk a schopnost práce na PC (53,8 %).

Ekonomika a administrativa patří k celkově dobře hodnoceným skupinám oborů jak z hlediska celkové úrovně (89,5 %), tak i jednotlivých získaných kompetencí. Dobře jsou hodnoceny získané všeobecné znalosti (84,7 %) a odborné teoretické znalosti (87,1 %). Hodnocení odborných praktických znalostí a dovedností je podobně jako v ostatních skupinách mírně slabší (77,4 %). Poměrně dobře jsou hodnoceny měkké dovednosti, mírně slabší je pak hodnocení úrovně cizího jazyka (75,0 %) a práce na PC (79,8 %), ovšem v porovnání s ostatními skupinami oborů jsou tyto kompetence hodnoceny mírně nadprůměrně.

Gastronomie, hotelnictví a turismus patří, podobně jako ekonomické obory, k dobře hodnoceným z hlediska celkové úrovně školní přípravy (89,0 %) i dalších kompetencí. Kladně hodnotí většina absolventů všeobecné znalosti (84,9 %), odborné teoretické znalosti (84,9 %) i odborné praktické znalosti (82,2 %). Nadprůměrné ve srovnání s ostatními skupinami oborů je zejména hodnocení úrovně cizího jazyka (79,5 %), komunikačních (89,0 %) i prezentačních (84,9 %) dovedností. Relativně slabší, na úrovni průměru, je schopnost práce na PC (76,7 %).

Právo, právní a veřejnosprávní činnost patří ke kladně hodnoceným skupinám oborů jak z hlediska celkové úrovně školní přípravy (93,3 %), tak i z hlediska dalších kompetencí. Kladně hodnotí většina absolventů odborné teoretické znalosti (92,4 %), všeobecné znalosti (88,6 %), odborné praktické znalosti (84,8 %) i komunikační dovednosti (84,8 %). Nadprůměrný, v rámci námi sledovaných skupin nejvyšší, je podíl absolventů spokojených s úrovní výuky cizího jazyka (81,9 %). Pozitivně se vyjádřila většina absolventů i k tzv. měkkým dovednostem. Relativně mírně horší je hodnocení práce na PC (74,3 %).

Pedagogika, učitelství a sociální péče patří také k velmi pozitivně hodnoceným skupinám oborů jak z hlediska celkové úrovně školní přípravy (97,3 %), tak i z hlediska ostatních sledovaných kompetencí. Naprostá většina absolventů je spokojena s úrovní odborných teoretických znalostí (98,7 %) i odborných praktických znalostí (96,0 %). Vysoce nadprůměrný, v rámci námi sledovaných skupin jeden z nejvyšších, je podíl absolventů spokojených s úrovní komunikačních dovedností (92,0 %). Ke slabým místům výuky patří výuka cizího jazyka (69,3 %) a práce na PC (70,7 %).

Připravenost k maturitní zkoušce

Důležitým aspektem úspěchu ve vzdělávání je řádné ukončení studia na střední škole, tedy zvládnutí závěrečné nebo maturitní zkoušky a získání odpovídající kvalifikace. Od zavedení státní maturitní zkoušky v roce 2011 vzrůstá procento žáků, kteří maturitní zkoušku nesložili, a rovněž procento těch, kteří z tohoto důvodu předčasně odcházejí ze vzdělávání. Pokud žáci nesložili maturitní zkoušku ani v některém z opravných termínů, zůstávají z formálního hlediska bez odborné kvalifikace a vstupují na trh práce pouze se základním vzděláním, přestože většinu studia úspěšně absolvovali. Tato skutečnost je z hlediska další profesní dráhy vysoce riziková a je spojena se zvýšenou pravděpodobností nezaměstnanosti. Nízká úroveň vzdělání má zároveň řadu nepříznivých dopadů v sociální oblasti a je spojena se značnými finančními náklady, jak z pohledu samotného absolventa, tak z hlediska státních výdajů na vzdělávání, sociální zabezpečení, nižší výběr daní a podobně.

Vzhledem k tomu, že žáci mohou v případě neúspěchu vykonat maturitní zkoušku do pěti let od úspěšného ukončení posledního ročníku, je ze statistického hlediska obtížné zjistit, jaké je reálné procento žáků, kteří ze vzdělávání z důvodu nesložení maturitní zkoušky již úplně odešli, a jaké procento se o zkoušku v některém z opravných termínů ještě pokusí. Řada absolventů v době ekonomické konjunktury získá práci i bez ukončeného vzdělání, a může tedy na další pokusy o složení maturitní zkoušky rezignovat ještě před vypršením pětileté lhůty.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

V rámci šetření jsme zjišťovali subjektivní připravenost absolventů maturitních oborů (kategorie M), a to i podle skupin oborů.

Z hlediska (subjektivního) hodnocení připravenosti k maturitní zkoušce můžeme konstatovat, že nejlépe připraveni se maturanti (v kategorii M) cítili v odborných předmětech (91,8 %), dále pak v českém jazyce (90,7 %). Slabší byla v rámci sledovaného vzorku připravenost k maturitě v cizím jazyce (87,3 % z těch, kteří maturovali z cizího jazyka, resp. 64,2 % z celého vzorku). Nejnižší pak byla podle vyjádření absolventů připravenost k maturitě z matematiky, kde velmi dobře nebo spíše dobře hodnotilo svoji připravenost 83 % z těch, kteří z matematiky maturovali, ovšem vzhledem k nízkému počtu maturujících z matematiky činí tento podíl jen 33,2 % z celého vzorku.

Z hlediska připravenosti k **maturitě z českého jazyka** uváděli nižší spokojenost s úrovní přípravy absolventi ve skupinách oborů Zemědělství a lesnictví (88,5 %), Stavebnictví (87,5 %), Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (86,0 %) a Doprava a spoje (82,6 %).

V oblasti **maturity z matematiky** je procento těch, kteří hodnotí svoji připravenost jako velmi dobrou nebo spíše dobrou, ovlivněno celkovým podílem žáků v dané skupině oborů, kteří si maturitu z matematiky zvolili. V případě vyššího podílu maturujících žáků tak volí tento předmět i slabší žáci. Z těch, kteří maturovali z matematiky, proto poněkud paradoxně hodnotí svoji připravenost jako horší absolventi informatických oborů, stavebnictví a elektrotechnických oborů. Pokud vztáhneme podíl žáků hodnotících dobře svoji připravenost k maturitě z matematiky k celku, tedy i těm žákům, kteří z matematiky nematurovali, pohybuje se podíl žáků, kteří se vyjádřili kladně, u technicky zaměřených oborů zhruba kolem 50 %, naopak v netechnických oborech je podstatně nižší (10–30 %).

K maturitě **z cizího jazyka** v rámci respondentů, kteří z tohoto předmětu maturovali, uváděli nejslabší připravenost absolventi pedagogických, ekonomických a zemědělských

oborů. Z hlediska všech respondentů, tedy i těch, kteří z cizího jazyka nematurovali, pak nejnižší připravenost uváděli absolventi technických oborů informatika, strojírenství, elektrotechnika a stavebnictví.

Připravenost na **maturitní zkoušku z odborných předmětů** byla poměrně vysoká a vyrovnaná ve všech sledovaných skupinách.

Připravenost ke studiu VŠ

Specifikum středního odborného vzdělávání spočívá v tom, že žáky připravuje jak pro přímý vstup na trh práce, tak pro pokračování v terciárním vzdělávání. V současnosti má většina absolventů maturitních oborů zájem studovat VŠ nebo VOŠ. Okrajově pak pokračují v terciárním vzdělávání i někteří absolventi učebních oborů poté, co získali maturitní vzdělání v nástavbovém studiu. V souvislosti s tím vzniká u maturitního odborného vzdělávání otázka vyváženosti poměru všeobecných a odborných předmětů a úrovně znalostí a dovedností potřebných pro obě tyto odlišné dráhy.

Z absolventů maturitních oborů byly pro studium na VŠ/VOŠ celkově dobře připraveny asi tři čtvrtiny žáků (75 %, z toho 23 % velmi dobře a 52 % spíše dobře). Naopak 17 % bylo připraveno spíše špatně a jako velmi špatnou ohodnotilo svoji připravenost k vysokoškolskému studiu 7 % dotázaných (Trhlíková, 2018).

Nejlépe hodnotí připravenost v oblasti odborných teoretických znalostí (79,2 %), na druhém místě je hodnocení všeobecných znalostí a rozhledu (72,4 %). Výrazné potíže nečinily absolventům většinou ani znalosti ICT (67,5 %). Mírně slabší byla z hlediska nároků studia na VŠ/VOŠ připravenost v oblasti cizího jazyka (58,8 %). Nejméně byli připraveni absolventi (z pohledu těch, kteří tyto znalosti potřebovali) v oblasti matematiky, případně fyziky (43,9 %). Vedle znalostí cizího jazyka, která je obecně hodnocena jako slabší, je ve vztahu k pokračování studia na VŠ největším problémem teoretická příprava v matematice a fyzice.

Tabulka 3.8 Jak jste byl/a připraven/a k maturitní zkoušce? – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)

(v % hodnocení velmi dobře + spíše dobře)

	Poč. resp.	Český jazyk	Matematika		Cizí jazyk		Odborné předměty
		všichni respondenti	maturující z matematiky	všichni respondenti	maturující z cizího jazyka	všichni respondenti	všichni respondenti
18 Informatické obory	72	91,7%	72,6%	49,3%	83,3%	47,9%	88,9%
23 Strojírenství a stroj. vyr.	34	91,2%	91,2%	55,9%	83,3%	44,1%	97,1%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	57	86,0%	78,9%	63,2%	95,7%	38,6%	91,2%
36 Stavebnictví	72	87,5%	71,2%	54,8%	91,4%	43,8%	90,4%
*37 Doprava a spoje	23	82,6%	69,6%	21,7%	77,8%	60,9%	82,6%
41 Zemědělství a lesnictví	26	88,5%	96,2%	26,9%	80,0%	46,2%	92,3%
63 Ekonomika a administrativa	123	89,4%	84,7%	28,5%	85,0%	69,1%	92,7%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	73	93,2%	84,9%	20,5%	96,9%	84,9%	90,4%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	105	94,3%	88,6%	14,3%	92,9%	87,6%	94,3%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	73	91,8%	84,0%	9,5%	76,1%	68,9%	98,6%
Stř. vz. s MZ – kat. M – vybrané sk.	658	90,0%	74,9%	33,0%	87,3%	63,5%	92,4%
Stř. vz. s MZ – kat. M – celkem	804	90,7%	83,0%	33,2%	87,3%	64,2%	91,8%

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Zaměřme-li se na hodnocení podle skupin oborů, je třeba si uvědomit, že toto hodnocení je subjektivní a vyjadřuje připravenost ve vztahu k požadavkům určitého vysokoškolského studia, vyšší procentuální hodnocení připravenosti ke studiu tedy neznámá nutně vyšší úroveň vědomostí a znalostí, protože v případě pokračování v humanitním směru studia jsou např. nároky na matematiku nižší, než je tomu u technických oborů, a podobně.

Absolventi **informatických oborů** hodnotí celkovou připravenost pro studium VŠ v rámci sledovaného vzorku lehce podprůměrně (67,3 %). K nejslabším oblastem z hlediska požadavků VŠ patří znalost cizího jazyka (50,0 %) a všeobecné znalosti a rozhledu (68,6 % kladných hodnocení). Příliš vysoké není ani hodnocení teoretických odborných znalostí (75,0 %). V souladu se svým odborným zaměřením uvedla většina z respondentů, že byli velmi dobře nebo spíše dobře připraveni ke studiu na VŠ z hlediska ICT znalostí (81,3 %). Připravenost v oblasti matematiky ke studiu na VŠ hodnotilo kladně 60 % těchto absolventů. Přestože toto hodnocení není příliš vysoké, je v rámci sledovaných oborů nejvyšší.

Absolventi **strojírenských oborů** nehodnotí celkovou připravenost pro studium na VŠ příliš pozitivně, kladně se vyjádřilo jen 57,1 %, což ovšem může být ovlivněno menším vzorkem. Pozitivní je hodnocení především u všeobecných znalostí (80,0 %) a teoretických znalostí (86,7 %). Nižší a spíše na úrovni průměru je hodnocení znalostí ICT (64,3 %). Připravenost pro studium VŠ v oblasti matematiky hodnotí kladně necelá polovina respondentů (z těch, kteří matematiku na VŠ potřebovali) (46,7 %).

Ve skupině **elektrotechnických oborů** se k připravenosti ke studiu na VŠ vyjádřilo kladně 65,8 % respondentů. Většina absolventů ve vztahu k požadavkům VŠ studia hodnotila dobře získané odborné teoretické znalosti (84,2 %) i všeobecné znalosti (81,1 %). Poměrně dobře byli připraveni v oblasti ICT (75,7 %), oproti tomu připravenost v matematice (z těch, kteří matematiku na VŠ potřebovali), uvádělo jen 40,5 % respondentů.

Ve skupině oborů **Doprava a spoje** bylo hodnocení celkové připravenosti ke studiu na VŠ velmi nízké, což ovšem může být ovlivněno nižším počtem respondentů. Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** je celkově hodnocena připravenost ke studiu jako velmi dobrá, slabší jsou ICT dovednosti a znalost matematiky a velmi slabá je pak znalost cizího jazyka. Vzhledem k menšímu vzorku jsou ovšem výsledky spíše orientační.

Ve skupině oborů **Stavebnictví** hodnotilo připravenost ke studiu na VŠ kladně kolem tří čtvrtin absolventů (74,4 %). Většina byla dobře připravena především v oblasti odborných teoretických znalostí (86,0 %) a v oblasti ICT znalostí (73,7 %). Větší nedostatky ve vztahu k požadavkům VŠ pocítovali absolventi stavebních oborů v oblasti všeobecných znalostí (62,8 %) a znalosti cizího jazyka (45,2 %). Z hlediska matematiky bylo pro VŠ studium dobře připraveno 48,8 % respondentů.

Absolventi ze skupiny oborů **Ekonomika a administrativa** byli pro další studium na VŠ většinou připraveni dobře (82,6 %). Připravenost z hlediska všeobecných znalostí a rozhledu uvedlo 77,0 % respondentů a připravenost z hlediska odborných teoretických znalostí 90 % respondentů. Relativně nižší ve vztahu k požadavkům vysokoškolského studia, ale ve srovnání s jinými obory nadprůměrná byla připravenost z cizího jazyka (66,7 %). Za slabší ale považovali znalosti ICT (62,0 %) a matematiky (38,9 %).

Ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** byla celková připravenost ke studiu na VŠ nižší, kladně se vyjádřilo jen 60,0 % respondentů. Jako relativně slabší hodnotili absolventi z pohledu dalšího VŠ studia všeobecné znalosti a rozhled (66,7 %). Naopak vcelku pozitivní hodnocení odpovídající požadavkům VŠ uváděli v oblasti odborných teoretických znalostí (79,2 %). Nadprůměrné je z hlediska požadavků VŠ hodnocení úrovně cizího jazyka (69,0 %), se znalostí ICT vyjádřilo spokojenost 64,3 % a s úrovní matematiky 44,4 % dotázaných.

Absolventi ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** jsou s celkovou připraveností ke studiu na VŠ/

Tabulka 3.9 Jak jste byl/a připraven/a ke studiu VŠ/VOŠ? – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)
(v % hodnocení velmi dobře + spíše dobře)²

	Poč. resp.	Všeobecné znalosti	Teoretické odborné znalosti	Znalost cizího jazyka	Znalost ICT	Matematika	Celková připravenost ke studiu na VŠ/VOŠ
18 Informatické obory	49	68,6%	75,0%	50,0%	81,3%	60,0%	67,3%
*23 Strojírenství a stroj. výr.	14	80,0%	86,7%	46,7%	64,3%	46,7%	57,1%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	38	81,1%	84,2%	45,9%	75,7%	40,5%	65,8%
36 Stavebnictví	43	62,8%	86,0%	45,2%	73,7%	48,8%	74,4%
*37 Doprava a spoje	8	57,1%	71,4%	62,5%	28,6%	16,7%	12,5%
*41 Zemědělství a lesnictví	12	72,7%	72,7%	33,3%	54,5%	37,5%	83,3%
63 Ekonomika a administrativa	69	77,0%	90,0%	66,7%	62,0%	38,9%	82,6%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	25	66,7%	79,2%	69,0%	64,3%	44,4%	60,0%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	65	82,4%	80,6%	72,1%	66,7%	22,2%	86,2%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	38	67,5%	92,1%	61,0%	48,6%	29,2%	84,2%
Sř. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	361	73,5%	83,6%	58,6%	66,1%	40,9%	74,5%
Sř. vz. s MZ - kat. M - celkem	371	72,4%	79,2%	58,8%	67,5%	43,9%	75,6%

2) Jsou zahrnuti jen ti absolventi, kteří daný předmět při studiu VŠ potřebovali, bez ohledu na to, jaký konkrétní obor na VŠ studovali.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

VOŠ převážně spokojeni (86,2 %). Většina hodnotí kladně i všeobecné znalosti a rozhled (82,4 %) a teoretické odborné znalosti (80,6 %). Nad průměrem ve srovnání s jinými skupinami oborů je hodnocení znalosti cizího jazyka (72,1 %). Zhruba kolem průměru se pohybuje hodnocení znalosti ICT (66,7 %), naopak k nejslabším patří hodnocení úrovně matematiky u těch absolventů, kteří matematiku v dalším studiu potřebovali (22,2 %).

Absolventi ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** byli celkově většinou spokojeni s připraveností pro studium na VŠ (84,2 %). Nedostatky měli ve srovnání s ostatními skupinami oborů častěji v oblasti všeobecných znalostí (67,5 % spokojených). Naopak spokojeni byli s připraveností v oblasti odborných teoretických znalostí (92,1 %). Zhruba kolem průměru je hodnocení znalosti cizího jazyka (61,0 %) a k nejslabším patří hodnocení úrovně znalosti ICT (48,6 %) a matematiky (29,2 %).

Dobře připraveni ke studiu VŠ/VOŠ byli zejména (z početně více zastoupených oborů) absolventi ve skupinách oborů 86 Právo, právní a veřejnosprávní činnost (86,2 %) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (84,2 %).

3.4 Míra identifikace s oborem

Nejkomplexnějším hodnocením dosaženého vzdělání na střední škole je zřejmě odpověď na otázku, zda by absolventi zopakovali volbu svého oboru a úrovně vzdělání. Součástí zpětného posouzení volby vzdělávací cesty je proto tzv. míra identifikace s oborem. Tento ukazatel se v rámci prováděných šetření tradičně sleduje jako podíl absolventů, kteří by si v případě, že by mohli svoji studijní volbu zopakovat, vybrali stejný obor studia.

Nízká míra identifikace s oborem může být důsledkem celé řady faktorů. Patří k nim například nedostatečná kariérová podpora a chybějící informace potřebné pro správné rozhodnutí při výběru oboru. Další příčiny mohou spočívat ve vnějším omezení při volbě oboru (špatný prospěch, omezená vzdělávací nabídka a další). Vysoká nespokojenost s oborem může odrážet i případné rozčarování z obsahu studia, vysokých nároků anebo nízké úrovně výuky i obtíže související s uplat-

něním na trhu práce (vysoká míra nezaměstnanosti v oboru, nízké platové ohodnocení apod.).

Míra identifikace s oborem – kategorie H

V kategorii absolventů učebních oborů by si v rámci celého vzorku respondentů zvolilo s odstupem tří let od ukončení střední školy znovu absolvovaný obor pouze 60,6 % respondentů, zatímco 39,4 % by dalo přednost jinému oboru.

Z hlediska vybraných skupin učebních oborů je relativně nejvyšší míra identifikace s oborem ve skupině **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**, kde by si stejný obor zvolilo 76,2 % vyučených, a dále ve skupině oborů Strojírenství a strojírenská výroba (64,3 %). Naopak ve skupině oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus by si tento obor znovu vybrala jen mírně nadpoloviční většina absolventů (52,4 %) a ve skupině oborů Osobní a provozní služby by si dokonce více než polovina zvolila raději jiný obor (59,1 %), takže tento obor by si vybralo jen zhruba 40 % absolventů.

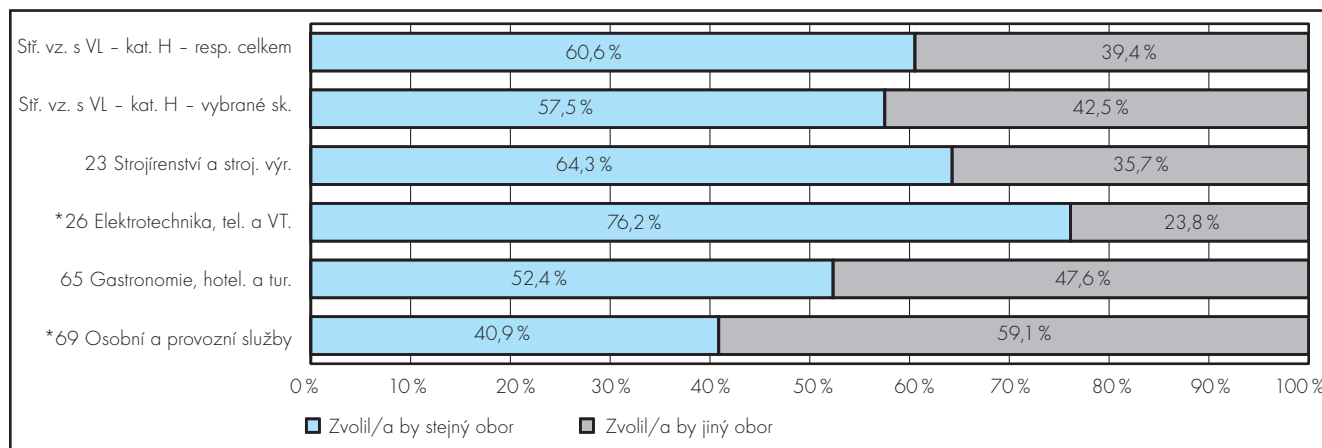
Důvodů, proč by se absolventi učebních oborů raději vyučili v jiném oboru, je poměrně široká škála. Stejně jako u maturantů je nejčastějším důvodem hypoteticky odlišné volby oboru ztráta zájmu o obor (61,3 %). Dále jsou důvodem nespokojenosti s oborem nízké platy (50,0 % z těch, kteří by zvolili jiný obor), špatné pracovní podmínky (48,4 %) a skutečnost, že absolvent obor v podstatě nikdy studovat nechtěl (43,5 % z těch, kteří by zvolili jiný obor).

Údaje v tabulce, které ukazují důvody potenciální volby jiného oboru u jednotlivých vybraných skupin oborů, mají vzhledem k zúžení vzorku respondentů, kterých se tato odpověď týká, jen velmi orientační vypovídací hodnotu.

V zásadě v technických oborech jsou častějšími důvody, proč by si absolventi zvolili jiný učební obor, ztráta zájmu o obor nebo původní nezájem o obor a špatné pracovní

Obrázek 3.4 Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H)

(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.10 Důvody nespokojenosti s oborem – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H)
(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

Skupina oborů	Počet respondentů	Obor nikdy studovat nechtěl(a)	Obor mne přestal zajímat	Studium bylo příliš náročné	Úroveň přípravy v oboru byla nízká	Obor není perspektivní	V oboru jsou nízké platy	V oboru se obtížně hledá zaměstnání	V oboru jsou špatné pracovní podmínky
*23 Strojírenství a stroj. výr.	8	62,5%	62,5%	12,5%	50,0%	50,0%	37,5%	37,5%	75,0%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	4	25,0%	100,0%	75,0%	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	50,0%
*65 Gastronomie, hotel. a tur.	19	42,1%	73,7%	26,3%	31,6%	42,1%	68,4%	21,1%	36,8%
*69 Osobní a provozní služby	12	25,0%	41,7%	0,0%	25,0%	33,3%	50,0%	66,7%	25,0%
Sř. vz. s VL - kat. H - vybrané sk.	43	39,5%	65,1%	20,9%	34,9%	37,2%	51,2%	37,2%	41,9%
Sř. vz. s VL - kat. H - resp. celkem	62	43,5%	61,3%	19,4%	37,1%	35,5%	50,0%	38,7%	48,4%

Poznámka: * označuje skupiny oborů, u nichž počet respondentů odpovídajících na danou otázku je relativně nižší (pod 25) a výsledky mají spíše orientační hodnotu.

podmínky. V případě elektrotechnických oborů pak zřejmě hraje roli i jejich náročnost.

Ve skupině oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus jsou nejvýraznějšími důvody nespokojenosti s vybraným oborem ztráta zájmu o obor a nízké platy a ve skupině oborů Osobní a provozní služby jsou důvodem nespokojenosti se zvoleným oborem nízké platy a obtížné hledání zaměstnání.

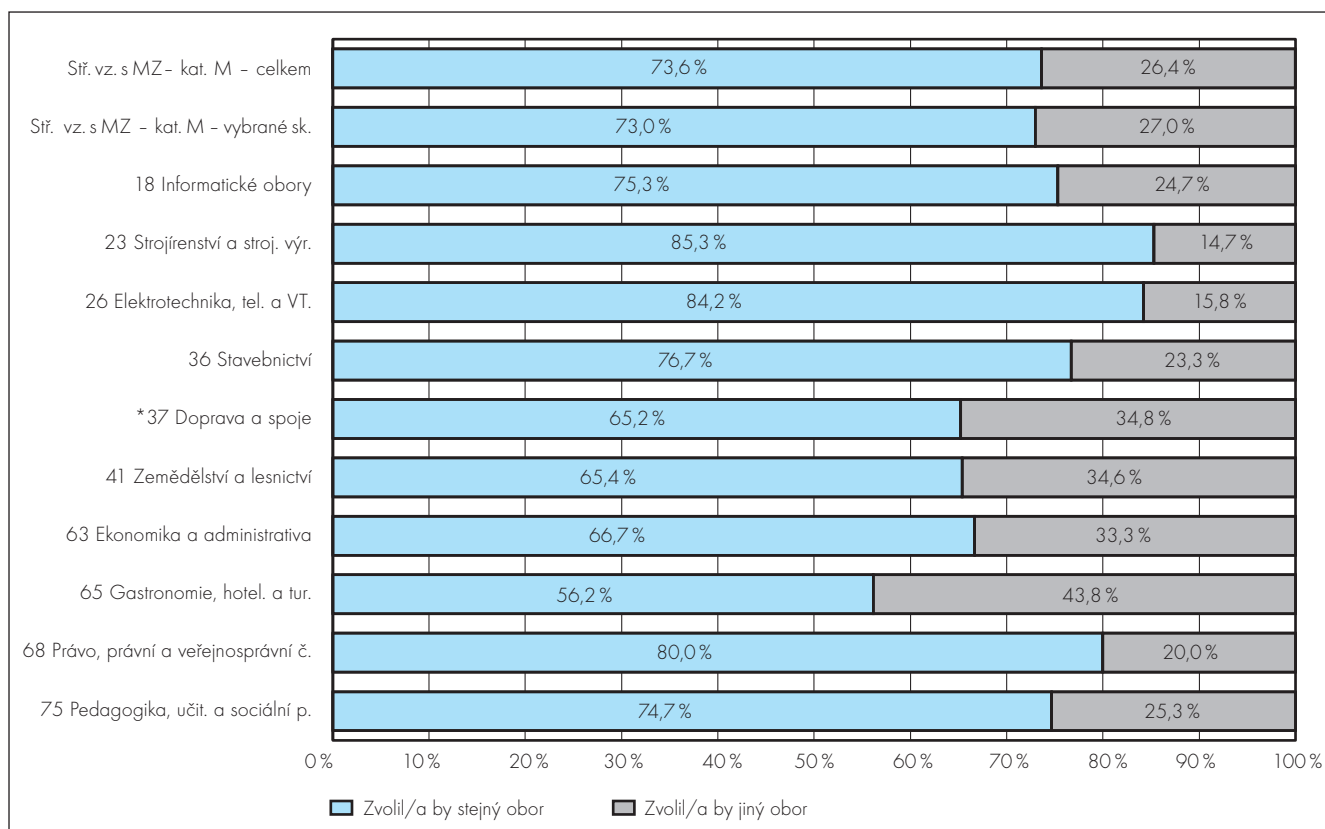
Míra identifikace s oborem – kategorie M

Při hypotetické možnosti zopakovat volbu oboru by po zkušenostech z praxe, příp. terciárního vzdělávání, stejný studijní obor zvolily téměř tři čtvrtiny (73,6 %) absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M).

V rámci námi sledovaných skupin oborů by si znovu stejný obor studia vybrali nejčastěji absolventi ze skupin **Strojírenství a strojírenská výroba** (85,3 %), **Elektrotechnika a telekomunikační a výpočetní technika** (84,2 %) a **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** (80,0 %). Lehce nižší je pak míra identifikace s oborem ve skupinách oborů Stavebnictví (76,7 %), Informatické obory (75,3 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (74,7 %).

Naopak ke skupinám oborů, kde je míra identifikace nižší, patří Doprava a spoje (65,2 %), Zemědělství a lesnictví (65,4 %) a Ekonomika a administrativa (66,7 %). V rámci sledovaných skupin oborů byla nejnižší míra identifikace s oborem zjištěna ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus, kde by si tento obor znovu zvolila jen mírně nadpoloviční většina absolventů (56,2 %).

Obrázek 3.5 Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny oborů s MZ (kategorie M) (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.11 Důvody nespokojenosti s oborem – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)
(v % odpovědi rozhodně ano + spíše ano)

Skupina oborů	Počet respondentů	Obor nikdy studovat nechtěl(a)	Obor mne přestal zajímat	Studium bylo příliš náročné	Úroveň přípravy v oboru byla nízká	Obor není perspektivní	V oboru jsou nízké platy	V oboru se obtížně hledá zaměstnání	V oboru jsou špatné pracovní podmínky
18 Informatické obory	18	22,2%	83,3%	44,4%	66,7%	5,6%	0,0%	16,7%	0,0%
*23 Strojrenství a stroj. vyr.	5	40,0%	40,0%	20,0%	60,0%	20,0%	0,0%	20,0%	0,0%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	9	44,4%	77,8%	0,0%	44,4%	22,2%	11,1%	0,0%	11,1%
36 Stavebnictví	17	41,2%	70,6%	29,4%	17,6%	11,8%	23,5%	35,3%	35,3%
*37 Doprava a spoje	8	50,0%	50,0%	0,0%	62,5%	50,0%	62,5%	37,5%	12,5%
*41 Zemědělství a lesnictví	8	25,0%	50,0%	0,0%	12,5%	37,5%	75,0%	50,0%	62,5%
63 Ekonomika a administrativa	41	46,3%	65,9%	9,8%	36,6%	39,0%	36,6%	46,3%	9,8%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	30	50,0%	73,3%	10,0%	50,0%	43,3%	70,0%	30,0%	56,7%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	21	23,8%	47,6%	9,5%	28,6%	42,9%	42,9%	42,9%	28,6%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	18	44,4%	38,9%	5,6%	5,6%	44,4%	72,2%	33,3%	11,1%
Stř. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	175	40,0%	63,0%	13,7%	37,1%	33,7%	42,3%	34,3%	24,0%
Stř. vz. s MZ - kat. M - celkem	209	38,8%	60,3%	15,3%	36,8%	34,4%	43,1%	35,4%	23,4%

Ve skupině absolventů maturitních oborů (kategorie M) patří k nejčastěji uváděným důvodům hypoteticky odlišné volby oboru ztráta zájmu o vystudovaný obor (60,3 % z těch, kteří by studovali jiný obor) nebo nespokojenost s platy (43,1 %). Dále jsou podstatnými důvody skutečnost, že obor nikdy studovat nechtěli (38,8 %), a nízká úroveň přípravy v oboru (36,8 %) či obtíže při hledání zaměstnání v oboru (35,4 %). Více než třetina z respondentů, kteří by si vybrali jiný obor, považuje svůj obor za neperspektivní (34,4 %). Na rozdíl od vyučených je u maturitních oborů poměrně málo častým důvodem hypotetické volby jiného oboru nespokojenost s pracovními podmínkami v oboru (23,4 %).

Ve skupině **informatických oborů** je hlavním důvodem, proč by si absolventi vybrali jiný obor studia, ztráta zájmu o obor (83,3 %). Dále pak hraje roli také nízká úroveň studia (66,7 %) a jeho náročnost (44,4 %).

Ve **strojírenských oborech** by si absolventi zvolili jiný obor především z důvodu nízké úrovně přípravy v oboru (60,0 %) a dále nezájmu (40,0 %), resp. ztráty zájmu o tento obor (40,0 %).

V **elektrotechnických oborech** uváděli absolventi jako dominantní důvod hypoteticky odlišné volby oboru ztrátu zájmu o obor (77,8 %) a dále, podobně jako v ostatních technických oborech, nezájem o obor (44,4 %) a nízkou úroveň přípravy (44,4 %).

Ve skupině oborů **Stavebnictví** je důvodem, proč by si absolventi zvolili raději jiný obor, nejčastěji ztráta zájmu o obor (70,6 %) či nezájem o obor od začátku studia (41,2 %). Dále také hrají roli obtížné hledání zaměstnání (35,3 %) a špatné pracovní podmínky (35,3 %).

Ve skupině oborů **Doprava a spoje** se objevuje širší spektrum důvodů nespokojenosti s volbou tohoto zaměření. Kromě nezájmu o obor (50,0 %) a ztráty zájmu o obor (50,0 %) se jedná o nízkou úroveň přípravy (62,5 %), nízké platy v oboru (62,5 %) a rovněž ve velké míře absolventi zmiňují, že obor není perspektivní (50,0 %).

Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** jsou dominantní důvody nespokojenosti s oborem spojené s podmínkami trhu práce, zejména s nízkými platy v oboru (75,0 %), špatnými pracovními podmínkami (62,5 %) a obtížemi při hledání zaměstnání v tomto oboru (50,0 %).

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** jsou důvody volby jiného oboru rozprostřeny více rovnoměrně. Absolventi v největší míře uvádějí ztrátu zájmu o obor (65,9 %). Dále je to nezájem o obor (46,3 %) i důvody související s obtížemi při hledání zaměstnání (46,3 %) a nízkou perspektivností oboru (39,0 %).

Ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** byly v rámci našeho průzkumu zmiňovány rovněž všechny důvody nespokojenosti s oborem. Dominantními jsou ztráta zájmu o obor (73,3 %), nízké platy (70,0 %) a špatné pracovní podmínky (56,7 %).

Absolventi skupiny oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** uváděli nejčastěji, že by si zvolili jiný obor studia z důvodu ztráty zájmu o obor (47,6 %) a dále také to, že obor není perspektivní (42,9 %), jsou v něm nízké platy (42,9 %) a obtížné se v něm hledá zaměstnání (42,9 %).

Ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** jsou nejvýraznějším důvodem, proč by si respondenti zvolili jiný obor, především nízké platy (72,2 %).

3.5 Pracovní uplatnění v oboru

Pracovní uplatnění v oboru – kategorie H

Jedním z důležitých aspektů úspěšného začlenění na trh práce je otázka, zda absolventi pracují v oboru, který vystudovali, nebo odcházejí za prací do jiného oboru.

Zaměřme-li se nejprve na plány absolventů, pak v kategorii učebních oborů, případně později nástavbového studia uvedlo v rámci celého sledovaného vzorku 62 % vyučených, že chtějí pracovat přímo v oboru, ve kterém se vyučili, dalších 8 % chtělo pracovat v příbuzném oboru a 22 % plánovalo odejít za prací mimo absolvovaný obor.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Přibližně 8 % vyučených uvedlo, že si chtěli hledat zaměstnání v jakémkoli oboru, resp. že obor nebyl hlavním kritériem výběru. Po třech letech od vyučení přímo v oboru zůstalo jen 36 % vyučených, 18,6 % vyučených pracuje v příbuzném oboru a 45,3 % vyučených odešlo mimo obor.

Uváděná procenta zájmu o práci v oboru jsou v kategorii vyučených vzhledem k nízkému počtu respondentů jen orientační.

Absolventi vyučení ve **strojírenských oborech** měli poměrně vysoký zájem pracovat v oboru (66,7 %), naopak nízký byl podíl těch, kteří chtěli odejít mimo obor (13,3 %), případně byli ochotni pracovat v jakémkoli oboru (6,7 %). V rámci sledovaného vzorku pracuje v období tří let od ukončení studia přímo v oboru 40 % z nich, dalších 40,0 % se uplatnilo v příbuzném oboru a 20,0 % absolventů pracuje mimo obor. Procento těch, kteří pracují mimo obor, se oproti plánované

mu zvýšilo o 6,7 %. Celkově ovšem došlo spíše k odlivu do příbuzných oborů.

Z absolventů vyučených v **elektrotechnických oborech** mělo zájem pracovat v oboru 58,3 %. Podíl absolventů, kteří chtěli odejít do jiného oboru, činil 16,7 % a byl tedy relativně nízký. V rámci sledovaného vzorku byl ovšem nakonec podíl pracujících mimo obor podstatně vyšší a dosáhl 41,7 %. Naopak podíl absolventů, kteří zůstali v oboru, činí jen 33,3 %.

V **gastronomických oborech** byl zájem o uplatnění v oboru relativně nízký. V absolvovaném nebo v příbuzném oboru se chtěla uplatnit jen lehce nadpoloviční většina respondentů (52,2 %). Naopak relativně vysoké procento - necelá třetina - vyjádřila zájem pracovat v jiném oboru (30,4 %). Podíl pracujících mimo obor se již oproti těmto záměrům příliš nezvýšil a činí 34,8 %.

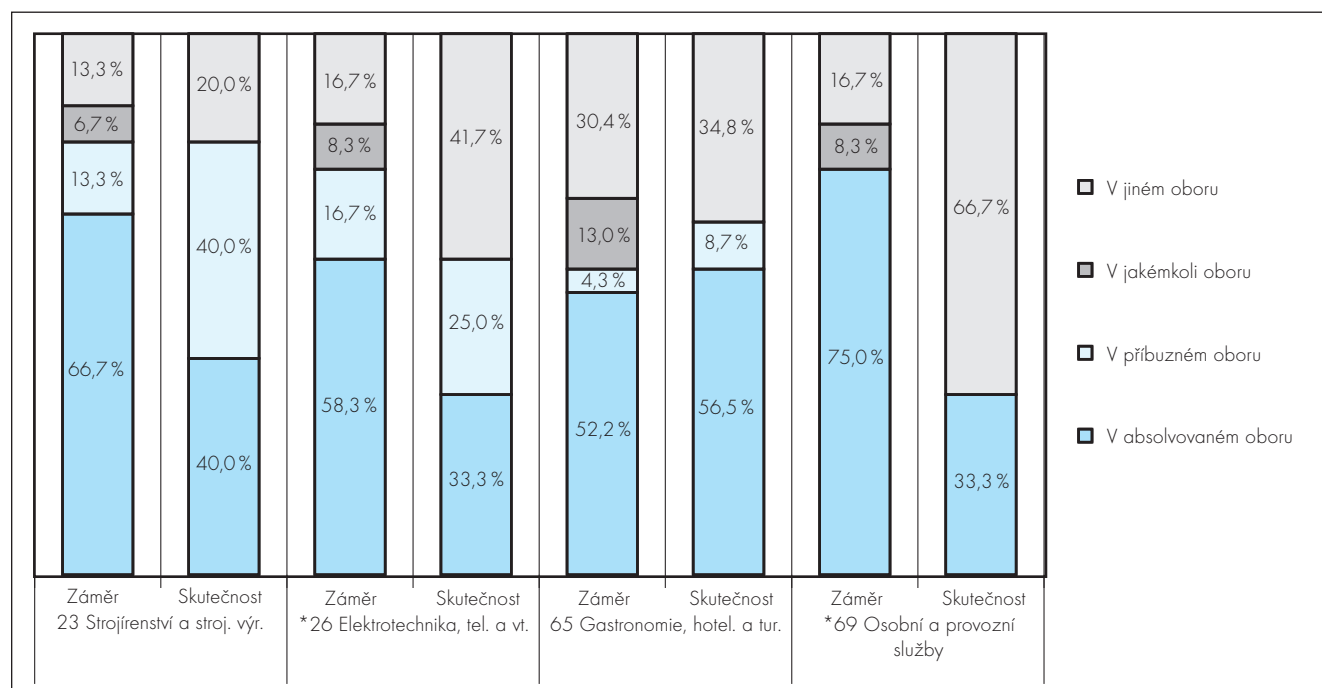
Skupina oborů **Osobní a provozní služby** patří v rámci námi sledovaných ke skupinám, v nichž má zájem se po vyučení uplatnit většina respondentů (75,0 %). Na druhou stranu jen

Tabulka 3.12 Záměr a skutečné pracovní uplatnění v oboru po třech letech od ukončení SŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v %)

Skupina oborů	Počet resp.	Záměr v závěru SŠ				Skutečnost po 3 letech			Rozdíl práce mimo obor – záměr – skutečnost
		V absolvovaném oboru	V příbuzném oboru	V jakémkoli oboru	V jiném oboru	V absolvovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	
*23 Strojírenství a stroj. vyr.	15	66,7%	13,3%	6,7%	13,3%	40,0%	40,0%	20,0%	-6,7%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	12	58,3%	16,7%	8,3%	16,7%	33,3%	25,0%	41,7%	-25,0%
*65 Gastronomie, hotel. a tur.	23	52,2%	4,3%	13,0%	30,4%	56,5%	8,7%	34,8%	-4,3%
*69 Osobní a provozní služby	12	75,0%	0,0%	8,3%	16,7%	33,3%	0,0%	66,7%	-50,0%
Sř. vz. s VL – kat. H – vybr. sk.	62	61,3%	8,1%	9,7%	21,0%	43,5%	17,7%	38,7%	-17,7%
Sř. vz. s VL – kat. H – celkem	100	62,0%	8,0%	8,0%	22,0%	36,0%	18,6%	45,3%	-23,3%

Poznámka: * označuje skupiny oborů, u nichž počet respondentů odpovídajících na danou otázku je relativně nižší (pod 25) a výsledky mají spíše orientační hodnotu.

Obrázek 3.6 Porovnání záměru a skutečného pracovního uplatnění v oboru po třech letech od ukončení SŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H) (v %)

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

asi 16,7 % respondentů uvedlo zájem pracovat mimo obor. V rámci sledovaného vzorku ovšem nakonec pracuje mimo obor 66,7 % dotázaných. Toto číslo ovšem mohl ovlivnit nízký počet respondentů.

V kategorii vyučených patří obecně k nejdůležitějším faktorům odchodu za práci mimo obor zejména trh práce – lepší nabídka v jiném oboru (64,4 %) či nespokojenost s platovými podmínkami (53,3 %).

Počty respondentů pracujících mimo obor za jednotlivé skupiny oborů jsou nízké, z tohoto důvodu je třeba vnímat výsledky jen jako orientační. Absolventi učebních oborů ve skupině oborů **Strojírenství a strojírenská výroba** uváděli nejčastěji jako důvod ztrátu zájmu o obor a lepší nabídku v jiném oboru. Ve skupině **elektrotechnických oborů** to byla opět lepší nabídka v jiném oboru a další pohnutkou k odchodu byl také původní nezájem o obor či nízký plat. V **gastronomických oborech** hrály roli kromě lepší nabídky v jiném oboru i nízké platové ohodnocení, ztráta zájmu o obor a získání vzdělání v jiném oboru. Ve skupině oborů **Osobní a provozní služby** respondenti uváděli, že si našli práci mimo obor, protože je původní obor nezajímá, nepovažují ho za perspektivní a často také získali jiné vzdělání nebo v původním oboru nenašli uplatnění.

do analýzy zahrnutí jen respondenti, kteří uvedli, že pracují jako zaměstnanci, pracují dlouhodobě na DPP nebo DPC nebo podnikají jako OSVČ.

Zaměřili se na jednotlivé skupiny oborů, pak z absolventů **informatických oborů** plánovala uplatnění v oboru většina z nich (80,0 %), naopak mimo obor chtělo odejít jen 8,6 % respondentů. Tři roky od ukončení střední školy pracuje přímo v oboru 45,5 % z nich, což je v rámci sledovaných skupin nadprůměrné procento, 24,2 % pracuje v příbuzném oboru a mimo obor 30,3 %.

Zájem absolventů **strojírenských oborů** o práci v oboru byl mírně nižší, celkově v oboru si chtělo najít práci 65,2 % respondentů, mimo obor pak chtělo odejít 8,7 %, ale poměrně vysoký podíl respondentů uvedl, že je ochoten hledat si práci v jakémkoli oboru (13,0 %). Po třech letech je ovšem podíl pracujících v oboru jeden z nejvyšších a dosahuje 52,2 %. Mimo obor odešla asi třetina (34,8 %) respondentů.

U absolventů **elektrotechnických oborů** je zájem o práci v oboru nebo v příbuzném oboru vysoký (80,0 %) a pouze 10,0 % respondentů plánovalo odchod mimo obor. Nízký byl i podíl těch, kteří uvedli, že si budou hledat práci v jakémkoli oboru (3,3 %). Po třech letech pracuje v oboru kolem 40 % respondentů. Relativně vysoký podíl respondentů se uplatnil také v příbuzném oboru (33,3 %), takže podíl pracujících mimo obor je relativně nízký (26,7 %).

Ve skupině oborů **Stavebnictví** je podíl absolventů, kteří

Tabulka 3.13 Důvody pro práci v jiném oboru po třech letech od ukončení ŠŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H)
(v % z těch absolventů, kteří pracují mimo obor)

Skupina oborů	Počet respon.	V oboru pracovat nechťel(a)	Ztráta zájmu o obor	Nízký plat v oboru	Práci v oboru nesehnal(a)	Nevhovující pracovní podmínky	Obor není perspektivní	Doříždění	Získal(a) vzdělání v jiném oboru	Lepší nabídka v jiném oboru	Rodinné důvody
*23 Strojírenství a stroj. výr.	3	0,0%	100,0%	66,7%	66,7%	33,3%	33,3%	33,3%	66,7%	100,0%	66,7%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	6	50,0%	33,3%	50,0%	16,7%	33,3%	16,7%	16,7%	16,7%	83,3%	0,0%
*65 Gastronomie, hotel. a tur.	7	28,6%	71,4%	71,4%	14,3%	28,6%	28,6%	0,0%	57,1%	85,7%	28,6%
*69 Osobní a provozní služby	7	71,4%	14,3%	28,6%	57,1%	28,6%	57,1%	28,6%	57,1%	28,6%	14,3%
Štř. vz. s VL – kat. H – vybr. sk.	23	43,5%	47,8%	52,2%	34,8%	30,4%	34,8%	17,4%	47,8%	69,6%	21,7%
Štř. vz. s VL – kat. H – celkem	45	37,8%	37,8%	53,3%	44,4%	40,0%	22,2%	24,4%	40,0%	64,4%	22,2%

Pracovní uplatnění v oboru – kategorie M

V kategorii absolventů maturitních oborů (kategorie M) mělo v úmyslu pracovat v oboru 70,4 % respondentů, práci v příbuzném oboru si chtělo hledat 11,3 % dotázaných a mimo obor chtělo odejít 15,5 % maturantů. Na rozdíl od vyučených bylo procento těch, kterým nezáleželo na tom, v jakém oboru najdou uplatnění, velmi nízké (3 %). Nyní – tři roky od ukončení studia na střední škole – pracuje přímo v oboru jen 34,7 % absolventů, 21,2 % pracuje v příbuzném oboru a 44,1 % absolventů odešlo mimo obor studovaný na střední škole.

V případě maturitních oborů může být uplatnění v oboru nebo mimo obor po třech letech od ukončení střední školy ovlivněno skutečností, zda absolvent pokračuje ve studiu VŠ a kombinuje případně práci a studium. Z tohoto důvodu byli

chtěli pracovat v oboru, celkem vysoký (75,8 %) a dalších 6,1 % respondentů se chtělo uplatnit v příbuzném oboru. V rámci průzkumu je ovšem mírně vyšší i podíl těch, kteří plánovali odejít za prací do jiného oboru (18,2 %). Po třech letech od ukončení školy je podíl pracujících v oboru 45,5 %, což je relativně nad průměrem, ovšem vysoký je i podíl pracujících mimo obor (42,4 %). Naopak podíl pracujících v příbuzném oboru je nízký (12,1 %).

Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** byl zájem o uplatnění v oboru zhruba na úrovni průměru (69,2 %) a do jiného oboru plánovalo odejít 23,1 % respondentů. V rámci sledovaného vzorku, který je ovšem relativně malý, pracuje v oboru 50 % dotázaných a 50 % jich odešlo mimo obor. Specifikem této skupiny je skutečnost, že nikdo neuvedl práci v příbuzném oboru.

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** byl zájem o práci v oboru v závěru studia rovněž na úrovni průměru

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

(67,6 %). Podíl těch, kteří plánovali práci mimo obor, byl relativně nízký (11,8 %). V rámci vzorku je v období tří let od ukončení střední školy podíl pracujících v oboru jen 26,4 %. V příbuzném oboru se pak jedná o 32,1 % a 41,5 % respondentů pracuje mimo obor.

Ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** bylo procento respondentů, kteří plánovali práci v tomto oboru, poměrně nízké (51,2 %). Naopak 27,9 % respondentů chtělo odejít mimo tento obor. S odstupem tří let zůstalo v oboru jen

30,2 % respondentů a více než polovina pracuje mimo obor (55,8 %).

Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** dosahoval podíl respondentů, kteří plánovali pracovat v oboru, 64,2 %, což zhruba odpovídá průměru. Mimo obor chtělo odejít 18,9 % respondentů. S odstupem tří let v rámci sledovaného vzorku výrazně narostl podíl pracujících mimo obor (60,8 %).

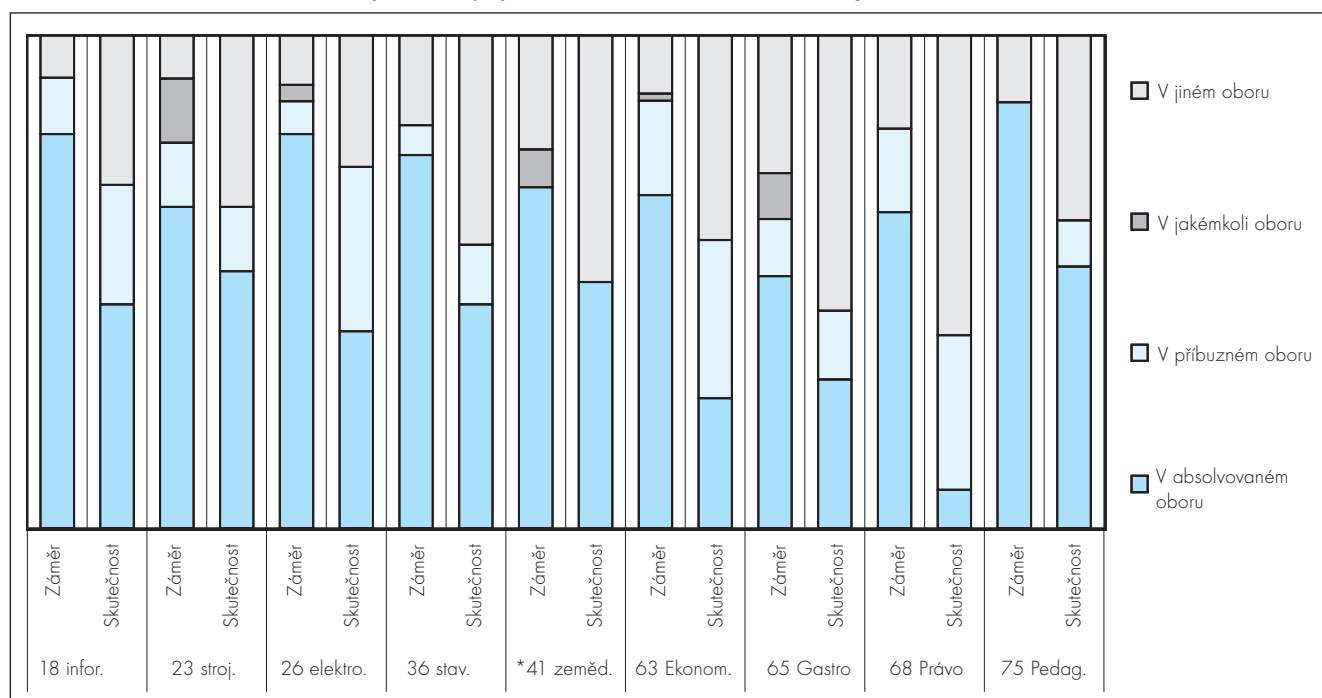
Skupina oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče**

Tabulka 3.14 Záměr a skutečné pracovní uplatnění v oboru po třech letech od ukončení SŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M) (v %)

Skupina oborů	Počet resp.	Záměr v závěru SŠ				Skutečnost po 3 letech			Rozdíl práce mimo obor – záměr–skutečnost
		V absolvovaném oboru	V příbuzném oboru	V jakémkoli oboru	V jiném oboru	V absolvovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	
18 Informatické obory	33	80,0%	11,4%	0,0%	8,6%	45,5%	24,2%	30,3%	-21,7%
*23 Strojírenství a stroj. výr.	23	65,2%	13,0%	13,0%	8,7%	52,2%	13,0%	34,8%	-26,1%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	30	80,0%	6,7%	3,3%	10,0%	40,0%	33,3%	26,7%	-16,7%
36 Stavebnictví	33	75,8%	6,1%	0,0%	18,2%	45,5%	12,1%	42,4%	-24,2%
*41 Zemědělství a lesnictví	10	69,2%	0,0%	7,7%	23,1%	50,0%	0,0%	50,0%	-26,9%
63 Ekonomika a administrativa	53	67,6%	19,1%	1,5%	11,8%	26,4%	32,1%	41,5%	-29,7%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	43	51,2%	11,6%	9,3%	27,9%	30,2%	14,0%	55,8%	-27,9%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	51	64,2%	17,0%	0,0%	18,9%	7,8%	31,4%	60,8%	-41,9%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	32	86,5%	0,0%	0,0%	13,5%	53,1%	9,4%	37,5%	-24,0%
Sř. vz. s MZ – kat. M – vybr.sk.	308	70,1%	11,0%	3,2%	15,6%	34,7%	21,8%	43,5%	-27,9%
Sř. vz. s MZ – kat. M – celkem	372	70,4%	11,3%	3,0%	15,5%	34,7%	21,2%	44,1%	-28,6%

Poznámka: Uvedeni jsou jen ti absolventi, kteří po ukončení střední školy začali pracovat v zaměstnaneckém poměru nebo dlouhodobě na DPP nebo DPČ nebo jako OSVČ. Otázky na pracovní uplatnění ve skupině Doprava a spoje nebyly z důvodu snížení počtu respondentů v důsledku jejich nižší pracovní aktivity zařazeny do analýzy. Vzhledem k tomu, že část absolventů zatím nepracuje, jsou počty respondentů mírně odlišné.

Obrázek 3.7 Porovnání záměru a skutečného pracovního uplatnění v oboru po třech letech od ukončení SŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M) (v %)

Poznámka: * označuje skupiny oborů, u nichž počet respondentů odpovídajících na danou otázku je relativně nižší (pod 25) a výsledky mají spíše orientační hodnotu.

3. Názory absolventů středních škol na profesní rozhodování a uplatnění v oboru

Tabulka 3.15 Důvody pro práci v jiném oboru po třech letech od ukončení SŠ – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M) (v %) (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano z těch, kteří pracují mimo obor)³

Skupina oborů	Počet resp.	V oboru pracovat nechtl(a)	Ztráta zájmu o obor	Nízký plat v oboru	Práci v oboru nesehnal(a)	Nevyhovující pracovní podmínky	Obor není perspektivní	Dojždění	Získal(a) vzdělání v jiném oboru	Lepší nabídka v jiném oboru	Rodinné důvody
*18 Informatické obory	12	8,3%	33,3%	8,3%	33,3%	8,3%	0,0%	8,3%	25,0%	50,0%	8,3%
*23 Strojrenství a stroj. výr.	8	12,5%	25,0%	50,0%	50,0%	37,5%	0,0%	25,0%	25,0%	75,0%	12,5%
*26 Elektrotechnika, tel. a VT.	9	44,4%	44,4%	0,0%	33,3%	11,1%	11,1%	22,2%	22,2%	44,4%	0,0%
*36 Stavebnictví	15	20,0%	53,3%	13,3%	40,0%	26,7%	6,7%	6,7%	33,3%	66,7%	6,7%
*41 Zemědělství a lesnictví	5	40,0%	60,0%	40,0%	60,0%	40,0%	40,0%	40,0%	40,0%	80,0%	20,0%
63 Ekonomika a administrativa	29	37,9%	44,8%	31,0%	48,3%	17,2%	20,7%	13,8%	41,4%	75,9%	10,3%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	27	37,0%	59,3%	66,7%	37,0%	51,9%	25,9%	7,4%	25,9%	77,8%	7,4%
68 Právo, právní a veřejnospr. čin.	37	21,6%	27,0%	21,6%	32,4%	27,0%	18,9%	13,5%	37,8%	56,8%	13,5%
*75 Pedagogika, učít. a sociální p.	17	52,9%	52,9%	88,2%	23,5%	41,2%	35,3%	11,8%	17,6%	64,7%	0,0%
Sř. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	161	30,8%	43,4%	37,1%	37,7%	29,6%	18,9%	13,2%	31,4%	66,0%	8,8%
Sř. vz. s MZ - kat. M - celkem	192	27,6%	40,6%	35,9%	39,6%	29,2%	19,3%	14,1%	32,3%	64,6%	10,4%

se vyznačuje vysokým zájmem o práci v oboru (86,5 %) a mimo obor chtělo odejít pracovat jen 13,5 % respondentů. I s odstupem tří let je podíl pracujících v oboru vysoko nad průměrem a dosahuje 53,1 %. Mimo obor pak pracuje 37,5 % respondentů.

Absolventi maturitních oborů odcházejí pracovat mimo obor, podobně jako vyučení, nejčastěji z důvodu lepší nebo zajímavější nabídky práce v jiném oboru (64,6 %). Na druhém místě je ztráta zájmu o obor (40,6 %) a na třetím pak skutečnost, že vhodnou práci v oboru se jim nepodařilo sehnat (39,6 % z těch, kteří pracují mimo obor). Na dalších místech je pak nízký plat v oboru (35,9 %) a získání nebo zahájení vzdělání v jiném oboru (32,3 %).

Ve skupině **Informatické obory** byly nejčastějšími důvody odchodu mimo obor lepší nabídka v jiném oboru (50,0 %), ztráta zájmu o obor (33,3 %) a problémy se získáním práce v oboru (33,3 %).

Ve **strojírenských oborech** dominovaly lepší nabídka v jiném oboru (75,0 %), nízký plat (50,0 %) a problém se získáním práce v oboru (50,0 %).

V **elektrotechnických oborech** odcházeli absolventi mimo obor zejména z důvodů lepší nabídky práce mimo obor (44,0 %), ztráty zájmu o obor (44,0 %) a také proto, že v oboru původně pracovat nechtl(a) (44,0 %).

Ze skupiny oborů **Stavebnictví** absolventi odcházejí kromě lepší nabídky v jiném oboru (66,7 %) také pro ztrátu zájmu o obor (53,3 %) a relativně častěji i díky získání jiného vzdělání (33,3 %).

Ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví** je dominantním důvodem odchodu mimo obor lepší nabídka práce (80,0 %), ale roli hraje i většina ostatních důvodů, včetně ztráty zájmu o obor a problémů se získáním práce v oboru (60,0 %).

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** absolventi

uvádějí mezi důvody práce mimo obor hlavně nabídku práce v jiném oboru (75,9 %), problémy se získáním zaměstnání (48,3 %), ztrátu zájmu o obor (44,8 %) a rovněž i získání vzdělání nebo studium jiného oboru (41,4 %).

V **gastronomických oborech** dominují mezi důvody pro práci v jiném oboru získání lepší nabídky práce (77,8 %), nízké platy (66,7 %), ztráta zájmu o obor (59,3 %) a špatné pracovní podmínky (51,9 %).

Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** odcházejí absolventi do jiných oborů nejčastěji z důvodů lepší nabídky práce v jiném oboru (56,8 %) a získání vzdělání v jiném oboru (37,8 %).

Ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** je dominantním důvodem odchodu mimo obor nízký plat (88,2 %). Ve srovnání s jinými obory se častěji objevuje původní nezájem, kdy absolvent v oboru pracovat nechtl(a) (52,9 %).

3.6 Silné a slabé stránky vybraných skupin oborů

Silné a slabé stránky vybraných skupin oborů – kategorie H

Porovnáme-li dvě základní oblasti – spokojenost se získaným vzděláním a vztah k oboru a pracovní uplatnění v oboru na trhu práce, ukazují se mezi sledovanými skupinami výrazné rozdíly. Absolventi **učebních strojírenských oborů** nehodnotí svoji školní přípravu příliš pozitivně a jejich vztah k oboru je

Tabulka 3.16 Silné a slabé stránky vzdělání a uplatnění na trhu práce – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s VL (kategorie H)

Skupina oborů	Hodnocení vzdělání		Vztah k oboru	
	Celková úroveň školní přípravy		Zvolil/a by stejný obor	Práce v oboru nebo příbuzném oboru
23 Strojrenství a stroj. výr.	✘	67,9%	64,3%	✓ 80,0%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	✓	85,7%	✓ 76,2%	✓ 58,3%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	✓	93,2%	✘ 52,4%	✓ 65,2%
69 Osobní a provozní služby	✓	90,9%	✘ 40,9%	✘ 33,3%
Sř. vz. s VL - kat. H - vybrané sk.	✓	85,2%	57,5%	61,3%

3) Zahrnuti jsou pouze absolventi, kteří uvedli dlouhodobou práci na pracovní smlouvu jako zaměstnanci, na DPČ a jako OSVČ.

4. Nezaměstnanost absolventů škol

spíše průměrný, poměrně často ovšem zůstávají v oboru nebo v příbuzném oboru. Vyučení v **elektrotechnických oborech** jsou celkem spokojeni se školní přípravou a mají kladný vztah k oboru, ovšem méně často v oboru skutečně pracují. Vyučení v **gastrooborech** hodnotí školu pozitivně, ale často by si vybrali raději jiný obor, zároveň ovšem relativně často v oboru nebo v příbuzném oboru pracují. Absolventi ze skupiny oborů **Osobní a provozní služby** hodnotí celkovou úroveň školní přípravy pozitivně, ovšem jejich identifikace s oborem je velmi nízká a rovněž i uplatnění v oboru je málo časté.

Silné a slabé stránky vybraných skupin oborů – kategorie M

V **maturitních technických oborech** převládá slabší nebo průměrné hodnocení celkové školní přípravy a připravenosti pro studium VŠ. Na druhé straně absolventi mají převážně kladný vztah k oboru, častěji by si svůj obor zvolili znovu a častěji v tomto oboru, případně v příbuzném oboru také pracují.

Absolventi **zemědělských oborů** (jejichž zastoupení je ovšem ve vzorku nízké) hodnotí kladně získané vzdělání i připravenost ke studiu VŠ, na druhé straně ovšem podíl těch, kteří by si znovu zvolili tento obor, je nízký a vysoké procento v rámci vzorku se neuplatnilo

v oboru. Skupina oborů **Ekonomika a administrativa** se pohybuje kolem průměru, a to jak z hlediska hodnocení vzdělání, tak i uplatnění v oboru a vztahu k němu. Ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** je celková úroveň školní přípravy hodnocena průměrně, ovšem absolventi nejsou příliš spokojeni s připraveností ke studiu na VŠ a rovněž jejich vztah k oboru není příliš pozitivní, a proto často pracují mimo obor. Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** jsou hodnocení vzdělání i vztah k oboru pozitivní, vysoké procento absolventů ale pracuje mimo obor. Ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** absolventi hodnotí vzdělání pozitivně, a to včetně připravenosti ke studiu na VŠ, vysoký je i podíl pracujících v oboru.

Tabulka 3.17 Silné a slabé stránky vzdělání a uplatnění na trhu práce – vybrané skupiny oborů středního vzdělání s MZ (kategorie M)

Skupina oborů	Hodnocení vzdělání		Vztah k oboru	
	Celková úroveň školní přípravy	Připravenost ke studiu na VŠ/VOŠ	Zvolil/a by stejný obor	Práce v oboru nebo příbuzném oboru
18 Informatické obory	76,7%	67,3%	75,3%	69,7%
*23 Strojírenství a stroj. výr.	94,1%	57,1%	85,3%	65,2%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	77,2%	65,8%	84,2%	73,3%
36 Stavebnictví	89,0%	74,4%	76,7%	57,6%
*41 Zemědělství a lesnictví	96,2%	83,3%	65,4%	50,0%
63 Ekonomika a administrativa	89,5%	82,6%	66,7%	58,5%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	89,0%	60,0%	56,2%	44,2%
68 Právo, právní a veřejnosprávní č.	93,3%	86,2%	80,0%	39,2%
75 Pedagogika, učit. a sociální p.	97,3%	84,2%	74,7%	62,5%
Šif. vz. s MZ - kat. M - vybrané sk.	88,2%	74,5%	73,0%	56,5%

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Absolventi škol jsou z hlediska ohrožení nezaměstnaností obvykle považováni za rizikovou skupinu, která je charakteristická zejména minimálními pracovními zkušenostmi a chybějícími pracovními návyky. Je však zřejmé, že v současné době je situace v nezaměstnanosti absolventů silně atypická, protože existuje vysoká poptávka po pracovní síle. V této situaci nelze dost dobře označovat absolventy z hlediska získání zaměstnání jako ohroženou skupinu, naopak situace je pro ně velice příznivá, zřejmě nejlepší v novodobé historii.

Tato kapitola shrnuje informace o aktuálním stavu nezaměstnanosti absolventů středního a vyššího odborného vzdělání a mapuje její vývoj na základě srovnání výsledků za předchozí roky, a to v detailním členění dle kategorií a skupin oborů vzdělání.

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-162>

4.1 Počet nezaměstnaných absolventů škol

MPSV vykazuje počty **nezaměstnaných absolventů a mladistvých** ve svých měsíčních statistikách nezaměstnanosti. Do této skupiny patří uchazeči o zaměstnání – fyzické osoby do 25 let věku, kteří mají **nejvýše dva roky od ukončení školy**, absolventi vysokých škol pak nejdéle do 30 let věku.

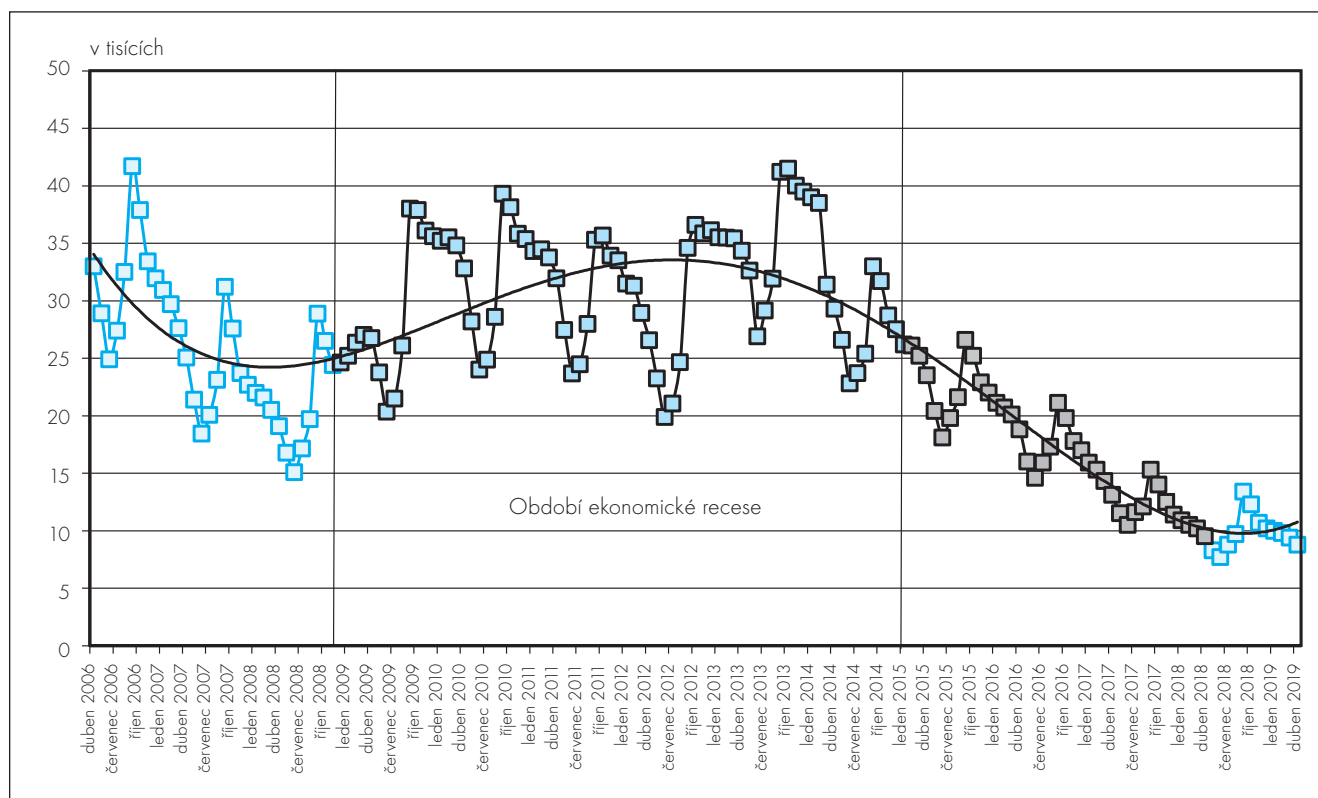
Jedná se o souhrnné počty, z kterých nelze zjistit detailněji vzdělanostní strukturu nezaměstnaných absolventů. Měsíční vývoj počtu nezaměstnaných absolventů a mladistvých nám však odhaluje dvě skutečnosti, jak dokazuje graf na obrázku 4.1.

Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů a mladistvých vykazuje **pravidelné roční cykly**, v kterých se počet absolventů hledajících práci začne každoročně zvyšovat v červenci v souvislosti s koncem školního roku. Svého maxima pak dosahuje v září, jelikož v té době kulminují počty nových absolventů vstupujících na trh práce. Od října se počet nezaměstnaných absolventů a mladistvých opět snižuje, neboť je trh práce pomalu absorbuje a absolventi postupně nachází pracovní uplatnění. Minimální hodnoty nezaměstnaných absolventů jsou pak vykazovány v dubnu a květnu.

Vedle toho je zde zřejmý **dlouhodobý cyklus** počtu nezaměstnaných absolventů, který **koresponduje s celkovou ekonomickou situací**. Zde je zřejmé, že do poloviny roku 2008 má vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol klesající charakter v důsledku příznivých ekonomických podmínek a zlepšující se situace na pracovním trhu.

Situace se začala měnit na podzim roku 2008, v době

Obrázek 4.1 Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (4/2006–4/2019)

nástupu ekonomické krize doprovázené výrazným propadem hospodářského růstu. Zaměstnavatelé spíše propouštěli zaměstnance a omezovali nábor. V období let 2009 až 2014 byla situace pro absolventy velmi nepříznivá, docházelo každoročně k výraznému nárůstu počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých, a to i při zřetelném poklesu počtu osob v populačních ročnících a narůstajícím počtu přijímaných na vysoké školy.

Obrat nastal až po roce 2014, kdy dochází k oživení ekonomiky a výraznému zlepšení situace absolventů škol při přechodu na trh práce. Počet absolventů, kteří jsou v září evidováni na pracovištích ÚP, je rok od roku nižší a dosahuje historicky minimálních hodnot.

Nezaměstnaní „čerství“ absolventi

MPSV dále detailněji vykazuje počty nezaměstnaných absolventů v rámci pololetních statistik absolventů, vždy

Tabulka 4.1 Počet nezaměstnaných „čerstvých“ absolventů středních škol a VOŠ (30. dubna daného roku)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Střední s výučním listem - E	839	654	427	329	228	181
Střední s výučním listem - H	3599	2645	1835	1174	829	671
Střední s výučním listem - E, H	4438	3299	2262	1503	1057	852
Střední s MZ a odb.výcv. - L/O	734	557	394	198	147	155
Nástavbové vzdělání - L/5	599	412	210	139	87	73
Střední odborné s MZ - M	4502	3159	2254	1437	1015	1039
Gymnaziální vzdělání - K	987	795	631	496	312	277
Vyšší odborné vzdělání - N	493	322	234	120	67	61

k 30. září a 30. dubnu příslušného roku. V rámci těchto statistik jsou k dispozici i **počty „čerstvých“ nezaměstnaných absolventů**. Jde o absolventy, kteří **úspěšně ukončili studium v uplynulých dvanácti měsících** a v době zjišťování (30. dubna daného roku) jsou evidováni na Úřadu práce jako nezaměstnaní. Navíc jsou tyto údaje k dispozici v členění i podle vzdělání absolventů. Z těchto důvodů je ukazatel **míry nezaměstnanosti absolventů škol počítán z údajů o „čerstvých absolventech – uchazečích o zaměstnání“**.

4.2 Počty absolventů škol podle kategorií vzdělání

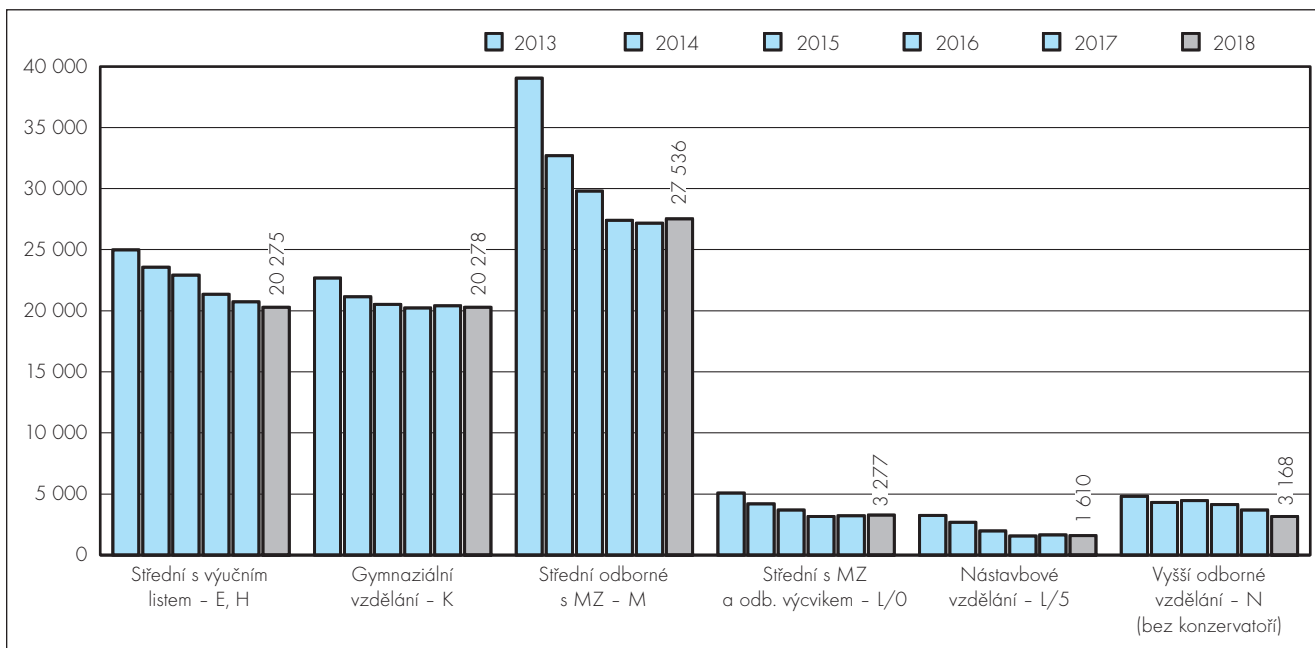
Jedním ze základních faktorů ovlivňujících počty nezaměstnaných absolventů jsou počty absolventů škol obecně. **Počty vycházejících absolventů škol se po dlouhodobém poklesu nacházejí na minimu** a postupné zvýšení jejich počtu se začne projevovat až po roce 2023. To je velmi nepříjemné zejména ve vztahu k rostoucí ekonomice a potřebě pracovních sil. Tento stav ovšem není ovlivněn jen školstvím, ale **především demografickým vývojem**.

Vývoj počtu absolventů ve středoškolském vzdělávání v rámci jednotlivých kategorií vzdělání v letech 2013–2018 je zobrazen na obrázku 4.2. Je zřejmé, že se pomalu zastavuje dlouhodobý pokles v počtech absolventů téměř ve všech kategoriích vzdělání. Výjimkou je vyšší odborné vzdělání, kde počty absolventů po určité stabilitě v letech 2014 až 2016 vykazují tendenci k poklesu.

V roce 2018 ukončilo denní studium 71 422 absolventů

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 4.2 Přehled o vývoji počtů absolventů středních a vyšších odborných škol

Poznámka: Vzhledem k nepatrnému počtu absolventů nejsou uvedeny kategorie J (56 absolventů) a kategorie C (530 absolventů).

středního vzdělávání, které navazuje na základní školu (tj. bez nástaveb a VOŠ). Nejpochetnější kategorií vzdělání je střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou – v této skupině v roce 2018 ukončilo studium 27 536 absolventů (38,6 %). Druhou nejpochetnější skupinou se stali absolventi gymnázií (20 278; 28,4 %). Třetí v pořadí, s nepatrným rozdílem, jsou absolventi oborů středního vzdělání s výučním listem (20 275; 28,4 %).

V rámci středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem je evidováno 3 277 absolventů (4,6 %). Nejméně jsou zastoupeni absolventi středního vzdělání bez maturity i výučního listu (56; 0,1 %).

V nástavbovém vzdělání bylo v roce 2018 evidováno 1 610 absolventů, ve vyšším odborném vzdělání 3 168 absolventů.

Vývoj počtu absolventů škol a nezaměstnaných absolventů v evidenci na úřadech práce zřetelně ovlivnilo také zavedení jednotné státní maturitní zkoušky. Neúspěšnost žáků maturitních oborů při maturitní zkoušce má značný vliv na data týkající se počtu absolventů a počtu nezaměstnaných absolventů – zejména u „maturantů“ všech kategorií odborného vzdělání (M, L/0, L/5). Mladí lidé, kterým se nepodařilo na střední škole studium úspěšně dokončit nebo kteří předčasně odešli ze školy, totiž nejsou za absolventy považováni. V evidenci úřadů práce jsou registrováni jako osoby s ukončeným základním vzděláním. Jejich situaci na trhu práce sice zlepšují současné příznivé podmínky, ovšem z dlouhodobého pohledu do budoucnosti je pro ně jejich nekvalifikovanost výraznou hrozbou.

4.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání

Hodnota míry nezaměstnanosti absolventů vyjadřuje, kolik procent absolventů daného vzdělání z předchozího roku bylo k poslednímu dubnu evidovaných na Úřadu práce ČR jako nezaměstnaní.

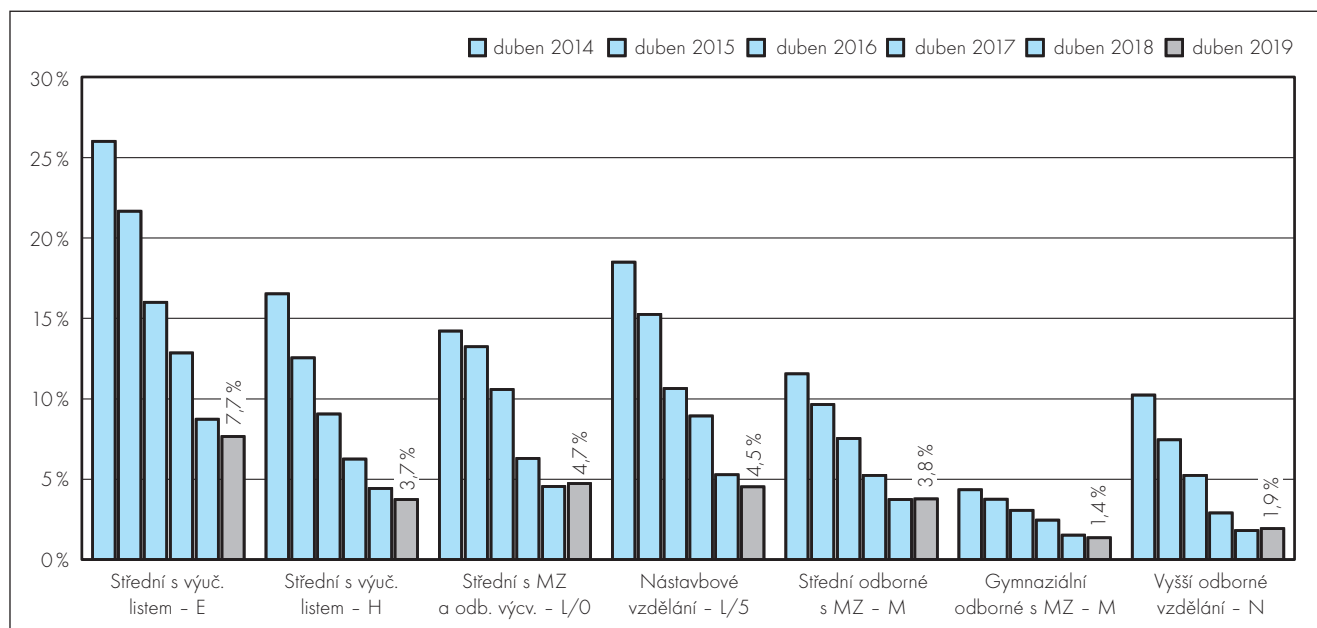
Vývoj nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorií vzdělání v posledních šesti letech zobrazuje graf na obrázku 4.3. Ze srovnání nezaměstnanosti absolventů škol je velmi dobře patrný **výrazný kontinuální pokles míry nezaměstnanosti v letech 2014 až 2018 ve všech kategoriích vzdělání. V posledním roce se však pokles zastavuje nebo i v některých kategoriích dochází k malému nárůstu.**

Pokud srovnáme uplatnitelnost absolventů škol na pracovním trhu napříč jednotlivými kategoriemi vzdělání, můžeme vidět lepší uplatnění u klasických kategorií vzdělání, maturantů kategorie M a vyučených kategorie H, dále i u absolventů vyššího odborného vzdělání. **Vyšší míra nezaměstnanosti** byla v dubnu 2019 evidována pouze v rámci oborů vzdělání kategorie E. Zatímco v kategoriích poskytujících výuční list a v nástavbovém vzdělávání míra nezaměstnanosti stále klesá, v ostatních případech odborného vzdělávání již dochází k nárůstu.

Míra nezaměstnanosti je tradičně nejvyšší u absolventů středního vzdělání s výučním listem kategorie E (7,7 %) – ve srovnání s předchozím rokem nicméně došlo právě v této kategorii vzdělání k poklesu míry nezaměstnanosti o 1,1 procentního bodu (dále jen p. b.). Vyšší míru nezaměstnanosti vykazují také absolventi maturitního vzdělání kategorie L0 (4,7 %) a nástavbového vzdělání (4,5 %).

Nízkou míru nezaměstnanosti registrujeme u absolventů vyššího odborného vzdělání (1,9 %, nepatrný meziroční

Obrázek 4.3 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů v ČR (duben 2014–2019)

Tabulka 4.2 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorií vzdělání, duben 2019

Kategorie vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
Střední odborné s výučním listem - H	17 910	671	3,7%	-0,7 p.b.
Střední odborné vzdělání - E	2 365	181	7,7%	-1,1 p.b.
Střední odborné s MZ a odborným výcvikem - L/O	3 277	155	4,7%	0,1 p.b.
Nástavbové vzdělání - L/5	1 610	73	4,5%	-0,8 p.b.
Střední odborné s MZ - M	27 536	1 039	3,8%	0,0 p.b.
Gymnaziální vzdělání - K	20 278	277	1,4%	-0,2 p.b.
Vyšší odborné vzdělání - N	3 168	61	1,9%	0,1 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 – záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. – procentní bod.

nárůst o 0,1 p. b.). U dalších kategorií je potřebné v relacích hovořit o středních hodnotách míry nezaměstnanosti: je to **střední odborné vzdělání s výučním listem** (3,7 %, pokles o 0,7 p. b.) a **střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou** (3,8 %, meziročně se nemění).

Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazují pravidelně absolventi gymnaziálního vzdělání kategorie K (1,4 %). Ti však většinou pokračují ve vzdělávání na vysokých školách a na trh práce vstupují převážně ti absolventi, kteří neuspěli u přijímacího řízení na vysoké školy.

4.4 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)

V případě středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) je dobře patrný kontinuální mírný pokles v počtech absolventů. Zatímco v roce 2010 bylo v rámci středního vzdělání s výučním listem kategorie H evidováno 24 415 absolventů, v roce 2018 se jedná už jen o počet 17 910. Je však nutné připomenout, že úbytek je způsoben z větší části vlivem poklesu počtu osob v populačních ročnících.

Nejvíce absolventů kategorie H bylo v roce 2018 ve sku-

pinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (4 766 – 26,6 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (2 792 – 15,6 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (1 826 – 10,2 %), 41 Zemědělství (1 824 – 10,2 %), 69 Osobní a provozní služby (1 567 – 8,7 %), 29 Potravinářství (1 228 – 6,9 %) a 36 Stavebnictví (1 195 – 6,7 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) v dubnu 2019 činila 3,7 %. Oproti dubnu 2018 dochází v míře nezaměstnanosti v rámci této kategorie vzdělání k poklesu o 0,7 p. b. V dubnu 2019 bylo evidováno celkem 671 nezaměstnaných absolventů této kategorie.

Nejnižších hodnot míry nezaměstnanosti absolventů kategorie H v dubnu 2019 dosahují absolventi skupin oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů – 0,0 %, 21 Hornictví, hutnictví a slévárnictví – 0,0 %, 53 Zdravotnictví – 1,8 %, 82 Umění a užité umění – 1,9 %, 41 Zemědělství a lesnictví – 2,8 % a 23 Strojírenství – 2,9 %.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie H byly v dubnu 2019 zaznamenány ve skupinách oborů 31 Textilní výroba a oděvnictví – 9,1 %, 37 Doprava

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Tabulka 4.3 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: střední vzdělání s výučním listem, duben 2019, skupiny oborů kategorie H

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
21 Hornictví, hutnictví a slévárnictví	19	0	0,0%	-4,5 p.b.
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů	16	0	0,0%	0,0 p.b.
53 Zdravotnictví	336	6	1,8%	-3,3 p.b.
82 Umění a užité umění	206	4	1,9%	-1,5 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	1 824	51	2,8%	-0,5 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	4 766	138	2,9%	-0,4 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	1 826	54	3,0%	-0,7 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	94	3	3,2%	-2,8 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	1 195	40	3,3%	-2,6 p.b.
Celkem H	17 910	671	3,7%	-0,7 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	2 792	105	3,8%	-1,6 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	752	31	4,1%	0,5 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	1 228	57	4,6%	0,5 p.b.
66 Obchod	1 017	61	6,0%	-0,4 p.b.
69 Osobní a provozní služby	1 567	99	6,3%	0,0 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	135	10	7,4%	3,9 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární tech. obory	48	4	8,3%	-1,3 p.b.
37 Doprava a spoje	56	5	8,9%	5,7 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	33	3	9,1%	4,2 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 - záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. - procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

Tabulka 4.4 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: střední vzdělání s výučním listem, duben 2019, skupiny oborů kategorie E

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
28 Technická chemie a chemie silikátů	23	0	0,0%	-13,3 p.b.
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů	6	0	0,0%	-
41 Zemědělství a lesnictví	365	19	5,2%	-3,6 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	161	9	5,6%	-1,4 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	213	12	5,6%	-2,6 p.b.
69 Osobní a provozní služby	170	10	5,9%	3,1 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	94	6	6,4%	-1,4 p.b.
Celkem E	2 365	181	7,7%	-1,1 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	266	21	7,9%	-1,3 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	571	51	8,9%	-0,9 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	298	28	9,4%	-0,9 p.b.
66 Obchod	115	11	9,6%	0,8 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	43	6	14,0%	-1,8 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	26	4	15,4%	15,4 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	14	4	28,6%	21,9 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 - záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. - procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

a spoje - 8,9 %, 39 Speciální a interdisciplinární technické obory - 8,3 %⁴ a 34 Polygrafie - 7,4 %.

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti dochází především u skupin oborů 28 Technická chemie a chemie silikátů⁵ (o 2,8 p. b.), 53 Zdravotnictví (o 3,3 p. b.) a 21 Hornictví, hutnictví a slévárnictví (o 4,5 p. b.).

Nárůst míry nezaměstnanosti byl zaznamenán u sku-

pin oborů 37 Doprava a spoje (o 5,7 p. b.), 31 Textilní výroba a oděvnictví (o 4,2 p. b.) a 34 Polygrafie (o 3,9 p. b.).

4.5 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie E)

Tato kategorie vzdělání je určena pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami nebo žáky s nižším vzdělávacím potenciálem. Ze statistik je zřejmé, že míra nezaměstnanosti v rámci této kategorie vzdělání zůstává tradičně vysoká. V roce 2010 absolvovalo v této kategorii 3 143 osob, i zde je patrný pokles, v roce 2018 jich absolvovalo 2 365.

Nejvíce absolventů středního vzdělání s výučním listem kategorie E ukončilo v roce 2018 studium ve skupinách obo-

4) V této skupině je pouze obor Malíř a lakýrník.

5) Hodnoty MN jsou značně proměnlivé při malých počtech absolventů, např. skupina 34 patřila v loňském roce do skupiny s nejnižší nezaměstnaností, v letošním roce do skupiny s nejvyšší nezaměstnaností.

rů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (571 - 24,1 %), 41 Zemědělství a lesnictví (365 - 15,4 %) a 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (298 - 12,6 %). Vyšší podíl absolventů je patrný také u skupin oborů 29 Potravinářství a potravinářská chemie (266) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče⁶ (213).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem kategorie E v dubnu 2019 činila 7,7 %. V meziročním srovnání došlo v této kategorii vzdělání k poklesu o 1,1 p. b. V dubnu 2019 bylo v této kategorii evidováno 181 nezaměstnaných absolventů.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie E byly v dubnu 2019 ve skupinách 28 Technická chemie a chemie silikátů (0,0 %) a 41 Zemědělství a lesnictví (5,2 %).

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie E byly v dubnu 2019 ve skupinách oborů vzdělání 34 Polygrafie (28,6 %), 26 Elektrotechnika (15,4 %) a 31 Textilní výroba a oděvnictví (14,0 %).

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti znamenaly skupiny oborů 41 Zemědělství a lesnictví (o 3,6 p. b.) a 28 Technická chemie a chemie silikátů (o 13,3 p. b.).

V meziročním srovnání se zhoršila situace u skupin oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie (o 21,9 p. b.) a 26 Elektrotechnika (o 15,4 p. b.).

4.6 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání L0)

V kategorii vzdělání L0 dochází ve srovnání s jinými kategoriemi v posledních letech k výraznějšímu snížení počtu absolventů. V období let 2006-2010 se počet absolventů pohyboval okolo hranice 7 000 osob. V roce 2011 však došlo v počtu absolventů k výraznému poklesu, a to o více

než 1 600, a tento trend dále pokračoval (zřejmě v souvislosti s novou formou maturitní zkoušky). V roce 2018 bylo v kategorii L0 evidováno 1 610 absolventů - ve srovnání s rokem 2010 je to pokles o více než tři čtvrtiny.

V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem kategorie L0 bylo v roce 2018 evidováno **nejvíce absolventů** ve skupinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (933 - 28,5 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (661 - 15,3 %), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (493 - 15,8 %) a 69 Osobní a provozní služby (394 - 12,0 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie L/0) v dubnu 2019 činila 4,7 %. Celkově u této kategorie vzdělání došlo meziročně k nepatrnému nárůstu o 0,2 p. b. Počet nezaměstnaných absolventů činil v dubnu 2019 celkově 155 osob.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/0 v dubnu 2019 byly zaznamenány ve skupinách 31 Textilní výroba a oděvnictví, 28 Technická chemie a chemie silikátů - vždy 0,0 %. Velmi nízkou míru nezaměstnanosti vykazuje i skupina 39 Speciální a interdisciplinární technické obory s hodnotou 2,2 %.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/0 v dubnu 2019 byly ve skupinách 33 Zpracování dřeva - 18,2 %, 34 Polygrafie - 10,0 % a 69 Osobní služby - 9,6 %.

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti absolventů dochází ve skupinách oborů 66 Obchod (o 4,2 p. b.), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (o 2,7 p. b.) a 82 Umění a užité umění (o 1,8 p. b.).

K nárůstu míry nezaměstnanosti v této kategorii došlo u skupin 33 Zpracování dřeva (o 13,4 p. b.), 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství (o 5,9 p. b.) a 34 Polygrafie (o 3,3 p. b.).

Tabulka 4.5 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou a odborným výcvikem, duben 2019, skupiny oborů kategorie L/0

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
28 Technická chemie a chemie silikátů	42	0	0,0%	0,0 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	1	0	0,0%	0,0 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární. tech. obory	493	11	2,2%	-2,7 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	35	1	2,9%	-0,4 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	933	31	3,3%	1,5 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	661	23	3,5%	-0,3 p.b.
Celkem L0	3 277	155	4,7%	0,2 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	189	9	4,8%	0,3 p.b.
66 Obchod	125	6	4,8%	-4,2 p.b.
82 Umění a užité umění	115	6	5,2%	-1,8 p.b.
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství	17	1	5,9%	5,9 p.b.
69 Osobní a provozní služby	394	38	9,6%	1,0 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	250	25	10,0%	3,3 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	22	4	18,2%	13,4 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 - záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. - procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 300 absolventů.

6) V této skupině je pouze obor Pečovatelské služby.

4. Nezaměstnanost absolventů škol

4.7 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)

V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou bylo možné pozorovat kontinuální nárůst v počtech absolventů do roku 2007, kdy bylo v rámci této kategorie evidováno 46 511 osob. Od roku 2007 dochází v této kategorii vzdělání k postupnému poklesu. V roce 2013 bylo v rámci středního vzdělání s maturitní zkouškou evidováno 38 939 absolventů, v roce 2018 je to již jen 27 536 osob, i když je to proti roku 2017 nárůst o 343 absolventů. Od roku 2007 ovšem klesl počet absolventů oborů kategorie M o 41 %.

Nejvíce absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) ukončilo v roce 2018 studium ve skupinách oborů 63 Ekonomika a administrativa (4 735 - 17,2 %), 78 Obecně odborná příprava (3 222 - 11,7 %), 18 Informační technologie (2 513 - 9,1 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (2 115 - 7,7 %) a 23 Strojírenství (1 914 - 7,0 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) v dubnu 2019 činila **3,8 %**. Ve srovnání s dubnovými hodnotami v roce 2018 dochází v míře nezaměstnanosti absolventů kategorie M k nepatrnému meziročnímu nárůstu o 0,04 p. b.,

i když v tabulce 4.6 je vlivem zaokrouhlení uveden rozdíl 0 p. b. Počet nezaměstnaných absolventů v dubnu 2019 činil 1 039 osob.

Nejnižší nezaměstnanost absolventů kategorie M byla v dubnu 2019 zjištěna u skupin oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů - 0,0 %, 34 Polygrafie - 0,8 % a 28 Technická chemie a chemie silikátů - 1,8 %, je to ovšem při malých počtech absolventů (u skupiny 32 jde o jednoho absolventa). Dále už následují obory s vysokými počty absolventů, 78 Obecně odborná příprava (lycea) - 2,1 % a Zdravotnictví - 2,2 %.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie M v dubnu 2019 byly zaznamenány především v rámci skupin oborů 31 Textilní výroba a oděvnictví - 10,0 %, 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství - 7,1 %, 16 Ekologie a ochrana životního prostředí - 6,4 %, 18 Informační technologie - 5,4 %, 82 Umění a užité umění - 5,3 % a 63 Ekonomika a administrativa - 5,1 %.

Porovnání hodnot míry nezaměstnanosti ve dvou po sobě následujících letech ukazuje, že dosažené hodnoty míry nezaměstnanosti při malých počtech absolventů jsou velmi náhodné, ukazují to hodnoty např. ve skupinách 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství, 34 Polygrafie či 29 Potravinářství a potravinářská chemie, které se ve dvou po sobě jdoucích letech přemisťují z nejvyšších hodnot na nejnižší a naopak.

Tabulka 4.6 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou, duben 2019, skupiny oborů kategorie M

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů	1	0	0,0%	0,0 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	118	1	0,8%	-6,4 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	441	8	1,8%	-2,6 p.b.
78 Obecně odborná příprava	3 222	67	2,1%	-0,4 p.b.
53 Zdravotnictví	1 826	41	2,2%	0,2 p.b.
66 Obchod	41	1	2,4%	2,4 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	1 507	38	2,5%	0,0 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	113	3	2,7%	-2,9 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	1 664	46	2,8%	0,6 p.b.
69 Osobní a provozní služby	35	1	2,9%	0,3 p.b.
23 Strojírenství a strojářská výroba	1 914	56	2,9%	-0,2 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	66	2	3,0%	-1,3 p.b.
39 Speciální a interdisciplinár. tech. obory	165	5	3,0%	-0,2 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	824	26	3,2%	-1,9 p.b.
43 Veterinářství a veterinární prevence	420	14	3,3%	-1,3 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	1 367	47	3,4%	0,3 p.b.
Celkem M	27 536	1 039	3,8%	0,0 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	2 115	82	3,9%	-0,6 p.b.
72 Publicistika, knihovnictví a informatika	144	6	4,2%	0,3 p.b.
37 Doprava a spoje	579	26	4,5%	-1,5 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	1 855	89	4,8%	0,4 p.b.
63 Ekonomika a administrativa	4 735	241	5,1%	1,3 p.b.
82 Umění a užité umění	1 610	85	5,3%	-0,1 p.b.
18 Informační technologie	2 513	135	5,4%	0,2 p.b.
16 Ekologie a ochrana životního prostředí	187	12	6,4%	-0,1 p.b.
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství	14	1	7,1%	7,1 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	60	6	10,0%	6,3 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 - záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. - procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

K **nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti** absolventů kategorie M došlo ve skupinách oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie (o 6,4 p. b.), 29 Potravinářství a potravinářská chemie (o 2,9 p. b.) a 28 Technická chemie a chemie silikátů (o 2,6 p. b.).

Meziroční nárůst míry nezaměstnanosti absolventů kategorie M byl patrný pouze ve skupinách oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství (o 7,1 p. b.), 31 Textilní výroba a oděvnictví (o 6,3 p. b.) a 66 Obchod (o 2,4 p. b.) – vždy s malými počty absolventů.

4.8 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L5)

Kategorie L5 patří z hlediska počtu absolventů k méně zastoupeným kategoriím vzdělání. Od roku 2007 dochází v počtu absolventů nástavbového vzdělání ke kontinuálnímu poklesu. K výraznému propadu došlo v roce 2011, kdy počet absolventů klesá z 6 253 na 4 422. Tento klesající trend pokračuje také v letech 2015 až 2017 – v rámci této kategorie vzdělání bylo v roce 2018 pouze 1 610 absolventů. Ve srovnání s rokem 2007 zde tedy klesl počet absolventů o 75 %. Částečně je to dáno demografickým vývojem, převažující vliv má zavedení státní maturitní zkoušky orientované na všeobecné vzdělání, kde značná neúspěšnost jednak snižuje počty absolventů, jednak odráží zájemce o nástavbové studium.

Absolventi nástavbového vzdělání (kategorie L5) jsou velmi silně zastoupeni ve skupině oborů 64 Podnikání v oborech, odvětvích (1 040 – 64,6 %). Je to dáno hlavně skutečností, že počty zájemců o nástavby jsou malé a nestačí na otevření třídy s oborem orientovaným na odborné pokračování oboru vyučení. S velmi výrazným odstupem následují skupiny oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (157 -

9,8 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (106 – 6,6 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (76 – 47,7 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů nástavbového vzdělání (kategorie L5) v dubnu 2019 činila **4,5 %**. Meziročně došlo v míře nezaměstnanosti absolventů zmíněné kategorie vzdělání k poklesu o 0,8 p. b. V dubnu 2019 úřady práce evidovaly 73 absolventů nástavbového vzdělání. Nízká míra nezaměstnanosti absolventů nástaveb souvisí nejen se současnou ekonomickou situací, kdy je velký zájem o absolventy, ale i se skutečností, že velký počet žáků nástaveb neuspěje u maturitní zkoušky, a tedy absolventi s nižšími studijními předpoklady se na trhu práce neobjeví.

Nejnižší (nulové) hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L5 v dubnu 2019 byly zaznamenány ve skupinách oborů 28 Technická chemie a chemie silikátů, 29 Potravinářství a potravinářská chemie, 34 Polygrafie, 37 Doprava a spoje, 39 Speciální a interdisciplinární technické obory, 53 Zdravotnictví a 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost. Ve všech případech jde o velmi nízké počty absolventů.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L5 v dubnu 2019 můžeme pozorovat ve skupinách oborů 82 Umění a užité umění – 9,1 %, 41 Zemědělství a lesnictví – 6,3 %, 64 Podnikání v oborech, v odvětvích – 5,2 % a 69 Osobní a provozní služby – 4,8 %.

Při hodnocení musíme brát v úvahu, že míra nezaměstnanosti v oborech s nízkými počty absolventů velice kolísá, např. při počtu čtyř absolventů stačí, že je náhodou jeden nezaměstnaný, a v tom okamžiku míra nezaměstnanosti dosahuje 25 %. Naproti tomu je zřejmé, že malý počet absolventů technických oborů s maturitou a vyučením najde uplatnění velice snadno – proto tolik oborů s nulovou hodnotou míry nezaměstnanosti.

Tabulka 4.7 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou – nástavbové vzdělání, duben 2019, skupiny oborů kategorie L5

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
28 Technická chemie a chemie silikátů	2	0	0,0%	-
29 Potravinářství a potravinářská chemie	3	0	0,0%	-
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	2	0	0,0%	-9,3 p.b.
37 Doprava a spoje	9	0	0,0%	0,0 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární. tech. obory	31	0	0,0%	-4,2 p.b.
53 Zdravotnictví	4	0	0,0%	0,0 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	5	0	0,0%	0,0 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	44	1	2,3%	2,3 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	106	3	2,8%	1,8 p.b.
66 Obchod	29	1	3,4%	-12,3 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	54	2	3,7%	0,1 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	157	6	3,8%	2,6 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	76	3	3,9%	-1,3 p.b.
Celkem L5	1 610	73	4,5%	-0,8 p.b.
69 Osobní a provozní služby	21	1	4,8%	0,4 p.b.
64 Podnikání v oborech, v odvětvích	1 040	54	5,2%	-1,2 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	16	1	6,3%	0,7 p.b.
82 Umění a užité umění	11	1	9,1%	9,1 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 – záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. – procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 100 absolventů.

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti je zřejmý u skupin 66 Obchod (o 12,3 p. b.), 34 Polygrafie (o 9,3 p. b.) a 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (o 4,2 p. b.).

K nárůstu míry nezaměstnanosti došlo u skupin oborů 82 Umění a užité umění (o 9,1 p. b.), 23 Strojírenství (o 2,6 p. b.) a 33 Zpracování dřeva (o 2,3 p. b.).

4.9 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie vzdělání N)

Tato kategorie vzdělání zaznamenávala do roku 2005 poměrně výrazný nárůst počtu absolventů, který do značné míry způsobil zájem o terciární vzdělávání. Od roku 2005, v němž vyšší odborné vzdělání absolvovalo 7 025 osob, však v této kategorii vzdělání dochází ke kontinuálnímu poklesu počtu absolventů. Je to ovlivněno rozšiřující se vzdělávací nabídkou vysokých škol (volba vyššího odborného vzdělání byla mnohdy alternativní variantou v případě neúspěchu v přijímacím řízení na vysoké školy) a demografickým poklesem obyvatelstva v této věkové kategorii. V roce 2018 bylo v rámci vyššího odborného vzdělání evidováno 3 162 absolventů.

Nejvíce absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) ukončilo studium ve skupinách oborů 53 Zdravotnictví (1 057 - 33,4 %), 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (602 - 19,0 %) a 63 Ekonomika a administrativa (321 - 10,2 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) v dubnu 2019 činila **1,9 %**. Oproti dubnovým hodnotám za rok 2018 dochází v rámci této kategorie vzdělání k meziročnímu mírnému nárůstu v míře ne-

zaměstnanosti o 0,1 p. b. V dubnu 2019 bylo zaregistrováno 61 nezaměstnaných z čerstvých absolventů vyššího odborného vzdělání.

V souvislosti se sledováním míry nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělávání je nicméně třeba mít na paměti, že tato kategorie vzdělání je poměrně náchylná k výkyvům v míře nezaměstnanosti z důvodu nízkého počtu absolventů v rámci některých skupin oborů.

Nejnižší, a to nulová hodnota míry nezaměstnanosti absolventů kategorie N v dubnu 2019 byla zaznamenána ve skupinách 39 Speciální a interdisciplinární technické obory, 41 Zemědělství a lesnictví, 37 Doprava a spoje, 66 Obchod, 29 Potravinářství a potravinářská chemie, 61 Filozofie, teologie, 16 Ekologie a ochrana životního prostředí a 28 Technická chemie a chemie silikátů - řazeno od nejvyššího počtu absolventů (39 až 4).

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie N byly v dubnu 2019 zjištěny v rámci skupin oborů vzdělání 33 Zpracování dřeva - 12,5 %, 63 Ekonomika a administrativa - 5,0 %, 72 Publicistika, knihovnictví a informatika - 4,6 % a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika - 4,4 %.

K nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti došlo v rámci skupin oborů 16 Ekologie a ochrana životního prostředí (o 16,7 p. b.), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (o 2,0 p. b.) a 37 Doprava a spoje (o 1,8 p. b.).

Nejvyšší nárůst míry nezaměstnanosti byl ve skupinách oborů 33 Zpracování dřeva (o 12,5 p. b.), 23 Strojírenství a strojírenská výroba (o 3,0 p. b.) a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (o 2,4 p. b.).

Tabulka 4.8 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: vyšší odborné vzdělání, duben 2019, skupiny oborů kategorie N

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)	Srovnání s dubnem 2018
16 Ekologie a ochrana životního prostředí	6	0	0,0%	-16,7 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	4	0	0,0%	0,0 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	11	0	0,0%	0,0 p.b.
37 Doprava a spoje	29	0	0,0%	-1,8 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární. tech. obory	39	0	0,0%	-2,0 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	37	0	0,0%	0,0 p.b.
61 Filozofie, teologie	7	0	0,0%	0,0 p.b.
66 Obchod	22	0	0,0%	0,0 p.b.
82 Umění a užité umění	200	1	0,5%	-1,1 p.b.
53 Zdravotnictví	1 057	10	0,9%	-0,3 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	602	8	1,3%	0,2 p.b.
Celkem N	3 162	61	1,9%	0,1 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	51	1	2,0%	-0,3 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	202	4	2,0%	-1,3 p.b.
64 Podnikání v oborech, v odvětvích	102	3	2,9%	-0,0 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	66	2	3,0%	3,0 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	219	7	3,2%	1,2 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	114	5	4,4%	2,4 p.b.
72 Publicistika, knihovnictví a informatika	65	3	4,6%	0,1 p.b.
63 Ekonomika a administrativa	321	16	5,0%	2,2 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	8	1	12,5%	12,5 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2018 - záporná hodnota představuje pokles míry nezaměstnanosti mezi roky 2018 a 2019; p. b. - procentní bod. Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2018 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

Tabulka 4.9 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: vysokoškolské magisterské vzdělání, duben 2019, skupiny studijních programů kategorie T

Skupina studijních programů	Počet absolventů (2018)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2019)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2019)
Informační a komunikační technologie (ICT)	1 309	6	0,5%
Přírodní vědy, matematika a statistika	1 208	7	0,6%
Zdravotní a sociální péče, péče o životní podm.	2 185	14	0,6%
Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	2 455	34	1,4%
Technika, výroba a stavebnictví	4 298	66	1,5%
Služby	770	13	1,7%
Celkem	21 696	385	1,8%
Obchod, administrativa a právo	4 358	104	2,4%
Vzdělávání a výchova	2 445	65	2,7%
Umění a humanitní vědy	1 796	50	2,8%
Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	872	26	3,0%

4.10 Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání (kategorie T)

V rámci této kapitoly pravidelně uvádíme také údaje o absolventech pětiletého magisterského a navazujícího magisterského studia, kteří se vzdělávali v prezenční (denní) formě. Přestože se tato publikace primárně zaměřuje na uplatnění absolventů střední úrovně vzdělání na pracovním trhu, následující údaje mohou posloužit jako vhodný doplněk obrazu situace absolventů na trhu práce.

Tato kategorie vzdělání zaznamenávala od roku 2005, kdy absolvovalo 20 435 osob, pozvolný nárůst počtu absolventů způsobený stoupajícím zájmem o terciární vzdělávání až do roku 2011 (počet absolventů 26 011). Pak následoval pokles způsobený nepříznivým demografickým vývojem a v roce 2018 ukončilo magisterské studium 21 696 absolventů.

V posledních dvou letech dochází v oblasti kódování studijních oborů vysokých škol k výrazným změnám. V souvislosti s novelou zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů (zákon o vysokých školách), který nadále dovoluje akreditace pouze studijních programů (bez studijních oborů), přistoupilo ministerstvo k novému způsobu kódování studijních programů, kterým byla udělena akreditace po 1. září 2016. Kódy programů vycházejí z klasifikace ISCED-F 2013 a z charakteristiky programu a nejsou převoditelné na KKO. To znamená, že nejsou shodné ani základní skupiny programů a dochází k narušení časových řad.

Nejvíce absolventů bylo ve skupinách studijních programů: Obchod, administrativa a právo (4 358 – 20,1 %), Technika, výroba a stavebnictví (4 298 – 19,8 %), Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy (2 455 – 11,3 %), Vzdělávání a výchova (2 445 – 11,3 %) a Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky (2 185 – 10,1 %). V ostatních skupinách je jejich podíl od 8,3 % do 3,5 %.

Míra nezaměstnanosti absolventů magisterského vzdělání (kategorie T) v dubnu 2019 činila **1,8 %**. Ve srovnání se situací v loňském roce došlo v míře nezaměstnanosti k poklesu o 0,4 p. b. V dubnu 2019 bylo zaregistrováno 385 nezaměstnaných z čerstvých absolventů magisterského vzdělání.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v roce 2019 evidována v rámci skupin studijních programů Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství (3,0 %), Umění a humanitní vědy (2,8 %), Vzdělávání a výchova (2,7 %) a Obchod, administrativa a právo (2,4 %).

Nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie T) byla v dubnu 2019 zaznamenána v rámci skupin studijních programů Informační a komunikační technologie (0,5 %), Přírodní vědy, matematika a statistika (0,6 %) a Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky (0,6 %).

4.11 Celkový pohled na strukturu nezaměstnaných absolventů

Tato shrnující kapitola poskytuje názorný pohled na míry nezaměstnanosti absolventů v jednotlivých kategoriích vzdělání v hlavních skupinách oborů (ty představují obecnější členění oborů z hlediska profesního zaměření). Členění skupin je zde zachováno podle KKO, proto není možné porovnání s kategorií T – magisterské vzdělání.

V celkovém pohledu je zřejmé, že **nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti** nacházíme ve **zdravotnických oborech** (tabulka 4.10), v podstatě nezávisle na kategoriích vzdělání, s výjimkou oborů VOŠ. Zdravotnické obory patří již tradičně ke skupinám oborů, které jsou zaměstnavateli výrazně poptávané, kde dvě skupiny s minimálním počtem absolventů mají míru nezaměstnanosti nižší.

Tabulka 4.10 Míra nezaměstnanosti absolventů v členění podle hlavních skupin oborů a kategorií vzdělání, duben 2019

Míra nezaměstnanosti v dubnu 2019	H	E	L0	L5	M	N
Přírodní vědy a nauky					5,4%	0,0%
Technické vědy a nauky	3,4%	8,4%	3,9%	2,9%	3,0%	2,8%
Zemědělsko-lesnické a veter.vědy a n.	2,8%	5,2%	2,9%	6,3%	3,2%	0,0%
Zdravotnictví, lékař.a farmac.vědy a n.	1,8%			0,0%	2,2%	0,9%
Humanitní a společenské vědy a n.					4,2%	4,2%
Ekonomické vědy a nauky				5,2%	5,1%	4,5%
Právní vědy a nauky					4,8%	2,0%
Pedagogika, učitelství a soc. péče		5,6%			2,8%	1,3%
Službové	4,9%	8,4%	7,5%	4,0%	3,8%	2,9%
Vědy a nauky o kultuře a umění	1,9%		5,2%	9,1%	5,3%	0,5%
Celková	3,7%	7,7%	4,7%	4,5%	4,0%	1,9%

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Vysoké hodnoty míry nezaměstnanosti v celkovém pohledu všech kategorií nacházíme ve skupinách Službové a Ekonomické vědy a nauky. U skupiny oborů Službové to však ovlivňuje převaha absolventů v kategoriích nižší úrovně vzdělání (H, E), u skupiny Ekonomické vědy a nauky se zřejmě již začíná objevovat určitá přesycenost těmito absolventy. V součtu oborů s maturitou vykazuje vysokou nezaměstnanost i skupina Vědy a nauky o kultuře a umění.

4.12 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska úrovně vzdělání a profese

Údaje o nezaměstnanosti čerstvých absolventů jsou ovlivněny tím, že mnoho absolventů pokračuje v dalším vzdělávání, a tím hodnota míry nezaměstnanosti, definovaná jako poměr nezaměstnaných absolventů ke všem absolventům, nevyjadřuje zcela přesně situaci absolventů, kteří skutečně přešli na trh práce. Část vyučených vstupuje do nástavbového studia, mnoho maturantů do terciárního vzdělávání, zejména pokud jde o absolventy gymnázií. Z tohoto důvodu využíváme další zdroj informací o nezaměstnanosti, kterým je Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), prováděné ČSÚ.

Zde míru nezaměstnanosti stanovujeme jako poměr mezi nezaměstnanými ekonomicky aktivními obyvateli (EAO) a všemi EAO. Údaje o míře nezaměstnanosti jsou členěny podle dosaženého vzdělání. Hodnoty míry nezaměstnanosti mladých lidí jsou brány pro desetiletou věkovou skupinu 15–24 let. Kvůli srovnatelnosti byla pro absolventy terciárního vzdělá-

ní zvolena věková skupina 20–29 let, protože tiito absolventi přicházejí na trh práce ve vyšším věku.

Na obrázku 4.4 je možné porovnat rozdíly mezi mírou nezaměstnanosti mladých lidí a všech ekonomicky aktivních podle dosaženého vzdělání.

Míra nezaměstnanosti mladých lidí se středním vzděláním se pohybuje mezi 4 až 7 %. Jedná se o vyučené (5,3 %), absolventy běžného odborného maturitního studia (kategorie M) a maturitního studia s odborným výcvikem (kategorie L0) – dohromady 4,2 %, dále o absolventy nástavbového studia (5,7 %).

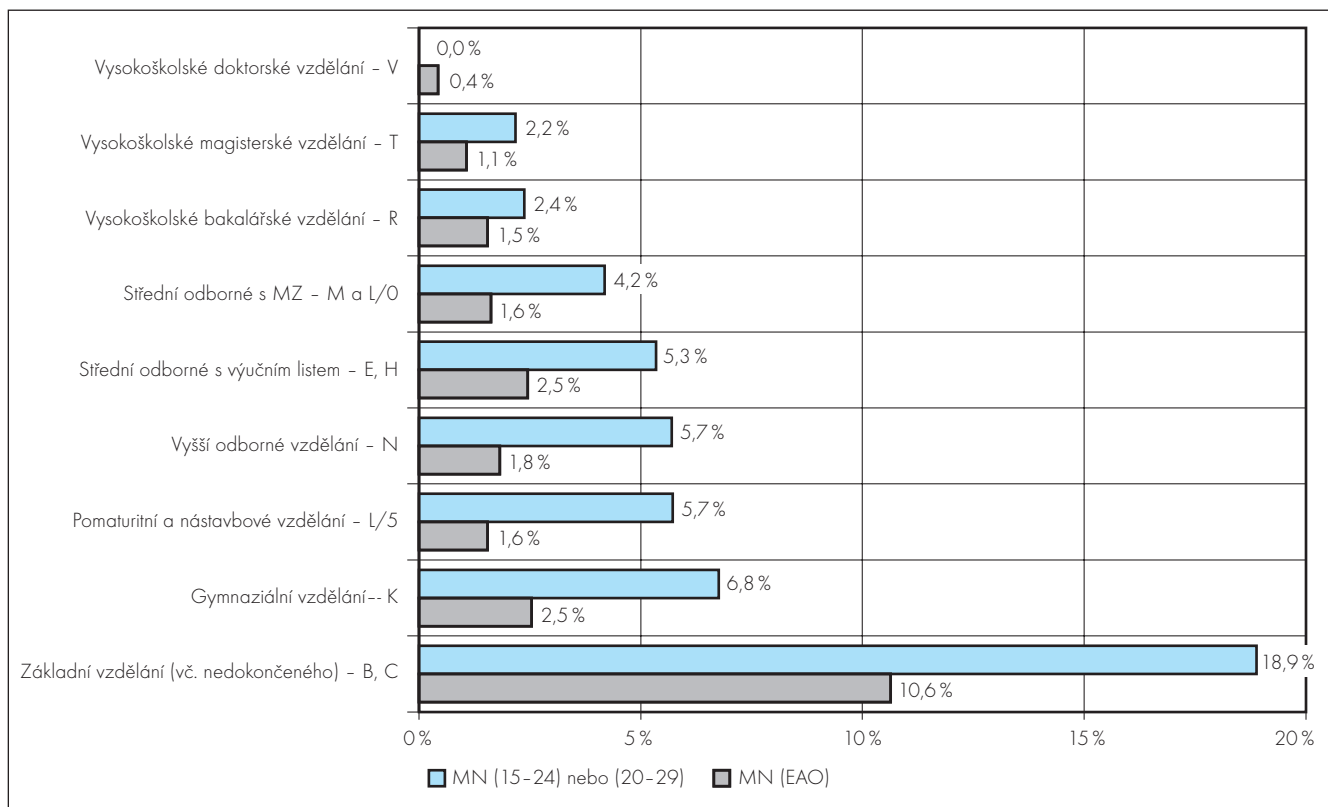
Absolventi **gymnaziálního vzdělání (6,8 %)**, kteří přejdou na trh práce, se rovněž dobře uplatní, je však zřetelný rozdíl v této hodnotě a hodnotě uváděné v předchozích kapitolách, protože zde jsou započtení pouze ti absolventi, kteří se vyskytují na trhu práce.

Údaje o absolventech **terciárního vzdělání** ukazují nižší míru nezaměstnanosti absolventů **s bakalářským vzděláním (2,4 %)** i absolventů **s magisterskou úrovní vzdělání (2,2 %)**, obě hodnoty jsou výrazně nižší než u středoškoláků.

Detailnější analýza nezaměstnanosti mladých lidí podle profesního zaměření není možná s ohledem na omezenou velikost vzorku VŠPS. Proto se informace o nezaměstnanosti podle profesí vztahují pouze na ekonomicky aktivní obyvatelstvo jako celek.

Výrazně nadprůměrnou míru nezaměstnanosti mají ekonomicky aktivní lidé v pomocných profesích (uklízeči, pomocní pracovníci). V dalších profesích se míra nezaměstnanosti pohybuje mezi 4 a 5 %, jde o profese zaměřené na gastronomii,

Obrázek 4.4 Míra nezaměstnanosti mladých lidí a ekonomicky aktivních obyvatel v roce 2018 podle VŠPS

pomocné práce ve výrobě, domácí péči a terénní sociální služby a překvapivě i pekaře, cukráře a výrobce cukrovinek (zde však půjde převážně o cukráře, kterých je dlouhodobě připravováno neúměrně mnoho). Upozorňujeme, že v profesi 5322 Ošetřovatelé a příbuzní pracovníci nejde o zdravotní sestry, ty jsou zařazeny ve třídách 2 a 3.

Z profesí vyžadujících minimálně maturitní vzdělání se v oblasti vyšší úrovně míry nezaměstnanosti objevují pouze odborní pracovníci v oblasti peněžnictví.

Podprůměrnou míru nezaměstnanosti nacházíme zejména u pracovníků s vysokoškolským magisterským vzděláním. S nulovou hodnotou míry nezaměstnanosti jsou to Řídicí pracovníci v oblasti strategie a politiky organizací, Řídicí pracovníci v průmyslové výrobě, Specialisté v oblasti účetnictví, Vývojáři softwaru a Programátoři počítačových

aplikací. Následují pracovníci profesí vyžadujících maturitní vzdělání: Technici v ostatních průmyslových oborech a Technici provozu informačních a komunikačních technologií.

Velmi nízkou míru nezaměstnanosti mají pracovníci v dalších profesích – kromě všeobecných sester a lékařů specialistů převážně technicky zaměřených: Systémoví administrátoři, správci počítačových sítí, Strojní inženýři, Strojírenští technici, Stavební technici a Technici počítačových sítí a systémů.

Z dělnických povolání sem patří Truhláři a pracovníci v příbuzných oborech a Svářeči, řezači plamenem a páječi.

Nezanedbatelnou skupinu s nízkou mírou nezaměstnanosti tvoří Učitelé na středních školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. stupni základních škol.

5. Postavení mladých na trhu práce v ČR a vybraných státech EU

Dnešní mladí lidé jsou z pohledu uplatnitelnosti na trhu práce v mnohem lepší pozici, než byli jejich předchůdci v době promítnutí důsledků hospodářské krize na pracovní trh (pro mladé byla nejobtížnější situace v letech 2010 a 2011, po roce 2012 začala nezaměstnanost mladých klesat). V současnosti si absolventi některých oborů mnohdy mohou vybírat, se kterým zaměstnavatelem podepíší smlouvu. V České republice je celková míra nezaměstnanosti nejnižší v rámci členských států EU už od roku 2016 a podobně je na tom i míra nezaměstnanosti 15–29letých. Příznivá situace však neplatí pro všechny členské státy EU. Řecko, Itálie a Španělsko se potýkají s obrovskou mírou nezaměstnanosti mladých lidí. V Řecku a Itálii je mezi nimi i velmi vysoký podíl těch, kterým se nedaří najít práci už déle než rok.

Navíc je poměrně pravděpodobné, že současné období blahobytu, expanze a zvýšené poptávky po pracovních je přechodnou situací a v řádu několika let se může situace na trhu práce opět zhoršit. Z nedávné minulosti víme, že na mladé bez dostatečných pracovních zkušeností dopadá krize velmi silně a nesnadný start kariérní cesty ovlivní i jejich budoucí ambice a profesní rozhodování. Delší doba nezaměstnanosti v mládí může mít za důsledek, že si tito lidé i po překonání krize volí pro zaměstnání pozice, které jsou pod úrovní jejich schopností. O absolventech z let 2009 a 2010, čili v době po nástupu ekonomické krize, se s jistou nadsázkou hovořilo jako o „ztracené generaci“ (mladí lidé po škole dlouhé měsíce a roky marně hledali práci, přestože byli dobře kvalifikovaní a chtěli pracovat) a pro některé členské státy EU je to dodnes tíživou realitou.

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-157>

5.1 Nezaměstnanost a podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými v zemích EU

V uplynulém desetiletí zaznamenal trh práce poměrně dramatický vývoj. Období s relativně snadnou uplatnitelností mla-

dých lidí skončilo s příchodem hospodářské krize a zejména na jihu Evropy nastaly obrovské potíže s hledáním zaměstnání pro mladé lidi, mnohdy přesto, že by jinak byli dostatečně kvalifikovaní. **Situace se začala obracet k lepšímu až po roce 2012** a v některých členských státech došla až **do opačného extrému**, že nedostatek mladých lidí (absolventů škol) brzdí expanzi některých podniků a další podniky se obávají, že nebudou schopné pokrýt ani pracovní místa uvolněná v důsledku odchodu starších pracovníků do důchodu. V příštích letech bude zapotřebí zvýšit přidanou hodnotu lidské práce zavedením nových technologií.

Míra nezaměstnanosti mladých je zpravidla o něco vyšší než celková. Je to dáno menší zásobou pracovních zkušeností, která mladé lidi na počátku kariéry znevýhodňuje oproti starším uchazečům o zaměstnání.

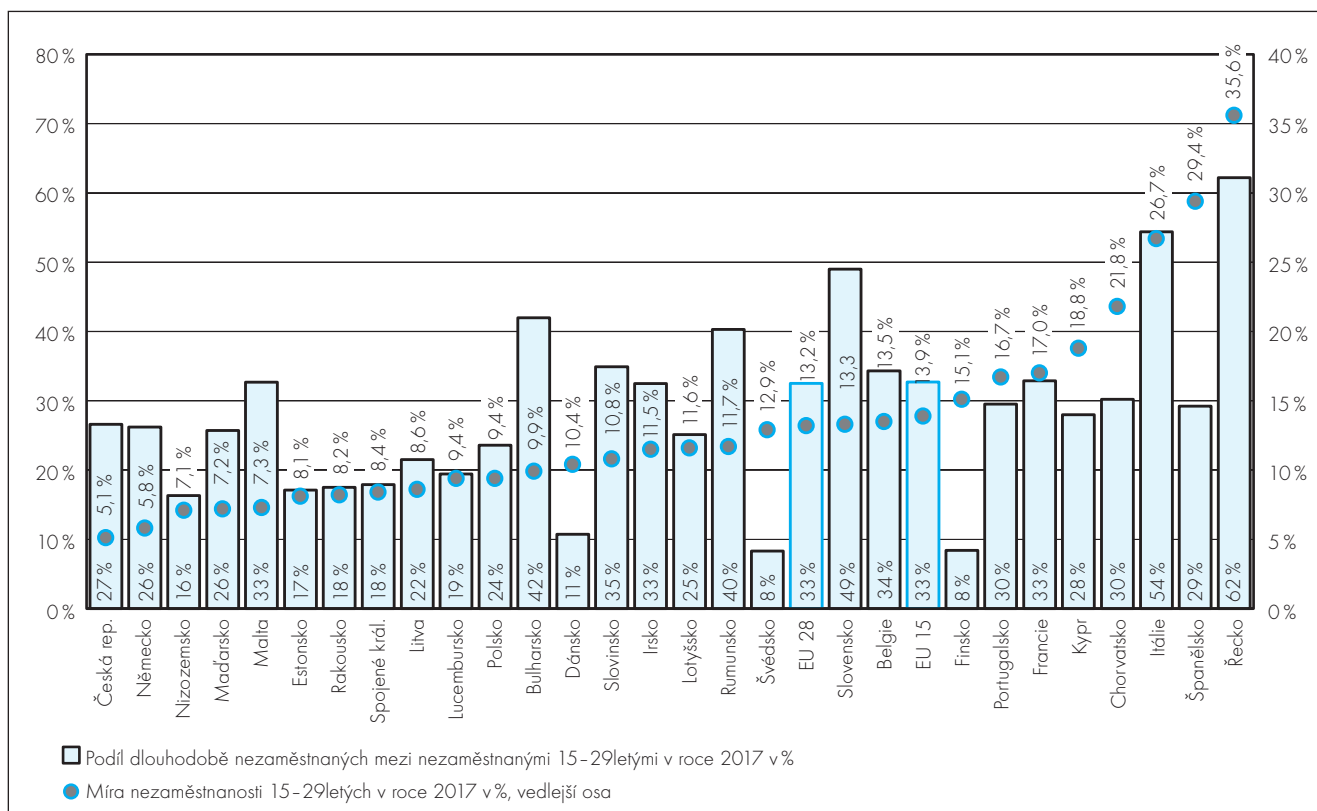
V České republice, Německu, Nizozemsku, Rakousku, ale také v Maďarsku, na Maltě a v Estonsku je míra nezaměstnanosti mladých lidí na tak nízké úrovni (hodnoty v rozpětí 5,1 % až 8,2 %), že si někteří z nich mohou klást podmínky a vybírat, kterou z pracovních nabídek přijmou. Naproti tomu na jihu Evropy, v Řecku, Španělsku, Itálii, Chorvatsku, na Kypru, ale i ve Francii a Portugalsku jsou míry nezaměstnanosti mladých (15–29letých) stále velmi vysoké. V Řecku je nezaměstnaná více než třetina mladých (35,6 %), v Itálii a Španělsku jde o více než čtvrtinu 15–29letých. **V průměru za 28 členských států EU byla míra nezaměstnanosti mladých lidí v roce 2017 13,2 %.**

Vzhledem k příznivé situaci na trhu práce a skutečnosti, že i v rámci porovnání s ostatními členskými státy vykazuje Česká republika v posledních letech až extrémně nízké hodnoty míry nezaměstnanosti (jak celkové, tak mladých), je zajímavější zaměřit se na dlouhodobě nezaměstnané, tedy na ty, kteří marně hledají práci více než 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců.

Třetina nezaměstnaných si v České republice najde práci

5. Postavení mladých na trhu práce v ČR a vybraných státech EU

Obrázek 5.1 Míra nezaměstnanosti a podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi 15–29letými v roce 2017 v jednotlivých zemích EU

Zdroj dat: Eurostat databáze; Long-term unemployment (12 months or more) as a percentage of the total unemployment, by sex, age and citizenship (%)

do tří měsíců. Více než dvě třetiny se uplatní do roka.⁷ Jen 20 tisíc lidí je podle ČSÚ nezaměstnáno dlouhodobě (tj. více než rok). Současná situace na trhu práce umožňuje hledat vyhovující zaměstnání, počkat na vhodnou nabídku. Mladí do 29 let v ČR tuto příležitost využívají a podle ČSÚ tvoří více než polovinu z celkového počtu krátkodobě nezaměstnaných do jednoho roku.

Podle Eurostatu tvořili dlouhodobě nezaměstnaní v České republice **35 % všech nezaměstnaných**, při zúžení pouze na věkovou kategorii 15–29letých je hodnota nižší, 26,6 % (data za rok 2017). V průměru EU28 je více než rok bez práce 45,1 % nezaměstnaných celkově, mezi mladými 32,5 %. Hodnoty za Německo jsou celkově 41,9 %, čili vyšší než u nás, u mladých srovnatelné (26,2 %).

Nejvyšší podíly dlouhodobě nezaměstnaných mezi nezaměstnanými celkem jsou v Řecku, na Slovensku, v Itálii a Bulharsku (více než polovina nezaměstnaných marně hledá práci déle než 12 měsíců, v Řecku tvoří dlouhodobě nezaměstnaní dokonce téměř tři čtvrtiny všech nezaměstnaných). Hodnoty za kategorii 15–29letých jsou i v těchto státech nižší, nicméně v rozmezí 42–62 %.

Obrázek 5.1 se zaměřuje **pouze na skupinu 15–29letých** a ukazuje podíl dlouhodobě nezaměstnaných (sloupce, osa hodnot vlevo) mezi mladými nezaměstnanými a míru nezaměstnanosti (body, osa hodnot vpravo) v roce 2017. Pro

větší přehlednost jsou státy seřazeny podle míry nezaměstnanosti mladých.

U mladých lidí je poměrně obvyklé, že si na počátku kariéry chtějí vyzkoušet několik příležitostí, a pokud ještě nejsou zatíženi rodinnými závazky nebo vysokými náklady na bydlení, mohou si dovolit hledat optimální zaměstnání nebo ukončit pracovní poměr, nejsou-li spokojeni s pracovními podmínkami nebo s prostředím. Nicméně vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými už je signálem vážných potíží trhu práce (ať už z důvodu celkové hospodářské situace, nebo nesouladu nabízených dovedností a kvalifikací s poptávkou zaměstnavatelů). Dlouhodobá nezaměstnanost, tedy status nezaměstnaného (podle definice ILO) více než jeden rok, může ovlivnit i budoucí profesní dráhu mladého člověka a jeho kariéerní rozhodování.

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných **mezi 15–29letými** je ve všech členských státech nižší než **celkový podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi všemi nezaměstnanými** (15–64 let a 15 a víc). V Řecku, na Slovensku, v Itálii a v Bulharsku tvoří více než polovinu všech nezaměstnaných lidí, kteří jsou bez práce déle než 12 měsíců. Nejvyšší podíl je v Řecku, 72,6 % nezaměstnaných nepracuje déle než rok. V rámci kategorie mladých 15–29letých tvoří dlouhodobě nezaměstnaní více než polovinu nezaměstnaných v Řecku (62,2 %) a v Itálii (54 %), téměř polovinu na Slovensku (49,0 %). Míra nezaměstnanosti mladých na Slovensku je však na úrovni průměru EU28, na rozdíl od Itálie a Řecka, kde jsou nejvyšší hodnoty z EU.

V České republice je dlouhodobě bez zaměstnání 35 % všech nezaměstnaných, při zúžení pouze na 15–29leté

7) Statistika a my; leden 2019; <http://www.statistikaamy.cz/2019/01/nezamestnanost-v-dobe-blahobytu/>.

26,6 % nezaměstnaných (údaje za rok 2017). Nejnižší podíly dlouhodobě nezaměstnaných v celkovém počtu nezaměstnaných byly zaznamenány ve Švédsku (19,6 %), Dánsku, Finsku a ve Spojeném království (25,9 %). Při zúžení pohledu pouze na mladé se pořadí promění, přední příčky obsadí Švédsko (8,3 %), Finsko a Dánsko, Spojené království zaujme až sedmou příčku (17,9 %) za Nizozemskem, Estonskem a Rakouskem. Míra nezaměstnanosti mladých však v severských zemích není nijak malá, je spíše blízká průměru nebo lehce vyšší než průměr EU28.

Zejména nízká míra nezaměstnanosti a vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými značí to, že tito lidé nemají kvalifikaci odpovídající potřebám současného trhu práce a je zapotřebí zjistit příčiny nezaměstnanosti a motivovat mladé lidi k rekvalifikacím nebo příležitostnému pracovnímu uplatnění, jinak ztratí potřebné sebevědomí a zájem pracovat a jejich situace bude časem bezvýchodná.

Česká republika, Německo a Nizozemsko (v pořadí vzestupně podle míry nezaměstnanosti 15–29letých v roce 2017) patří mezi země s nejnižší mírou nezaměstnanosti mladých lidí. Přesto se v boji s nezaměstnaností mladých daří lépe Nizozemsku než nám. Přestože je v České republice mladých nezaměstnaných relativně málo (míra nezaměstnanosti je pouze 5,1 %), tvoří u nás dlouhodobě nezaměstnaní více než čtvrtinu mladých nezaměstnaných (26,6 %). V Německu je situace obdobná (míra nezaměstnanosti mladých je 5,8 %, dlouhodobě je nezaměstnáno 26,2 % z nich). Nizozemsko má dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými jen 16,3 % a řadí se tak hned za **severské členské státy** (Švédsko má mezi mladými nezaměstnanými 8,3 % dlouhodobě nezaměstnaných, Finsko 8,4 % a Dánsko 10,7 %), jejichž míra nezaměstnanosti mladých je spíše blízká průměru za EU.

Na druhé straně vysoké podíly (více než 50 %) dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými v **Řecku a Itálii** jen potvrzují závažnost potíží tamního trhu práce. **Španělsko**, které rovněž už řadu let vykazuje vysokou míru nezaměstnanosti mladých (v roce 2017 druhou nejvyšší v EU) a upozorňuje na problémy přechodu absolventů na trh práce, má ale podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými méně než 30 % a je v tomto srovnání **jen dvě příčky za Českou republikou**. Bohužel údaje za tuto věkovou skupinu (15–29 let) dlouhodobě nezaměstnaných nejsou na Eurostatu k dispozici v členění podle stupně vzdělání. Z analýz nezaměstnanosti čerstvých absolventů v České republice lze však odvodit, že ve skupině dlouhodobě nezaměstnaných mladých budou silněji převládat lidé s nižším stupněm vzdělání. Přestože skupina dlouhodobě nezaměstnaných mladých lidí v České republice není příliš početná (na rozdíl od zmiňovaného Španělska), je zapotřebí věnovat pozornost příčinám a prevenci tohoto jevu.

5.2 Pracovní síla v roce 2030 podle odhadů Cedefopu

Předpověď zveřejněná Cedefopem⁸ ukazuje predikci podoby trhu práce v roce 2030 v jednotlivých státech a vychází

ze situace v první polovině roku 2017. Z poměrně podrobných dat se zaměříme na Českou republiku a Německo. Česká ekonomika je do značné míry závislá na hospodářském vývoji Německa. Německo je hlavním obchodním partnerem (třetina našeho exportu směřuje právě do Německa, které je rovněž silně výrobně orientované) a je také nejčastějším cílem cross border workers, kteří za prací dojíždějí nebo pracují v Německu a v určitých intervalech se vrací do ČR. Německo je pro naše občany (spolu se Spojeným královstvím, Rakouskem, Itálií a Irskem) nejčastější cílovou destinací pro získání zahraniční pracovní zkušenosti v jiné evropské zemi.

Očekávaná proměna věkové struktury pracovní síly u nás a v Německu

Jak tedy bude vypadat struktura pracovní síly v roce 2030? Obecně lze říci, že **pracovní síla bude stárnout** – průměrný věk se bude zvyšovat (prodlužuje se doba studia, odkládá se odchod do důchodu, populační „strom“ se proměňuje v důsledku demografického vývoje – pozdější zakládání rodiny a nižší počet dětí).

- **Objem celkové pracovní síly bude v ČR v roce 2030 stejný** jako nyní (ze současných 5 325 770 stoupne počet na 5 335 086 v roce 2030). V Německu se očekává mírný úbytek (ze 43,5 milionu na 42,6 milionu).
- V ČR se výrazně **zvýší počet mladých do 24 let (včetně) v pracovní síle**, a to z 305 452 na 413 197 v roce 2030. (V Německu bude vývoj opačný, ze současných 4,166 milionu poklesne na 3,965 milionu.)
- V pracovní síle v ČR se **ztenčí skupina osob ve věku 25–49 let**, a to ze současných 3,458 milionu na 2,876 milionu. V Německu budou počty srovnatelné se současným stavem (23,5 milionu).
- V ČR se výrazně projeví stárnutí pracovní síly – **osob ve věku 50–64 let** bude v pracovní síle 1,869 milionu, což je oproti současnému 1,435 milionu **o 30 % víc**. Razantně se oproti současnosti zvýší i počet osob **nad 64 let** v pracovní síle, a to nejen u nás (o 39 %), ale ještě výrazněji v Německu (79 %).

Zaměstnanost v roce 2030

V průměru EU do roku 2030 **zaměstnanost** mírně poroste, cca tempem 0,4 % za rok. Stejnou hodnotu předpovídá Cedefop i vývoji zaměstnanosti v České republice. V Německu má naopak zaměstnanost mírně klesat, pokles je očekáván o 0,1 % ročně.

Na **nová pracovní místa** (ať už nově vzniklá, nebo uvolněná v důsledku odchodu pracovníků do důchodu) budou v České republice poptávání hlavně středoškolsky vzdělaní lidé (v Německu bude vysoká poptávka po vysoce kvalifikovaných profesionálech). Podíl nově vzniklých pracovních míst pro lidi se základním vzděláním a nízkou kvalifikací bude u nás nejmenší z EU (3,7 %).

Česká republika si pravděpodobně **ponechá dosavadní silně průmyslově-výrobní charakter**, nicméně na vzestupu (z hlediska nabídky pracovních příležitostí) budou sektory služeb, zejména umění a rekreace a administrativní a podpůrné

8) Predikce Cedefopu je k dispozici na <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/skills-forecast>.

služby. Nejrychleji přitom bude narůstat poptávka po technicky vzdělaných odbornících a profesionálech v oblasti práva a sociálních věcí a obecně v kancelářských profesích. Problémem může být nedostatečný podíl mladých lidí v rámci populace v produktivním věku, nicméně přestože bude zaměstnanost v České republice růst, odhaduje se, že stárnutí pracovní síly bude poměrně pomalé (na rozdíl od Německa, kde je to problémem už nyní, protože třetinu populace v produktivním věku tam tvoří osoby 50+).

Z hlediska očekávaných proměn poptávky po pracovních silách a kvalifikacích na základě predikce Cedefopu do roku 2030 a dalších signálů z velkých firem s celosvětovou působností lze stále se značnou mírou jistoty tvrdit, že **náročné studium technicky orientovaných oborů nebo oborů s přesahelem do IT a digitálních technologií se vyplatí** – promítne se pravděpodobně ve mzdě a rychlosti nalezení uplatnění, ať už u nás, nebo v zahraničí. Na rozdíl od vysokoškoláků vzdělaných v technických nebo zdravotnických oborech budou studenti některých humanitních oborů VŠ při hledání profesního uplatnění čelit výzvě, někteří z nich se budou muset být schopni adaptovat pro práci mimo obor nebo aplikovat své poznatky přeneseně, v širším kontextu.

5.3 Nepracující ani se nevzdělávající (tzv. NEETs) ve věku 15–29 let

Z pohledu uplatnitelnosti vzdělání na trhu práce je zajímavé podívat se na data Eurostatu o skupině mladých NEETs ve věku 15–29 let podle dosaženého stupně vzdělání, s rozlišením odborného a všeobecného středoškolského vzdělání. Zkratka **NEETs (people Neither in Employment nor in Education and Training)** se vžila pro označení skupiny těch, kteří v době zjišťování nepracují (podle definice International Labour Organisation) ani se nevzdělávají (neúčastní se formálního ani neformálního vzdělávání nebo školení) – viz schéma na obrázku 5.2.

Nezaměstnanými jsou podle definice ILO všechny osoby patnáctileté a starší (bez horní věkové hranice), které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři základní podmínky:

- Byly bez práce, to znamená, že nebyly ani v placeném zaměstnání, ani nebyly sebezaměstnané.
- Hledaly aktivně práci. Aktivní formou se rozumí hledání práce prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, hledání práce přímo v podnicích, dále hledání prostřednictvím příbuzných či známých, využívání inzerce, podnikání kroků pro založení vlastní firmy, podání žádosti o pracovní povolení a licence nebo aktivní hledání zaměstnání jakýmkoli jiným způsobem.
- Byly připraveny k nástupu do práce, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo **nejpozději do 14 dnů** pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku. Kromě těchto osob jsou podle definice Eurostatu klasifikovány jako nezaměstnané i osoby, které práci nehledají, protože ji již našly, ale nástup je stanoven na pozdější dobu (nejpozději do tří měsíců).

Pokud osoby nespĺňují alespoň jednu ze tří uvedených podmínek, jsou klasifikovány jako **zaměstnané** nebo **ekonomicky neaktivní** (podle dalších konkrétních charakteristik).

V rámci dostupného členění dat týkajících se NEETs podle úrovně vzdělání je (z poměrně široké nabídky volně dostupné databáze Eurostatu) nejzajímavější **věková skupina pod 30 let**, především proto, že v členění podle dosažené úrovně vzdělání dobře postihneme i vysokoškoláky (lépe než ve skupině do 24 let, kde obrázek reálné situace výrazně ovlivňuje skutečnost, zda v té které zemi volí mladí lidé spíše bakalářský, nebo magisterský stupeň). Dalším důvodem pro volbu horní věkové hranice mladých na méně než 30 let je to, že se jedná o mladé lidi na počátku profesní dráhy, kdy řada z nich ještě nezakládá rodinu⁹ a věnuje se rozvoji kariéry. V případě, že se nevzdělávají ani nepracují a jedná se u nich o dlouhodobý stav, to může mít vliv na jejich sebehodnocení, začlenění do společnosti i na budoucí profesní volbu (je známo, že lidé, kteří byli na počátku kariéry dlouhodobě nezaměstnaní, mají tendenci si i v budoucnu vybírat pozice pod úrovní své kvalifikace a zpravidla dosahují nižších výdělků).

5.4 Podíly NEETs mezi mladými podle úrovně dosaženého vzdělání

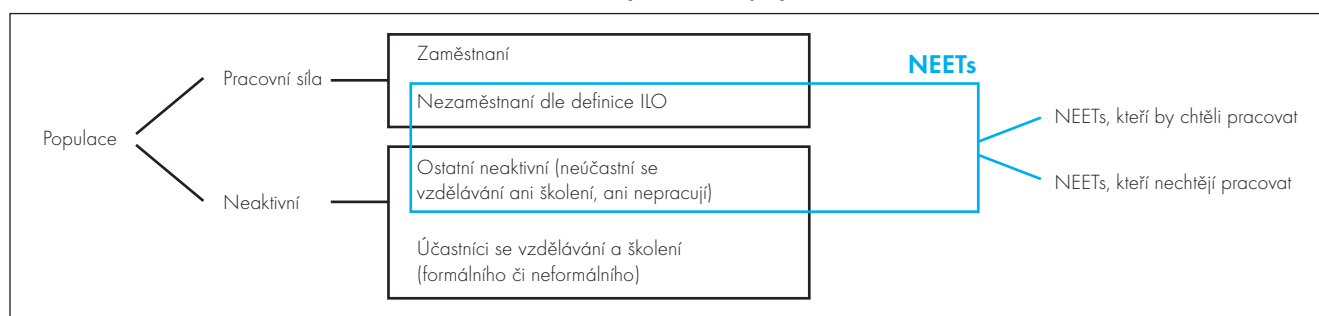
Data za mladé NEETs ve věkové skupině 15–29letých jsou na Eurostatu k dispozici v členění podle úrovně dosaženého vzdělání, na skupinu se základním a nižším středoškolským vzděláním (ISCED 0–2), středoškolsky vzdělané (ISCED 3–4, vyučení a maturanti) a terciárně vzdělané (ISCED 5–8, vysokoškoláci s bakalářským, magisterským nebo doktorským titulem a absolventi vyšších odborných škol). Data za středoškolačky jsou i v členění na odborné nebo všeobecné vzdělání.¹⁰

Podíl mladých, kteří **v rámci své vzdělanostní kategorie** nebyli zaměstnaní ani se nevzdělávali (v době průzkumu měli statut NEETs), je **v České republice** nejvyšší u středoškolsky vzdělaných (11,0 %). Při rozlišení všeobecného a odborného vzdělání se ukazuje, že v rámci mladých se středním odborným vzděláním je 12,5 % NEETs a v rámci středoškoláků se všeobecným vzděláním najdeme jen 4,1 % NEETs. Důvodem, proč tito mladí nepracují nebo nehledají práci, přestože nepokračují ve studiu, může být právě časnější zakládání rodiny než u mladých, kteří vystudovali všeobecně zaměřený studijní program, u něhož se předpokládá pokračování na terciární úrovni.

9) Průměrný věk prvorodiček v EU v roce 2015 byl 29 let (<http://www.statistikaamy.cz/2017/09/prvni-dite-po-ctyricitce-na-jihu-eu-nic-vyjimecneho/>). Itálie a Nizozemsko mají nejmenší podíl náctiletých mezi prvorodičkami, na druhé straně Slovensko překročilo hranici 8 % (průměr EU je 4 %, všechny ostatní země vybrané pro porovnávání v grafu v této kapitole mají podíl náctiletých prvorodiček pod průměrem za EU). Přestože ve většině členských států rodí ženy své první dítě spíše před třicítkou, například v Itálii a Německu ženy mateřství odkládají na čím dál vyšší věk. Mezi prvorodičkami byla nadpoloviční většina ve věku 30+ ve Španělsku, Řecku, Irsku, Itálii, Lucembursku a Portugalsku. (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170808-1?inheritRedirect=true&redirect=/eurostat/>).

10) Databáze Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and educational attainment level (NEET rates). Nejčerstvější údaje popisují rok 2017.

Obrázek 5.2 Vymezení skupiny NEETs

Porovnáme-li Českou republiku (stav v roce 2017, za který jsou data nejčerstvější) s tehdejší EU28, vidíme drobné rozdíly. Jak celkově, tak ve všech zmiňovaných kategoriích máme podíl NEETs nižší. Nejvýraznější je to u mladých se základním vzděláním, z nichž je v průměru EU28 mimo vzdělávání a zaměstnanost 15,7 %, oproti našim 9,9 %. U mladých se středoškolským odborným vzděláním je rozdíl obdobně významný – v EU28 17,0 %, v ČR zmiňovaných 12,5 %.

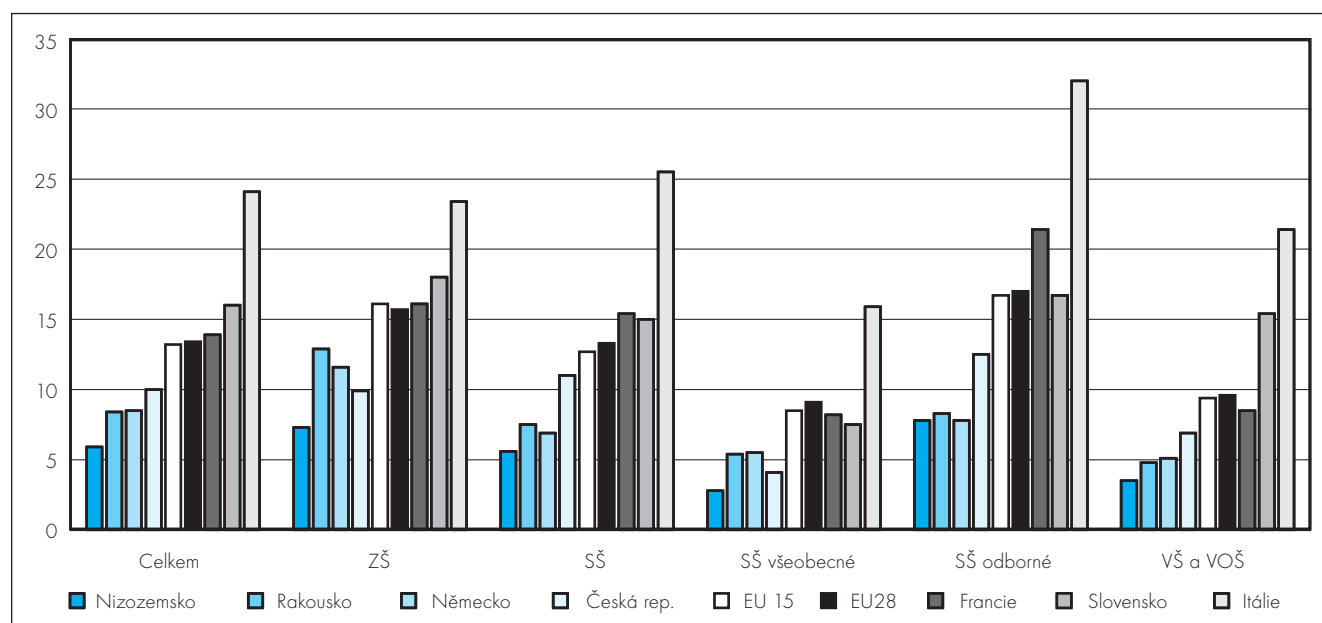
Na situaci ve **vybraných členských státech a průměr za EU** se můžeme podívat na obrázku 5.3. Z důvodu přehlednosti porovnání byl vybrán jen průměr za EU15 a EU28 a **některé členské státy**, konkrétně Nizozemsko pro svou nejnižší hodnotu NEETs v rámci EU, Itálie jako zástupce s nejvyšší hodnotou a zároveň velkým počtem obyvatel, dále Německo (nejvyšší počet obyvatel), Rakousko a Slovensko jakožto sousedé České republiky a Francie, která je svou rozlohou největším (a počtem obyvatel druhým nejvýznamnějším) členským státem EU.

Nejprve se podíváme na situaci mladých (15–29letých) se **základním vzděláním** (popř. s nižším středoškolským vzděláním – v délce trvání do jednoho roku, u nás například

obor Praktická škola jednoletá, čili ISCED 0–2). V **Rakousku a Německu** je ve zmíněné věkové a vzdělanostní skupině podíl NEETs výrazně vyšší než v ostatních vzdělanostních skupinách stejného věku. Ve **Francii** je podíl NEETs mezi mladými se základním a nižším středoškolským vzděláním téměř vyrovnaný. V **Itálii** je podíl NEETs mezi osobami se základním vzděláním dokonce nižší než podíl NEETs mezi středoškoláky. Nicméně při zmínce o Itálii je zapotřebí dodat, že tamní podíly NEETs jsou v porovnání s Českou republikou i s průměrem EU obrovské.

V **České republice** je výraznější podíl NEETs u mladých **středoškolsky** vzdělaných (ISCED 3–4) a až teprve na druhém místě je podíl NEETs ve skupině se **základním vzděláním**. To je však pro Českou republiku spíše dobře, protože porovnáme-li hodnoty v těchto kategoriích s Rakouskem a Německem, je u nás podíl NEETs mezi osobami se základním vzděláním nižší než v Rakousku a Německu, a to přesto, že v rámci středoškoláků vykazujeme oproti Rakousku a Německu výrazně vyšší hodnoty. Nižší podíly NEETs mezi mladými se základním vzděláním značí, že u nás zatím nevzniká silná skupina nekvalifikovaných mladých lidí, kteří by

Obrázek 5.3 Procentuální podíl NEETs v roce 2017 v rámci příslušné věkové skupiny (15–29 let) a vzdělanostní kategorie ve vybraných členských státech EU a v průměru.

Zdroj dat: Databáze Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and educational attainment level (NEET rates).

5. Postavení mladých na trhu práce v ČR a vybraných státech EU

nevyvíjeli úsilí směrem ke zvýšení kvalifikace prostřednictvím vzdělávání (ať už formálního, nebo neformálního). Ke stejnému závěru lze dospět při porovnání hodnot za skupinu středoškolků ze všeobecně zaměřených oborů. Situaci v České republice po rozčlenění na NEETs podle stupně vzdělání lze hodnotit jako poměrně dobrou a snad i lepší než v sousedním Německu a Rakousku, navzdory celkové vyšší hodnotě.

Ve všech vybraných členských státech i v průměru EU jsou podíly NEETs mezi **středoškoly** s **odborným** vzděláním (souhrn za maturitní a učební obory) vyšší než ve skupině se středoškolským vzděláním **všeobecného** charakteru. To lze zdůvodnit faktem, že do všeobecně vzdělávacích oborů žáci vstupují s úmyslem pokračovat ve vzdělávání – a většinou z nich se to i daří, čili nespádají do skupiny NEETs. Hodnoty v rozčlenění na všeobecné a odborné středoškolské vzdělání je vhodnější posuzovat odděleně (porovnáním s ostatními státy), ne vzájemně.

Podíly NEETs ve skupině **terciárně vzdělaných** (VOŠ nebo VŠ, ISCED 5–8) v podstatě odpovídají celkovému pořadí příslušného členského státu v rámci skupiny vybrané do porovnání, s výjimkou **Francie**, kde je podíl NEETs mezi terciárně vzdělanými mladými nižší oproti ostatním vzdělanostním kategoriím mladých obyvatel Francie a je nižší i než průměr za EU, přestože celková hodnota NEETs mezi mladými je za Francií nadprůměrná. Vysokoškoláci tvoří ve Francii ve skupině 15–29letých zhruba čtvrtinu (24 %), což je v evropském porovnání vysoká hodnota, 4 procentní body nad průměrem EU (pro srovnání – Česká republika má ve zmiňované věkové skupině jen 17 % terciárně vzdělaných, Německo 14 % a Itálie jen 12 %; zde je však na místě podotknout, že se jedná o hodnoty za souhrnnou kategorii ISCED 5–8, jejíž struktura se z hlediska zastoupení VOŠ, bakalářské, magisterské a doktorské úrovně v jednotlivých státech liší).

Tristní situace NEETs v **Itálii**, jejichž podíl překračuje téměř ve všech kategoriích hranici 20 % (až na střední všeobecné vzdělání), souvisí s vysokou mírou nezaměstnanosti mladých lidí.

Hodnoty kolem 15 % (a víc) vykazuje i **Slovensko**. V porovnání jednotlivých hodnot oproti průměru EU28 však Slovensko vybočuje hlavně v kategorii **terciárně vzdělaných**. Zde může být příslušnost do skupiny NEETs zapříčiněna do značné míry osobními důvody, ale z dlouhodobého pohledu není tak závažná, protože se jedná o lidi, kteří jsou kvalifikovaní, a pominou-li osobní důvody, uplatnění na trhu práce spíše najdou. Na druhé straně slovenská míra nezaměstnanosti mladých je v současnosti nadprůměrná, s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými. Při rozčlenění NEETs na neaktivní a nezaměstnané (ovšem už bez možnosti zohlednit stupeň vzdělání) je podíl těch, kteří jsou mezi NEETs z důvodu nezaměstnanosti, sice méně než polovina, to je ovšem stále poměrně výrazný podíl v porovnání s ostatními státy.

Výše podílu NEETs celkově úzce souvisí s mírou nezaměstnanosti mladých v příslušných členských státech. Zvýšená šance na dobré pracovní uplatnění má určitě vliv i na rozhodování, zda hledat práci, nebo se podvolit okolnostem a zvolit neaktivitu. K nízkým hodnotám NEETs v **Nizozemsku, Rakousku a Německu** přispívá především fakt,

Tabulka 5.1 Procentuální podíl NEETs v roce 2017 v rámci příslušné věkové (15–29 let) a vzdělanostní kategorie v jednotlivých členských státech EU a v průměru. Pořadí podle celkového podílu NEETs.

Podíl NEETs (nejdou zaměstnaní ani se neúčastní formálního či neformálního vzdělávání a školení) ve skupině 15–29letých v roce 2017							
Pořadí podle hodn.	Celkem	Celkem	ZŠ	SŠ	SŠ všeob.	SŠ odborné	VŠ a VOŠ
1.	Nizozemsko	5,9	7,3	5,6	2,8	7,8	3,5
2.	Lucembursko	6,6	5,2	6,9	6,8	-	6,5
3.	Švédsko	6,8	7,9	7,2	7,3	6,9	3,9
4.	Rakousko	8,4	12,9	7,5	5,4	8,3	4,8
5.	Německo	8,5	11,6	6,9	5,5	7,8	5,1
6.	Malta	8,8	20,4	4,8	4,9	3,8	2,6
7.	Dánsko	9,1	9,4	8,3	7,3	10,4	8,2
8.	Slovensko	9,3	7,8	10,2	4,2	12,8	9,4
9.	Česká rep.	10,0	9,9	11,0	4,1	12,5	6,9
10.	Litva	10,2	8,3	12,7	10,5	17,9	8,1
11.	Portugalsko	10,6	10,4	11,1	7,1	16,9	9,9
12.	Finsko	10,9	10,3	12,3	7,9	15,0	7,9
13.	Estonsko	11,0	9,6	11,6	11,0	12,5	11,9
14.	Spojené král.	11,4	19,3	9,9	7,0	13,9	7,5
15.	Lotyšsko	12,3	9,1	14,6	13,1	17,2	12,3
16.	Belgie	12,6	15,8	12,4	9,4	14,9	8,4
17.	Irsko	12,8	13,3	15,1	13,5	20,3	8,3
18.	Polsko	12,9	8,5	16,9	13,0	19,7	9,5
19.	EU15	13,2	16,1	12,7	8,5	16,7	9,4
20.	Maďarsko	13,3	17,1	11,6	9,2	13,7	10,0
21.	EU28	13,4	15,7	13,3	9,1	17,0	9,6
22.	Francie	13,9	16,1	15,4	8,2	21,4	8,5
23.	Slovensko	16,0	18,0	15,0	7,5	16,7	15,4
24.	Španělsko	16,4	21,0	11,9	8,0	22,0	13,3
25.	Kypr	17,6	11,8	20,3	19,3	23,3	19,4
26.	Rumunsko	17,8	19,8	18,0	18,2	18,0	9,5
27.	Chorvatsko	17,9	9,5	21,2	5,2	25,1	19,3
28.	Bulharsko	18,9	26,6	16,2	14,9	18,7	10,7
29.	Řecko	21,3	12,4	22,1	16,4	38,4	33,9
30.	Itálie	24,1	23,4	25,5	15,9	32,0	21,4

Vysvětlivky:

Celkem	Celkový podíl NEETs mezi 15–29letými.
ZŠ	% NEETs ve skup. mladých bez nebo pouze se základním nebo s jednoletým typem stř. vzdělání.
SŠ	% NEETs ve skupině mladých se středoškolským vzděláním.
SŠ všeobecné	% NEETs ve skupině mladých se všeobecným středoškolským vzděláním.
SŠ odborné	% NEETs ve skupině mladých se středním odborným vzděláním.
VŠ a VOŠ	% NEETs ve skupině mladých s terciárním vzděláním.

Zdroj dat: Databáze Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and educational attainment level (NEET rates).

že jde o státy s velmi nízkou mírou nezaměstnanosti 15–29letých, v Nizozemsku 7,1 %, v Rakousku 8,2 %, v Německu dokonce 5,8 %, to však není jediným vysvětlením. Kupříkladu míra nezaměstnanosti 15–29letých v ČR je 5,1 %, což je nejnižší hodnota v EU, a vyšší podíl NEETs vzhledem ke zmíněným státům je u nás zapříčiněn ve větší míře různými rodinnými, zdravotními a sociálními důvody.

Pro komplexní porovnání slouží tabulka 5.1. Ukazuje procentuální podíly NEETs za jednotlivé členské státy EU jak v celkové populaci mladých, tak v členění podle dosaženého vzdělání. Pořadí jednotlivých států je určeno celkovým podílem NEETs mezi 15–29letými, vzestupně. Údaje pocházejí z databáze Eurostatu a popisují stav v roce 2017.

Při detailnějším **porovnávání s jednotlivými členskými státy EU** zjistíme, že situace ČR, ačkoli jsou hodnoty pod průměrem EU28, zas tak příznivá není. Jak celkově, tak v rámci terciárního stupně a také v množině středoškolsky vzdělaných (díky relativně nízké hodnotě za odborné SŠ vzdělání) mají oproti České republice nižší hodnoty například sousední **Německo a Rakousko** (celkově 8,4 – 8,5 % NEETs ve sledované věkové skupině 15–29letých). Kromě nich předstihly Českou republiku **nízkými podíly NEETs** také **Švédsko** nebo vyspělé **Lucembursko** či vedoucí **Nizozemsko** (s nejnižší hodnotou v EU, 5,9 % NEETs ve věkové kategorii 15–29 let), a to dokonce ve všech kategoriích. V rámci EU je Česká republika na devátém místě s podílem NEETs na celkové populaci 15–29letých ve výši 10,0 %.

Zaměříme-li se na státy, které mají **vysoký podíl NEETs** ve sledované skupině pod 30 let, jsou to Itálie (celkově 24,1 % NEETs mezi mladými), Řecko, Bulharsko, Chorvatsko, Rumunsko, Kypr a Španělsko. Jedná se tedy převážně o státy zeměpisně náležející do Středomoří a na pobřeží Černého moře. Ihned po jmenovaných následuje Slovensko (16,0 % NEETs v populaci pod 30 let) a nepřekvapivě Francie. Ostatní státy mají již hodnoty pod průměrem EU28 (13,4 %).

5.5 Co vlastně mladí NEETs dělají a jaké mají úmysly z hlediska své profesní kariéry?

Na ty, kteří nejsou zaměstnáni, se můžeme díky datům Eurostatu podívat dvěma různými úhly pohledu, buď z hlediska rozdělení na **nezaměstnané a neaktivní**, nebo z hlediska jejich motivace na lidi, kteří by **chtěli pracovat** (ať už práci aktivně hledají, nebo ne), a na ty, kteří skutečně **pracovat nechtějí**. Tato data bohužel nejsou dostupná v členění podle stupňů dosaženého vzdělání.

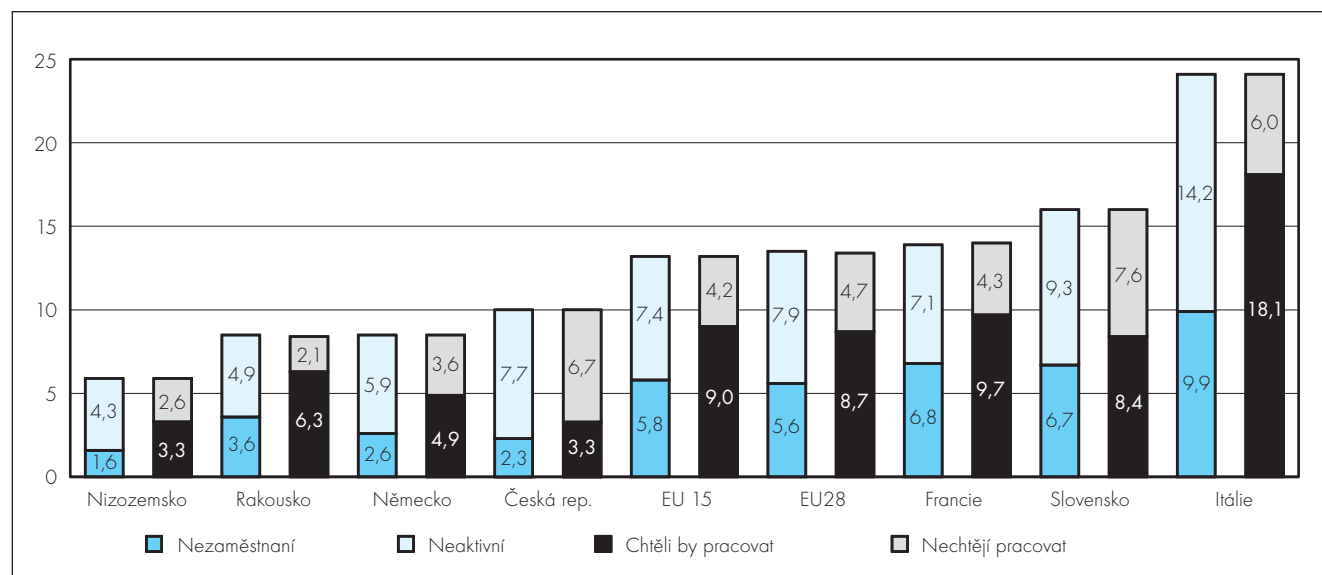
V následujícím porovnání byly vybrány stejné **členské státy** jako v předchozí kapitole a průměr za EU15 a EU28.

Rozdělíme-li skupinu 15–29letých na **nezaměstnané podle definice ILO** a na **neaktivní NEETs**, je ve všech státech vybraných pro graf podmnožina nezaměstnaných menší než podmnožina neaktivních.

Procentuální podíl nezaměstnaných na populaci ve výše uvedeném grafu **nevyjadřuje míru nezaměstnanosti** 15–29letých. Míra nezaměstnanosti je podílem nezaměstnaných na pracovní síle (zaměstnaní + nezaměstnaní), tedy jen na části populace příslušné věkové kategorie (zaměstnaní + nezaměstnaní + neaktivní), a její hodnoty by byly tudíž vyšší. V případě řady nazvané **nezaměstnaní** vyjadřují hodnoty v grafu pouze to, jak velký podíl z celkového počtu 15–29letých v populaci nemá, ale aktivně hledá pracovní uplatnění a je schopný nastoupit do práce nejpozději do 14 dnů (a neúčastní se žádného formálního nebo neformálního vzdělávání, školení, rekvalifikace, ani nepracuje jako brigádník nebo na základě pracovních kontraktů, které jinak nevyklučují evidenci mezi uchazeči o zaměstnání na úřadech práce). U států s vysokým procentuálním podílem nezaměstnaných v rámci NEETs však pořadí hodnot koresponduje s pořadím podle míry nezaměstnanosti této věkové kategorie.

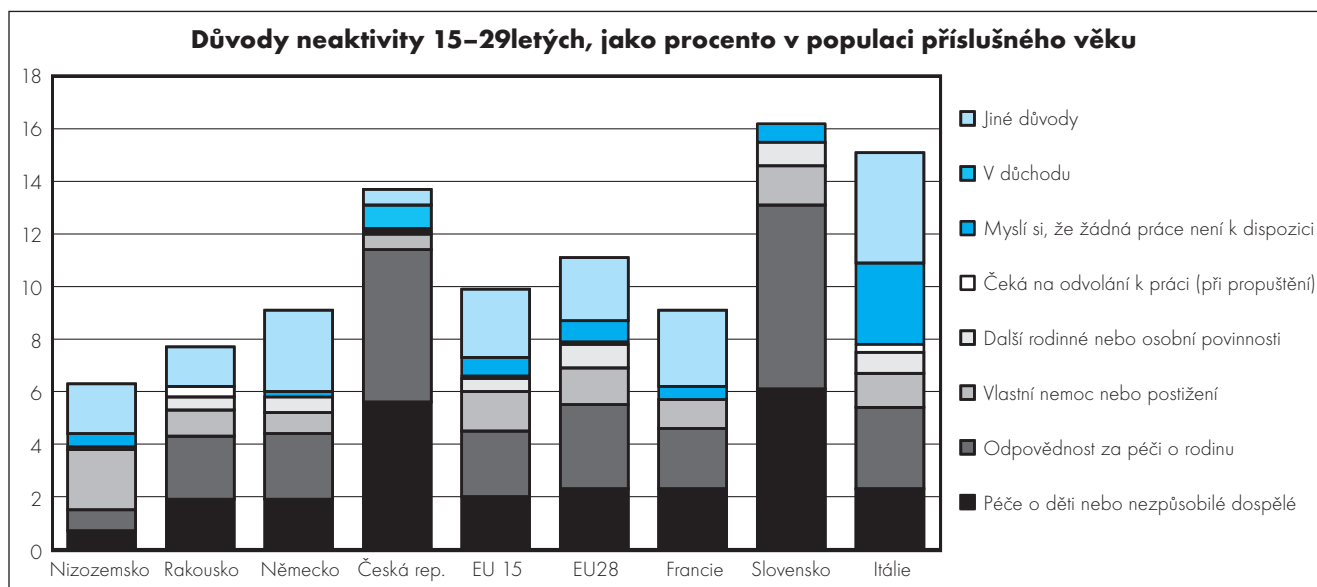
Údaje o neaktivitě vycházejí z Výběrového šetření pracovních sil. **Důvody neaktivity** jsou tyto: očekávání, že se z bývalé práce znovu ozvou, nemoc nebo neschopnost pracovat,

Obrázek 5.4 Členění NEETs ze dvou hledisek (nezaměstnanost versus neaktivita a ochota či neochota pracovat). Vybrané členské státy a průměr za EU v roce 2017 (v %)

Zdroj dat: Databáze Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates), věk 15–29 let

Obrázek 5.5 Důvody pro statut NEETs. Vybrané členské státy a průměr za EU v roce 2017

Zdroj dat: Databáze Eurostat, Inactive population not seeking employment by sex, age and main reason [lfsa_igar]. Pokud respondent uvedl více důvodů, byl započten u každého z nich. Proto výška sloupců daná součtem procentuálního zastoupení důvodů převyšuje hodnotu celkového podílu NEETs v populaci mladých.

jiné rodinné nebo osobní závazky, péče o děti nebo potřebné dospělé, domněnka, že vhodné pracovní místo není dostupné, invalidní důchod a jiné důvody. Pokud měl respondent k neaktivitě více důvodů, byl započten v každém vybraném důvodu, proto hodnota daná součtem procentuálního zastoupení důvodů převyšuje hodnotu celkového podílu NEETs v populaci mladých. Pro sledované členské státy a průměry EU jsou hlavní důvody shrnuty v následujícím obrázku 5.5. Pořadí jednotlivých států je shodné jako v předchozím obrázku 5.4, čili podle celkového podílu NEETs mezi mladými.

V České republice a na Slovensku převažuje jako **hlavní důvod neaktivity** 15–29letých péče o děti nebo potřebné dospělé (incapacitated, právně či pracovně nezpůsobilý), a to výrazněji než v průměru EU28 a EU15. V ostatních členských státech vybraných pro znázornění v grafu hrají vedle péče o rodinu, sebe a ostatní výraznou roli tzv. jiné důvody. V Itálii se projevuje demotivace k hledání uplatnění způsobená vysokou mírou nezaměstnanosti a dlouhodobě špatnou situací na trhu práce (do značné míry způsobenou nastavením typů pracovních smluv).

V České republice a na Slovensku hraje značnou roli odpovědnost za péči o rodinu, kterou uvádí dvojnásobek osob oproti ostatním z uvedených států i oproti průměru EU. Nejedná se přitom o péči o vlastní děti nebo o nezpůsobilé dospělé (ta je uvedena zvlášť a je v České republice rovněž více než dvojnásobná oproti průměru EU), může jít o soudržnost s rodinou jako takovou – péči o sourozence, o domácnost. Tyto důvody mohou být zastoupeny i v kolonce další rodinné nebo osobní povinnosti. Naopak vlastní nemoc nebo postižení je v České republice důvodem k neaktivitě v menším počtu případů než v ostatních uvedených státech a v průměru EU. Značná část respondentů z ČR ale uvedla jako důvod důchod (vzhledem k věkové hranici skupiny spíše invalidní), který se mezi důvody ve sloupcích za ostatní státy a průměr EU nevyskytuje.

Nyní se podíváme detailněji na hodnoty NEETs v roce 2017 pro jednotlivé členské státy, a to opět ze dvou hledisek – nezaměstnanost versus neaktivita a ochota či neochota pracovat.

Při rozdělení NEETs na nezaměstnané a neaktivní dostaneme v **České republice** trojnásobný převis neaktivních NEETs nad nezaměstnanými. Obdobně výrazný převis zaznamenalo Bulharsko, více než dvojnásobný převis zaznamenalo také Maďarsko, Estonsko, Nizozemsko, Rumunsko, Německo, Dánsko, Spojené království a Polsko. Na druhé straně převis nezaměstnaných nad neaktivními NEETs byl v rámci EU nejvýraznější v Řecku (dvojnásobný), Španělsku, Chorvatsku a Portugalsku. Konkrétní hodnoty lze najít v **tabulce 5.2**.

Příznivé údaje za **Nizozemsko** (nejnižší podíl NEETs v rámci EU i nejmenší podíl nezaměstnaných NEETs) by bylo možné interpretovat i tak, že kdo v Nizozemsku chce pracovat, práci si najde. Tamní pracovní trh zřejmě poskytuje dostatek rozličných příležitostí, protože i podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nezaměstnanými (kterých je i tak extrémně málo) je čtvrtý nejnižší z EU (16,3 %). Zajímavé je to, že značná část NEETs v Nizozemsku deklaruje zájem a ochotu pracovat, oproti těm, kteří uvedli, že pracovat skutečně nechtějí. I v tomto ohledu se Nizozemsko od Německa a České republiky (jinak států s obdobně nízkou mírou nezaměstnanosti mladých) odlišuje.

Ve **Švédsku, Dánsku a Finsku** je podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými nejnižší v EU (viz další kapitola) a také z hlediska podílu NEETs mezi mladými jsou hodnoty za tyto státy pod průměrem za EU, a to s tím, že v rámci statusu NEETs převažuje neaktivita nad nezaměstnaností. Nicméně v rámci NEETs v těchto severovýchodních zemích převažují ti, kteří by pracovat chtěli, nad těmi, kteří otevřeně přiznali nezájem o práci.

Pokud na NEETs ve věku 15–29 let pohlédneme z jiné per-

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Tabulka 5.2 Podíly NEETs z hlediska nezaměstnanosti versus neaktivity a ochoty či neochoty pracovat v jednotlivých členských státech EU v roce 2017

Podíl NEETs (nejsou zaměstnání ani se neúčastní formálního či neformálního vzdělávání a školení) ve skupině 15–29letých v roce 2017						
Pořadí podle hodn. Celkem	NEETs celkem	Nezaměst.	Neaktivní	Chtěli by pracovat	Nechtější pracovat	
1.	Nizozemsko	5,9	1,6	4,3	3,3	2,6
2.	Lucembursko	6,6	2,7	4,0	5,1	1,5
3.	Švédsko	6,8	2,8	4,0	3,9	2,9
4.	Rakousko	8,4	3,6	4,9	6,3	2,1
5.	Německo	8,5	2,6	5,9	4,9	3,6
6.	Malta	8,8	3,9	4,9	5,7	3,0
7.	Dánsko	9,1	2,8	6,2	6,2	2,9
8.	Slovensko	9,3	4,4	4,9	6,1	3,2
9.	Česká rep.	10,0	2,3	7,7	3,3	6,7
10.	Litva	10,2	3,5	6,7	5,1	5,2
11.	Portugalsko	10,6	6,2	4,3	8,6	2,0
12.	Finsko	10,9	4,4	6,6	6,5	4,4
13.	Estonsko	11,0	2,9	8,1	5,2	5,8
14.	Spojené král.	11,4	3,7	7,6	6,4	4,9
15.	Lotyšsko	12,3	5,7	6,6	8,7	3,6
16.	Belgie	12,6	5,4	7,2	7,9	4,7
17.	Irsko	12,8	5,0	7,9	7,1	5,7
18.	Polsko	12,9	4,3	8,6	8,0	4,9
19.	EU15	13,2	5,8	7,4	9,0	4,2
20.	Maďarsko	13,3	3,4	9,9	6,3	7,0
21.	EU28	13,4	5,6	7,9	8,7	4,7
22.	Francie	13,9	6,8	7,1	9,7	4,3
23.	Slovensko	16,0	6,7	9,3	8,4	7,6
24.	Španělsko	16,4	10,6	5,9	12,7	3,8
25.	Kypr	17,6	9,2	8,4	11,5	6,1
26.	Rumunsko	17,8	5,4	12,3	8,8	9,0
27.	Chorvatsko	17,9	10,8	7,0	14,9	3,0
28.	Bulharsko	18,9	4,3	14,6	8,1	10,8
29.	Řecko	21,3	14,2	7,1	15,9	5,4
30.	Itálie	24,1	9,9	14,2	18,1	6,0

Zdroj dat: Databáze Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates), věk 15–29 let

spektivy, a to **zda pracovat chtějí, či nechtějí**, je podíl těch, kteří pracovat nechtějí, zpravidla nižší než podíl těch, kteří by chtěli pracovat (toto platí ve 24 státech EU28).

Česká republika je výjimkou mezi sledovanými zeměmi a vybočuje i z unijního průměru. V České republice je v rámci NEETs podíl těch, kteří nechtějí pracovat, dvojnásobný oproti těm, kteří by pracovat chtěli. Obdobný převis v rámci stávající EU nenajdeme, nicméně mírně vyšší podíl neochotných pracovat

oproti mladým NEETs ochotným pracovat se vyskytl ještě v **Bulharsku, Maďarsku a Estonsku**. Ve všech ostatních členských státech EU je podíl mladých NEETs, kteří otevřeně uvedli, že nechtějí pracovat, nižší než podíl těch NEETs, kteří by podle svých vyjádření pracovat chtěli. Status NEETs tak u nás není způsoben nedostatkem pracovních příležitostí, ale spíše osobním rozhodnutím příslušných mladých lidí.

Pro srovnání, například ve **Španělsku a Řecku** podíl těch, kteří by chtěli pracovat, výrazně převyšuje nad podílem těch, kteří o práci nemají zájem (čili zcela opačná situace než u nás), a obdobně je tomu i při rozdělení na nezaměstnané ochotné nastoupit do práce do 14 dnů a neaktivní, kteří uplatnění z různých důvodů aktuálně nehledají (nezaměstnaní výrazně převažují nad neaktivními). Situace v **Řecku** je navíc dramatická i z pohledu délky trvání nezaměstnanosti, kdy 62 % mladých nezaměstnaných neúspěšně hledá zaměstnání déle než rok.

Situace NEETs v **Itálii** je z pohledu nezaměstnanosti odlišná než ve zmíněném Španělsku a Řecku. V rámci NEETs, kteří zde tvoří čtvrtinu mladé populace, je více neaktivních než nezaměstnaných. Nicméně, podíváme-li se na podíl dlouhodobě nezaměstnaných mezi nezaměstnanými této věkové kategorie (je druhý nejvyšší z EU, hned po Řecku), vidíme, že důvodem neaktivity může být i beznaděj a deziluze způsobená celkově nepříznivou situací na trhu práce, který nedává moc šancí na nalezení uspo-

kojivého a stabilního uplatnění.

To, do jaké míry se skupiny při těchto dvou úhlech pohledu (nezaměstnanost versus neaktivita a ochota či neochota pracovat) překrývají, nelze z dostupných dat zjistit. Nedozvíme se tedy, kolik z těch, kteří splňují definici nezaměstnaných podle ILO (a tudíž jsou schopni nastoupit do práce do 14 dnů), by skutečně chtělo či nechtělo pracovat nebo kolik z neaktivních o práci opravdu nemá zájem.

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Vyšší odborné školy představují pro absolventy maturitních oborů jednu z možností dalšího zvyšování kvalifikace. Ustanoveny byly v roce 1995, aby plnily především roli kratšího, profesně zaměřeného vzdělávání. Z hlediska postavení v rámci školského systému jsou rozkročeny mezi středním

a vysokým školstvím. Jako instituce poskytují jednu z forem terciárního vzdělávání, z legislativního hlediska je ovšem jejich postavení řešeno ve školském zákoně a k vysokému školství se neřadí. Ve srovnání se studiem na vysokých školách jsou obory vzdělání vyšších odborných škol zaměřeny

především na praktickou profesní orientaci a trvalí zpravidla tři roky.

Sektor vyššího odborného školství za dobu své existence prokázal řadu výhod, ke kterým patří zejména odborná profilace a vyšší podíl praxe, silná vazba na zaměstnavatele a region a sdílení kapacit a zázemí se středními školami. Na druhé straně přetrvává nejasné postavení v rámci vzdělávacího systému a rovněž nedostatečná propustnost mezi VOŠ a VŠ. Jedním z pohledů, který může přispět k určení aktuálního postavení VOŠ ve vztahu k trhu práce, je získání zpětné vazby od absolventů VOŠ, zjištění, jaká byla jejich úspěšnost při uplatnění na trhu práce a jak hodnotí silné a slabé stránky studia VOŠ.

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-163>

6.1 Charakteristiky realizovaného šetření

Národní pedagogický institut ČR jako nástupce Národního ústavu pro vzdělávání realizuje šetření mezi absolventy středních i vyšších odborných škol pravidelně, zpravidla ve třech (případně ve dvou) etapách, a to v závěru studia, po 3 letech od ukončení studia a po 6–8 letech od ukončení studia. Z hlediska metodologie je uplatňován longitudinální přístup, kdy je v rámci jednotlivých etap dotazován stejný vzorek respondentů.

Tento průzkum (tzv. III. etapa) mapuje situaci a postavení absolventů VOŠ z r. 2010/11, tedy 8 let od ukončení VOŠ. Navazuje přitom na předchozí II. etapu – šetření z roku 2014, kdy byli dotazováni absolventi 3 roky od ukončení VOŠ.

Sběr dat probíhal prostřednictvím elektronického dotazníku v průběhu dubna až června 2019. Dotazník byl koncipován jako standardizovaný s převahou polouzavřených otázek s možností doplnění volné odpovědi. Vzhledem k menšímu počtu respondentů byla použita i řada otevřených otázek zaměřených na reflexi volby VOŠ jako typu studia, identifikaci silných a slabých stránek studia VOŠ a postavení absolventů na trhu práce, včetně porovnání s absolventy VŠ.

Celkem bylo osloveno 270 respondentů, kteří v rámci předchozí etapy v roce 2014 vyjádřili souhlas s účastí na pokračování šetření a poskytli za tímto účelem na sebe e-mailový kontakt. Získáno bylo 89 kompletně (117 částečně) vyplněných dotazníků.

Z hlediska absolvovaného středního vzdělání před vstupem na VOŠ převažovali v rámci sledovaného souboru absolventi středních odborných škol s maturitou kategorie M (74 %), dále pak absolventi gymnázií (asi 15 %), přibližně 6 % tvořili absolventi kategorie LO a téměř stejné procento (5 %) pak absolventi učebních oborů a nástavbového studia (L5).

Oborová struktura výběrového souboru je uvedena v tabulce 6.1. Vzhledem k nízkému počtu respondentů a zaměření dotazníku směrem ke komplexním otevřeným otázkám nebyly skupiny oborů předmětem analýz.

6.2 Vyšší odborné vzdělávání – základní statistický přehled

Vyšší odborná škola (VOŠ) není typem vysoké školy, nicméně poskytuje terciární vzdělání. Představuje tedy pro absolventy středních škol zakončených maturitní zkouškou možnost dalšího zvyšování kvalifikace.

K zásadním rozdílům mezi VŠ a VOŠ patří skutečnost, že VOŠ představuje profesně zaměřené studium s delší praxí a těsnější spoluprací se zaměstnavateli. V situaci, kdy se většina vysokoškolských programů transformovala na tříleté bakalářské a dvouleté magisterské programy, tak představuje studium VOŠ alternativu především k bakalářskému studiu. Ve srovnání s bakalářským studiem je ovšem zaměřené více prakticky.

Celkový počet žáků, kteří vstupují do terciárního vzdělávání, tedy na VŠ nebo VOŠ, má v posledních letech klesající tendenci. Důvodem je zejména pokles demografické křivky, kdy se od roku 2010/11 postupně snižuje počet absolventů středních škol, včetně maturitních oborů, což se projevuje i v poklesu počtu absolventů středních škol, kteří se hlásí do terciárního vzdělávání.

V případě vyššího odborného vzdělávání pak dochází k poklesu počtu žáků i z toho důvodu, že se snižuje podíl uchazečů, kteří se hlásí k přijímacímu řízení na tento typ školy, zatímco mírně roste procento těch, kdo pokračují na VŠ.

Zaměříme-li se na konkrétní statistické údaje, pak v roce 2014/15 se dostavilo k přijímacímu řízení na VOŠ 10,2 % absolventů maturitních oborů, v roce 2015/16 činil tento podíl 9,4 %, v roce 2016/17 klesl na 8,6 % a v roce 2017/18 na 7,2 %. Podíl přijatých na celkovém počtu absolventů středních škol s maturitní zkouškou se v tomto období rovněž snižoval. V roce 2014/15 bylo přijato na VOŠ celkem 9 % absolventů maturitních oborů, v dalších letech 8,4 % a 7,8 % a v roce 2017/18 pak již jen 6,6 % absolventů maturitního ročníku.

Porovnáme-li situaci se zájmem o studium na VŠ, pak podíl uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení v letech 2014–2018, se pohyboval mezi 79,1 a 80,4 %. Podíl přijatých ke studiu na VŠ z počtu absolventů maturitních ročníků

Tabulka 6.1 Struktura souboru – podle skupin oborů

	Dotazníky, vč. částečně vyplněných		Dotazníky kompletně vyplněné	
	Počet resp.	%	Počet resp.	%
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výp. tech.	1	1%	1	1%
41 Zemědělství a lesnictví	1	1%	1	1%
53 Zdravotnictví	41	35%	27	30%
63 Ekonomika a administrativa	15	13%	11	12%
64 Podnikání v oborech, odvětví	6	5%	4	4%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	9	8%	6	7%
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	9	8%	8	9%
72 Publicistika, knihovnictví a informatika	1	1%		0%
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	28	24%	26	29%
82 Umění a užitě umění	3	3%	3	3%
x	3	3%	2	2%
Celkový součet	117	100%	89	100%

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

mírně stoupal z 63,2 % v roce 2014/15 na 66,8 % v roce 2017/18.

Ke studiu na VŠ bezprostředně po absolvování maturitního oboru bylo tedy v roce 2017/18 přijato 66,8 % absolventů maturitních oborů a do studia na VOŠ pak 6,6 %.

Tabulka 6.2 Podíl uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení, a podíl přijatých ke studiu na celkovém počtu absolventů maturitních oborů:

Šk. rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Podíl uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení, na celkovém počtu absolventů maturitních oborů				
VOŠ	10,2%	9,4%	8,6%	7,2%
VŠ	79,1%	78,8%	80,4%	78,8%
Podíl přijatých ke studiu na celkovém počtu absolventů maturitních oborů				
VOŠ	9,0%	8,4%	7,8%	6,6%
VŠ	63,2%	63,5%	65,9%	66,8%

Po ustanovení vyššího odborného vzdělávání v roce 1995 počty žáků v tomto typu vzdělávání poměrně rychle narůstaly. Svého maxima dosáhly v roce 2003, kdy do prvních ročníků vyšších odborných škol nastoupilo v denní formě vzdělávání více než 11 tisíc žáků. Od roku 2007 do roku 2013 zůstávaly počty nově přijímaných v denním i v jiných formách studia víceméně stabilní, ovšem po tomto roce dochází každoročně k výraznému poklesu.

Zatímco v roce 2013/14 vstoupilo do denní formy studia přibližně 8,5 tisíce žáků a do jiných forem studia dalších přibližně 3,3 tisíce žáků, v roce 2017/18 již nastoupilo do 1. ročníků jen necelých 6 tisíc žáků do denní formy a asi 2,7 tisíce do jiných forem studia. Zejména v denní formě studia tak došlo k výraznému poklesu (o téměř 30 %). Důvodem je jednak pokles populačních ročníků, jednak skutečnost, že s rozdělením vysokoškolského studia na bakalářský a magisterský stupeň se vyšší odborné školy dostaly do konkurence s relativně dostupným bakalářským studiem.

Z hlediska oborové struktury žáků VOŠ je dlouhodobě dominantním oborem skupina **53 Zdravotnictví**, kam v roce 2017/18 vstoupilo do 1. ročníků 1 414 žáků (24,6 %). Významné zastoupení mají dále obory ve skupině **75 Pedagogika, učitelství a sociální péče** (963 žáků, což činí 16,7 %). Nově zaujímá stále významnější místo i skupina **82 Umění, užité umění**, kde na rozdíl od ostatních oborů počet žáků neklesá. V roce 2017/18 vstoupilo do 1. ročníků v této skupině oborů 1 008 žáků (17,5 %).

K více zastoupeným skupinám oborů dále patří skupiny **63 Ekonomika a administrativa** (506 žáků, tj. 8,8 %), **68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost** (340 žáků, tj. 5,9 %). Méně početné jsou skupiny 26 Elektrotechnika,

telekomunikační a VT (245 žáků, 4,3 %) a 64 Podnikání v oborech, odvětvích (233 žáků, 4,0 %). Relativně nízké je zastoupení v oborech 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (167 žáků, 2,9 %) a 23 Strojírenství a strojírenská výroba (121, 2,1 %). V dalších skupinách oborů jsou žáci zastoupeni již jen okrajově.

6.3 Volba vzdělávací cesty a důvody volby VOŠ jako typu studia

Vyšší odborné školy neexistují v uzavřeném prostředí, naopak, jsou významně ovlivněny vývojem v celém sektoru terciárního vzdělávání i demografickými, ekonomickými a dalšími faktory. Zjištění, jaké důvody vedly absolventy středních škol k výběru právě tohoto typu studia, tak do značné míry ukazuje, jaká jsou očekávání studentů ve vztahu k tomuto typu vzdělání a jakou funkci VOŠ ve struktuře školského systému v současnosti plní.

Z výsledků šetření vyplývá, že významné důvody pro volbu studia na VOŠ tvoří zejména **zájem o konkrétní obor** otevíraný na VOŠ (95 %, z toho 67 % rozhodně ano, 29 % spíše ano), **zájem o prakticky orientovanou výuku** (87 %, z toho 51 % rozhodně ano a 36 % spíše ano) a **vyšší rozsah spolupráce školy se zaměstnavateli** (82 %, z toho 42 % rozhodně ano a 41 % spíše ano). **Hlavní motivace pro volbu studia na VOŠ tedy odráží deklarovanou roli, kterou mají vyšší odborné školy plnit a kterou se zároveň odlišují od bakalářských programů.** S uvedenými důvody pak souvisí předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce (72 %, 31 % rozhodně ano a 42 % spíše ano).

Z hlediska role VOŠ ve vzdělávacím systému je zajímavou otázkou, jak velký podíl žáků studujících na VOŠ měl zájem přímo o tento typ terciárního vzdělávání a jaký si naopak volí VOŠ pouze jako náhradní variantu při nepřijetí na VŠ.

Z výsledků šetření vyplynulo, že přibližně 61 % absolventů mělo zájem studovat právě VOŠ a získat titul DiS. (21 % rozhodně ano a 40 % spíše ano). Naopak pro necelou polovinu bylo jedním z důvodů studia VOŠ, že se domnívali, že studium VOŠ bude snadnější (46 %, 17 % rozhodně ano, 30 % spíše ano). Třicet osm procent absolventů zvolilo VOŠ z důvodu nepřijetí na VŠ (26 % rozhodně ano a 12 % spíše ano) a studium na VOŠ tak pro ně představovalo spíše náhradní variantu.

Roli při volbě VOŠ hrála i vzájemná propustnost nebo spolupráce VOŠ s VŠ. Asi 10 % absolventů studovalo VOŠ z důvodu neúspěchu nebo nevhodně zvoleného oboru na VŠ. Naopak asi třetina zahájila studium VOŠ s tím, že poté využije **možnosti zkráceného studia k získání titulu Bc.** (31 %, 12 % rozhodně ano a 19 % spíše ano).

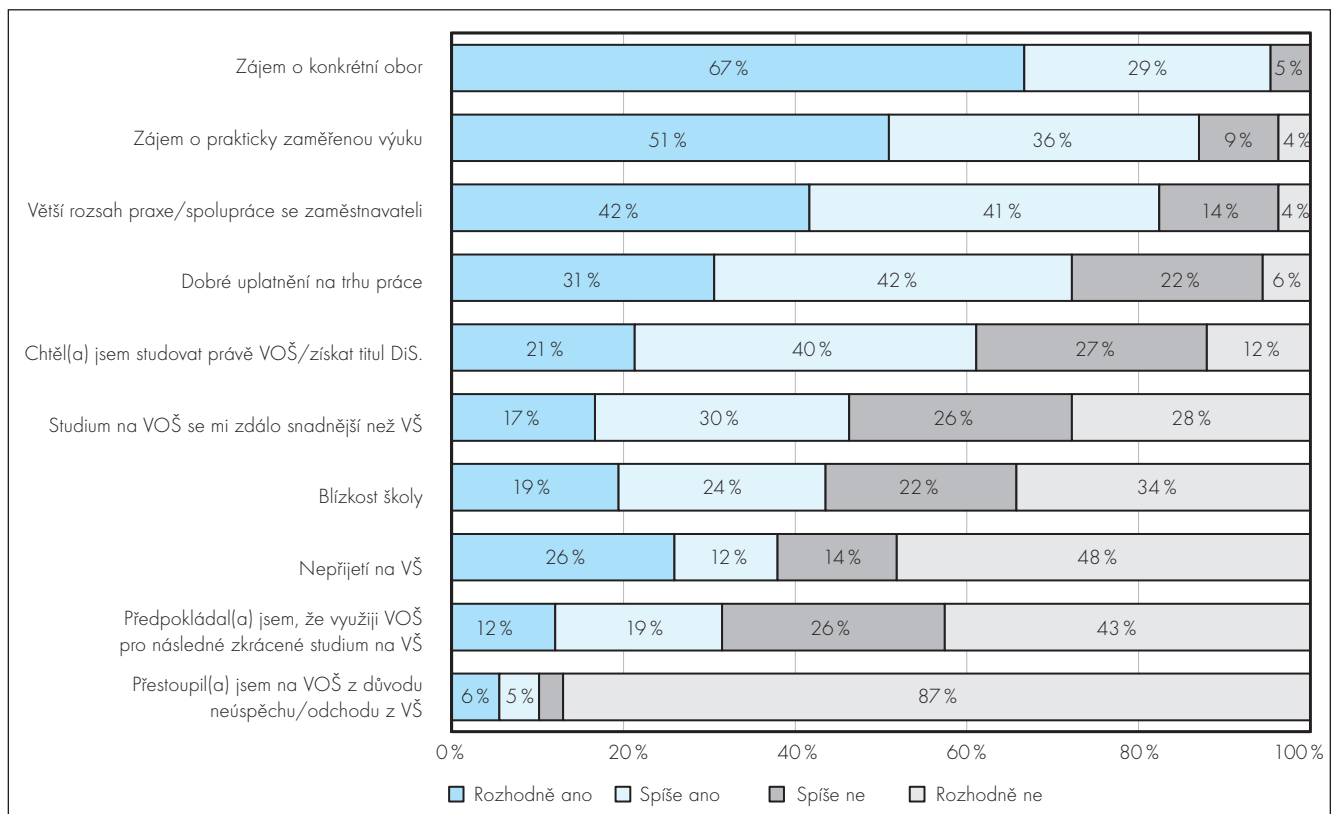
Významnou motivací pro žáky byla i **blízkost a dostupnost školy** (44 %, z toho 19 % rozhodně ano a 24 % spíše ano).

Tabulka 6.3 Vývoj počtů žáků nově přijatých do 1. ročníků vyššího studia (bez konzervatoří)

Forma studia	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Denní studium	8191	8864	9414	8464	8706	8548	7803	6960	5990	5131
Jiné formy studia	2805	3006	3424	3316	3260	3257	2954	3025	2694	2747

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrázek 6.1 Důvody volby studia na VOŠ (v % odpovědí, N = 108)

Porovnáme-li uvedené výsledky s výsledky předchozích průzkumů, pak dominantní motivací je v současnosti zájem o prakticky zaměřenou výuku, kdy tento důvod výrazně roste (r. 2008 30 %, r. 2014 70 % a r. 2018 87 %). Ukazuje se tak, že ve veřejnosti dochází k výraznému posunu a k profilaci VOŠ jako škol s prakticky zaměřenou výukou. Zároveň je tento typ studia nadále vnímán jako možná náhradní nebo jednodušší varianta studia ve srovnání s VŠ. V roce 2008 necelá polovina absolventů (48 %) uváděla, že studium VOŠ bylo náhradním řešením v situaci nepřijetí na VŠ. Tento podíl se snížil v současnosti na 38 %, zvýšil se ovšem podíl těch, kteří se domnívají, že studium VOŠ bude snadnější (z 34 % v roce 2008 na 46 % v r. 2018).

na, míra identifikace s oborem, která udává, kolik procent absolventů by si zvolilo stejný obor, dosahuje 89 %, zatímco jen 11 % absolventů by zvolilo jiný obor na VŠ nebo VOŠ.

Podíváme-li se na zjištěné výsledky z hlediska vývoje, pak můžeme konstatovat, že spokojenost s volbou VOŠ jako typu studia roste. V roce 2008 by znovu zvolilo VOŠ jen asi 32 % absolventů VOŠ a 68 % by preferovalo VŠ. V roce 2014 uvedlo opakovanou volbu VOŠ 47 % dotázaných a v současnosti (2018) dokonce 69 %.

Míra identifikace s oborem, tedy spokojenost s volbou oboru, je v kategorii VOŠ dlouhodobě příznivá – v roce 2008 by si stejný obor vybralo 77 % dotázaných absolventů VOŠ.

6.4 Spokojenost absolventů s volbou VOŠ

Patrně nejkompaktnějším ukazatelem spokojenosti absolventů se studiem je odpověď na otázku, zda by si stejný obor a typ studia zvolili znovu. Podle výsledků průzkumu by si při hypotetické možnosti zopakovat volbu studia vybralo 65 % absolventů stejný obor na VOŠ, 4 % by dala přednost jinému oboru na VOŠ. Dále by 24 % absolventů zvolilo stejný nebo obdobný obor studia na VŠ a 7 % by si nejraději vybralo jiný obor VŠ.

Souhrnně by tedy 69 % absolventů znovu studovalo VOŠ, zatímco 31 % by dalo přednost studiu na VŠ. Se zvoleným oborem je naprostá většina absolventů spokoje-

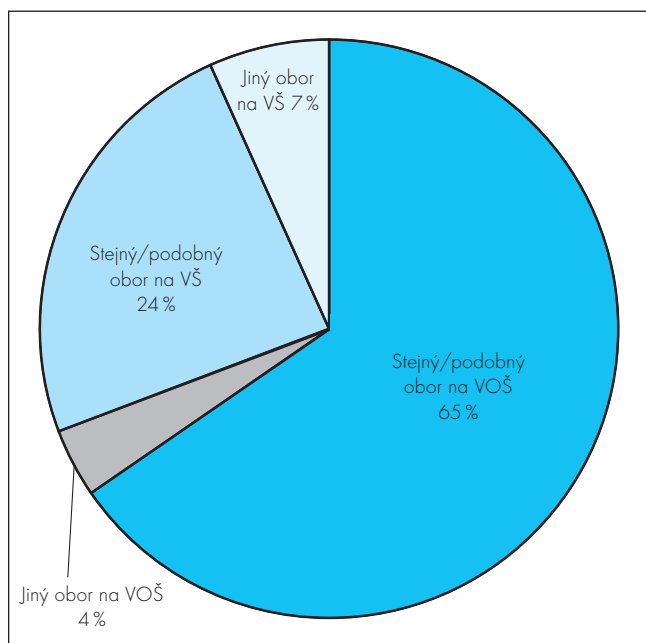
Důvody preference studia na VŠ

Přibližně třetina absolventů VOŠ (32 %) by si znovu zvolila raději studium na VŠ. Hlavní důvod, proč by tiito absolventi dali přednost magisterskému nebo bakalářskému studiu, je **nízká prestiž VOŠ a titulu DiS**. Tento důvod uvádí 83 % z těch, kteří by zvolili raději VŠ (z toho 37 % rozhodně ano, 47 % spíše ano). V souvislosti s tím uvádějí jako další důvod **horší platové ohodnocení absolventů VOŠ v porovnání s VŠ** (63 % z těch, kteří by dali přednost VŠ, z toho 40 % rozhodně ano, 37 % spíše ano).

Podstatným důvodem nespokojenosti se studiem VOŠ je **špatná propustnost mezi VOŠ a VŠ a nemožnost pokračo-**

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrázek 6.2 Opakovaná (hypotetická) volba oboru a VOŠ jako typu školy (v %, N = 104)

vat přímo v magisterském studiu, tedy bez časové prodlevy a nutnosti doplnit si titul Bc. (77 % z těch, kteří by studovali VŠ, z toho 43 % rozhodně ano a 20 % spíše ano).

Další důvody jsou uváděny již s podstatně nižší frekvencí. Specifickým důvodem nespokojenosti části absolventů VOŠ je **nevyhovující „středoškolský“ systém vyučování a každodenní výuka** (40 % z těch, kteří by studovali VŠ,

z toho 13 % rozhodně ano a 27 % spíše ano). Část absolventů (40 % z těch, kteří by studovali VŠ) uvádí jako důvod preference VŠ **nižší zájem zaměstnavatelů o absolventy VOŠ**. Zde je ovšem třeba připomenout, že nezaměstnanost absolventů VOŠ je v souhrnu velmi nízká, a to i ve srovnání s magisterským stupněm, takže tato nepříznivá situace zřejmě ještě odráží období ekonomické krize, kdy tiito absolventi vstupovali na trh práce, nebo se vztahuje k určitým, méně žádaným oborům.

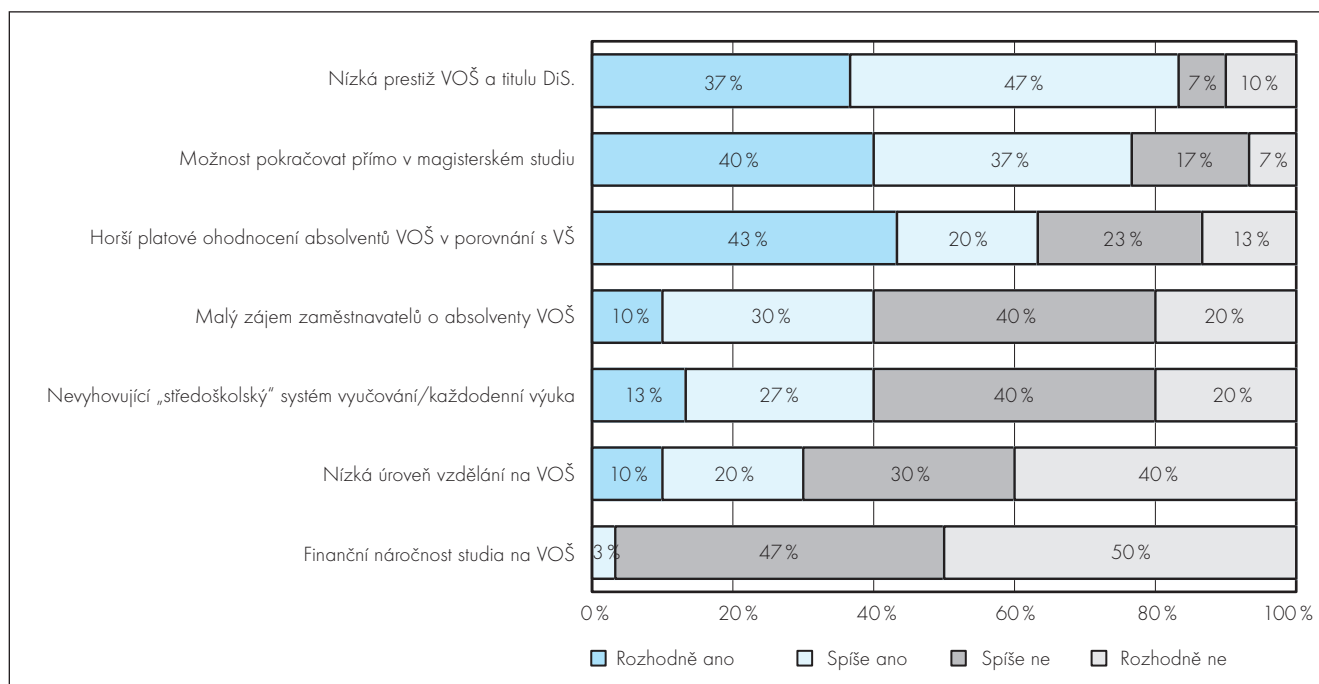
Naopak pro většinu absolventů VOŠ není podstatným důvodem nízká úroveň vzdělání; tento důvod uvádí jen asi 30 % z těch dotázaných, kteří by preferovali VŠ (10 % rozhodně ano a 20 % spíše ano).

Porovnání s předchozími výsledky ukazuje, že důvody pro preferenci vysokoškolského studia a jejich pořadí se v posledních letech nezměnily. V předchozích šetřeních byla rovněž nejdůležitějším důvodem, proč by absolventi VOŠ preferovali VŠ, vyšší prestiž tohoto studia.

Příčiny nízké identifikace s oborem

Podíváme-li se na důvody, proč by si absolventi VOŠ s odstupem tří let od ukončení tohoto typu studia raději zvolili jiné oborové zaměření, jsou to převážně podmínky na trhu práce, nikoli samotný obor. Vzhledem k tomu, že převážná většina absolventů VOŠ je s oborem spokojená a zvolila by si stejné oborové zaměření, jsou počty respondentů, kteří zodpovídali tuto otázku, velmi nízké. Výsledky je tak možné interpretovat spíše ve vztahu k žebříčku těchto důvodů než z hlediska konkrétního procentuálního zastoupení. Absolventi nejčastěji

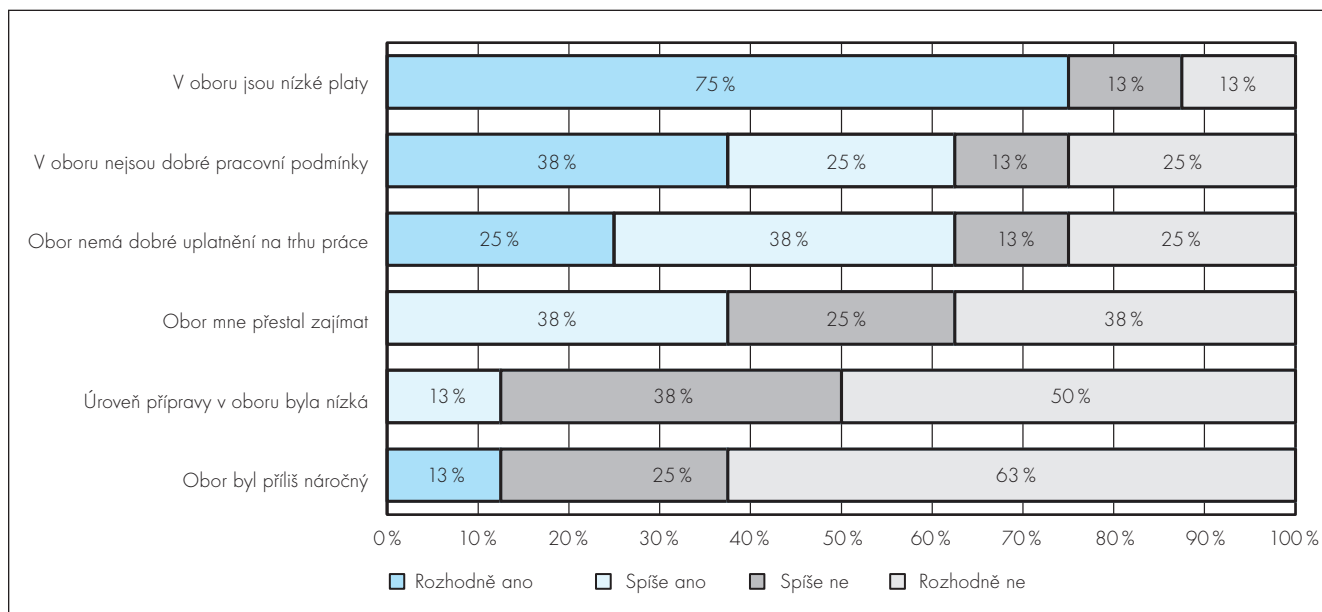
Obrázek 6.3 Důvody hypotetické preference studia na VŠ (v % odpovědí, N = 30)¹¹⁾

11) Vzhledem k nízkému počtu respondentů, kteří se vyjádřili v této odpovědi, jsou zjištěné výsledky jen orientační.

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrázek 6.4 Důvody, proč by si absolventi zvolili jiný studijní obor (na VOŠ nebo VŠ) –
v % kladných odpovědí – možnost výběru více odpovědí současně (N = 9)¹²

uvádějí, že by si zvolili jiný obor z důvodu **nízkého platového ohodnocení v oboru** (75 % kladných odpovědí). Na druhém místě v žebříčku důvodů pro hypotetickou změnu oboru najdeme **špatné pracovní podmínky** (63 %) a na třetím místě **špatné uplatnění oboru na trhu práce** (63 %). Dále pak následuje ztráta zájmu o obor (40 %). Ostatní důvody jsou uváděny již jen okrajově.

Hlavní důvod pro hypotetickou volbu jiného oboru zůstává stejný, podobně jako v současnosti i v roce 2008 by si jiný obor absolventi VOŠ volili nejčastěji z důvodu platových podmínek. V roce 2008 ovšem vzhledem k období krize bylo na druhém místě obtížné hledání zaměstnání v oboru.

6.5 Hodnocení získané úrovně jednotlivých kompetencí

Jedním z podstatných aspektů hodnocení vzdělávací cesty je názor absolventů na to, jak dobře jsou připraveni pro plnění pracovních úkolů v praxi, případně pro pokračování ve vysokoškolském studiu. Podstatnou oblastí vzdělání na vyšších odborných školách je praktické zaměření a větší provázanost vzdělání s praxí a kontakt se zaměstnavateli. Pro řadu žáků představují dokonce hlavní motivaci pro volbu tohoto typu studia. Z tohoto hlediska můžeme konstatovat, že z pohledu absolventů VOŠ tuto roli plní. **Absolventi VOŠ jsou velmi spokojeni jak se získanou úrovní odborných teoretických znalostí (96 %), tak i s úrovní odborných praktických dovedností (93 %). Vysokou spokojenost vyjádřili i s úrovní všeobecných znalostí (89 %).**

Naprostá většina absolventů VOŠ hodnotí kladně i úroveň měkkých dovedností, které získali na VOŠ, zejména komunikačních dovedností (96 %), prezentačních dovedností (93 %) a dále i schopnosti pracovat v týmu (92 %), samostatného rozhodování (91 %) a řešení problémů (89 %).

Kladně posuzuje většina absolventů VOŠ i získanou úroveň dovednosti pracovat na PC (85 %). Podobně jako v jiných kategoriích vzdělání je nejslabším místem znalost cizího jazyka, kterou hodnotí kladně 76 % absolventů VOŠ; ovšem za velmi dobrou ji považuje jen 27 % dotázaných.

Porovnáme-li výsledky tohoto šetření s předchozími průzkumy realizovanými v roce 2008 a v roce 2014, můžeme konstatovat, že nejlépe hodnoceny zůstávají odborné teoretické znalosti. Podobně kladná jsou i vyjádření o úrovni všeobecných znalostí. Hodnocení odborných praktických znalostí a dovedností se oproti předchozím rokům mírně zlepšilo. Jazykové dovednosti jsou v současnosti hodnoceny lépe než v roce 2008, ovšem od roku 2014 se jejich hodnocení již příliš nemění, a zůstávají tak nejslabším místem výuky na VOŠ.

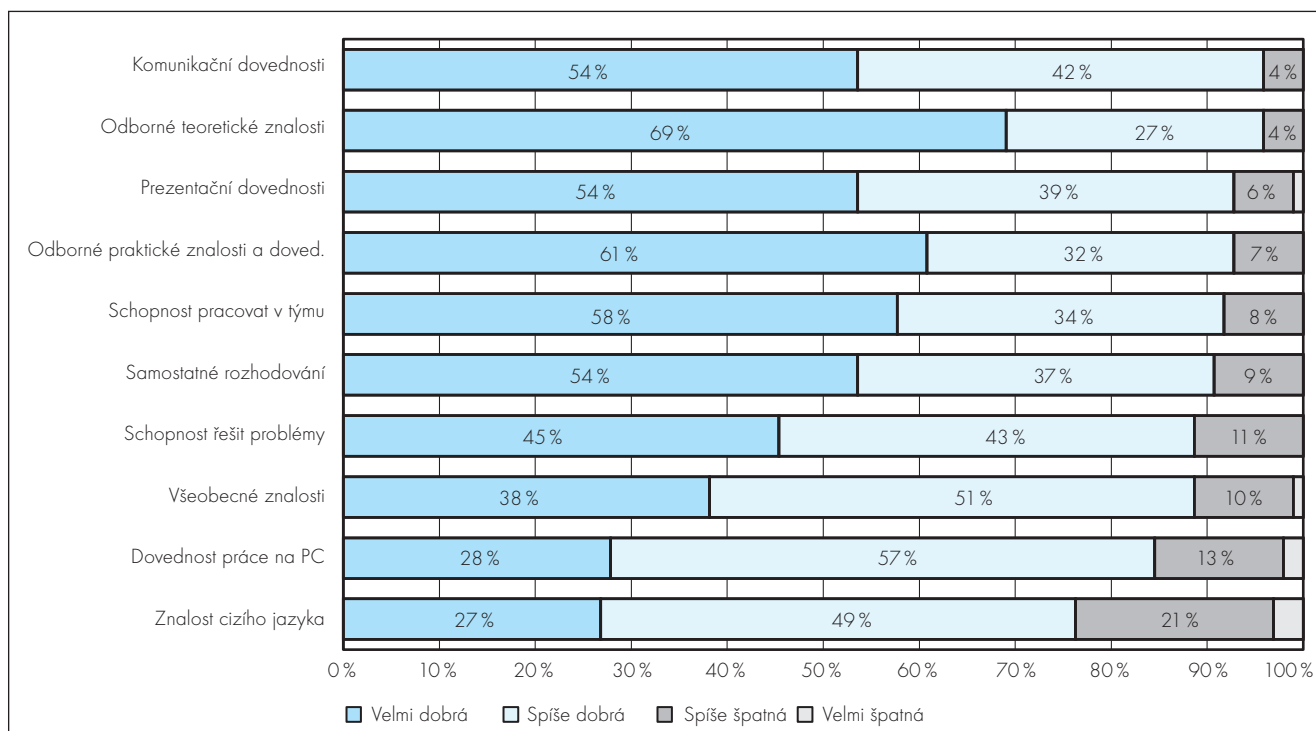
6.6 Kombinace práce a studia VOŠ

Jedním ze současných obecných trendů přechodu absolventů na trh práce je stále výraznější prodlužování tohoto procesu a časté prolínání pracovních a studijních aktivit.

V průběhu studia na VOŠ mělo 35,8 % dotázaných kratší brigády, necelých 19 % pracovalo na zaměstnaneckou smlouvu na celý úvazek, 23,2 % pracovalo dlouhodobě na DPP nebo DPC a jen 20 % uvedlo, že pracovní aktivitu nevykonávalo.

12) Vzhledem k nízkému počtu respondentů jsou výsledky jen orientační.

Obrázek 6.5 Hodnocení úrovně získaných kompetencí (v % odpovědí, N = 97)

Vykonávání pracovní aktivity má obecně jak pozitivní, tak i negativní dopady. Na jedné straně může docházet k vítané synergii mezi teoretickými a praktickými poznatky, na straně druhé vede pracovní aktivita v průběhu studia často k prodloužení doby studia a někdy i k jeho předčasnému ukončení. Pozitivní zkušenosti s ekonomickou aktivitou během studia VOŠ vyjádřilo 28,6 % absolventů. Zejména zdůrazňovali možnost vyzkoušet si získané poznatky v praxi, případně pro ně pracovní zkušenosti v reálném prostředí představovaly určitou korekci teoretických poznatků. Asi 14 % dotázaných neuvádělo ve vztahu ke kombinaci pracovních a studijních aktivit větší problém, zároveň ovšem nezdůrazňovali ani výraznější přínos. Častěji se jednalo o studenty, kteří pracovali převážně o víkendech a o prázdninách nebo vykonávali zaměstnání, které kombinaci se studiem umožňovalo. Práci čistě jen o prázdninách uvádělo dalších 9,5 % respondentů.

Tabulka 6.4 Pracovní aktivity v průběhu studia VOŠ (možnost výběru více odpovědí současně, N = 95)¹³

	Počet	%
Kratší brigády	34	35,8%
Smlouva jako zaměstnanec na kratší úvazek	5	5,3%
Smlouva jako zaměstnanec na celý úvazek	18	18,9%
Práce dlouhodobě na DPP nebo DPČ	22	23,2%
Práce jako OSVČ	2	2,1%
Nepracoval (a)	19	20,0%
Jiná odpověď	2	2,1%
Počet resp. celkem	95	100,0%

¹³) Do počtu respondentů byli zahrnuti ti, kteří odpověděli alespoň na jednu otázku z baterie.

Naopak necelá pětina absolventů (19,1 %) zdůrazňovala vysokou časovou náročnost kombinace práce a studia a dalších asi 26 % absolventů uvádělo výraznější problém při skloubení pracovní aktivity se studiem VOŠ, zejména ve vztahu ke každodenní docházce na VOŠ, tedy v souvislosti se „středoškolským“ charakterem výuky.

6.7 Pokračování ve studiu na VŠ

Jedním ze zásadních problémů studia na VOŠ je otázka vzájemné provázanosti mezi VOŠ a VŠ a možnost získat titul Bc. ve zkráceném čase. Jedna z otázek proto směřovala k tomu, zda absolventi VOŠ pokračovali dále ve studiu VŠ.

V rámci sledovaného vzorku 48,9 % absolventů VOŠ další vysokoškolské studium už nezahájilo. Ve studiu stejného nebo obdobného oboru pokračovalo na VŠ celkem 37,0 % dotázaných absolventů VOŠ (z toho v denní formě 16,3 % absolventů VOŠ a v dálkové formě 20,7 % absolventů VOŠ). V jiném oboru studia, než kterému se věnovali v průběhu VOŠ, pokračovalo na VŠ 14,1 % absolventů (6,5 % v denní formě studia a 7,6 % v dálkové formě).

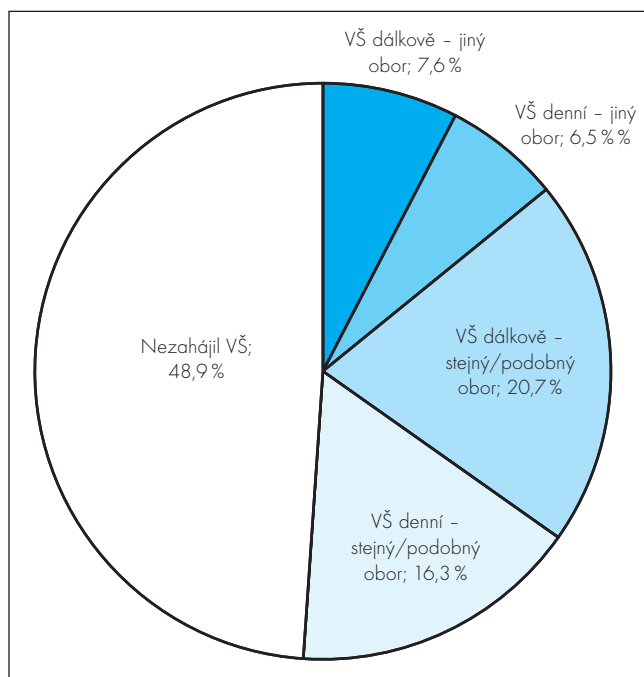
Mezi hlavní důvody, proč absolventi VOŠ pokračovali v rámci vysokoškolského studia v jiném oboru, než jakému se věnovali na VOŠ, patří změna zájmu o obor (23,1 %), skutečnost, že v oboru chybí návaznost (30,8 %), a dále v rámci odpovědi „jiná“ uváděli zejména zájem rozšířit si vzdělání o obor, který na VOŠ navazuje, a získat tak širší záběr.

Započtení studia VOŠ při následujícím studiu na vysoké škole

Jedním z problémů spojených s volbou studia na vyšší odborné škole, na který absolventi upozorňovali, je nedostatečná

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrázek 6.6 Pokračování ve studiu VŠ (v %, N = 92)

Tabulka 6.5 Hlavní důvod studia jiného oboru na VŠ¹⁴

	Počet res.	%
Změna zájmu o obor	3	23,1%
Přílišná náročnost oboru	1	7,7%
Obor se na VŠ nevyučuje/chybí návaznost	4	30,8%
Lepší dostupnost, dojíždění	0	0,0%
Nepřijetí na obor	1	7,7%
Jiná odpověď	4	30,8%
Celkem	13	100,0%

prostupnost mezi vyššími odbornými školami a bakalářským, případně i magisterským vysokoškolským studiem a zbytečné prodloužení doby studia z důvodu nutnosti doplnit si bakalářské studium. Součástí šetření proto byla otázka, do jaké míry bylo předchozí studium absolventům zohledněno nebo zda pro ně představovalo výhodu při přijetí nebo v průběhu vysokoškolského studia.

Necelá polovina z těch absolventů VOŠ (46,8 %), kteří pokračovali ve studiu na VŠ, uvedla, že jim předchozí studium nebylo nijak zohledněno, ale znalosti získané na VOŠ jim usnadnily přijetí i samotné VŠ studium. Uznání některých zápočtů nebo zkoušek uvedlo jako jednu z výhod 23,4 % absolventů a stejné procento studovalo VŠ ve zkráceném čase. Mezi pozitivními aspekty předchozího studia absolventi uváděli i uznání části studia jako celku (12,8 %). Pouze 14,9 % absolventů uvedlo, že pro ně předchozí studium VOŠ nepředstavovalo žádnou výhodu ani z hlediska usnadnění samotného studia, ani jeho zkrácení nebo započtení.

¹⁴⁾ Vzhledem k nízkému počtu respondentů je třeba odpovědi vnímat jen jako orientační.

Tabulka 6.6 Započtení studia VOŠ při následném studiu VŠ (možnost více odpovědí současně)¹⁵

	Počet odpovědí	%
Studium VOŠ pro mě nepředstavovalo žádnou výhodu	7	14,9%
Byl(a) jsem zvýhodněn(a) při přijímacích zkouškách na VŠ (např. body navíc)	2	4,3%
Byly mi uznány některé zkoušky/zápočty	11	23,4%
Byla mi uznána část studia/odborné praxe jako celek	6	12,8%
Studoval(a) jsem VŠ ve zkráceném čase	11	23,4%
Studium mi nebylo zohledněno, ale získané znalosti mi přijetí a studium na VŠ usnadnily	22	46,8%
Jiná odpověď	2	4,3%
Celkem (respondentů)	47	100,0%
Celkem (odpovědí)	61	

Úspěšnost absolventů VOŠ při pokračování ve vysokoškolském studiu

Jak bylo již uvedeno, přibližně polovina dotázaných absolventů VOŠ po ukončení VOŠ zahájila studium v některé formě vysokoškolského studia. Podívejme se, jaká byla úspěšnost absolventů VOŠ, kteří se rozhodli pokračovat v dalším studiu (v denní i dálkové formě). Přibližně 36,2 % z nich studium ve sledovaném období úspěšně zakončilo bakalářským stupněm (18,5 % z celého souboru) a dalších 29,8 % úspěšně dokončilo magisterské studium (15,2 % z celého souboru). Přibližně 6,4 % absolventů, kteří studium na VŠ zahájili (3,3 % z celého vzorku), v něm ve sledovaném období ještě pokračovalo. Naopak 25 %, což činí kolem 13 % z celého souboru, studia VŠ zanechalo.

Přibližně dvě třetiny z absolventů VOŠ, kteří zahájili studium na VŠ, byly úspěšné. Další 6,4 % uvedlo, že ještě studuje. Z hlediska celého vzorku přibližně třetina absolventů VOŠ (33,7 %) úspěšně zakončila bakalářským (18,5 %) nebo magisterským stupněm (15,2 %).

Tabulka 6.7 Úspěšnost absolventů VOŠ při pokračování ve studiu VŠ

	Počet	% z abs. VOŠ, kteří zahájili VŠ	% z celku abs. VOŠ
Úspěšně zakončil(a) bakalářským stupněm	17	36,2%	18,5%
Úspěšně zakončil(a) magisterským stupněm	14	29,8%	15,2%
Ještě studuji VŠ	3	6,4%	3,3%
Nedokončil(a)/ zanechal(a) studia VŠ	12	25,5%	13,0%
Jiná odpověď	1	2,1%	1,1%
Celkem	47	100,0%	51,1%

6.8 Pracovní uplatnění absolventů VOŠ

Jednou ze stěžejních otázek je úspěšnost absolventů VOŠ na trhu práce. V současné době má přechod absolventů na trh práce často charakter postupného procesu, kdy dochází ke kombinování různých forem výdělečné a studijní aktivity, případně i k přerušení pracovní nebo studijní dráhy a návratu do vzdělávání apod. Někteří absolventi řeší návratem ke studiu např. požadavek zaměstnavatele na vyšší vzdělání nebo reagují na legislativní změny, které nově vymezují kvalifikační požadavky na výkon některých profesí.

¹⁵⁾ V odpovědi „jiná“ absolventi uváděli souběžné studium VOŠ i VŠ.

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Tabulka 6.8 Pracovní uplatnění po ukončení VOŠ a v současnosti
(v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně, N = 94)¹⁶

	Uplatnění po ukončení VOŠ	Uplatnění v současnosti
Práce jako zaměstnanec na plný úvazek	75,5%	63,8%
Práce jako zaměstnanec na částečný úvazek	7,4%	5,3%
Krátkodobé brigády	5,3%	2,1%
Dlouhodobě práce na DPP, DPČ	4,3%	2,1%
OSVČ	3,2%	5,3%
Práce v zahraničí	1,1%	3,2%
Mateřská dovolená/ekonomicky neaktivní	5,3%	28,7%
Nezaměstnaný(-á) (evidovaný(-á) na ÚP)	9,6%	3,2%

V rámci sledovaného vzorku zahájilo po ukončení studia VOŠ pracovní dráhu v zaměstnaneckém poměru na plný úvazek 75,5 % dotázaných, 7,4 % začalo pracovat na částečný úvazek, 5,3 % uvedlo pracovní aktivitu formou krátkodobých brigád, 4,3 % pracovalo dlouhodobě na DPP nebo DPČ. Ekonomicky neaktivních nebo na mateřské dovolené bylo 5,3 % absolventů VOŠ a 9,6 % bylo evidovaných na úřadu práce.¹⁷

S odstupem osmi let od ukončení studia se podíl absolven-

tů v zaměstnaneckém poměru na plný úvazek snížil na 63,8 % a podíl pracujících na částečný úvazek klesl na 5,3 %. Mírný pokles jsme zaznamenali také u skupiny absolventů, kteří vykonávají krátkodobé brigády, pracují na DPP nebo DPČ. Výrazný pokles je pak v kategorii nezaměstnaných (v rámci vzorku 3,2 %).

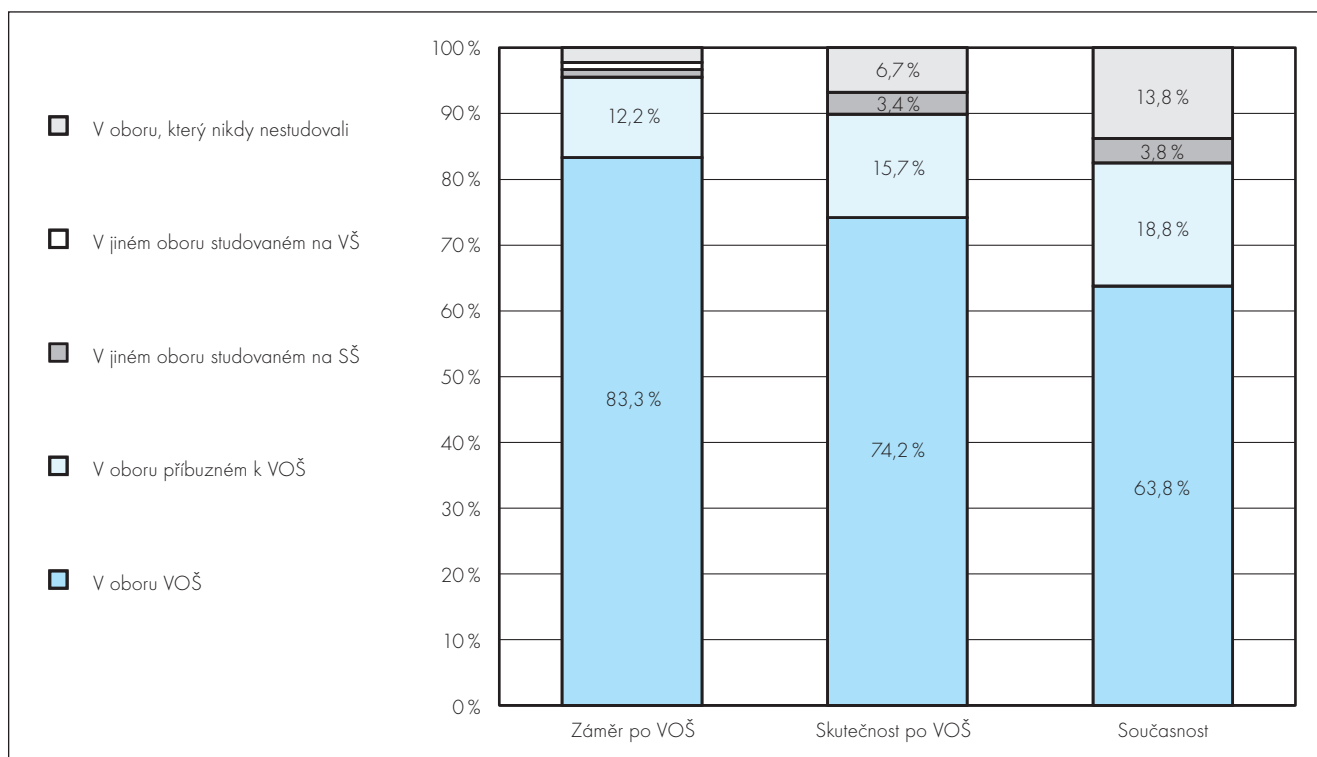
Naopak významně narostl zejména podíl absolventů na mateřské dovolené (28,7 %) a mírně pak i těch, kteří podnikají jako OSVČ (na 5,3 %) nebo pracují v zahraničí (3,2 %).

6.9 Práce v oboru a důvody odchodu za prací mimo obor

Jednou z podstatných otázek, které se vztahují k úspěšnému uplatnění absolventů škol na trhu práce, je pracovní uplatnění absolventa v oboru, který vystudoval. Odchody za prací do jiného oboru mohou být způsobeny jak faktory na straně trhu práce, tak i na straně samotných absolventů, mohou tedy signalizovat nízkou poptávku v daném oboru, ale také nedostatečnou atraktivitu oboru pro absolventy, např. z důvodu nízkých mezd, horších pracovních podmínek a podobně.

Podíváme-li se na graf, který porovnává tři časová období -

Obrázek 6.7 Pracovní uplatnění absolventů VOŠ v oboru (v % odpovědí, N = 80)¹⁸

16) S ohledem na možnost kombinace více pracovních nebo podnikatelských aktivit zároveň, zkrácených úvazků nebo pracovní aktivity v průběhu studia VŠ nebo mateřské dovolené jsou procenta vztahena k počtu respondentů (nikoli k počtu odpovědí) a výsledky je třeba vnímat jako spíše orientační.

17) Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů VOŠ činila podle statistických údajů v roce 2011, kdy ukončili studium absolventi ze sledovaného vzorku, 9,4 %.

záměr v závěru studia VOŠ, skutečné pracovní uplatnění absolventů po ukončení VOŠ a do třetice pracovní uplatnění po osmi letech, je zřejmé, že naprostá většina absolventů VOŠ plánovala uplatnit se přímo v oboru (83,3 % dotázaných absolventů) nebo v příbuzném oboru (12,2 %). Celkově tak v oboru nebo v příbuzném oboru chtěla pracovat naprostá

18) Zahrnutí jsou jen ekonomicky aktivní respondenti.

většina absolventů VOŠ (95,5 %). Jen okrajově absolventi uvádějí plán najít si práci v jiném oboru, např. v němž studovali na střední škole, nebo v oboru, kterému se chtěli věnovat na VŠ (1,1 %). Práci úplně mimo svůj obor plánovalo jen 2,2 % dotázaných.

Po ukončení VOŠ bylo reálné uplatnění přímo v oboru nižší (74,2 % dotázaných), naopak oproti plánu začalo více absolventů pracovat v příbuzném oboru (15,7 %). Ve srovnání s původními záměry se zvýšil i podíl pracujících mimo obor (6,7 %).

S odstupem osmi let od ukončení VOŠ, tedy v době realizace průzkumu, je patrný již výraznější odliv z oboru. V oboru se uplatňuje 63,8 % dotázaných, v příbuzném oboru 18,8 % a podíl pracujících v oboru, který nikdy nestudovali, dosáhl 13,8 %.

Důvody pro práci v jiném oboru

Rozhodnutí absolventa odejít za prací do jiného oboru je zpravidla ovlivněno více faktory zároveň. V kategorii absolventů VOŠ v rámci sledovaného vzorku absolventi nejčastěji uváděli, že pracují mimo obor, protože **dostali lepší pracovní nabídku v jiném oboru** (66,7 %). Druhým nejfrekventovanějším důvodem odchodu za prací do jiného oboru byl **problém se získáním práce v oboru** (60 % z těch, kteří pracují mimo obor). **Ztrátu zájmu o obor** jako jeden z důvodů pro odchod do jiného oboru uvedlo kolem 40 % absolventů, kteří pracují mimo obor. **Nízký plat** (40 %) a **nevyhovující pracovní podmínky** (26,7 %) patří rovněž k faktorům, které absolventy motivovaly k hledání práce mimo obor.

Ostatní důvody jsou méně frekventované. Část absolventů odešla mimo jiné i z důvodu **neperspektivnosti oboru** (26,7 %) nebo **nutnosti dojíždění** (20 %). Jen okrajově se na odchodech mimo obor podílela skutečnost, že **absolvent v oboru nikdy pracovat nechtěl** (6,7 %) nebo že **vystudoval jiný obor na VŠ** (6,7 %).

Tabulka 6.9 Důvody pro práci v jiném oboru (v % odpovědí absolventů, kteří pracují mimo obor, odpovědi rozhodně ano + spíše ano, možnost více odpovědí současně, N = 15)¹⁹

	Počet	%
Dostal jsem lepší nabídku v jiném oboru	10	66,7%
Nesehnal(a) jsem práci v oboru	9	60,0%
O práci v oboru jsem ztratil(a) zájem	6	40,0%
Nízký plat	6	40,0%
Nevyhovující pracovní podmínky (pracovní doba, prostředí)	4	26,7%
Obor není perspektivní	4	26,7%
Nutnost dojíždění	3	20,0%
V oboru jsem nikdy pracovat nechtěl(a)	1	6,7%
Vystudoval(a) jsem jiný obor na VŠ	1	6,7%
Počet resp.	15	100,0%

19) Procenta vztažena k počtu respondentů, kteří zodpověděli alespoň jednu otázku z baterie. Vzhledem k nízkému počtu respondentů mají výsledky jen orientační hodnotu.

Porovnání s výsledky z předchozích průzkumů realizovaných v letech 2008 a 2014 ukazuje změnu v pořadí důvodů pro práci mimo obor, kdy se v období konjunktury do popředí dostávají nabídky na lepší práci v jiném oboru oproti dříve dominantnímu důvodu na straně trhu práce – problémům se získáním práce v oboru.

6.10 Pracovní pozice a využití kompetencí v zaměstnání

Na jakých pozicích se absolventi VOŠ uplatňují?

Jedním z důležitých měřítek úspěšnosti přechodu absolventů na trh práce je otázka, zda se absolventům daří získat na trhu práce pracovní pozice odpovídající dosaženému vzdělání. Obsazení nižší pracovní pozice může být důsledkem nízkého zájmu zaměstnavatelů, kdy je absolvent nucen přijmout méně kvalifikovanou práci v oboru nebo i mimo něj, může ale odrážet i vysokou konkurenci absolventů bakalářských nebo magisterských programů nebo nejednoznačnost v přijímání absolventů VOŠ na trhu práce. Určitou, někdy poměrně významnou roli mohou samozřejmě sehrát i osobní, zdravotní nebo rodinné důvody.

Vzhledem k tomu, že v rámci sledovaného vzorku 18 % absolventů VOŠ dokončilo úspěšně bakalářské a 15 % magisterské studium na VŠ, sledovali jsme pracovní uplatnění i ve vztahu k nejvyššímu dosaženému vzdělání.

Ze skupiny absolventů VOŠ, kteří nepokračovali ve studiu VŠ, pracovalo v době realizace šetření, tedy osm let od ukončení VOŠ, na pozici, pro kterou je podle jejich názoru nejhodnějším vzděláním VOŠ, 66 % dotázaných (62 % uvádí, že vhodná je VOŠ přímo v oboru, a 4 % vzdělání VOŠ mimo obor). Z absolventů, kteří úspěšně dokončili magisterské studium, pracuje na pozici, pro kterou je vhodné VŠ vzdělání, 85 % dotázaných (77 % v oboru, 8 % mimo obor).

Z těch absolventů, kteří získali titul Bc., pracuje asi 69 % na pozici, pro kterou je nejhodnějším VOŠ (z toho 50 % VOŠ v oboru a 13 % uvádí jako vhodné vzdělání VOŠ mimo obor). Další asi 19 % pak pracuje na vysokoškolské pozici.

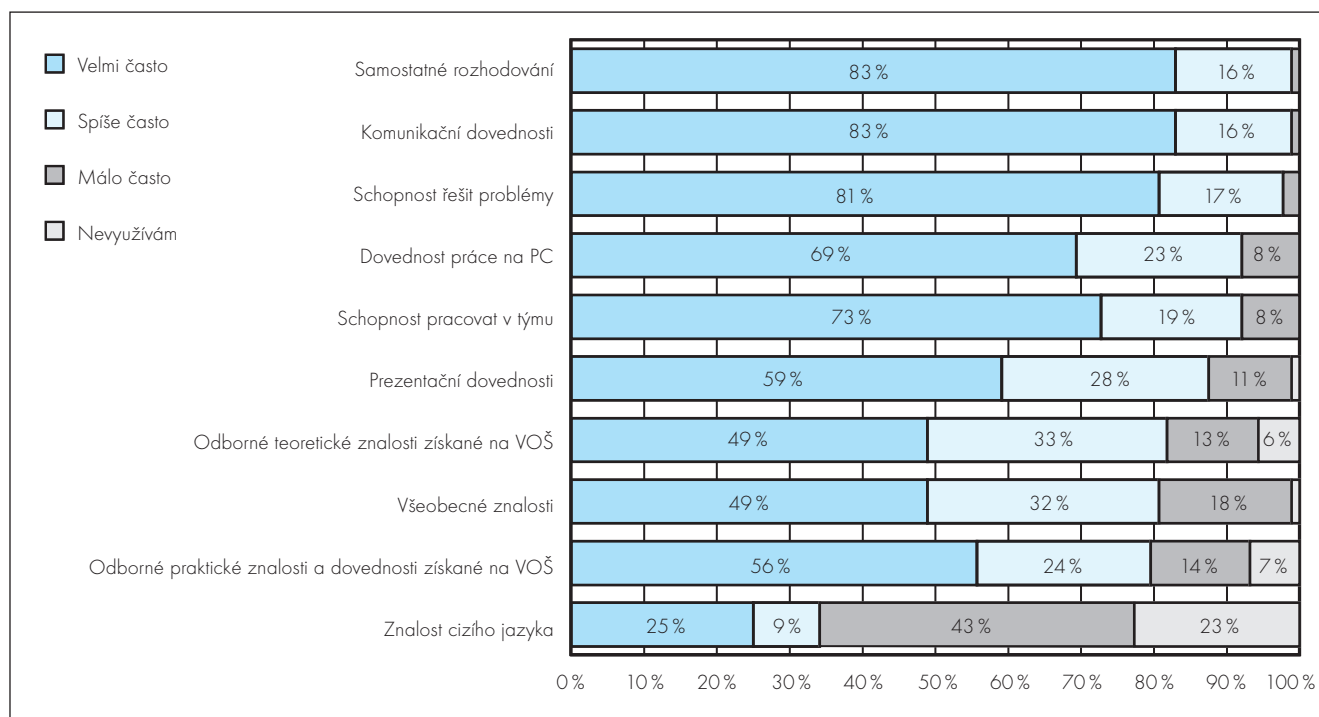
I když tyto údaje jsou vzhledem k velikosti vzorku jen orien-

Tabulka 6.10 Vzdělání nejhodnějším pro současnou pracovní pozici – ve vztahu k nejvyššímu dokončenému vzdělání (v % odpovědí, N = 88)²⁰

	VOŠ v oboru/ příbuzném ob.	VOŠ v jiném oboru	VŠ v oboru/ příbuzném ob.	VŠ v jiném oboru	Maturita v oboru/ příbuzném ob.	Maturita v jiném oboru	Níže než maturitní	Celkem
Dokončil Bc.	50%	13%	19%	0%	13%	6%	0%	100%
Dokončil Mgr.	15%	0%	77%	8%	0%	0%	0%	100%
Nezahájil/ zanechal VŠ	62%	4%	23%	4%	2%	4%	2%	100%
Studuje VŠ	33%	0%	67%	0%	0%	0%	0%	100%
Celkem	52%	5%	32%	4%	4%	4%	1%	100%

20) Nejsou zahrnuti ekonomicky neaktivní.

Obrázek 6.8 Jak často využíváte ve své práci kompetence získané na VOŠ? (v % odpovědí)

tační, je zřejmé, že naprostá většina absolventů VOŠ, případně dalšího studia na VŠ získala odpovídající pracovní pozici. Celkově pouze 9 % dotázaných uvedlo, že pracuje na nižší pozici (4 % na pozici, pro kterou je vhodná maturita v oboru, 4 % na pozici vhodné pro maturitu v jiném oboru a 1 % na pozici bez maturity).

Dobré možnosti uplatnění ukazují i hlavní důvody, proč absolventi tyto nižší pozice vyžadující pouze střední vzdělání zastávají. Respondenti uváděli lepší finanční ohodnocení, zájem o danou práci, snadnější skloubení práce s rodinným životem, výhodnější pracovní dobu, dále pak možnost kariérního postupu ve firmě a práce v zahraničí. Jinými slovy – zcela převažovaly důvody a zájmy na straně absolventů.

Využití získaných kompetencí v zaměstnání

Jaké kompetence absolventi VOŠ nejčastěji využívají v současném zaměstnání, tedy s odstupem osmi let od ukončení studia na VOŠ? K nejčastěji využívaným kompetencím patří tzv. měkké dovednosti. Naprostá většina absolventů v zaměstnání velmi často nebo spíše často využívá samostatné rozhodování (99 %), komunikační dovednosti (99 %), schopnost řešit problémy (98 %). Jen mírně nižší využití má v rámci těchto tzv. měkkých dovedností schopnost pracovat v týmu (92 %). Prezentační dovednosti využívá 87 %, z toho velmi často 59 % dotázaných a spíše často 28 %.

Naprostá většina absolventů VOŠ využívá dovednost pracovat s počítačem (92 %, z toho 69 % velmi často a 23 % spíše často).

Zaměříme-li se na využití odborných znalostí získaných při studiu VOŠ, pak (bez ohledu na pracovní pozici a další studium) využívá tyto odborné teoretické znalosti 82 % dotáza-

ných, z toho 49 % velmi často a 33 % spíše často. Odborné praktické znalosti získané na VOŠ využívá 80 % dotázaných, z toho 56 % velmi často a 24 % spíše často. V zásadě tedy pouze pětina dotázaných odborné znalosti při svém současném pracovním uplatnění nevyužije.

K méně často využívaným kompetencím patří znalost cizího jazyka, kterou při své práci v současnosti využívá asi 34 % absolventů VOŠ, z toho 25 % velmi často a 9 % spíše často.

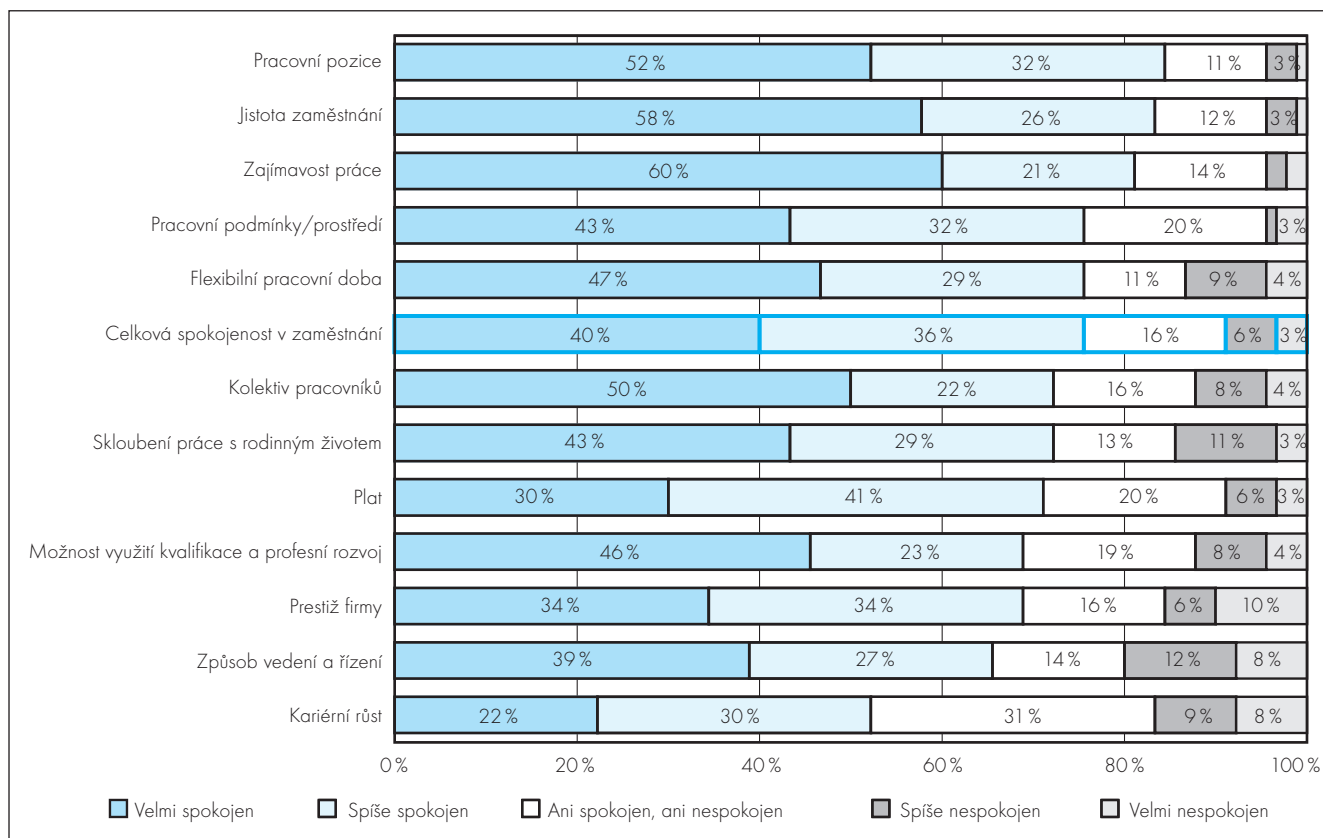
6.11 Spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání

Jak jsou absolventi spokojeni v zaměstnání? **V celkovém pohledu můžeme konstatovat, že absolventi VOŠ jsou v zaměstnání převážně spokojeni – 40 % je velmi spokojeno a 36 % spíše spokojeno, 16 % není ani spokojeno, ani nespokojeno. Podíl negativních odpovědí je jen 9 % (z toho těch, kteří jsou spíše nespokojeni, je 6 % a velmi nespokojených 3 %).**

Z hlediska jednotlivých aspektů vyjadřují absolventi VOŠ (případně i dalšího studia VŠ) největší **spokojenost s jistotou zaměstnání** (58 % velmi spokojeno, 26 % spíše spokojeno a 12 % ani spokojeno, ani nespokojeno). Na obdobné úrovni je hodnocení **zajímavosti práce** (60 % velmi spokojeno, 21 % spíše spokojeno, 14 % ani spokojeno, ani nespokojeno). Vysoká je i **spokojenost se zastávanou pracovní pozicí** (52 % velmi spokojeno, 32 % spíše spokojeno, 11 % ani spokojeno, ani nespokojeno). V žebříčku jednotlivých aspektů spokojenosti pak následuje **spokojenost s pracovními podmínkami** a prostředím (43 % velmi spokojeno, 32 % spíše spokojeno, 20 % ani spokojeno, ani nespokojeno). Podíl absolventů, kteří se vyjádřili negativně k uvedeným aspektům zaměstnání nebo pracovního uplatnění, se pohybuje jen kolem 4 %.

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrazek 6.9 Spokojenost absolventů VOŠ s jednotlivými aspekty zaměstnání (v % odpovědí, N = 90)

Mírně nižší je pak **spokojenost s kolektivem pracovníků a flexibilitou pracovní doby**, kdy zhruba polovina absolventů je velmi spokojena, na druhé straně podíl nespokojených dosahuje 12 %, resp. 13 %. Z hlediska žebříčku dále následuje spokojenost s **možností skloubení práce a rodinného života** (14 % nespokojených). Poměrně kladně se absolventi vyjadřují k **možnosti využití kvalifikace**, které jako velmi dobré oceňují 46 % dotázaných, přitom jen 12 % se vyjádřilo negativně.

Celkově méně pozitivně hodnotí absolventi **platové podmínky**. Podíl nespokojených v této oblasti činí sice jen 9 %, ale procento velmi spokojených je ve srovnání s ostatními aspekty rovněž poměrně nízké - 30 %. Z pohledu většiny absolventů je tak platové ohodnocení spíše průměrné. K dalším slabším aspektům pracovního uplatnění patří z pohledu absolventů **prestiž firmy**, kterou hodnotí jako velmi dobrou jen 34 % dotázaných (16 % je v této oblasti spíše nebo velmi nespokojeno). Problematický je podle části absolventů i **způsob vedení a řízení firmy** (kde velkou spokojenost vyjádřilo 39 % absolventů, naopak negativně se vyjádřilo 20 % z nich).

Relativně nejméně spokojeni jsou pak absolventi VOŠ s **možností kariérního růstu**, kde je velmi spokojeno jen 22 % dotázaných a 17 % je nespokojených.

Porovnání jednotlivých aspektů zaměstnání z hlediska spokojenosti a důležitosti

Zajímavou otázkou je porovnání spokojenosti s jednotlivými aspekty zaměstnání, resp. uplatnění s důležitostí, kterou jim absolventi přisuzují.

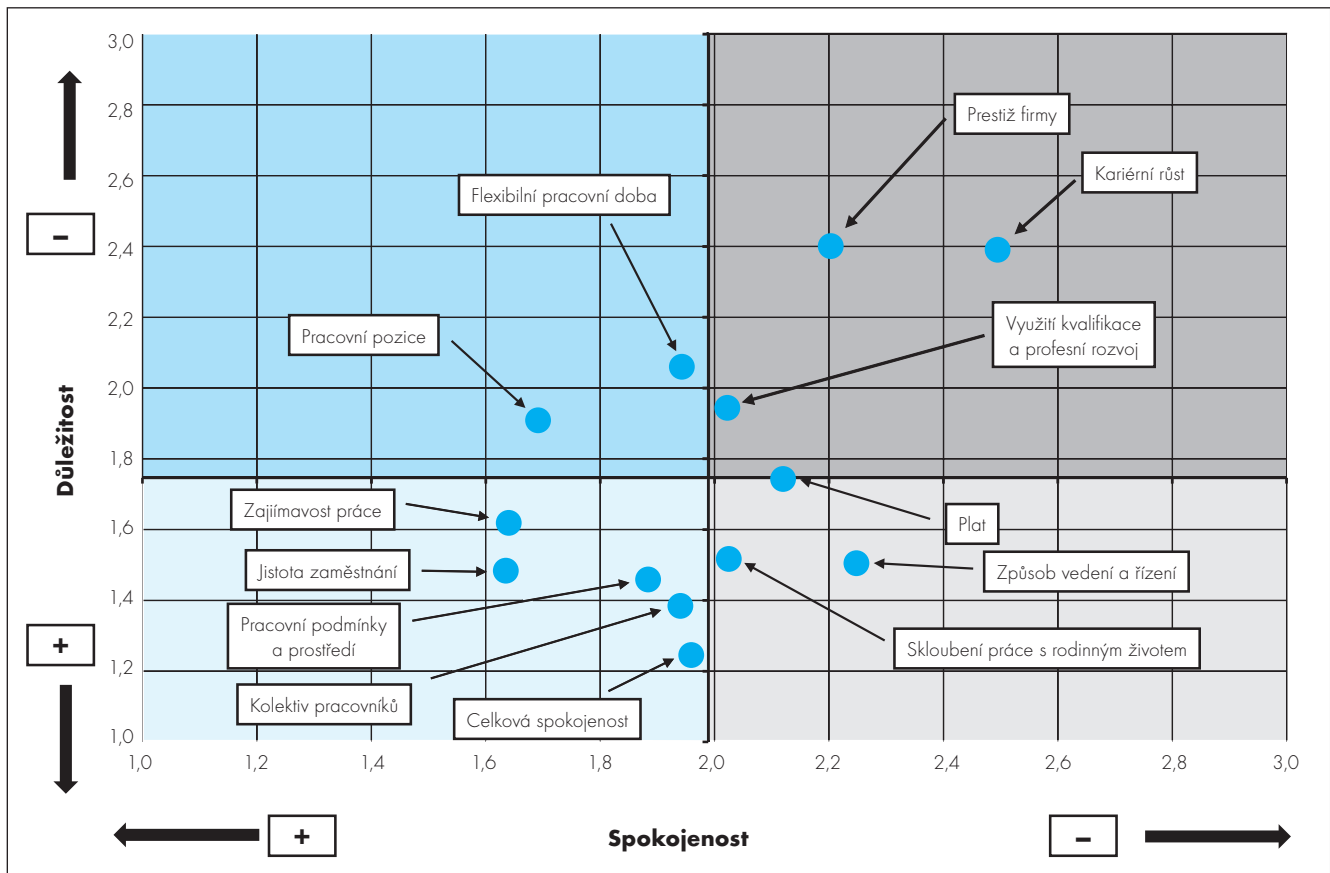
Tabulka 6.11 Porovnání hodnocení spokojenosti a důležitosti vybraných aspektů pracovního uplatnění (průměrná známka z hodnocení na škále od 1 do 5, kde 1 je nejlepší hodnocení)

	Spokojenost	Důležitost
Celková spokojenost v zaměstnání	1,97	1,24
Plat	2,11	1,75
Pracovní podmínky/prostředí	1,89	1,47
Flexibilní pracovní doba	1,96	2,03
Pracovní pozice	1,69	1,91
Zajímavost práce	1,66	1,63
Možnost využití kvalifikace a profesní rozvoj	2,02	1,93
Kariérní růst	2,50	2,40
Kolektiv pracovníků	1,94	1,42
Způsob vedení a řízení	2,23	1,53
Jistota zaměstnání	1,64	1,47
Prestiž firmy	2,22	2,38
Sklobení práce s rodinným životem	2,02	1,53

Z tabulky je zřejmé, že absolventi jsou nejvíce spokojeni s jistotou zaměstnání, zajímavostí práce a pracovní pozicí, naopak nejméně s možností kariérního růstu. Důležitá je pro ně ovšem především celková spokojenost v zaměstnání, dále kolektiv pracovníků, jistota zaměstnání, způsob vedení a řízení a skloubení práce s rodinným životem.

Zajímavou informaci pak poskytuje porovnání spokojenosti absolventů na jedné straně a důležitosti jednotlivých aspektů zaměstnání na druhé straně v rozdělení na jednotlivé kvadranty. Aspekty, se kterými jsou absolventi poměrně spokojeni a zároveň je považují za důležité, jsou:

Obrázek 6.10 Porovnání spokojenosti a důležitosti jednotlivých aspektů v zaměstnání (průměrná známka z hodnocení na škále od 1 do 5, kde 1 je nejlepší hodnocení)

- Celková spokojenost
- Kolektiv
- Pracovní podmínky a prostředí
- Jistota zaměstnání
- Zajímavost práce

Aspekty, s nimiž jsou absolventi rovněž spokojeni, ale považují je za méně důležité, jsou:

- Pracovní pozice
- Flexibilita pracovní doby

Relativně nižší spokojenost a zároveň nižší důležitost vyjadřují ve vztahu k následujícím oblastem a charakteristikám souvisejícím s pracovním uplatněním:

- Kariérní růst
- Využití kvalifikace a profesní rozvoj
- Prestíž firmy

Výraznější disproporce najdeme v oblastech, které jsou pro absolventy důležité, ale zároveň absolventi s těmito aspekty nejsou příliš spokojeni; k nim patří:

- Plat
- Způsob vedení a řízení
- Sklobení práce s rodinným životem

6.12 Co absolventům VOŠ na trhu práce chybí

Jednou z otázek, na kterou se průzkum mezi absolventy zaměřil, byla identifikace znalostí a dovedností, které absolventům VOŠ při vstupu na trh práce nejvíce chyběly.

Absolventi nejčastěji uváděli, že jim chyběla **praxe v oboru** (44 %, z toho 24 % rozhodně ano a 20 % spíše ano) a dále **manažerské dovednosti a schopnost vést lidi** (40 %, z toho 13 % rozhodně ano a 27 % spíše ano).

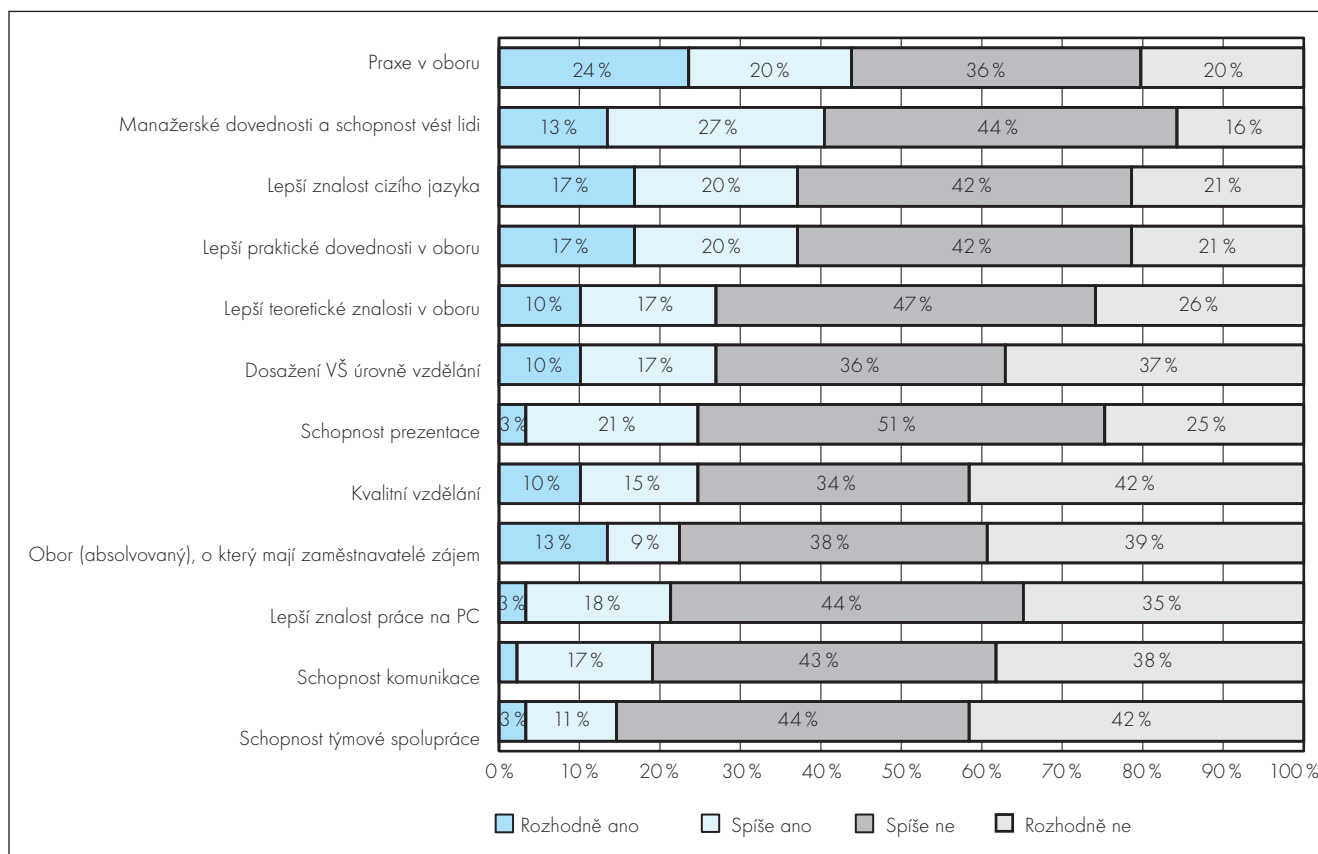
Z hlediska odbornosti chyběly 37 % absolventů **lepší praktické dovednosti v oboru** (17 % rozhodně ano a 20 % spíše ano) a 27 % uvádělo i vyšší potřebu **teoretických znalostí v oboru** (10 % rozhodně ano a 17 % spíše ano). K oblastem, ve kterých absolventi pocítují výraznější nedostatky, patří dále **znalost cizího jazyka** - lepší úroveň znalosti cizího jazyka při vstupu na trh práce potřebovalo 37 % dotázaných (17 % rozhodně ano a 20 % spíše ano).

V souvislosti s nejasným postavením VOŠ a lepším ohodnocením absolventů VŠ byla relativně frekventovanou odpovědí i **potřeba dosažení VŠ úrovně vzdělání** (27 %, z toho 10 % rozhodně ano a 17 % spíše ano) a **obor, o který mají zaměstnavatelé zájem** (22 %, z toho 13 % rozhodně ano a 9 % spíše ano).

Dále absolventům chyběly tzv. **měkké dovednosti, lepší schopnost prezentace, znalost práce na PC, schopnost komunikace a týmové spolupráce**. Deficit těchto dovedností ovšem nebyl příliš výrazný. Zásadní nedostatek uvádělo jen několik procent dotázaných, převažovala odpověď „spíše ano“.

6. Zkušenosti absolventů vyšších odborných škol s uplatněním na trhu práce

Obrázek 6.11 Znalosti a dovednosti, které absolventům při vstupu na trh práce chyběly

6.13 Celkové zhodnocení studia na VOŠ – silné a slabé stránky

Absolventi měli v rámci průzkumu možnost vyjádřit v otevřené otázce svůj názor na hlavní přínosy i nevýhody studia na VOŠ, tedy na „silné“ a „slabé“ stránky tohoto typu studia. Většina absolventů uváděla řadu přínosů, často komplexnějšího charakteru. V předloženém schématu, které rozděluje odpovědi absolventů z hlediska „silných“ a „slabých“ stránek studia a dále pak sleduje vnější a vnitřní aspekty, je zřejmé, že k silným stránkám studia na VOŠ z pohledu absolventů těchto škol patří:

- Praxe, včetně zahraniční
- Odborné exkurze
- Praktické zaměření výuky v souladu s reálně používanými postupy
- Dobrá úroveň přednášejících se zkušenostmi z praxe
- Individuální přístup, rodinné prostředí, každodenní kontakt s vyučujícími
- Vysoká úroveň odborných předmětů
- Možnost dálkové formy studia
- Kvalitní výuka cizích jazyků
- Kvalitní vzdělání odpovídající VŠ

Obrázek 6.12 Silné a slabé stránky studia VOŠ – názory absolventů VOŠ

	Silné stránky	Slabé stránky
Vnitřní	Praxe, včetně zahraniční Odborné exkurze Praktické zaměření výuky v souladu s reálně používanými postupy Dobrá úroveň přednášejících se zkušenostmi z praxe Individuální přístup, rodinné prostředí, každodenní kontakt s vyučujícími Vysoká úroveň odborných předmětů Možnost dálkové formy studia Kvalitní výuka cizích jazyků Kvalitní vzdělání odpovídající VŠ	Středoškolský systém výuky, prostředí blíží se střední škole Nižší samostatnost při výuce Stejně nároky jako na VŠ, ovšem s nižším titulem
Vnější	Pozitivní vnímání zaměstnavateli Rychlejší zapojení v praxi s ohledem na praktické znalosti Spolupráce se zaměstnavateli - různorodá praxe	Horší vnímání absolventů VOŠ oproti VŠ Nízká prestiž titulu Dis (je vnímán pouze jako nástavba SŠ) Nemožnost pokračovat přímo na magisterský obor Delší doba studia

Slabé stránky z hlediska vlastního studia VOŠ jsou především:

- „Středoškolský“ systém výuky, prostředí blížící se střední škole a každodenní výuka
- Nižší samostatnost při výuce
- Stejně nároky jako na VŠ, ovšem s nižším titulem

Nejvýznamnějším problémem studia VOŠ je ovšem rozpor mezi poměrně velmi dobře hodnoceným a podle názoru absolventů i náročným vzděláním na jedné straně a vnímáním a prestiží titulu DiS. ze strany trhu práce na straně druhé. Dalším problémem je pak nutnost získat titul Bc. v případě zájmu o magisterské studium, a tedy prodloužení doby studia.

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

Problematika předčasných odchodů ze vzdělávání je vnímána jako významný faktor boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Rizika spojená s předčasnými odchody žáků ze vzdělávání představují například dlouhodobá nezaměstnanost mladých, chudoba, vznik (resp. reprodukce) vyloučených lokalit, etnické problémy nebo závislost mladých lidí na sociálních dávkách. Z tohoto důvodu je třeba situaci v oblasti předčasných odchodů v ČR monitorovat a přijímat opatření pro snížení rizik, která by mohla vést ke zhoršení situace.

V rámci této kapitoly mapujeme problematiku předčasných odchodů ze středních škol ne z pohledu školské sféry, ale z pohledu úřadů práce, kam se žáci, kteří opouští vzdělávání, hlásí. Pokud totiž mladistvý zcela opouští vzdělávání, končí zpravidla jako nezaměstnaný na úřadě práce. Odtud se pak přesouvá buďto do zaměstnání, nebo zpět do vzdělávacího systému.

Ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Úřadu práce bylo provedeno dotazníkové šetření. Jeho hlavním cílem byla identifikace příčin vzniklé nepříznivé situace, kdy žák již reálně opouští vzdělávací systém a ocitl se v evidenci nezaměstnaných na úřadě práce, a dále pak zmapování nástrojů, které se v praxi úřadů práce využívají, a opatření, která by dle názorů pracovníků úřadů práce měla být přijata.

Sběr dat se uskutečnil v termínu 29. 9. 2019 - 15. 10. 2019 formou internetového dotazování. Oslovena byla všechna kontaktní pracoviště Úřadu práce v rámci celé ČR (tj. 212 poboček). V rámci šetření se podařilo získat 206 plně vyplněných dotazníků. S ohledem na nejvyšší možné využití získaných dat byly zpracovány i odpovědi z nedokončených dotazníků.

Zdroj: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-168>

7.1 Předčasné odchody ze vzdělávání

Předčasné odchody ze vzdělávání (early school leaving) podle metodiky Eurostatu zahrnují osoby ve věku 18–24 let, které splňují dvě podmínky:

- vzdělávání a odbornou přípravu ukončily po dosažení pouze nižšího sekundárního vzdělání či ještě nižšího;
- vzdělávání a odborné přípravy se již neúčastní.

V České republice tento údaj zjišťuje Český statistický úřad na základě výběrového šetření pracovních sil. V pod-

mínkách českého vzdělávacího systému jsou mezi předčasně odcházející zahrnovány jednak osoby, které po základní škole ve studiu nepokračují, jednak ti, kteří ke studiu střední školy nastoupili, ale studium nedokončili.

Předčasné odchody ze škol (anglicky school drop-out) – tento pojem se vztahuje zpravidla k odchodu ze škol před koncem povinné školní docházky, k odchodu před dosažením minimální kvalifikace nebo před dokončením střední školy. V českém prostředí se jedná o předčasné odchody před ukončením devátého ročníku základní školy a k jakémukoli dalšímu přerušení školní docházky na střední škole. Sběru těchto údajů se věnují školní matriky.

Z uvedených definic je zřejmé, že rozsah předčasných odchodů ze škol (zachycený ve školních matrikách) je v principu vyšší než výsledný počet osob, které skutečně vzdělávání opustí. Rozdíl souvisí s opakovanými návraty do vzdělávání, které jsou poměrně časté.

V České republice bylo procento předčasných odchodů dlouhodobě příznivé a pohybovalo se kolem 5 %. V roce 2011 činilo jen 4,9 %. Od roku 2011 ovšem dochází v ČR na rozdíl od většiny zemí EU k růstu procenta předčasných odchodů – v roce 2017 dosáhlo už 6,7 % a následně mírně pokleslo na hodnotu 6,2 %.

Česká republika se tedy zatím pohybuje pod cílovou hranicí 10 % v rámci celé EU, ovšem stanovený národní cíl pro rok 2020, který činí 5,5 %, už neplní a z hlediska trendu ho navíc výrazněji překračuje. Zatímco tedy v souladu s cíli Evropa 2020 dochází v souhrnu zemí EU k postupnému poklesu procenta předčasných odchodů z 13,4 % v roce 2011 na 10,3 % v roce 2019, Česká republika patří k několika zemím, kde se vývoj pohybuje nepříznivým směrem, a spolu se Slovenskem, Bulharskem a Maďarskem neplní stanovený národní cíl pro rok 2020.

7.2 Přehled žadatelů ve věku do 21 let evidovaných na úřadech práce

V období 30. 9. 2017 – 30. 9. 2019 byl celkový počet evidovaných žadatelů **ve věkové kategorii 16–21 let**, kteří dosáhli maximálně ukončeného středního vzdělání, 114 949, z toho bylo evidováno 7 512 (tj. 6,5 %) žadatelů bez vzdělání, 1 755 (tj. 1,5 %) žadatelů s neukončeným základním vzdě-

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

láním a 44 930 (tj. 39,1 %) žadatelů se základním vzděláním případně doplněným o vzdělání na praktické škole.

Vyučených potom bylo ve sledovaném období evidováno 24 167 (tj. 21 %) a uchazečů se středním vzděláním s maturitou 29 178 (tj. 25,4 %).

Přibližně 90 % evidovaných na úřadech práce pak evidenci v rámci sledovaného období také opustilo. Nejnižší podíl žadatelů pak evidenci opouštěl v rámci vzdělanostní kategorie s neúplným základním vzděláním a středním vzděláním bez maturity či výučního listu.

Při bližším pohledu na věkové složení žadatelů o evidenci na úřadu práce je patrné, že v největší míře byli evidováni 19–21letí uchazeči. Z hlediska stupně dosaženého vzdělání je pak ve skupině **19–21letých** rozložení žadatelů o evidenci na úřadech práce téměř rovnoměrné mezi žadateli se základním vzděláním, vyučenými a žadateli s úplným středním odborným vzděláním s maturitou.

Ve skupině **osmnáctiletých** je pak vzdělanostní rozložení uchazečů primárně mezi základním vzděláním (56 %) a středním odborným vzděláním s výučním listem (29 %).

Mezi **16- a 17letými** se jednalo především o žadatele o evidenci se základním vzděláním (70–75 %) a do jisté míry také o žadatele bez vzdělání (24 % šestnáctiletých a 18 % sedmnáctiletých).

Z hlediska doby evidence na úřadech práce největší podíl žadatelů evidenci ukončil do 3 měsíců (75 %). Do 6 měsíců pak evidenci ukončilo dalších 16 % žadatelů a do 9 měsíců dalších 6 % žadatelů. Více než 9 měsíců tedy na úřadech práce byla v evidenci pouze 3 % žadatelů.

Při pohledu na dosažené stupně vzdělání v tabulce 7.1 je patrné, že s dosaženým středním stupněm vzdělání se snižuje i doba evidence na úřadech práce. Vzhledem k situaci na trhu práce je ale doba evidence na úřadu práce obecně velmi krátká.

V rámci hojněji zastoupených stupňů dosaženého vzdělání evidenci do 3 měsíců opouštělo 70 % žadatelů **bez vzdělání** a dalších 18 % žadatelů bez vzdělání evidenci opustilo do 6 měsíců. V případě žadatelů s **neúplným základním vzdě-**

láním byla evidence ukončena do 3 měsíců v 64 % a do 6 měsíců v dalších 20 % případů. V případě uchazečů se **základním vzděláním** byla v 72 % případů evidence ukončena do 3 měsíců a v dalších 17 % případů byla evidence ukončena do 6 měsíců.

Ve skupině **vyučených** byla evidence ukončena do 3 měsíců v 80 % případů a do 6 měsíců v dalších 14 % případů. Obdobně tomu bylo i v případě vyučených s maturitou. V rámci skupiny žadatelů se **středním odborným vzděláním zakončeným maturitní zkouškou** byla evidence na úřadu práce ukončena v 77 % případů do 3 měsíců a v dalších 16 % případů do 6 měsíců.

Při bližším pohledu na důvody ukončení evidence na úřadě práce mezi žadateli s velmi nízkým stupněm dosaženého vzdělání je patrné, že primárně dochází k odchodům do zaměstnání (celkem 25 %) nebo k ukončení evidence z jiných než uvedených důvodů (69 %). **Pouze 4 % žadatelů pak jako důvod ukončení evidence na úřadě práce uvedla nástup na soustavnou přípravu na povolání**, přičemž o mírně vyšší hodnoty se jedná v případě uchazečů se základním vzděláním či praktickou školou.

7.3 Důvody, proč mladí lidé nejdou na střední školu

A jak to vidí pracovníci Úřadu práce, kteří s těmito mladými nezaměstnanými přicházejí do kontaktu? Obecně nejčastěji uváděným důvodem, proč mladí lidé nejdou na střední školu, je dle dotazovaných pracovníků **nezájem a nedostatečné uvědomění důležitosti vzdělání pro uplatnitelnost na trhu práce**. Že je tomu tak téměř vždy, uvedlo 24 % pracovníků, a že se jedná o velmi častý důvod, si myslí 64 % pracovníků. Pouze 12 % z nich pak tento důvod vnímá jako nepříliš častý.

Druhým nejčastěji uváděným důvodem je pak **odpor ke škole či učení**, kdy pracovníci uvedli téměř vždy v 15 % případů a velmi často v 57 % případů. V menší míře se s tímto důvodem setkává 24 % dotazovaných pracovníků ÚP.

Již v menší míře pak pracovníci úřadů práce považují za

Tabulka 7.1 Přehled o délce evidence žadatelů v evidenci ÚP (30. 9. 2017 – 30. 9. 2019)

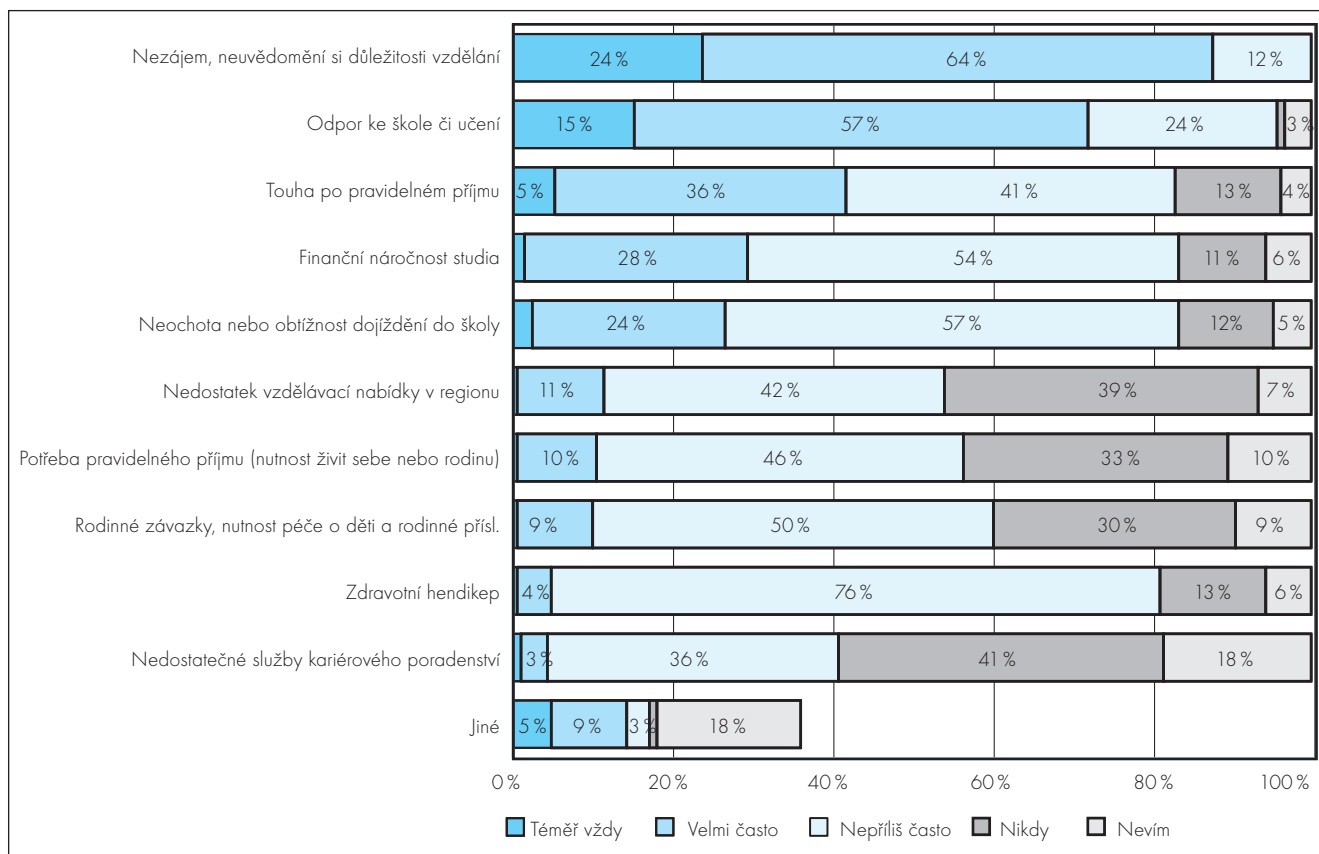
Stupeň dosaženého vzdělání	Doba evidence										
	Počet evidovaných	do 3 měsíců	%	3–6 měsíců	%	6–9 měsíců	%	9–12 měsíců	%	12–24 měsíců	%
Bez vzdělání	7 512	5 273	70%	1 360	18%	517	7%	216	3%	146	2%
Neúplné základní	1 755	1 117	64%	356	20%	167	10%	51	3%	64	4%
Základní vzdělání a praktická škola	44 930	32 392	72%	7 803	17%	2 960	7%	1 076	2%	698	2%
Nižší střední vzdělání	17	11	65%	4	24%	1	6%	0	0%	1	6%
Nižší střední odborné vzdělání	2 804	2 101	75%	423	15%	172	6%	70	2%	38	1%
Střední odborné (vyučen)	24 167	19 379	80%	3 444	14%	938	4%	257	1%	149	1%
Střední nebo střední odborné bez maturity a bez vyučení	226	182	81%	24	11%	13	6%	5	2%	2	1%
Úplné střední vzdělání	4 360	3 152	72%	873	20%	233	5%	86	2%	16	0%
Úplné střední odb. vzdělání (vyučení s maturitou)	4 028	3 219	80%	546	14%	171	4%	63	2%	29	1%
Úplné střední odb. vzdělání s maturitou (bez vyučení)	25 150	19 393	77%	4 102	16%	1 186	5%	330	1%	137	1%
Celkový součet	114 949	86 219	75%	18 935	16%	6 358	6%	2 154	2%	1 280	1%

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

Tabulka 7.2 Způsob ukončení evidence žadatelů v evidenci ÚP (30. 9. 2017 – 30. 9. 2019)

Způsob ukončení evidence	Celkem		Dosažený stupeň vzdělání					
			Bez vzdělání		Neúplné základní vzdělání		Základní vzdělání / praktická škola	
Nástup na soustavnou přípravu na povolání	2 191	4%	197	3%	29	2%	1 965	5%
Našel si práci sám	11 519	23%	1 233	18%	207	13%	10 079	25%
Umístěný agenturou práce - nástup do zaměstnání	33	0%	0	0%	1	0%	32	0%
Umístěný ÚP - nástup do zaměstnání	1 179	2%	97	1%	28	2%	1 054	3%
Zahájil SVČ bez příspěvku ÚP	371	1%	28	0%	3	0%	340	1%
Ostatní	34 017	69%	5 206	77%	1 270	83%	27 541	67%
Celkový součet	49 310	100%	6 761	100%	1 538	100%	41 011	100%

Obrázek 7.1 Jak časté jsou podle vašeho názoru následující důvody, proč mladí lidé nejdou na střední školu? (N = 211)

Tabulka 7.3 Jak časté jsou podle vašeho názoru následující důvody, proč mladí lidé nejdu na střední školu? Odpovědi na možnost „Jiné“ (N = 38)

	Celkem		Téměř vždy		Velmi často		Nepříliš často		Nevím	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vliv rodiny nepodporující vzdělávání	21	57%	6	16%	11	30%	2	5%	2	5%
Neochota se dále vzdělávat	7	19%	3	8%	4	11%	0	0%	0	0%
Finanční pohodlí (systém či rodiče)	4	11%	1	3%	3	8%	0	0%	0	0%
Těhotenství	1	3%	0	0%	1	3%	0	0%	0	0%
Absence některých oborů	2	5%	0	0%	0	0%	2	5%	0	0%
Vliv kamarádů	1	3%	0	0%	0	0%	1	3%	0	0%
Zaměstnavatelé nepožadují vyučnický list	1	3%	0	0%	0	0%	1	3%	0	0%

důvod, proč mladí lidé nejdu na střední školu, také **touhu po pravidelném příjmu**. 5 % pracovníků ÚP uvedlo, že touha po pravidelném příjmu je téměř vždy důvodem, proč mladí lidé nechodí na střední školu, a 36 % pracovníků tento důvod považuje za velmi častý.

Za relativně časté důvody, proč mladí lidé nejdu na střední školu, pak pracovníci úřadů práce považují také **finanční náročnost studia** a **neochotu dojíždět do školy nebo obtíže s dojížděním**.

Naopak mezi nejméně časté důvody, proč mladí lidé ne-

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

chodí na střední školu, se dle názorů pracovníků úřadů práce řadí zdravotní hendikep, nedostatek vzdělávací nabídky v regionu, rodinné závazky a nutnost péče o rodinné příslušníky či objektivní potřeba pravidelného příjmu.

V případě možnosti odpovědi formou otevřených otázek uvedlo další vlastní důvody 38 osob. 57 % z nich jmenovalo příčiny předčasného odchodu ze vzdělávání spadající do kategorie vlivu rodiny a rodinného zázemí, které nepodporuje vzdělávání. Téměř vždy jde o tuto příčinu podle 16 % pracovníků a velmi často podle 30 %. Dle dotazovaných se dále také jedná o neochotu se dále vzdělávat, a to celkově v 19 % uvedených volných odpovědích, nezanedbatelný je i zájem o sociální dávky (16 %).

7.4 Důvody, proč mladí lidé nedokončí střední školu

Pokud se zaměříme na důvody, kvůli kterým dle názorů pracovníků úřadů práce mladí lidé nedokončí střední školu, jako nejčastější důvod pro nedokončení střední školy vidí pracovníci ÚP **nízkou vnitřní motivaci a neschopnost vytrvat v započatém studiu** (téměř vždy 28 %, velmi často 60 %). Druhým nejčastějším důvodem pak je dle názorů pracovníků úřadů práce **nízká či žádná motivace ze strany rodiny**. S druhou jmenovanou příčinou se téměř vždy setkávají pracovníci ve 13 % případů a velmi často ve 48 % případů. Ve 34 % případů se však dotazovaní pracovníci přiklání také k tomu, že jde o nepříliš častou příčinu.

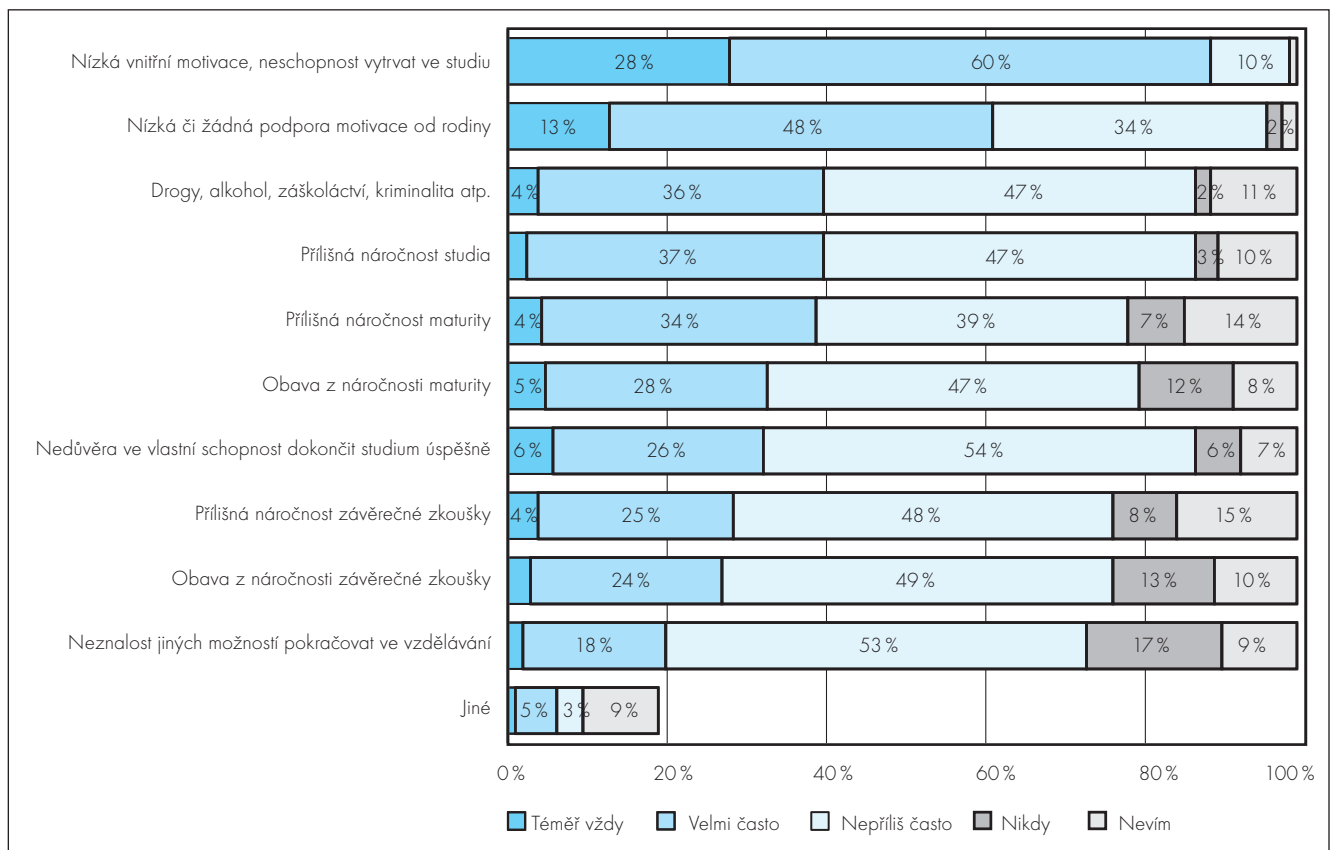
Relativně podobně dále pracovníci úřadů práce hodnotili jako časté příčiny, proč mladí lidé nedokončí střední školu, **drogovou závislost, závislost na alkoholu, záškoláctví, kriminalitu apod.** (téměř vždy 4 %, velmi často 36 %), ale také **přílišnou náročnost studia** (téměř vždy 2 %, velmi často 37 %) či **přílišnou náročnost maturitní zkoušky** (téměř vždy 4 %, velmi často 34 %) nebo obavu z její náročnosti.

Naopak v nejmenší míře dle názorů pracovníků úřadů práce za nedokončení střední školy stojí **neznalost jiných možností, jak pokračovat ve vzdělávání, obava z náročnosti závěrečné zkoušky či nedůvěra ve vlastní schopnost dokončit studium úspěšně**.

Tabulka 7.4 Jak časté jsou podle vašeho názoru následující důvody, proč mladí lidé nedokončí střední školu? Odpovědi na možnost „Jiné“ (N = 20)

	Celkem		Téměř vždy		Velmi často		Nepříliš často	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Nezájem o další studium	4	20%	1	5%	2	10%	1	5%
Těhotenství či zdravotní důvody	5	25%	0	0%	3	15%	2	10%
Vliv rodiny či vrstevníků	2	10%	1	5%	1	5%	0	0%
Problémy v kolektivu	2	10%	0	0%	2	10%	0	0%
Špatná volba oboru	2	10%	0	0%	1	5%	1	5%
Finanční příjem	1	5%	0	0%	1	5%	0	0%
Dobrovolné zařazení do evidence	1	5%	0	0%	1	5%	0	0%
Rodinná situace	3	15%	0	0%	0	0%	3	15%

Obrázek 7.2 Jak časté jsou podle vašeho názoru následující důvody, proč mladí lidé nedokončí střední školu? (N = 210)

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

V případě možnosti otevřených otázek uvedlo vlastní důvody 20 osob.

Nejčastěji se pak jednalo o nezáměr o další studium (téměř vždy v 5 % a velmi často v 10 % odpovědí). Jako další častý důvod bylo uváděno těhotenství či zdravotní důvody (velmi často v 15 % odpovědí).

7.5 Opatření pro omezení předčasných odchodů žáků ze vzdělávání v rámci školy

Při bližším pohledu na to, jaká opatření mohou v rámci omezení předčasných odchodů podniknout školy, se nejvíce dotazovaných shodovalo na potřebě posilování či vytváření **vědomí důležitosti kvalifikace a vzdělání pro budoucí uplatnění** (jako důležité to uvedlo dohromady 97 % respondentů) a na důležitosti **komunikace školy a rodičů o prospěchu žáka a včasného řešení problémů** (také dohromady 97 % dotázaných).

Více než 90 % respondentů se dále shodlo na důležitosti pomoci školy při **odhadu vlastních schopností a studijních předpokladů** (96 %) a **dostatečné informovanosti o požadavcích a nárocích studia** (95 %). Důležité je rovněž zajištění **informovanosti žáků a jejich rodičů o vhodné vzdělávací nabídce oborů středoškolského vzdělání** (92 %) a **pozor-**

nost a pomoc ze strany kariérového poradenství ve škole (90 %).

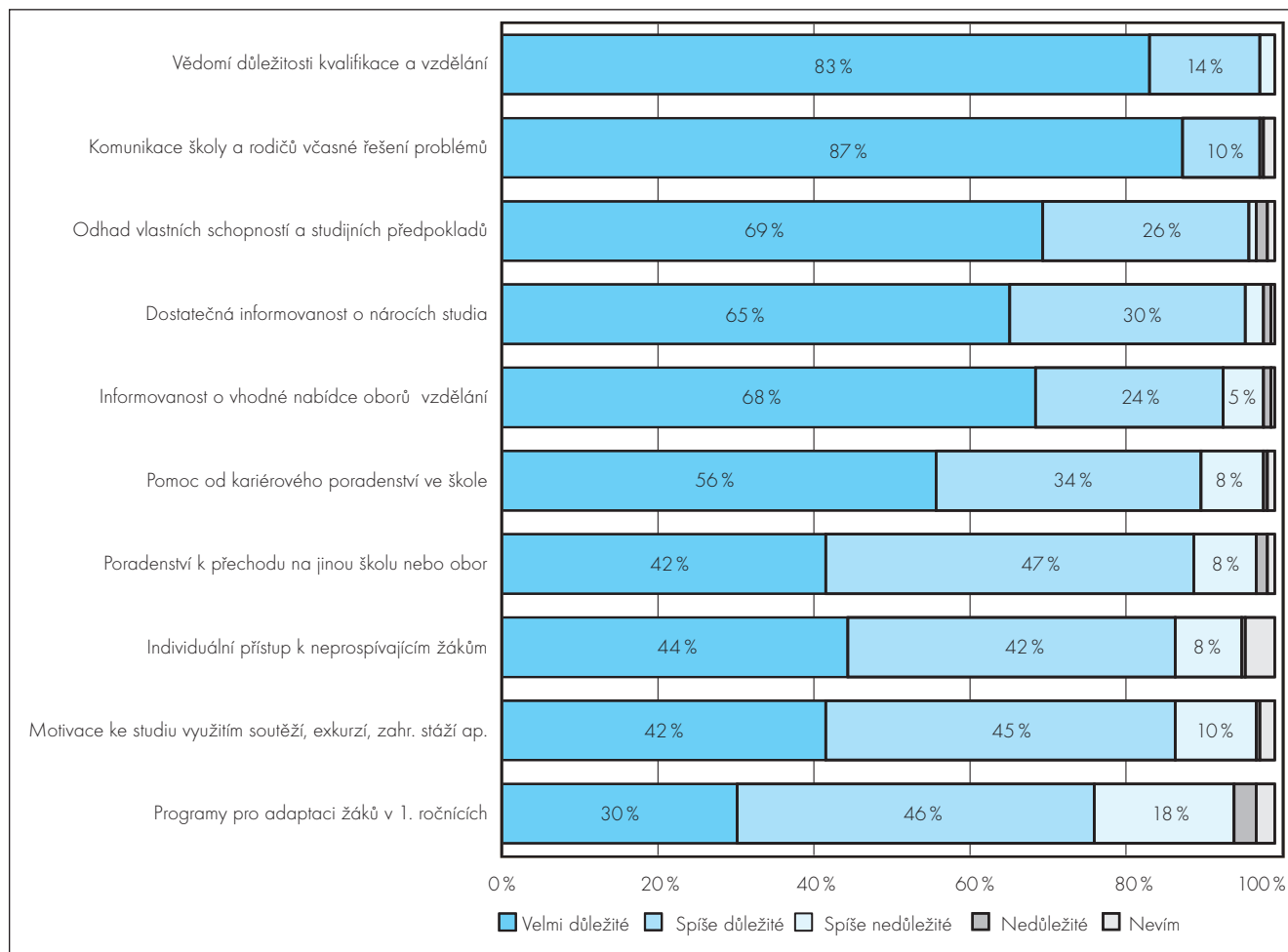
Rovněž další skupinu opatření, jako je například **poradenství zaměřené na možnost přechodu na jinou školu nebo obor, individuální přístup k žákům se špatným prospěchem a posilování motivace žáků ke studiu jejich zapojením do odborných soutěží, exkurzí, zahraničních stáží a podobně**, považuje za důležitou více než 85 % pracovníků úřadů práce.

V menší míře hodnotili pracovníci úřadů práce jako důležité opatření pouze **programy s cílem usnadnit adaptaci žáků v 1. ročnících**. Toto opatření označilo za velmi nebo spíše důležité 76 % respondentů a ve větší míře (18 %) se o něm pracovníci ÚP vyjadřovali jako o spíše nedůležitém.

Z osob, které uvedly odpověď při možnosti sdělení vlastních zkušeností (11 jiných odpovědí), hovoří více než jedna třetina dotazovaných (36 %) o důležitosti **finanční motivace v podobě stipendia či placené praxe**. Za důležité také považuje celkem 27 % respondentů **mezilidské vztahy** a 18 % respondentů uvádělo názor, že předčasným odchodům ze vzdělávání by pomohlo zabránit **psychologické poradenství**.

Velká pozornost byla v dotazníku věnována zjištění názorů na to, jaká **opatření ve vzdělávacím systému by**

Obrázek 7.3 Co je podle vašeho názoru důležité pro omezení předčasných odchodů žáků ze vzdělávání (čemu by škola měla věnovat pozornost)? (N = 210)

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

Tabulka 7.5 Co je podle vašeho názoru důležité pro omezení předčasných odchodů žáků ze vzdělávání? Odpovědi na možnost „Jiné“ (N = 11)

	Celkem		Velmi důležité		Spíše důležité	
	N	%	N	%	N	%
Finanční motivace stipendii či placenou praxí	4	36%	2	18%	2	18%
Mezilidské vztahy	3	27%	1	9%	2	18%
Psychologické poradenství	2	18%	2	18%	0	0%
Podpora rodičů s vazbou ke studiu	1	9%	1	9%	0	0%
Přísnější kritéria přijetí pro vyšší podíl studentů s lepšími předpoklady ke studiu	1	9%	1	9%	0	0%

byla **efektivní** jako prevence předčasných odchodů ze vzdělávání. Velmi zajímavé je to, že pracovníci úřadů práce, kteří se setkávají s žáky škol jako s žadateli o zařazení do evidence, považují nejvíce za potřebné **posílit komunikační dovednosti** žáků (za velmi nebo spíše efektivní to považuje 97 % respondentů). Je zřejmé, že nedostatky v komunikaci, ve

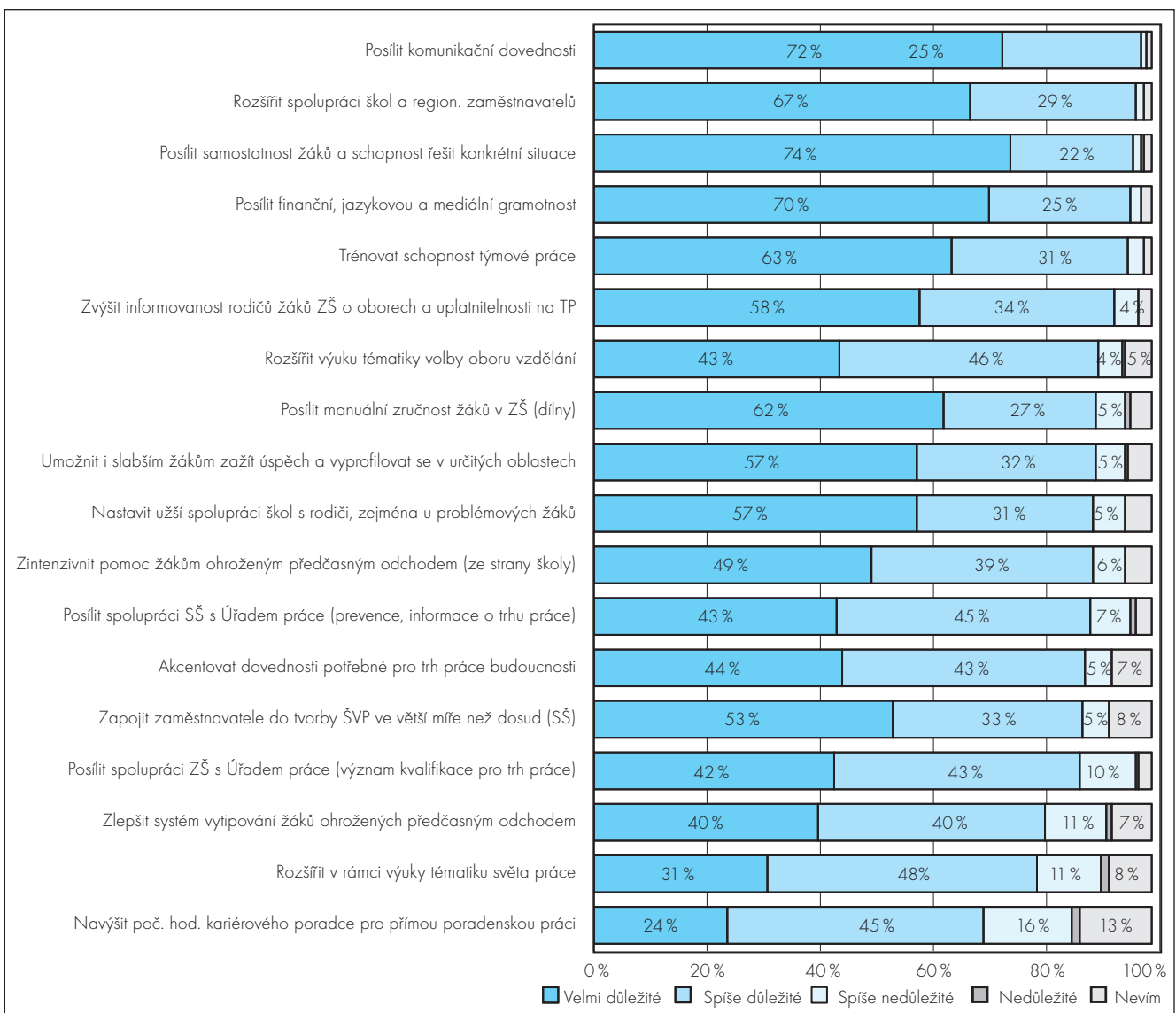
schopnosti jednat s budoucím zaměstnavatelem jsou pro tyto žáky zásadním problémem při hledání práce.

Prevenci předčasných odchodů by podle názoru respondentů výrazně prospělo **rozšíření spolupráce škol a regionálních zaměstnavatelů** (96 %), ale i **posílení samostatnosti žáků a jejich schopnosti řešit konkrétní situace** (95 %) a **posílení jejich finanční, jazykové a mediální gramotnosti** (95 %).

Více než 90 % pracovníků úřadů práce dále jako efektivní opatření označilo **trénování schopnosti týmové práce** (94 %) a **zvýšení informovanosti rodičů žáků ZŠ o výběru oboru vzdělání a uplatnitelnosti na trhu práce** (92 %).

Na druhou stranu jako méně efektivní opatření respondenti označovali **zlepšení systému včasného vytipování žáků ohrožených předčasným odchodem** (80 %), **rozšíření tematiky světa práce v rámci výuky** (78 %) a **navýšení počtu hodin výchovně-kariérového poradce pro přímou poradenskou práci** (69 %), i když i zde hodnocení důležitosti těchto opatření dosahuje významných hodnot.

Obrázek 7.4 Jaká opatření ve vzdělávacím systému by byla podle vašeho názoru efektivní jako prevence snížení předčasných odchodů ze vzdělávání (N = 209)

7.6 Formy práce s mladými lidmi, kteří předčasně opustili vzdělávání, ze strany úřadů práce

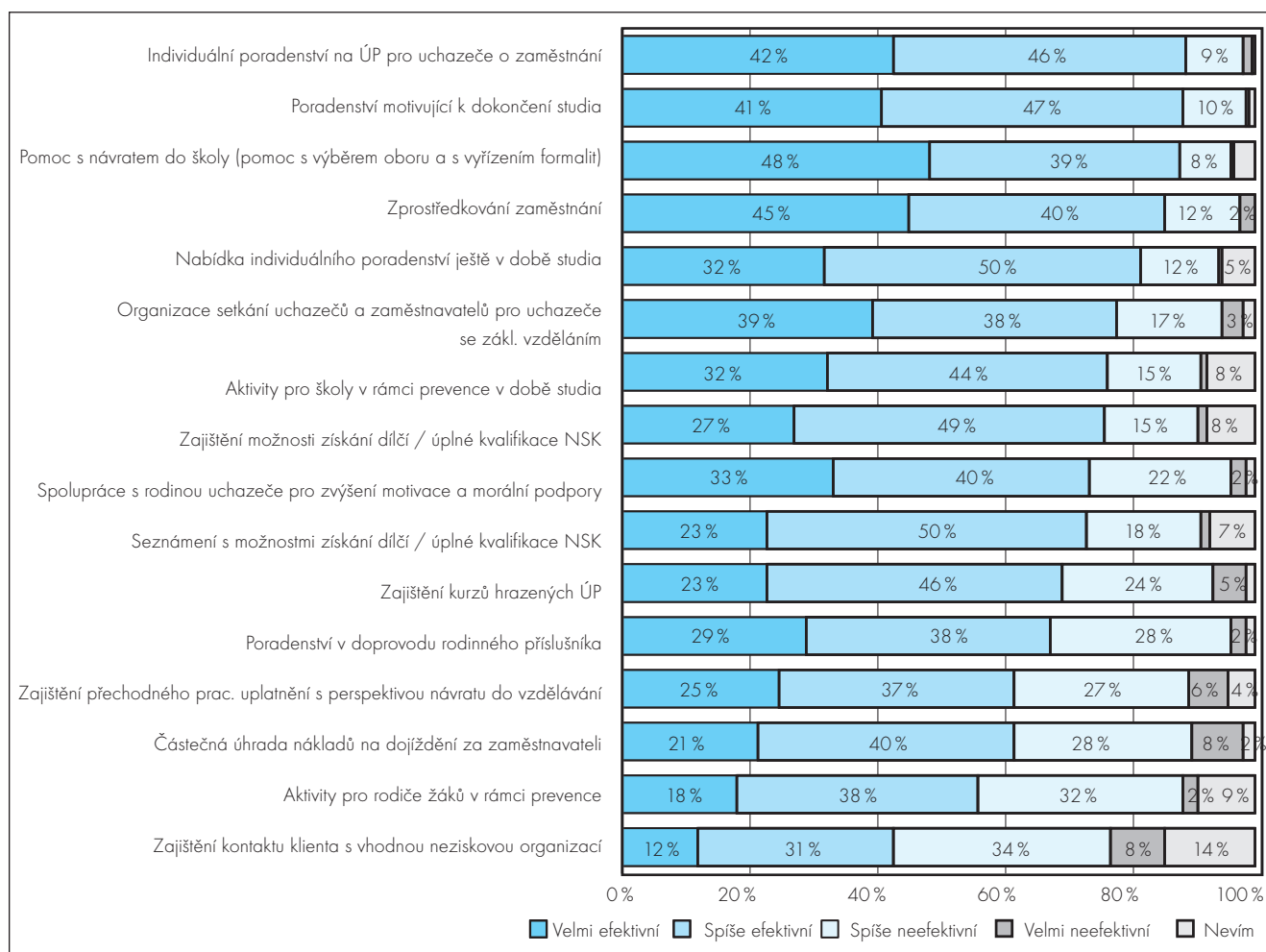
Při bližším pohledu na formy práce s mladými lidmi, kteří předčasně opustili vzdělávání, je patrné, že pracovníci úřadů práce považují za velmi efektivní **individuální poradenství na úřadu práce pro uchazeče o zaměstnání** (aktivitu za velmi nebo spíše efektivní označilo 88 % respondentů) a **poradenství motivující k dokončení studia** (88 %). Za efektivní nebo spíše efektivní aktivitu dále označilo 87 % respondentů také **pomoc s návratem do počátečního vzdělávání**, 85 % respondentů považuje za efektivní **zprostředkování zaměstnání** a 81 % respondentů pak **nabídku individuálního poradenství ještě v době studia**.

Přibližně 75 % pracovníků úřadů práce dále označilo za efektivní opatření **organizování setkání uchazečů o zaměstnání** se zaměstnavateli pro uchazeče se základním vzděláním (77 %), **aktivitu pro školy v rámci prevence v době studia** (76 %), **zajištění možnosti získání dílčí či úplné kvalifikace NSK²¹** (75 %), **spolupráci s rodinou uchazeče o zaměstnání s cílem zvýšení motivace a morální podpory** (73 %) a **seznámení s možnostmi získání dílčí či úplné kvalifikace NSK** (73 %).

Naopak nejmenší podíl respondentů považoval za velmi nebo spíše efektivní opatření ze strany úřadů práce **zajištění kontaktu klienta s vhodnou neziskovou organizací** (42 %) a **aktivitu pro rodiče žáků v rámci prevence** (56 %).

Pracovníků úřadů práce jsme se dále v rámci šetření ptali na to, které formy práce s mladými lidmi realizují. Z šetření vyplývá, že úřady práce nejčastěji realizují **individuální poradenství pro uchazeče o zaměstnání** a **zprostředkování**

Obrázek 7.5 Jaké formy práce na pracovištích ÚP by byly podle vašeho názoru vhodné pro práci s mladými lidmi, kteří předčasně opustili vzdělávání? (N = 210)

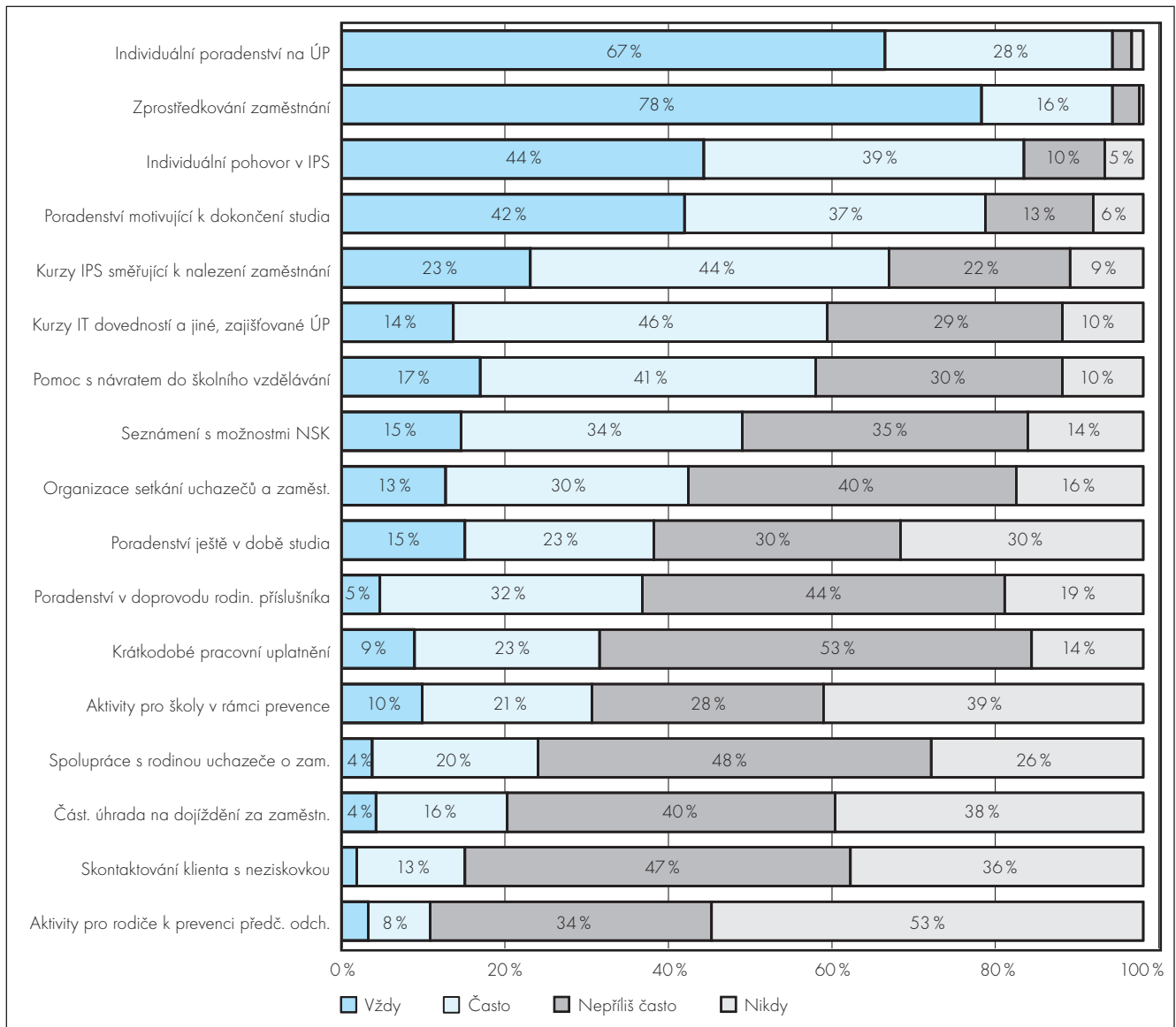
21) NSK - Národní soustava kvalifikací nabízí vedle školní docházky další možnou cestu k získání potřebné profesní kvalifikace popsané ve standardech NSK. Zájemce má možnost prokázat při standardizované zkoušce způsobilost k řádnému výkonu určité pracovní činnosti nebo souboru pracovních činností a tak získat osvědčení o získání dílčí kvalifikace.

zaměstnání (shodně jako pravidelnou nebo častou formu práce uvádí 94 % respondentů). 84 % pracovišť Úřadu práce dále realizuje **individuální pohovory v IPS** a 79 % vždy nebo velmi často při práci s mladými lidmi uvádí **poradenství motivující k dokončení studia**.

Pracovníci úřadů práce se dále vyjádřili, že vždy nebo

7. Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním

Obrázek 7.6 Jaké formy práce s mladými (do 25 let) s nejvýše základním vzděláním realizujete? (N = 208)

velmi často realizují kurzy IPS směřující k nalezení zaměstnání (67 %), kurzy IT dovedností a jiné kurzy zajišťované ÚP (59 %) a pomáhají klientům s návratem do počátečního vzdělávání (58 %).

Již v menší míře se pak respondenti vyjadřovali, že vždy nebo velmi často seznamují klienty s možnostmi NSK (49 %), organizují setkání uchazečů o zaměstnání a zaměstnavatelů poptávajících uchazeče se základním vzděláním (42 %), provádějí individuální poradenství ještě v době studia (38 %) či poradenství v doprovodu rodinného příslušníka (37 %). Přibližně jedna třetina dotázaných pracovníků úřadů práce uvádí jako vždy nebo velmi často realizované činnosti krátkodobé pracovní uplatnění klientů (32 %) či aktivity pro školy v rámci prevence předčasného ukončení studia (31 %).

V nejmenší míře se pak na pracovištích úřadů práce věnují spolupráci s rodinou uchazeče o zaměstnání s cílem zvýšení motivace a morální podpory (24 %) a dále úřady

práce v menší míře částečně hradí náklady na dojíždění za potenciálními zaměstnavateli (20 %), spolupracují s neziskovými organizacemi (15 %) a realizují v rámci prevence předčasného ukončení studia aktivity pro rodiče žáků (11 %).

V 10 případech dále dotazovaní pracovníci úřadů práce volili možnost „jiné“ a uváděli především realizaci burzy práce, možnosti vstupu do projektů ESF apod., ale také skupinové poradenství a testování studijních předpokladů.

7.7 Situace žáků maturitních oborů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky

Samostatná otázka s volnou odpovědí byla orientována na charakteristiky klientů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky, a na jejich odlišnosti od klientů, kteří studium na střední škole ukončili dříve, než dospěli k maturitní zkoušce. Otázka byla určena pro pracovníky, kteří se touto skupinou zabývali, v rámci dotazníkového šetření jsme získali 116 odpovědí. Z odpovědí

pracovníků úřadů práce pak jsou patrné dvě hlavní skupiny charakteristik, a to: **přístup klientů k dokončení studia** a jejich **strategie na trhu práce**.

Z hlediska přístupu klientů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky, je ve výpovědích pracovníků úřadů práce patrná **silná motivace k dokončení studia**. Klienti zpravidla přichází na úřad práce s cílem vykonat maturitní zkoušku v nejbližším možném termínu a s úřadem práce dobře spolupracují. Jsou aktivní v rámci poradenských služeb a zpravidla si uvědomují důležitost vzdělání a jsou velmi motivováni k dokončení střední školy. Klienti jsou zpravidla také motivováni ze strany rodiny. Na rozdíl od klientů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky, klienti, kteří opustili střední školu v nižších ročnících, již příliš nejeví zájem o další vzdělávání a mají spíše zájem o uplatnění na trhu práce.

Výraznější problém je pak patrný v případě opakovaných neúspěšných pokusů o vykonání maturitní zkoušky, kdy se klienti potýkají s prudkou ztrátou motivace k vykonání zkoušky a ztrácí sebedůvěru. Část klientů je pak ochotná volit srovnatelnou alternativu v oborech bez maturitní zkoušky a dosáhnout tak středoškolského vzdělání a část klientů odchází na trh práce do méně kvalifikovaných pracovních pozic, přičemž jim ovšem v případě zhoršení situace na trhu práce hrozí opakované ztráty zaměstnání. Objevují se i negativní dopady neúspěšnosti žáků, ti trpí pocitem zbytečnosti a ztráty čtyř let

života i financí za studia, jejich uplatnění na trhu práce je špatné, jsou bez kvalifikace a berou to jako životní prohru a nezdár.

Pokud se zaměříme na **strategii klientů, kteří neuspěli u maturitní zkoušky, na trhu práce**, tak je pro skupinu především typický **zájem o krátkodobé pracovní pozice za účelem překlenutí doby mezi jednotlivými termíny opravných maturitních zkoušek**. Pro klienty je dále typické, že si špatně uvědomují svoji pozici na trhu práce a usilují o získání zaměstnání, ve kterých je požadavkem ukončené středoškolské vzdělání.

Nabídka nekvalifikovaných pracovních pozic vyžadujících nižší stupeň vzdělání pak pro klienty působí jako další motivace pro dokončení střední školy. Výjimku pak mohou tvořit některé vybrané obory s velmi vysokou poptávkou po zaměstnancích, kde je možné nalézt uplatnění i bez odpovídajícího vzdělání. Tato situace je však dle výpovědí respondentů pouze dočasná.

Pracovníci úřadů práce rovněž upozorňují, že **přístupy neúspěšných maturantů jsou individuální** a že se setkávají i s případy naprostého nezájmu o další uplatnění, většinou ve spojitosti s požíváním návykových látek. V rámci těchto výpovědí jsou pak tito klienti vykreslováni jako demotivovaní, s nízkým sebevědomím, bez pracovních návyků a bez opory v rodině.

8. Závěr

Podle jakých kritérií je vhodné a účinné posuzovat (ne)úspěch při uplatnění absolventů škol na trhu práce? Jednoduchá odpověď neexistuje. Do této rovnice vstupuje mnoho rozdílných faktorů. Patří k nim na jedné straně ekonomické podmínky, charakteristiky trhu práce a potřeby zaměstnavatelů, ale i vzdělávací soustava, politické tlaky či demografický vývoj. Velkou roli při uplatnění navíc hrají subjektivní názory, přesvědčení, očekávání a motivace samotných absolventů.

Tato publikace se věnovala popisu současných trendů v České republice, které se úzce týkají právě vztahu mezi trhem práce a vzdělanostní tematikou. Získané informace mají sloužit nejen pro kariérové poradenství a rozhodování žáků o svém budoucím studiu a uplatnění na trhu práce, ale i pro školskou sféru jako zpětná vazba či podklad pro budoucí směřování a rozvoj odborné přípravy a vzdělávání žáků.

Co se týče **vzdělanostní a oborové struktury žáků ve středním vzdělávání, celkově můžeme vývoj hodnotit pozitivně**. V posledním roce zesílil trend, který začal v roce 2017 – **narostl počet žáků vstupujících do prvních ročníků středních škol**, a to o 2 798 žáků na 103 021 přijatých. Tento nárůst bude pokračovat i v dalších letech.

Počet nově přijatých žáků vzrostl ve školním roce 2019/20 ve všech kategoriích vzdělání kromě maturitních oborů kategorie IO. Podíl žáků **přijatých do maturitního vzdělávání po-**

klesl o 0,5 procentního bodu na hodnotu 69,1 %, naopak **podíl žáků přijatých do učebních oborů** se po třech letech vrátil na **hodnotu 30,0 %**.

Regionální rozdíly jsou však velké. Nižší hodnoty podílu žáků přijatých do učebních oborů (pod 29 %) vykazují Jihomoravský a Zlínský kraj. Specifické postavení zaujímá Praha s pouhými 18,1 % vyučených. Na opačném pólu jsou kraje Karlovarský (40,2 %) a Ústecký (37,9 %).

V dlouhodobém pohledu **významně narostly podíly žáků nově přijatých** do skupin oborů Elektrotechnika a Zdravotnictví. Poslední dva roky také rostl podíl žáků ve stavebních a uměleckých oborech. **Největší poklesy** v pětiletém pohledu vykazují skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus a Strojírenství.

Vzhledem k rostoucí ekonomice a potřebě pracovních sil není příliš příznivé, že ještě několik let bude pokračovat snižování počtu absolventů škol. Z velké části je to však způsobeno demografickými vlivy. Také nelze počítat s poklesem podílu přijímaných do terciárního studia, i když v nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání pokračuje dlouhodobý trend snižování počtu žáků.

Z dlouhodobého hlediska není dobré mladé lidi odrazovat od získání co nejvyšší úrovně vzdělání, jaké jsou schopni dosáhnout. **K vyrovnání nabídky a poptávky je vhodné dospět jinými prostředky – především investicí do techno-**

logií a inovací zvyšujících přidanou hodnotu lidské práce, ve druhé řadě zvýšením mezd, finančních nebo nefinančních benefitů pro udržení stávajících zaměstnanců nebo získáním pracovních sil ze zahraničí. Na druhé straně je samozřejmě **potřebné mladé lidi motivovat k volbě mnohdy náročnějších, nicméně perspektivních oborů vzdělání a umožnit jim svobodné rozhodování založené na úplných informacích i z hlediska uplatnitelnosti vzdělání na trhu práce.**

Třetí kapitola se věnovala výsledkům šetření mezi absolventy škol po třech letech od ukončení studia, a to podle oborového zaměření. Z výsledků je možno konstatovat, že **analýzy vybraných skupin oborů ukazují poměrně značné rozdíly, a to jak z hlediska reflexe volby oboru a kategorie vzdělání, tak i spokojenosti se získanými kompetencemi, zájmem uplatnit se v oboru i úrovni připravenosti pro studium VŠ.**

Z hlediska **důvodů souvisejících s volbou oboru** je dominantním faktorem **zájem o obor**, dále se ovšem motivační faktory poměrně výrazně liší. Například **technické obory** na maturitní i učební úrovni volí žáci kromě zájmu o obor i z důvodu **očekávání snadného uplatnění na trhu práce** a často i **vyššího finančního ohodnocení**. Některé obory naopak představují pro žáka častěji „náhradní řešení“ v případě nepřijetí na jiný obor nebo z důvodu špatných studijních výsledků; k těmto oborům patří například učební obory ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus. Poměrně novým motivačním faktorem, zejména na úrovni učebních oborů, jsou **stipendia poskytovaná žákům vybraných oborů**, která jsou určena k podpoře zájmu o nedostatkové obory na trhu práce; tyto pobídky hrají výraznější roli např. ve skupině strojírenských oborů na úrovni vyučení. Ve skupinách oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost a Pedagogika, učitelství a sociální péče je naopak relativně častějším důvodem volby snaha vyhnout se některým předmětům, zejména matematice.

Do **rozhodování o tom, zda žák zvolí maturitní nebo učební obor**, vstupuje celá řada faktorů. V kategorii maturitních oborů je dominantním důvodem snaha získat maturitní vzdělání (90 %) a mít možnost pokračovat na VŠ/VOŠ (71 %). Na druhé straně vysoké procento žáků vstupujících do odborného maturitního vzdělávání (61 %) si toto vzdělání volí proto, že chtějí mít ukončené odborné vzdělání a kvalifikaci, která jim zajistí jistotu vstupu na trh práce i bez nutnosti pokračovat na VŠ.

Významné odlišnosti se ukazují i v dalších sledovaných oblastech. Zejména se ukazuje, že **pozitivní vztah k oboru nebo kladné hodnocení získané úrovně vzdělání se nemusí automaticky promítat do výraznějšího uplatnění absolventů v oboru**. Například absolventi učebních strojírenských oborů nehodnotí svoji školní přípravu příliš pozitivně a jejich vztah k oboru je spíše průměrný, poměrně často ovšem zůstávají v oboru nebo v příbuzném oboru. Vyučení v elektrotechnických oborech jsou celkem spokojeni se školní přípravou a mají kladný vztah k oboru, ovšem méně často v oboru skutečně pracují. Vyučení v gastrooborech hodnotí školu pozitivně, ale často by si vybrali raději jiný obor, zároveň ovšem relativně často v oboru nebo v příbuzném oboru pracují.

Podobná situace je i v maturitních oborech, kdy například

v technických oborech převládá slabší nebo průměrné hodnocení celkové školní přípravy a připravenosti pro studium VŠ. Na druhé straně absolventi mají převážně kladný vztah k oboru, častěji by si svůj obor zvolili znovu a častěji v tomto oboru, případně v příbuzném oboru i pracují. Ve skupině oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus je celková úroveň školní přípravy hodnocena průměrně, ovšem absolventi nejsou příliš spokojeni s připraveností ke studiu na VŠ, a rovněž jejich vztah k oboru není příliš pozitivní a často pracují mimo něj. Ve skupině oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost jsou hodnocení vzdělání i vztah k oboru pozitivní, vysoké procento absolventů ale pracuje mimo obor. Naopak ve skupině oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče je hodnocení vzdělání pozitivní, a to včetně připravenosti ke studiu na VŠ, vysoký je i podíl pracujících v oboru.

Ukazuje se tak, že vztah mezi vzděláváním a trhem práce je poměrně komplikovaný a vícevrstevný a výsledné uplatnění absolventů v oboru závisí nejen na vztahu k oboru a získaných kompetencích, ale i na řadě dalších faktorů souvisejících s trhem práce, poptávkou zaměstnavatelů, platovým ohodnocením i pracovními podmínkami a absolventi v tomto procesu hrají aktivní roli.

A jak je to se statistickými údaji o **nezaměstnanosti absolventů škol? Hodnoty tohoto ukazatele se mezi lety 2013 a 2018 výrazně snížily ve všech kategoriích vzdělání**, což jednoznačně souvisí s růstem ekonomiky jak u nás, tak v celosvětovém měřítku. V posledním roce už k **významným poklesům míry nezaměstnanosti absolventů škol nedochází**, protože již v loňském roce byly hodnoty velmi nízké.

V posledním roce se nejvíce snížila nezaměstnanost hlavně absolventů oborů **středního vzdělání s výučním listem kategorie E** (v dubnu 2019 **7,7 %**), u absolventů **středního vzdělání s výučním listem kategorie H** (na **3,7 %**) a absolventů **nástavbového vzdělání** (na **4,5 %**).

Podle dat z Výběrového šetření pracovních sil se **míra nezaměstnanosti mladých lidí** (ve věku 15–24 let) **se středním vzděláním pohybuje mezi 4 až 7 %**.

V celkovém pohledu nacházíme **nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů ve zdravotnických oborech**, v podstatě nezávisle na kategoriích vzdělání, s výjimkou oborů VOŠ. **Vysoké hodnoty míry nezaměstnanosti** v celkovém pohledu všech kategorií nacházíme ve skupinách Služby a Ekonomické vědy a nauky. U skupiny službových oborů to však ovlivňuje převaha absolventů v kategoriích nižší úrovně vzdělání (H, E), u skupiny Ekonomické vědy a nauky se zřejmě již začíná objevovat určitá přesycenost těmito absolventy.

Výrazně nadprůměrnou míru nezaměstnanosti mají ekonomicky aktivní lidé v pomocných profesích (uklízeči, pomocní pracovníci). V dalších profesích se míra nezaměstnanosti pohybuje mezi 4 a 5 %, jde o profese zaměřené na gastronomii, pomocné práce ve výrobě, domácí péči a terénní sociální služby a překvapivě i pekaře, cukráře a výrobce cukrovinek (zde však půjde převážně o cukráře, kterých je dlouhodobě připravováno neúměrně mnoho). Z profesí vyžadujících minimálně maturitní vzdělání se v oblasti vyšší úrovně míry nezaměstnanosti objevují pouze odborní pracovníci v oblasti peněžnictví.

Podprůměrnou míru nezaměstnanosti nacházíme zejména u pracovníků s vysokoškolským magisterským vzděláním. Následují pracovníci technických profesí vyžadujících maturitní vzdělání. Z dělnických povolání sem patří Truhláři a pracovníci v příbuzných oborech a Svářeči, řezači plamenem a páječi.

I v evropském kontextu byla míra nezaměstnanosti mladých v České republice velice nízká. V roce 2017 činila jen 5,1 %, což bylo nejméně ze všech států EU. Podobně dobře jsou na tom i mladí lidé v Německu, Nizozemsku, Rakousku, ale také v Maďarsku, na Maltě a v Estonsku, kde se hodnoty míry nezaměstnanosti 15–29letých pohybovaly v rozpětí 5,8 % až 8,2 %. Naproti tomu na jihu Evropy, v Řecku, Španělsku, Itálii, Chorvatsku, na Kypru, ale i ve Francii a Portugalsku, jsou míry nezaměstnanosti mladých stále velmi vysoké. V Řecku je nezaměstnaná více než třetina mladých (35,6 %), v Itálii a Španělsku jde o více než čtvrtinu 15–29letých. V průměru za 28 členských států EU byla míra nezaměstnanosti mladých lidí v roce 2017 13,2 %.

Nicméně téměř 27 % nezaměstnaných mladých lidí v ČR hledá práci více než rok. V rámci tzv. mladých NEETs (nevzdělávající se a nepracující) dále existuje poměrně značný podíl neaktivních, kteří práci z různých osobních nebo rodinných důvodů nehledají ani se nevzdělávají. Mezi NEETs v České republice najdeme zástupce všech vzdělanostních úrovní, ať už středoškoláků s odborným vzděláním na úrovni maturity či vyučení, nebo lidí se základním (popřípadě středoškolským bez vyučení a bez maturity) nebo vysokoškolským či vyšším odborným vzděláním. Nejsilnější podíl NEETs je ve skupině středoškoláků s odborným vzděláním. Podíl NEETs mezi mladými se základním nebo nižším středoškolským vzděláním je u nás nižší než například v Německu a Rakousku, a to přes to, že tyto státy vykazují celkovou hodnotu podílu NEETs mezi mladými nižší než Česká republika.

V České republice převažuje jako hlavní důvod neaktivity 15–29letých péče o děti nebo potřebné dospělé (právně či pracovně nezpůsobilý), a to výrazněji než v průměru EU28 a EU15.

V šesté kapitole jsme se zaměřili na zjištění vyplývající z realizovaného průzkumu, která charakterizují situaci a postavení absolventů vyšších odborných škol, jejich spokojenost se vzdělávací cestou a úspěšnost na trhu práce.

Z průzkumu vyplynulo, že nejvýznamnější důvody pro volbu studia na VOŠ korespondují s deklarovanou rolí, kterou chtějí vyšší odborné školy plnit. Nejvýznamnějšími důvody pro volbu studia na VOŠ jsou zájem o konkrétní obor, zájem o prakticky orientovanou výuku a vyšší rozsah spolupráce školy se zaměstnavateli. Hlavní motivace pro volbu studia na VOŠ tedy odráží deklarovanou roli, kterou mají vyšší odborné školy plnit a kterou se zároveň odlišují od bakalářských programů.

Z hlediska role VOŠ ve vzdělávacím systému je zajímavou otázkou, jak velký podíl žáků studujících na VOŠ měl zájem přímo o tento typ terciárního vzdělávání a jaký si naopak volí VOŠ pouze jako náhradní variantu při nepřijetí na VŠ. Z výsledků šetření vyplynulo, že přibližně 61 % absolventů mělo

zájem studovat právě VOŠ a získat titul DiS. Naopak 38 % absolventů zvolilo VOŠ z důvodu nepřijetí na VŠ a studium na VOŠ tak pro ně představovalo spíše náhradní variantu. Určitou roli hrál i předpoklad snadnějšího studia na VOŠ oproti VŠ.

V oboru nebo v příbuzném oboru chtěla pracovat naprostá většina absolventů VOŠ (95,5 %). S odstupem osmi let od ukončení VOŠ, tedy v době realizace průzkumu, pracuje v oboru 63,8 % dotázaných, v příbuzném oboru 18,8 % a podíl pracujících v oboru, který nikdy nestudovali, dosáhl 13,8 %.

Podstatným ukazatelem úspěšnosti přechodu na trh práce je získání pracovní pozice odpovídající dosažené úrovni vzdělání. I z tohoto hlediska ukázaly výsledky šetření poměrně příznivý obraz, na středoškolských pozicích pracovalo v rámci vzorku jen nízké procento dotázaných a důvodem byly většinou osobní, rodinné nebo finanční důvody, nikoli problém se získáním odpovídajícího uplatnění. Celkově lze konstatovat, že absolventi jsou v současném zaměstnání převážně spokojeni, podíl těch, kteří vyjádřili celkovou nespokojenost, je pouze 9 %.

V souhrnu je možné konstatovat, že absolventi hodnotí zpravidla samotné vzdělávání na VOŠ a získané poznatky kladně, problémem ale zůstává nejasné postavení VOŠ, neujasněné a složité vnímání ze strany veřejnosti, nízká prestiž titulu DiS. a také nedostatečná „prostupnost“ programů a zkoušek mezi VOŠ a VŠ.

Na druhé straně lze z hlediska vývoje vysledovat pozitivní trend profilace VOŠ jako vzdělání zaměřeného na praxi, kdy si žáci toto studium volí převážně z tohoto důvodu a výsledky vzdělávání a uplatnění na trhu práce pro ně zůstávají pozitivní alternativou k bakalářskému studiu.

Poslední kapitola se věnuje problematice předčasných odchodů ze středních škol pohledem pracovníků úřadů práce, kam se žáci, kteří opouští vzdělávání, hlásí. Pokud totiž mladistvý zcela opouští vzdělávání, končí zpravidla jako nezaměstnaný na úřadě práce. Odtud se pak přesouvá buďto do zaměstnání, nebo zpět do vzdělávacího systému.

Česká republika patřila dlouhodobě k zemím, kde procento předčasně odcházejících ze vzdělávání bylo poměrně nízké a pohybovalo se kolem 5 %. Od roku 2011 (pravděpodobně i v souvislosti se zavedením státní maturitní zkoušky) ovšem dochází k postupnému nárůstu. Přitom rizika spojená s předčasnými odchody žáků ze vzdělávání, jako je například dlouhodobá nezaměstnanost mladých, chudoba, nebo závislost mladých lidí na sociálních dávkách, jsou výrazným negativním jevem ve společnosti. Z tohoto důvodu je třeba situaci v oblasti předčasných odchodů v ČR monitorovat a přijímat opatření zamezující zhoršení situace.

Část mladých lidí na střední školu vůbec nenastoupí. Podle pracovníků Úřadu práce za tím stojí nezájem mladých a nedostatečné uvědomění si důležitosti vzdělání pro uplatnitelnost na trhu práce. Druhým nejčastěji uváděným důvodem je pak odpor ke škole či učení. Naopak mezi nejméně časté důvody, proč mladí lidé nechodí na střední školu, se

dle názorů pracovníků úřadů práce řadí zdravotní hendikep, nedostatek vzdělávací nabídky v regionu, rodinné závazky a nutnost péče o rodinné příslušníky či objektivní potřeba pravidelného příjmu.

Pokud se zaměříme na důvody, kvůli kterým mladí lidé nedokončí střední školu, jako nejčastější důvod pro nedokončení střední školy vidí pracovníci ÚP **nízkou vnitřní motivaci a neschopnost vytrvat v započatém studiu**. Druhým nejčastějším důvodem pak je dle názorů pracovníků úřadů práce **nízká či žádná motivace ze strany rodiny**.

Při bližším pohledu na to, jaká opatření mohou v rámci omezení předčasných odchodů podniknout školy, se nejvíce dotazovaných shodovalo na potřebě posilování či vytváření **vědomí důležitosti kvalifikace a vzdělání pro budoucí uplatnění** a na důležitosti **komunikace školy a rodičů o prospěchu žáka a včasného řešení problémů**. Více než 90 %

respondentů se dále shodlo na důležitosti pomoci školy při **odhadu vlastních schopností a studijních předpokladů a dostatečné informovanosti o požadavcích a nárocích studia**. Důležité je rovněž zajištění **informovanosti** žáků a jejich rodičů **o vhodné vzdělávací nabídce oborů středoškolského vzdělání a pozornost a pomoc ze strany kariérového poradenství ve škole**.

Při bližším pohledu na vhodné formy práce na úřadech práce s mladými lidmi, kteří předčasně opustili vzdělávání, je patrné, že za velmi efektivní lze považovat **individuální poradenství na úřadu práce pro uchazeče o zaměstnání a poradenství motivující k dokončení studia**. Naopak nejmenší podíl respondentů považoval za velmi nebo spíše efektivní opatření za strany úřadů práce zajištění kontaktu klienta s vhodnou neziskovou organizací a aktivity pro rodiče žáků v rámci prevence.

Podkladem pro tuto publikaci byly studie:

Vojtěch, J. – Chamoutová, D.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2018/19**. Praha: NÚV, 2019. 48 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-157>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce – II. etapa – vybrané skupiny maturitních a učených oborů**. Praha: NÚV, 2019. 52 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-166>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – 2019. Šetření názorů absolventů VOŠ 8 let od ukončení studia**. Praha: NÚV, 2019. 33 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-163>

Vojtěch, J. – Štěpánek, M.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii 2019/20**. Praha: NPI ČR, 2020. 46 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-167>

Vojtěch, J.: **Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2019**. Praha: NÚV, 2019. 41 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-162>

Novotná, H.: **Názory pracovníků úřadů práce na problematiku žáků se základním vzděláním – prevence a intervence**. Praha: NPI ČR, 2020. 30 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-168>

Uvedené publikace jsou k dispozici na www.infoabsolvent.cz v sekci Absolventi škol a trh práce, v části Publikace.

Uplatnění absolventů škol na trhu práce - 2019

Zpracovali: Daniela Chamoutová, Hana Novotná,
Miroslav Líbal, Jana Trhlíková, Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Recenzenti: František Paulík, Robert Sukup

Obálka a návrh grafické úpravy: Tomáš Tamchyna
Sazbu provedl: Luboš Vyskočil

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,
Senovážné nám. 25, 110 00 Praha 1, roku 2020
84 stran. Vydání první

ISBN: 978-80-7578-032-4

Aktuální informace o publikacích Národního pedagogického institutu ČR
najdete na www.npicr.cz

